

John Dickson

Carr

(Carter Dickson)

A JÚDÁSABLAK

Fordította: **Tandori Dezső**

Rakéta Regényújság

1975

BEVEZETÉS

Így történhetett volna?

Január 4-én, szombaton este egy nősülni készülő fiatalember igyekezett egy Grosvenor Street-i házba, hogy leendő apósával találkozzék. Semmi különös sem mondhatunk erről a fiatalemberről; legfeljebb azt, hogy az átlagosnál valamivel jobb módú volt. Magas növésű, szőke, szívélyes modorú ifjú volt Jimmy Answell, mindenki jól kijött vele, ahogy mondani szokás, és könnyed lénye nem takart hátsó szándékokat. Szerette a bűnügyi regényeket, de hát ki ne szeretné. Szeretett néha egy kicsit mélyebben a pohár fenekére nézni, s olyankor aztán megtörtént, hogy számármód viselkedett, de hát ez mindnyájunkkal előfordulhat. Végül, hogy el ne feledjük, megboldogult édesanyja vagyonának örököseként igen partiképes fiatalembernek számított.

Ezeket a tényeket érdemes emlékezetünkbe vésnünk az alábbi bűneset, a festett nyíllal elkövetett gyilkosság ügye kapcsán. Íme, a Grosvenor Street 12. szám alatt tett látogatás háttere: Answell egy karácsonyi összejövetelen ismerkedett meg Sussex-ben Mary Hume-mal. Hirtelen jött, nagy szerelem volt. Alig tizenkét órával az első találkozás után máris a házasságról beszélgettek, és újév napját jegyesekként köszönthették. Ennek öröme Answell unokafivére Reginald százados, aki összeismertette őket, nyomban hadmozdulatot tett, hogy megvágja a vőlegényt ötven font erejéig. Jimmy száz fontról szóló csekket nyújtott át Reg kapitánynak, és még más holdkórosságokat is művelt. Mary megírta az eljegyzés hírére haza, az apjának, aki szerencsekívánatokkal válaszolt. Es ez örvendetes volt. Mert Mr. Avory Hume, a Capital Counties Bank cégvezetője, a St. James téri fiók egykori igazgatója korántsem vette félvállról az ilyen dolgokat. Megvesztegethetetlenség és gyanakvás: ez volt lényének két egyformán fontos alkotóeleme már pályafutásának kezdetén is, fenn egy kis északi iparvárosban. Így hát, amikor január 4-én Jim Answellnek egy napra el kellett hagynia a sussexi társaságot, mert elintézniivalói Londonba szólították, úgy határozott: nyomban megismerkedik leendő apósával. Csak egy dolgot nem értett. Miért volt olyan holtsápadt Mary arca, amikor a reggel kilences vonathoz kikísérte az állomásra?

Még akkor is ezen töprengett, amikor ugyanaznap este, valamivel hat óra után, a Grosvenor Street felé tartott. Mint kiderült, keresnie sem kellett az összeköttetést Avory Hume-mal; az öregúr délután odatelefonált Answell lakására, hogy meginvitálja magához. Avory Hume udvariasan, de *rideg* kimértséggel beszélt a telefonban, Answell azonban úgy vélte, ez nagyon is az alkalomhoz illő hangnem. „Tekintettel arra, amit hallottam, azt hiszem, a legjobb lenne rendeznünk a lányomat érintő dolgot. Hat óra megfelel önnek?” Hát ez nem éppen lelkes fogadtatás, gondolta Answell. Az öregfiú legalább vacsorára meghívhatta volna. Ő meg ráadásul el is fog késni: tejszerű köd lassította a közlekedést, vánszorogva haladt a taxi. Eszébe ötlött Mary rémült arca: mi baja lehetett? A fenébe, csak nem emberevő az öreg! És ha az, hát jövődöbéli engedelmes veje majd megmondja neki a magáét; no nem, ez képtelenség, persze hogy az. Minek idegeskedni? Hiszen kész nevetség, ha valaki – manapság és ennyi idős fejjel! – megszeppenve várja az első találkozást a menyasszonya családjával.

De ami készült, nem volt nevetség.

A Grosvenor Street 12. pontosan olyan masszív, világos homokkőből épült ház volt – még az ablakerkélyek is olyan kicsik és kényelmetlenek! –, amilyenek elképzelte. Hagyományosan udvarias komornyik bocsátotta be a hagyományosan berendezett hallba; ingaóra ketyegett a falon, hangja betöltötte a teret, és a mutatói hat óra tizen álltak.

– E... Answell vagyok – mondta a fiatalember. – Mr. Hume már vár.

– Igenis, uram. Szabadna a kalapját és a kabátját?

Ekkor Jim minden ok nélkül elejtette a kalapját. Keménykalap volt, kopogva-kocogva gurult a hall túlsó végébe. A kalap gazdája úgy érezte, forróság önti el az inggallérja táján. Ott állt, mint maga a megtestesült mamlaszság, a higgadt bútorok közt, és csak nézte, ahogy a még higgadtabb komornyik felszedi a kalapot. Azt mondta, ami elsőnek jutott az eszébe: – A kabátomat nem vetem le. – És ahogy ezt az esztelen kijelentést tette, hangja hördülésnek, mármár fenyegetőnek hangzott. – Vezessen, kérem, Mr. Hume-hoz.

– Ahogy parancsolja, uram. Fáradjon utánam.

A szoba, ahová a komornyik vezette, a ház hátsó felében volt. Ahogy a hallból az emeletre vezető lépcső mellett elhaladtak, Jim Answell látta, hogy valaki lenéz fentről, és az illető mintha egyáltalán nem kellemetlen arcú, szemüveges nő lett volna. Ez lesz az a bizonyos Amelia Jordan kisasszony, gondolta, akiről Mary beszélt; aki Avory Hume házában él már hosszú évek óta. Kíváncsi volt, vajon az öregúr fivére, dr. Spencer Hume is felbukkan-e, hogy ünnepélyesen fogadja a vőlegényt.

– ...tiszteletét tenni, uram – hallotta ekkor a komornyikot.

A komornyik kinyitott egy ajtót, melyen át Answell magas mennyezetű, irodaszerűen bútorozott szobát pillantott meg. Csak a pohárszék nem illett a helyiség jellegéhez. A szoba közepén, sima felületű, modern íróasztalon, modern asztali lámpa égett. Hivatalhelyiséget – majdhogynem pánccéltermet! – sugallt a két ablak is: csukott táblák mindkettőn... acéltáblák? A dolgozószobát múlt századbeli hátsó szalonból alakították ki; a magas, rideg falakat hajdani aranyozás nyomaival ékes fekete tapéta borította, körben egy-két mogorva szék. Az ajtóval szemközti falon fehér márványkandalló volt, amelyről tünetően hiányzott minden dísz. A szoba egyetlen díszítőeleme a kandalló fölött volt: háromszög alakban elhelyezett három nyílvevő. Festett nyilak voltak, más színű mindegyik, és valamennyin dátum; de a végükön a tollak kivétel nélkül száraznak, törődöttnek látszottak. A háromszög közepén bronzplakett vagy – érme csillogott.

Marv Hume apja felállt az íróasztal mögül, az arcát megvilágította a fény. A jelek szerint épp összecukott egy sakktablát, elrakta a figurákat, és félretolta a dobozt. Avory Hume középtermetű, nagy csontú, korához képest fiatalos, hatvan év körüli férfi volt, szeme körül komor vonások. Maradék őszes-fekete haját nagy koponyáján gondosan átfésülve hordta. Szürke tweed-öltönyt viselt, régimódi magas gallérral, széles nyakkendővel. Answell első pillantásra idegenkedett a kissé dülledt szempártól, ám ez az érzése később elmúlt.

– Ez minden. Dyer – mondta a komornyiknak a házigazda. – Menjen, hozza el Miss Jordannak a kocsit. – Közömbös volt a hangja. Így nézte vendégét is; nem szívélyesen, nem is ellenségesen, épp csak közömbösen. – Kérem, foglaljon helyet. Azt hiszem, sok megbeszélőnivalónk van.

Hume megvárta, míg az ajtó becsukódik. Akkor visszaült az íróasztal mögötti székbe, és két kezét kezdte vizsgálgatni. Vastag, tömpe, de ápolt ujjai voltak. Hirtelen megszólalt: – Látom, a tróféáimat nézi.

Answell megint elvörösödött, és úgy érezte, hogy itt valami nagyon nincs rendben. Tekintetét levette a házigazda mögötti falon látható nyilakról. Annyit még megjegyzett magában, hogy a háromszög alapját képező sárgásbarna, poros nyílvevőn 1934-es dátum volt.

– Talán íjász, uram?

– Legénykoromban, Észak-Angliában, úgy bántunk a negyvenfontos íjakkal, ahogy a mai gyerekek a krikett ütővel vagy a futball labdával. Errefelé inkább csak divatból csinálják. – Az öblös hang elhallgatott. Avory Hume láthatóan úgy jár körül minden gondolatot, akár egy házat. – Tagja vagyok a Királyi Íjász-társaságnak meg a kenti Erdei Bajtársak Egyletének. Ezek a nyílveszők az Erdei Bajtársak évenkénti Nagy Vadászatának, vagyis céllövő versenyének trófeái. Aki elsőnek talál az arany bővibe...

– Az arany bővibe? – ismételte a vendég Hume szavait, amelyekben valami sötét nyomatékot érzett.

– A céltábla közepébe. Aki elsőnek talál az arany bővibe, az lesz a következő évre az Erdeiek Vadászmestere. Jómagam tizenkét év alatt háromszor nyertem el ezt a címet. Használható nyilak ezek, még ma is meg lehetne ölni velük egy embert.

Answell szántsándékkal nem nézett a házigazdára. Csak azt mondta:

– Hasznos jószágok. Node kérem, uram, mit akar ezzel mondani? Nem azért jöttem, hogy kanalat lopjak, vagy megöljek valakit, már ha nem elengedhetetlenül szükséges. Feleségül akarom venni Miss Hume-ot. Erről van szó, mit szól hozzá?

– Igen tisztes ajánlat – mondta Hume, és most mosolyodott el először. – Egy kis whiskyt szódával?

– Köszönöm szépen – mondta megkönnyebbülten a vendég.

Hume felállt, és odament a pohárszékhez. Kihúzta a palack üveg dugóját, szódát freccsentett két pohárba, gyenge italt kevert, majd visszatért az asztalhoz.

– Szabad szerencsét kívánnom? – folytatta. Arckifejezése egy kicsit megváltozott. – „Mr. James Caplon Answell.” – Ezt mondta, elismételve vendége nevét, és közben kintartóan nézett rá. – Hadd legyek őszinte. Az a házasság... nos, szabadjon így mondanom, mindkét fél számára előnyös lesz. Mint tudja, már beleegyezésemet adtam. Semmi kifogást nem hozhatok fel a dolog ellen... – Answell itt mintha mondott volna valamit a pohara peremének. – Volt szerencsém ismerhetni a megboldogult Lady Answellt, és azt is tudom, hogy az Answell család anyagi helyzete szilárd. Ezért hát azt javaslom magának... De ember, mi ütött magába? Megőrült?

Answell látta, hogy a házigazda kezében félúton megáll a pohár, s a nagydarab arca döbbenet ül. De ezt olyan furcsán látta... Valami égetni kezdte a torkát, és ez a tűz tovaterjedt a vállába, halántékába. Forogni kezdett vele a világ. Az asztal mintha előrebillent volna, s ő úgy érezte, ha megpróbál felállni, beleütközik. Mielőtt öntudatát elvesztette, utolsó vad gondolata az volt, hogy *megittatták valamivel*; de már ezt a képzetet is kioltotta a fülében felharsanó tengerzúgás.

A gondolatmenet azért mintha még ajultában sem szakadt volna meg. „Volt valami a whiskyben”, ez villant át az agyán, aztán mintha egy örvény pereme feldobta volna az öntudat felszínére. Kiegyenesedett, érezte, hogy a hátát kemény széktámla nyomja. Feje mintha a mennyezet felé emelkedett volna, lassú csigavonalban. Le kell küzdenie gyomrában ezt az émelygést, gondolta, mert addig úgyse bírja kinyitni a szemét. Ez beletelt egy kis időbe; aztán szinte fáj a szemének a fény. Hunyorgott. Íves zöldernyős asztali lámpa vakította.

A pillanatnyi pánik elmúltával lassan ráeszmélt, hol is van. Aztán egyszerre mindenre emlékezett. Hume épp áldását akarta adni a házasságra, őt azonban akkor szinte leterítette valami. Hume bizonyára tett valamit a whiskyjébe. De hát ez képtelenség! Miért tett volna Hume bármit is a whiskybe? És hol a csudában van egyáltalán Hume?

Answell egyszerre rájött: meg kell találania Hume-ot. Felugrott. Gyötrő fejfájást érzett, szájában pedig olyan ízt, mintha mentát ivott volna, és most erősebben termelődnék a nyála. Csak *szólhatna* valakihez egy szót, mindjárt rendben lenne. Olyan volt ez így, mint amikor az ember lemarad a vonatról, vagy egy menet eltűnik a sarkon, mielőtt megmozdulhatnánk. Mi történt, meddig volt ilyen állapotban? Még mindig rajta volt a nagykabátja, alig tudta

előszedni az óráját. Hat óra tíz perckor lépett be ebbe a házba. Hitetlenül nézett az órára, fél hetet mutatott.

Két kézzel az asztalra támaszkodott, és lenézett a padlóra, hogy kissé megnyugodjon káprázó szeme Amint tekintete végig- futott az asztal alján, lent, bal kéz felé, egy régimódi fűzős cipőt pillantott meg és fél arasznyit egy lábszáron feszülő zokniból. Ahogy elindult, hogy megkerülje az asztalt, bele is botlott ebbe a lábba.

– Keljen fel! – hallotta a saját hangját. – A fenébe már, keljen fel!

Aztán megint a saját hangja szólalt meg, de fájdalmasabban: – Keljen fel, hallja, mondjon már valamit!

Avory Hume nem kelt fel. Bal oldalán feküdt, az ablakok és az asztal közt, olyan közel az asztalhoz, hogy kinyújtott jobb karja hozzá is ért, mintha át akarná ölelni a bútort. Answell a hátára fordította. Valami idegen tárgy lendült együtt a testtel, Answell hátra is hőkölt, nehogy ez a valami hozzáérjen. És vért látott. Vékony, hengeres farudacska állt ki Hume mellkasából. A nyílvevő nyolchüvelyknyire hatolt a testbe, pontosan Hume szívébe, és a kinti végén ott meredezett három viharvert, poros toll.

A férfi halott volt, de még nem hült ki. A szigorú arc halálában döbrentek és dühösnek látszott; félrecsúszott a magas gallér, a nyakkendő, poros volt a két kéz, a jobb tenyerén vágás éktelenkedett.

Answell egyszerre próbált kiegyenesedni és hátraugrani, és kis híján hanyatt zuhant. Akkor érezte, hogy a nagykabát alatt, a zakója zsebében, valami kidudorodik – bár azt csak később tudta meg, hogy mi. De hogy Hume ott hevert a saját szőnyege közepén, mint egy vágott csirke, ez teljes képtelenség volt. Az a csuromvér kabát...! Az íróasztal lámpája tárgyilagos fényvel világította meg az itatósmappát, a világosbarna szőnyeget, a halott ember nyitott száját.

Nagyon is riadt fiatalember nézett most körbe a szobában. A háta mögött volt az ajtó. Bal kéz felé a két ablak: mindkettőn zárt ablaktáblák. Jobb kéz felé állt a falnál a pohárszék. Pontosán vele szemközt pedig ott voltak a falon a nyílvevők – de most csak kettő. A háromszög egykori alapja, az 1934-es dátumot viselő nyílvevő, Hume testéből állt ki. Kopottas-világosbarna, festett nyíl volt, a végén három toll; és a középső, kékre színezett toll fele hiányzott: leszakadt vagy letört.

Answell, amikor belépett a házba, az első pillanatban érezte, hogy itt valami nincs rendben. Az a beszélgetés is, Hume-mal, fantasztikus. Az öszülő komornyik, a hallban ketyegő ingaóra, a korlátot át lenéző nő, mind-mind akár egy csapda vagy egy lidérces látomás elemei. Valaki bejött ide a szobába, amíg ő eszméletlenül feküdt, bejött, és megölte Hume-ot. Ebben az esetben viszont hol a gyilkos *most*? A szobában nyilvánvalóan nincs; a szobában még szekrény se volt, amiben elbújhatott volna valaki.

Ahogy tovább hátrált, rádöbrent, hogy erős, egyenletes zajt hall valahonnét a keze felől. Az órája ketyegése volt. Eltette az órát, és az ajtóhoz ment; de hiába rázta a kilincs gombját, az ajtó zárva volt, méghozzá retesszel, belülről.

De hát valaki kijutott innen! Answell lassú léptekkel odament az ablakokhoz. Az acéltáblák mindkettőn zárva voltak, belülről, lapos rudakkal, amelyek szintén retesszként biztosították a két-két szárnyat.

Akkor sietve körüljárta a szobát. Másik bejárat nem volt! Egyetlen újdonságot fedezett csak fel: egy kétsöves villanyfűtő-testet a fehér márványkandalló rácsában. A kéménylyukon át sem jöhetett be vagy mehetett ki ember; a kürtő csak egy hüvelyk széles volt, érintetlen korom fedte. A tűz meleg hullámában – vagy a gyors mozdulatok miatt – Answell egyszerre rádöbrent, milyen melege van a kabátban. Öngyilkos lett volna Hume? Megőrült talán, és megrendezte ezt a bizarr haláltáncot, hogy valaki mást, egy ártatlant tüntessen fel gyilkosának: ismerős helyzet Answell kedvenc olvasmányáiból! De képtelenség! Az egyetlen elképzelhető megoldás, hogy...

De hát csak nem fogja azt hinni bárki is, hogy ő tette? Miért tette volna? Meg aztán, könnyen tisztázhatja magát: megittatták valamivel! Igaz, nem látta, hogy Hume beletett volna valamit a pohárba; de a whiskybe valaki mégis beletett valamit. Ezt bizonyíthatja. Hirtelen az eszébe villant, hogy *akkor* ki sem itta a poharát. Ahogy az émelegés első hulláma előntötte, önkéntelenül is letette a poharat a széke mellé a földre.

Odasietett, hogy megnézzé. Ám a pohár eltűnt, és nem találta sehol a szobában. Nyoma veszett annak a szódás whiskynek is, amit Hume önmagának kevert.

Higgadt, valamelyest elvont félelem lett úrrá rajta; így vizsgálta meg a pohárszéket. Csiszolt üvegpalack állt ott, whiskyvel, egy szódásüveg, négy pohár. A whiskys palack színültig volt, és a szódásüvegből sem nyomhattak ki még egy cseppet sem; a négy pohár csillogó tiszta, láthatóan nem használták egyiket sem a közelmúltban.

Answell később visszaemlékezett rá, hogy ekkor fennhangon mondott valamit, de fogalma sem volt róla, hogy mit. Azért mondhatta, hogy gondolatait elfedje, vagyis hogy a gyorsan kiejtett szavak ne adjanak módot a gondolkozásra. De gondolkoznia *kellett*. Telt az idő: továbbra is hallotta az órája ketyegését. Ha az egyetlen ajtó és a két ablak zárva, és mindegyik belülről, akkor ő az egyedüli lehetséges gyilkos. Mintha kedvelt regényeinek egyike változott volna át rémálommá. Csakhogy itt majd, ha a való világ hús-vér rendőrsége lép színre, nem hisznek az ártatlanságában, és a vélt tetteket felakasztják. Meg aztán könnyű mindenféle elmés trükkökről irkálni, hogy egy ajtót olyasvalaki zár be belülről, aki tulajdonképpen odakint van – ez az ajtó azonban most itt volt a szeme előtt, és Answell tudta, amit tudott.

Újra odament, hogy megnézzé. Súlyos tölgyfaajtó volt, és olyan szorosan illeszkedett a kerethez meg a padlóhoz, hogy ez utóbbit még karcolta is, ha kinyitották. Kulcslyuk sem volt rajta sehol, hókuszpókuszolásra; Yale-biztonsági zárat szereltek rá, de láthatóan az sem működött, „nyitva” helyzetben állt, beragadva. Helyette hosszú, súlyos retesz zárta az ajtót, s mert alig használhatták, nehezen mozgott; Answell megpróbálta elhúzni, tapasztalnia kellett azonban, hogy össze kell szednie az erejét, ha boldogulni akar vele.

A reteszt elengedve, pillantása a jobb kezére tévedt. Kinyitotta és megnézte a tenyerét: majd közelebb ment a lámpához, hogy, alaposabban szemügyre vegye. Ujjait, a hüvelykujját és a tenyerét is, szürkés por borította, érdes tapintású volt, ahogy a kezét ökölbe zárta. Honnan van ez a por? Bizonyosan tudta, hogy amióta ebbe a szobába belépett, semmihez nem nyúlt, ami poros. Oldalzsebében újra kitapintotta a kidudorodó, szokatlan tárgyat; egyelőre azonban nem nézte meg, mi az, egy kicsit talán azért sem, mert félt, hogy mi lehet. Akkor, elszakadva az íróasztal lámpájának hipnotizáló fényétől, lenézett a halottra.

Azon a régóta a falon függő nyílvevesszőn volt ilyen szürkés porréteg; egyetlen hosszú csíkot kivéve, persze, ahol a fallal érintkezett. Ám ez a porbevonat most nem volt töretlen: egy helyütt elmaszatólódott. Körülbelül a vessző fele táján úgy látszott, mintha valaki megmarkolta volna. Ahogy Answell odahajolt, hogy jobban lássa, pusztán szemmel is kivehette az ujjlenyomatokat. Aztán visszapillantott a kezére; úgy nyújtotta minél távolabbra magától, mintha megégette volna magát. Ebben a pillanatban homályosan felködlött benne, mit is jelenthetett *valójában* az a telefonbeszélgetés; miért volt olyan sápadt Mary... És bizonyos szavak Sussexben... meg egy sebtében írt esti levél... De ez így is csak annyi volt, mint egy felhő, egy kísértet, egy név, mely éppen csak megcsendül a fülünkben. Most mindez szétfoszlott; annyira valóságos volt maga a helyzet: az, hogy ott áll Avory Hume dolgozószobájában, Avory Hume holtteste fölött, és egészen másvalamire kell figyelnie.

Nem arra, hogy a vére dobolva lüktet a fejében, hanem arra, hogy kintről kopogás hallatszik; valaki kopogott az ajtón.

AZ OLD BAILEY

Így történt?

JAMES CAPLON ANSWELL
bűnpere
a londoni Központi Büntetőbírószágon
1936. március 4-én

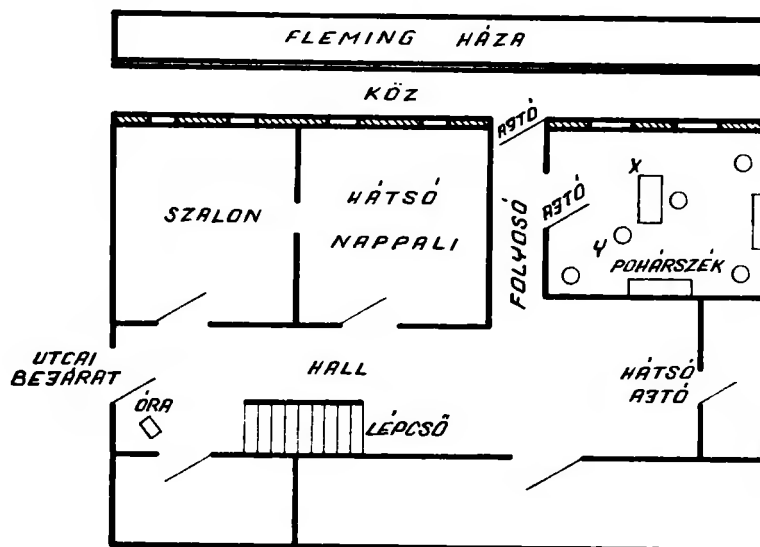
A vád: Avory Hume előre megfontolt szándékkal történt meggyilkolása
Bíró: Mr. Rankin tanácselnök

A vád képviselői:

Sir Walter Storm királyi tanácsos, főügyész
Mr. Huntley Lawton
Mr. John Spragg

Védő: Sir Henry Merrivale királyi tanácsos

MOTTRAM FELÜGYELŐ VÁZLATA, jegyzetekkel:

1. X, itt feküdt a holttest.
2. Answell az y-nal jelzett székben ült.
3. A kandalló felett maradt két nyílvevő; mindegyik szorosan a falhoz erősítve.
4. A folyosóról a házak közti, téglával kikövezett közre nyíló oldalajtó; csukva volt, de nem zárva. Ennek talán nincs jelentősége; egyébként a hátsó ajtó sem volt zárva.
5. A dolgozószobában a pohárszék minden ajtaja zárva, a kulcsok a halott zsebében; de a pohárszék üres.

I.

»S hozok helyes határozatot...«

– *Mind, akiknek bármi dolguk vagyon urunk királyunk törvényszéke. határozathozó esküdtjei és ítélő bírái előtt a Központi Büntetőbírószéken, jöjjenek tanúságukkal, s álljanak előbünk. Isten óvja a királyt és a mi urunk királyunk bírúit.*

Az Old Bailey 1. számú tárgyalótermében a bíró elfoglalta székét. Rankin tanácselnök tömzsi, alacsony ember volt, és a skarlátszínű, feketével kivarrt talárban még zömökebbnek és alacsonyabbnak látszott, de azért igen fürgén mozgott a talárjában. Feszesen a fejére simuló, ősz parókát viselt, amely mintha csakugyan a haja lett volna. Kerek arca rendkívül üde volt, és apró, összehúzott szeme sem olyan álmosan pislogott a világba, ahogy várható lett volna, hanem nagyon is elevenen: a tanító néz így farkasszemet az osztályával.

Ott ültünk Evelynnel a vád és a védelem mögötti külön sorban, és valóban az volt az érzésünk: nem törvényszéken vagyunk, csak tanteremben. Valahogy még az asztalok elhelyezése is ezt sugallta. A terem magas, fehérre festett kupolamennyezete odafönt lapos üvegtetőben végződött, amelyen át homályosan beszűrődött a kinti verőfényes márciusi délelőtt. A falakat bizonyos magasságig tölgyfaborítás fedte. A faburkolat felső pereme alatt elhelyezett villanyégők sárgás fényvel árasztották el a fehér kupolát; világosabbra színezték a tölgyfaborítást, sárgásra a tárgyalóterem többi faelemét is. Tanteremre emlékeztetett a hely tárgyilagos tisztasága, akkurátus rendje. Vagy talán az, hogy nyoma sem volt sietségnek, zavarnak; úgy zajlottak a dolgok, ahogy a faliórák ingája leng.

Helyünkről a vád és védelem képviselőinek csak a talárja hátát-vállát meg a parókáját láthattuk: fehér parókák a felsodort tincsek kis gerinceivel. Tanteremben éreztük magunkat, az emberek egymáshoz hajoltak, suttogtak. Balra tőlünk, egyelőre üresen, a vádlottak padja. Közvetlenül velünk szemben – a vádnak és a védelemnek a terem mélyén elhelyezett asztalán túl – az esküdtek emelvénye. Jobb kéz felé a bírói pulpitus, az asztal mögött masszív, magas támlájú székek, és a középső szék felett, függőlegesen, az állam pallosa.

Rankin tanácselnök meghajolt a vád és a védelem, a törvényszéki képviselők és az esküdtszék felé. Derékből hajolt meg, mintha „szálem alejkum”-mal köszönné. Közvetlenül a bírói emelvény alatt egy asztalnál két törvényszéki tisztviselő állt; most megfordultak, és pontosan egyszerre vizsnozták a meghajtást. Magas, parókás, taláros férfi volt mindkettő, és ezt a mély meghajlást úgy időzítették a tanácselnökével, mintha bábszínházati játszanának. Ezután a bíróság helyet foglalt, és elkezdődött a köhögés. Rankin bíró az állam pallosától közvetlenül balra levő székbe ült le: sosem foglalta el a középsőt, azt mindig a polgármesternek vagy a városatyák valamelyikének tartották fenn. Feltette teknőckeretes pápaszemét, kezébe vette a tollat, végigsimította nagy jegyzetömbje lapjait. A tárgyalóterem üvegtetején átderengő márciusi napfény egy pillanatra szigorúbb lett, aztán alighanem beborult odakint. Bevezették a vádlottat.

Képtelenség hosszasan nézni a vádlottat, ahogy ott áll a hatalmas pad előtt két rendőr közt. Magam legalábbis mindig így éreztem. Erre csak vámpírok képesek. Answellt most láttuk először – Evelyn is, én is. Jóralavó, rokonszenves fiatalember benyomását keltette; ha a teremben levők tükörbe néznek, valamennyien hozzá hasonló embert látnak. Jólöltözöttsége, frissen borotvált arca ellenére is úgy festett, mint aki valahogy füttyül az egész hajcihőre. De azért mereven, figyelmesen állt. Mögöttük ott gubbasztott néhány vámpír, a lapok társasági rovatától, Answell azonban nem pillantott felénk. Amikor ismertették vele a vádat, már-már

dacosan vetette oda, hogy nem érzi bűnösnek magát. Egyetlen felesleges szó el nem hangzott a teremben. Az elnök szinte csak jelzésekkel irányította a tárgyalást.

„Esküszöm a mindenható Istenre – mondták most az esküdtek –, hogy fejedelmi urunk, királyunk és az előttem álló vádlott főbenjáró peres ügyében igaz igyekezettel latolok s hozok helyes határozatot, itélvén híven a tények bizonyossága szerint.” Tanterem, tanterem. Kötéllel elkerítve a vége, ott az igazgató úr dolgozószobájának bejárata. Evelyn ideges volt, kezét a szája elé emelve suttogott, közben tekintete ott járt az előttünk sorakozó selyemtaláros fekete hátaikon.

– Ken, ezt én mégsem értem. Miért engedte H. M., hogy az ügy a bíróság elé kerüljön? Tudom, hogy folyton veszekszik a kormány tagjaival, a belügyminiszterrel szinte ököltre mennek, ha csak találkoznak; a rendőrséggel *ilyen* jóban van... – Evelyn a kezével mutatott, hogy milyen jóban. – Az a főfelügyelő, hogy is hívják...?

– Masters?

– Úgy van. Masters. Előbb kér tanácsot H. M.-től, mint a saját feljebbvalóitól. Hát akkor, ha H. M. csakugyan be tudja bizonyítani, hogy a fiú ártatlan, miért nem bizonyította be mára rendőrségen? Akkor mindjárt elejthették volna az egész ügyet.

Mit mondhattam erre? Ha be tudja bizonyítani... De hát épp ez volt az a kényes pont, amelyről H. M. mindvégig szinte harciasan hallgatott. Háttal ültek nekünk a lentiek, mégis könnyen megismertem köztük H. M.-et. Egymagában terpeszkedett az első széksor bal szélén: könyökével az asztalra támaszkodott, ódon talárja így még szélesebbé tette alakját, és a parókája félrecsapva állt a fején. Tőle jobbra, ugyanabban a sorban, ott ült a három koronaügyész – Sir Walter Storm, Mr. Huntley Lawton és Mr. John Spragg. Tanácskoztak. Suttogásukat nem lehetett érteni. H. M. előtt viszonylag üresen állt az asztal, ám a vádképviselő oldalán könyvhalmok tornyozódtak, takarosan letisztázott feljegyzések, sárgás kis albumok, bennük a törvényszéki fényképész munkái, és hamvasrózsaszín itatóspapírlapok. Ünnepeyések voltak a taláros háta. De az Old Bailey szereplőit oly igen jellemző kínos udvariasság álarca mögött, úgy éreztem – vagy érezni véltem –, némi irónia bujkál: mintha legszívesebben mosolygásra húzódnának az arcok, valahányszor a paróka alatt H. M. felé fordulnak.

Evelyn is így érezte, és pokoli dühös volt.

– Semmiképpen se lett volna szabad *idáig* engednie az ügyet – suttogta makacsul. – A háború előtt megjárta jó néhányszor az Old Baileyt, de maga Lollypop mondta nekem, hogy tizenöt éve egyetlen ügyet sem vállalt, és ezek itt most *megeszik*. Nézd csak, hogy ül azon a széken: mint egy főtt bagoly! És ha megszorítják, fogadok, nem bírja türtőztetni magát; tudod, milyen.

El kell ismernem, hogy H. M. valóban nem az ügyvédi jó modor mintaképe.

– Úgy rémlik, valami zúrje volt, amikor legutóbb a bíróságon szerepelt. Igen. Szerény véleményem szerint sem a legtapintatosabb dolog, ha valaki „Nohát, trotlikáim” – mal szólítja meg az esküdteket. Az viszont tény, hogy H. M. rejtélyes módon mégis megnyerte az ügyet.

Időnként recsegő-motyogó visszhang törte meg a terem csendjét: folyt az esküdtek felesketése. Evelyn pillantása most a vád és a védelem hosszú asztalát pásztázta végig. Egyetlen üres szék sem volt, és egymást érték a borítékokba-csomagokba rendezett tárgyi bizonyítékok. Két egészen különös tárgyi bizonyítéknak már csak a törvényszéki gyorsíró kis fülkájénél jutott hely. Evelyn felnézett Rankin bíróra; a törvényszék elnöke olyan érzéketlenül trónolt odafönt, mint egy jógi.

– Ez a bíró... nem sok jót ígér.

– Csak *szigorú*. De Anglia egyik legintelligensebb embere.

– Hát akkor, ha ez a fiú bűnös... – mondta Evelyn. A szóbahozhatatlant hozta szóba. – Gondolod, hogy ő követte el?

Hangjában az a kis alattomoság bujkált, amivel a tárgyalások közönsége szokta ezt a kérdést feltenni. Nekem az volt a véleményem, hogy Answell bűnös... vagy örült... vagy mindkettő. És szinte biztosra vettem, hogy felkötik. Hiszen jóformán mindent megtett ennek érdekében. De most nem volt idő tünődni. Feleskették az utolsó esküdteket is, köztük két nőt; a monoton szertartás véget ért. A vádlottnak újból felolvasták a vádat. Torokköszörülés hallatszott. És felemelkedett helyéről Sir Walter Storm, a főállamügyész, hogy elmondja vádbeszédét.

– Tisztelt bíróság, tisztelt esküdtszék.

Csend támadt, és Sir Walter Storm öblös hangja úgy zengett ebben a csendben, mintha nagy mélységből szólna. Felszegett állal beszélt, úgyhogy csak parókája gyapjas búbját láttuk. Nem emlékszem rá, hogy az egész tárgyalás alatt kétszer láttuk volna az arcát. Egyetlenegyszer láttuk csak; amikor megfordult: hosszú arca volt, hosszú orrú, vörös arc, lenyűgöző tekintet. És a fő-államügyész egész lényé csupa személytelenség, halálos hidegség volt. Gyakran úgy hatott, mintha egy figyelmes tanító foglalkozna enyhén csökkent szellemi képességű nebulókkal. Személytelenségét megőrizve, beszéde egyre inkább tagolt lett, és meg-fe-le-lő-en hangsúlyos, akár a színészeké.

– Tisztelt bíróság, tisztelt esküdtszék – kezdte a főügyész. – Hallották a vádiratot. A vád: gyilkosság. Rám hárul a kötelesség, hogy a vádhatóság részéről a most következő bizonyítási eljárás fő vonalát ismertessem. Nem kell mondanom, milyen gyakori eset, hogy a vád képviselője némi vonakodással vállalja csak kötelező szerepét. E bűncselekmény áldozata köztiszteletnek örvendő férfiú volt, hosszú éveken át a Capital Counties Bank tisztviselője, majd, ha jól tudom, e bank igazgatótestületének tagja. A bűncselekmény elkövetésével vádolt férfi jó család sarja, kiváló nevelésben részesült, tekintélyes vagyon örököse, e világi életünk sok olyan örömeinek kiváltságos részese, amely sokaktól megtagadtatik. Itt most azonban csak a tények ismertetése a feladatunk, és ezek a tények, hadd mondjam meg előre, egyértelműen arra mutatnak, hogy Mr. Avory Hume-ot az önök előtt álló vádlott gyilkolta meg brutális kegyetlenséggel.

Az áldozat özvegyember volt, és halála idején a Grosvenor Street 12. szám alatt élt lányával. Miss Mary Hume-mal, és fivérével, dr. Spencer Hume-mal; a ház lakója volt továbbá Mrs. Avory Hume személyi titkára. Miss Amelia Jordan. Miss Mary Hume múlt év december 23-ától ez-év január 5-éig nem tartózkodott a Grosvenor Street-i házban; sussexi barátainál volt vendégségben. Hallani fogják majd, hogy múlt év december 31-én reggel a megboldogult levelet kapott Miss Hume-tól. A levél tanúsága szerint Miss Hume eljegyezte magát James Answell-lal, az úgy vádlottjával, akit barátainál ismert meg.

Hallani fogják továbbá, hogy ez a hír örömmel töltötte el az áldozatot. S így kezdetben, a legmelegebb szavakkal nyilatkozott az eseményről. Válaszlevélben gratulált Miss Hume-nak; végül telefonbeszélgetést is folytatott vele e témáról. Joggal feltételezhetjük, hogy elégedett volt, tekintve a vádlott akkori, mindenképpen kedvező körülményeit. Fel kell hívnom azonban figyelmüket az ezután következőkre. Az áldozat ugyanis december 31-e és január 4-e között hirtelen és alapvetően megváltoztatta a tervezett házassággal kapcsolatos véleményét.

Tisztelt esküdtszék, a vádhatóság nem találhatja, mikor vagy miért következett be ez a változás. Kéri azonban mindannyiukat, hogy vegyék fontolóra: hatott-e az itt álló vádlottra ez a véleményváltozás, vagy sem. Értesülni fognak róla, hogy január 4-én, szombaton reggel a megboldogult újabb levelet kapott Miss Hume-tól. Ez a levél közölte a hírt, miszerint a vádlott az említett napon Londonban tartózkodik majd. Mr. Hume nem vesztegette az időt, és azonnal megpróbált kapcsolatba lépni a vádlottal. Szombat délután fél kettőkor telefonált a vádlottnak, nevezett személy Duke Street-i lakására. Ez alkalommal az áldozat szavait véletlenül ketten is hallották. Értesülni fognak róla, mely szavakkal, milyen élel beszélt a megboldogult Mr. Hume a vádlottal. Hallani fogják, hogy a beszélgetés után a telefonkagylót

letéve az áldozat fennhangon azt mondta: „A fenébe is, kedves Answell, majd ellátom én a maga bajját!” Sir Walter Storm szünetet tartott.

Szenvtelenül mondta, amit eddig elmondott, néha még a papírjaiba is belenézett, mintha így kellene meggyőznie magát arról, hogy – mindezek tények. Jó néhány szem ösztönösen a vádlottra szegeződött, aki most már ült, továbbra is két ór fogta közre. A vádlottat, gondoltam, mindez, úgy látszik, nem érte meglepetésként.

– Az imént említett telefonbeszélgetés során az áldozat felkérte a vádlottat, keresse fel őt este hat órakor Grosvenor Street-i házában. Később, mint majd hallani fogják, közölte komornyikjával, hogy hat órára vendéget vár, aki (a megboldogult szavait idézem) „esetleg még kellemetlenkedhet is, mert nem megbízható ember”.

Körülbelül délután negyed hatkor a megboldogult Mr. Avory Hume visszavonult a ház hátsó részében levő dolgozó- vagy irodaszobájába. Itt némi magyarázattal kell szolgálnom: az áldozat banktisztviselő korában afféle magánirodát rendezett be magának a lakásán, hogy odahaza is tarthasson értékeket. Látni fogják, hogy ennek a szobának, hogy úgy mondjam, csak három bejárata volt: két ablak és az ajtó. Az ajtó súlyos tölgyfából készült, szorosan illeszkedett keretébe, és belülről retesszel záródott. Még kulcslyuk sem volt rajta; kívülről ugyanis Yale-zárral lehetett bezárni. A két ablakot is betörésbiztosan zárták el az összecsucodó, rúddal rögzíthető acéltáblák. A dolgozószobát azonban az áldozat már jó néhány éve nem használta „páncélteremnek”; ezért annak sem érezte szükségét, hogy ajtaját-ablakát zárva tartsa.

Bankértékek helyett most már a „trófeáit” őrizte itt. A megboldogult az íjászat nemes szórakozásának lelkes híve volt, tisztelt esküdtszék, így jutott ezekhez a trófeákhoz. Tagjainak sorában említhette a Királyi Íjász-társaság, valamint a kenti Erdei Bajtársak Egylete. Ezek az egyesületek e régi nemes sport jelenkori istápolói. A meggyilkolt Mr. Avory Hume dolgozószobájának falán az Erdei Bajtársak szokásos évi viadalának díjai függtek: három nyilvessző, mindegyiken évszám, megörökítvén a győzelmek időpontjait – 1928,1932,1934 –, valamint az Erdei Bajtársak bronzérme, melyet a megboldogult íjász az 1934-es versenyen elért pontrekordjáért kapott.

Eddig tehát az előzmények s a dolgozószoba története, egészen ez év január 4-e délutánjáig, amikor is, mint mondtam, a megboldogult öt óra tizenöt perckor visszavonult a fentebb nevezett helyiségbe. Ugyanezen időpontban hívatta Dyert, a komornyikját, és utasította őt, hogy csukja be s ezenkívül zárja be az ablakok acéltábláit. Dyer ekkor megkérdezte: „A táblákat?”: – s ezzel meglepetésének adott kifejezést, hiszen amióta a megboldogult nem használta irodának a szobát, az ablakok sosem voltak ily módon bebiztosítva. A megboldogult ekkor azt felelte: „Tegye, amit mondtam; gondolja, az minden vágyam, hogy Fleming gyönyörködjék benne, hogy kellemetlenkedik itt nekem ez a félnótás?” Hallani fogják továbbá, hogy ez a megjegyzés a szomszédban lakó Mr. Randolph Flemingre utalt. Mr. Fleming, ugyancsak lelkes íjász s a megboldogult barátja, a dolgozószoba ablakai alatt húzódó keskeny, téglával kövezett köz másik oldalán lakik. Dyer végrehajtotta az utasítást, és bezárta az ablaktáblákat. Érdemes megjegyezni, hogy a két tolóablak is zárva volt belülről. Dyer meggyőződött róla, hogy a szobában minden rendben van, majd a pohárszéken színültig teli whiskys palackot, még teli üveg szódát és négy poharat pillantott meg. Ezek után távozott a helyiségből.

Hat óra tízkor megérkezett a vendég. Tisztelt esküdtek, hallani fogják a körülményeket, melyekből maguk ítélnének, izgatott volt-e a vádlott, vagy sem. Még a kabátját sem volt hajlandó letenni, és követelte, hogy vezessék azonnal Mr. Hume-hoz. Dyer a dolgozószobába vezette a vádlottat, majd elhagyta a szobát, és becsukta maga mögött az ajtót.

Dyer, aki ott maradt az ajtó közelében, a kis folyosón, hat óra tizenkét perckor a vádlott alábbi szavait hallotta kiszűrődni a szobából: „Nem azért jöttem, hogy megöljek valakit, már ha nem elengedhetetlenül szükséges.” És néhány perccel később Mr. Hume kiáltását hallotta:

„De ember, mi ütött magába? Megőrült?” És bizonyos zajokat is hallott Dyer, melyekről tudomást szereznek majd a tisztelt esküdtek is.

Az államügyész itt egészen rövid szünetet tartott. Sir Walter Storm kezdett belemelegedni a beszédbe, bár enyhe személytelenségét megőrizte, és az idézeteket még mindig ugyanolyan kínosan pontosan olvasta, mint eleinte. Egyetlen kézmozdulattal dolgozott: mutatóujjával minden felolvasott szónál egy kicsit az esküdtszék felé bökött. Sir Walter magas ember volt, fekete talárjának ujjja is meglehetősen magasban lengett-libbent ilyenkor.

– Ekkor pedig, tisztelt esküdtszék. Dyer bekopogott az ajtón, és megkérdezte, nem történt-e baj odabent. Gazdája visszaszólt neki: „Nem, ezzel magam is elboldogulok; menjen csak.” És Dyer eltávozott.

Hat óra harminc perckor Miss Amelia Jordan, aki el akart menni hazulról, lejött a lépcsőn, és odament a dolgozószoba ajtajához. Már majdnem bekopogott, amikor bentről a vádlott hangját hallotta: „Keljen fel! A fenébe már, keljen fel!” Miss Jordan megpróbálta elfordítani a kilincs gombját, de kiderült, hogy az ajtó belülről be van reteszelve. Ekkor Miss Jordan visszaszaladta folyosón, és összetalálkozott Dyerrel, aki éppen befordult a folyosóra. Azt mondta a komornyiknak: „Dulakodnak; megölik egymást; menjen, válassza szét őket.” Dyer azt felelte, hogy talán jobb lenne rendőrt hívni. Miss Jordan erre azt mondta: „Maga gyáva; szaladjon, és hívja át Mr. Fleminget.” Dyer azt tanácsolta, jobb lesz, ha Miss Jordan nem marad egyedül a házban, ilyen körülmények között inkább ő menjen Mr. Flemingért.

Miss Jordan így is tett; Mr. Fleming, aki éppen elmenőben volt, nyomban átment vele a Hume-házba. Amikor visszaértek, látták, hogy Dyer piszkavassal felfegyverkezve jön ki a konyhából. Így mentek hármasan a dolgozószoba ajtajához. Dyer kopogott: egy perc múlva zajt hallottak, és – helyesen – úgy vélték, hogy az ajtó túlsó oldalán valaki lassan elhúzza a reteszt. Hangsúlyozom, tisztelt esküdtszék, „helyesen” gondolták; mert valóban a retesz ütött zajt az ajtó túlsó oldalán, és aki bizonyos erőfeszítéssel visszahúzta, és a későbbiekben készséggel el is ismerte, hogy e művelet bizonyos erőfeszítést igényelt, nem más volt, mint maga a vádlott.

A vádlott pár hüvelyknyire kinyitotta, majd amikor meglátta a kinnlevőket, teljesen kitárta az ajtót, s így szólt: „Hát akkor csak tessék; jöjjenek be, felölem.” Az esküdtszék dolga megítélni, hogy ez a megjegyzés az adott körülmények figyelembevételével vajon érzéketlenségre vall-e. Mármint a körülményekről is pár szót. Mr. Hume ott feküdt a földön, az ablak és az asztal között. Mellkasából nyílvezző állt ki. Hallani fogják, hogy a nyílvezzőről kiderült: azonos azzal a nyílvezzővel, amely a dolgozószoba falán függött, amikor nevezett helyiségben az áldozatot utoljára élve látták a vádlott társaságában: s ezt a körülményt a vádlott maga is elismerte.

Ami a nyílvezzőt illeti, orvos-szakértői vizsgálattal bizonyítjuk: olyan erővel s olyan irányból hatolt a testbe, hogy a szívet átjárva azonnal beálló halált okozott.

Hallani fogják szakértők tanúvallomásaiból, hogy ezt a nyilat semmiképp sem lőhették – mondjuk: íjjal – az áldozatba, hanem kézfegyverként, mintegy késnek használták.

Rendőrtisztektől fogják hallani, hogy a nyílvezzőt, mely néhány évig a falon függött, porréteg borította. Ez a porréteg csakis egyetlen helyen szakad meg, ahol is jól kivehető ujjlenyomatok látszanak.

Értesülnek róla továbbá, hogy ezek az ujjnyomok pontosan egyeznek a vádlott ujjlenyomataival.

Mármint mi történik, amikor a vádlott kinyitja a dolgozószoba ajtaját, és bebocsátja Miss Jordant, Mr. Fleminget és a komornyikot? Egyedül van a szobában a halottal, ezt állapítják meg az újonnan érkezők. Mr. Fleming megkérdezi tőle: „Ki tette ezt?” A vádlott azt felelte: „Gondolom, ön azt mondja majd, hogy én.” Mr. Fleming ekkor így szól: „Tehát megölte; a legjobb lesz hívni a rendőrséget.” Előbb azonban szemügyre veszik a szobát: látják, hogy az ablaktáblák továbbra is belülről zárva vannak, a tolóablakok úgyszintén. A vádlottat, mint

majd bizonyítani fogjuk, egyedül találták a halottal egy olyan helyiségben, amelybe kívülről nem lehetett behatolni, mert ajtaja, ablaka zárva volt; és szó szerint egyetlen repedés, rejtekbejárat vagy – kijárat sem akadt sehol, melyen át bárki bemehetett vagy távozhatott volna. Míg Mr. Fleming átvizsgálta a szobát, a vádlott, legalábbis látszólag, a legnagyobb lelki nyugalommal üldögélt – de ezt hadd mondják el majd a tanúk –, és cigarettázott!

Valaki köhintett a teremben.

Nem volt szándékos ez a köhögés; hiszen kivétel nélkül mindenki arcán ünneplés, komor figyelem ült. De azért egy pillanatra mindenkit kizökkentett valamelyest. Meg nem mondhatom, ki hogyan reagált az eddig elhangzottakra. Annyi bizonyos: az ilyen dolgoknak határozott *atmoszférájuk* van, és ez a légkör - baljós. Mögöttünk, a városi előkelőségek padsorában két nő ült. Az egyik, a jóképű, leopárdbőr kabátban; de a másik már érdekteőbb külsejű volt, hogy ne mondjam, lóképű, és időközben többször is bepúderozta arisztokratikus arcát. Azt el kell ismerni, hogy nem ütöttek zajt, nem vihogtak, kerülték a feltűnést; fémes-rekedtes suttogásukat csak mi hallottuk.

Leopárdbőr azt mondta: – Tudod-e, hogy én találkoztam egyszer ezzel a fiúval! Hát nem irtó izgi? Gondold csak meg, három hét múlva lógni fog.

Arisztokrata arc így felelt: – És te ezen mulatsz, drágám? Tudod, mit mondok: kényelmesebb ülőhelyet is adhattak volna.

Sir Walter Storm hátradőlt, karját széttárta a pad támláján, és figyelmesen nézte az esküdszéket.

– Mármost, tisztelt esküdszék, mi mondanivalója van minderről a vádlottnak? Hogyan magyarázza azt a tényt, hogy egyedül találták a megboldogulttal, a halott Mr. Hume-mal? Hogyan magyarázza azt a későbbiekben önök előtt is részletesen ismertető ténykörülményt, hogy pisztollyal a zsebében érkezett a házba? Nos, a vádlott különböző kijelentéseit részletesen is hallani fogják; értesülnek mindarról, amit Mr. Flemingnek, Dyernek, valamint a holttest felfedezése után hamarosan hazaérkező dr. Spencer Hume-nak mondott.

Kijelentéseinek java részét azonban a vádlottnak az a vallomása is tartalmazza, melyet január 5-én éjjel 12 óra 15 perckor tett Mottram körzeti detektívfelügyelőnek. A vádlott Mottram felügyelő és Raye őrmester kíséretében a Dover Streetre ment, ahol önként az alábbi vallomást tette. A tisztelt esküdszék szíves figyelmét kérem; idézem: „Önként, szabad akaratomból teszek vallomást; tudatában vagyok, hogy mindaz, amit elmondok, lejegyzésre kerül, és bizonyítékul használható ellenem.

Tisztázni kívánom magam. Teljesen ártatlan vagyok. Szombat reggel tíz óra negyvenöt perckor érkeztem Londonba. A megboldogult tudott jövelelemeről, mivel a menyasszonyom megírta neki, hogy a kilencórás vonattal indulok a sussexi Frawnendből. Délután egy óra harminc perckor Mr. Hume felhívott telefonon, és este hat órára házába invitált. Közölte: rendezni szeretne bizonyos dolgokat a leányával kapcsolatban. Hat óra tíz perckor érkeztem meg Mr. Avory Hume házába. Rendkívül barátságosan üdvözölt. Elbeszélgettünk egy kicsit az íjászatról, ugyanis észrevettem, hogy nyílveszők függenek a falon. Mr. Hume közölte velem, hogy egy ilyen nyílveszővel akár meg is lehet ölni valakit, mire én, tréfának szánva szavaimat, azt feleltem: nem azért jöttem, hogy megöljek valakit, már ha nem elengedhetetlenül szükséges. Bizonyos vagyok benne, hogy e beszélgetés idején az ajtó nem volt bereteszelve, nálam pedig nem volt semmiféle fegyver.

Közöltem Mr. Hume-mal, hogy feleségül akarom venni Miss Hume-ot, és beleegyezését kértem, ő ekkor azt kérdezte, nem innék-e valamit, erre igennel feleltem. Whiskyt és szódát töltött két pohárba, az egyik poharat nekem adta, a másikat magánál tartotta. Majd azt mondta, iszik az egészségemre, és teljes beleegyezését adta Miss Hume-mal kötendő házasságomhoz.”

Sir Walter feltekintett a papírlapról. Hosszú időnek tűnt az a pár pillanat, míg szeme az esküdtekre szegeződött. Nem láttuk az arcát; de a parókája búbja is éppen eléggé ékesszóló volt.

– A korona és vádhatósága valóban hihetőnek véli, miszerint a megboldogult a vádlottat azért hívta magához, hogy „leányával kapcsolatos dolgokat” rendezzen. Önöknek azonban azt kell eldönteniök, hogy a vádlott egész vallomása hitelt érdemlő-e. A vádlott elmegy a Grosvenor Street 12. számú házba, alighogy belép a szobába, beszélgetés kezdődik az íjászatról, és Mr. Hume az elképzelhető legbarátságosabb modorban közli, hogy a falon látható nyílvevesszők bármelyikével akár egy embert is meg lehet ölni. Kissé szokatlan nyitány, mondhatja bárki, de mindenesetre alkalmat ad a vádlottnak, hogy megeressze a „valaki megölésével” kapcsolatos szellemességét. Még rendkívül libbnek találhatjuk, hogy a megboldogult, miután más tanúk jelenlétében olyan érzelmeknek adott hangot a vádlottal kapcsolatban, amelyekről még hallani fognak, iszik a vádlott egészségére, sőt örömteli beleegyezését adja a házassághoz. De hogyan folytatódik a vallomás?

„A szódás whiskynek több mint felét kiihattam, amikor hirtelen úgy éreztem, hogy forogni kezd velem a világ, és mindjárt elveszítem az eszméletemet, szólni próbáltam, de nem bírtam. Tudtam, hogy valószínűleg méreg volt az italban, akkor azonban már azt is éreztem, hogy előrebukom, és utoljára a következő szavakat hallottam Mr. Hume szájából: Mi ütött magába? Megőrült?

Amikor magamhoz tértem, ott ültem ugyanabban a székben, holott azt hiszem, előtte kizuhantam belőle. Rosszul éreztem magam. Órára néztem, fél hetet mutatott. Akkor észrevettem Mr. Hume lábát az asztal sarkánál. Holtan feküdt ott úgy, ahogy önök is találták. Rákiáltottam, hogy keljen fel. El se tudtam képzelni, mi történt. Körbejártam a szobát, felfigyeltem rá, hogy egy nyílvevessző hiányzik a falról. Megpróbáltam kinyitni az ajtót, de megállapítottam, hogy belülről be van reteszelve. Megvizsgáltam az ablak vastábláit, azok is zárva voltak. Felmerült bennem az a lehetőség, hogy engem vádolnak majd Mr. Hume meggyilkolásával, ezért keresni kezdtem azt a két pohár szódás whiskyt, amit a megboldogult kevert. Nem találtam a poharakat. Illetve: a pohárszéken ott volt az újra színültig tele whiskys palack, mellette a szintén színig teli szódásüveg. Négy tiszta pohár állt mellette. Holott előzőleg bizonyára ezek közül használtunk kettőt. Nem tudom.

Röviddel ezután visszamentem az ajtóhoz, és újra szemügyre vettem. Akkor fedeztem fel a kezemen a port, amelyre később felhívták a figyelmemet. Majd ismét odamentem a nyílvevesszőhöz, de miközben vizsgáltam, kopogást hallottam az ajtón. Beláttam, hogy nem tudok mit tenni, így hát visszamentem az ajtóhoz, és kinyitottam. Az a nagydarab férfi rontott be, akit ön Flemingnek mond, mögötte a komornyik, piszkavassal, valamint Miss Jordan, aki megállt az ajtóban. Ennyit mondhatok. A nyílvevesszőhöz soha hozzá sem értem.”

Zizegés hallatszott, ahogy Sir Walter összehajtotta és letette az asztalra a gépírást, vékony papírlapokat. A halk zaj végighullámzott a tárgyalótermen.

Leopárdbőr azt suttogta: – Hát, ez a fiú tiszta bolond.

Mire Arisztokrata arc: – Csakugyan azt gondolod, szívem? De rémesen naiv vagy. Ez csak *szeretné*, ha azt hinnék róla; nekem elhiheted.

– Psssst!

– Tisztelt esküdtszék – folytatta Sir Walter Storm, nagylelkűen, egyszersmind látszólag tanácstalanul tárva szét a karját –, nem kívánok megjegyzést fűzni e vallomáshoz, sem azokhoz a tárgyi bizonyítékokhoz, melyeket a tanúk és a rendőrtisztviselők szolgáltatnak. Nem feladatom találgatásokba bocsátkozni arról, hogy milyen magyarázatot adhat mindezzel kapcsolatban akár jeles kollégám, akár maga a vádlott. Vádolom James Caplon Answellt, hogy mivel Ivory Hume-ot rossz kedvében találta, s látta, hogy a hön áhított házassági

tervvel szemben váratlan ellenállást tanúsít, vitába keveredett vele, és brutálisan meggyilkolta, holott az az idős férfi nem ártott neki.

Következésképpen csak egyetlen dologra kell felhívnom szíves figyelmüket: Arról kell dönteniük, hogy az általunk felvonultatandó bizonyítékok kellően alátámasztják-e a gyilkosság vádját. Ez kínos és egyszersmind egyetlen kötelességük. Ha úgy gondolják majd, hogy a vádhatóság nem bizonyította a vádat minden kétséget kizáróan, habozás nélkül tegyenek eleget kötelességüknek, őszintén megmondom, hogy a vád nem tud magyarázatot adni rá, miért fordult szembe az áldozat ilyen váratlanul és hirtelen a vádlottal. Most azonban, hadd tegyem hozzá, most nem ez a kérdés. A kérdés most az, hogy e szembefordulás milyen reakciót váltott ki a vádlott részéről. A szembefordulás, tisztelt esküdtszék, kétségtelen tény; tekinthetők kiindulópontnak is a tények most bemutatandó láncolatában. Ezért, ha úgy ítélik, hogy a korona vádhatósága elegendően bizonyította a vádat, nem szabad, hogy a vádlott jellemében mutatkozó esetleges gyengeséget a védelem alkalmas kapaszkodójának tekintsék; ellenkezőleg, habozás nélkül át kell adniuk őt a törvény szigorának. n.

II.

»Jól nézze meg az 5. számú képet«

A főügyész egy kicsit suhogva-zizegve leült, és már nyújtották is neki a pohár vizet. Egy törvényszéki tisztviselő, aki lábujjhegyen, óvatosan összegörnyedve ment el az esküdtek emelvénye előtt, hogy ne takarja el a vád és a védelem képviselőit, most kiegyenesedett. Mr. Huntley Lawton, Sir Walter fiatalabb kollégája pedig felállt, hogy megkezdje az első tanúk kihallgatását.

Az első két tanú két hivatalos személy volt: hamar végeztek. Harry Martin Coombe rendőrségi fényképész a bűntényről készített fényképekkel kapcsolatban tett vallomást. Lester George Franklin, a westminsteri kerület telekkönyvi hivatalának felügyelőmérnöke a felügyelete alatt álló Grosvenor Street 12. számú házról adott szakértői véleményt, és átnyújtotta a bíróságnak az épület alaprajzát több példányban. Az esküdtszék minden tagjának jutott egy. Mr. Huntley Lawton, akinek ártatlan fellengzősségét mintha találóan testesítette volna meg nagy uborkaorra, a telekkönyvi szakembert egy kicsit hosszasan tartóztatta a tanúk emelvényén.

– Ha jól tudom, ön január 5-én Mottram detektívfelügyelő felkérésére megvizsgálta a Grosvenor Street 12. számú ház dolgozószobának nevezett helyiségét.

– Igen.

– Felfedezett-e valamiféle kijáratot az ablakon és az ajtón kívül? Vagy mondjuk így: van-e valamilyen „rejtett” lehetőség a dolgozószobába való behatolásra?

– Ilyet nem találtam.

– Tehát a falakon, gyakorlatilag szólva, nincsen folytonossági hiány?

Csend.

A kis tanácselnök alig észrevehetően odafordult.

– A vádló azt kérdi öntől – hallatszott Rankin bíró hangja –, volt-e valamilyen lyuk vagy rés a falban.

Ez a hang szelíd volt és nyugodt, és azonnal hatott a jelenlevőkre. Aki hallotta, rögtön azt gondolta: ez a józanság mindent kellő megvilágításba helyez. És a roppant hozzáértést is azonnal megérezte az egész tárgyalóterem. A bíró, magas támlájú székének szinte a peremén

ülve, mindvégig a tanú felé fordult, ez végre válaszolt: – Lyuk, rés, uram? Egyáltalán nem volt.

Rankin bíró ekkor mintha kíváncsian ráhunyorított volna Mr. Lawtonra; tömzsi kezében már meg is indult a toll, és haladt tovább a jegyzetömb lapján.

– Akkora rés sem volt – folytatta a vád képviselője, mintegy csak a formáság kedvéért –, amelyen át egy nyílvesző behatolhatott?

– Nem, kérem. Semmi ilyesmi.

– Köszönöm.

A védelemnek nem volt kérdése; H. M. csak a fejét rázta, és mintha még jobban felhúzta volna taláros vállát. Egyébként ugyanolyan mozdulatlanul ült, mint eleinte, és minden reményünk az volt, hogy legalább nem fixírozza az esküdteket szokott gonoszkodó tekintetével.

– Szólítsák Amelia Jordant.

Miss Jordant a tanúk emelvényére szólították: oda abba a keskeny, tetős, nyitott kockába, amely az esküdtszék és a bírói pulpitus által bezárt derékszög sarkán magasodik. Amelia Jordan nyugodt természetű, megbízható nő lehetett, most azonban megbotlott az emelvény lépcsőjén, és miközben letette az esküt, látszott, hogy kisebbfajta idegrohammal küszködik. Persze, azt senki se tudhatja, hogy idegességében botlott-e meg, vagy éppen azért lett ideges, mert megbotlott: mindenesetre szánalmasan belepirult. Szemlátomást beteg volt. Amelia Jordan valószínűleg elmúlt már negyvenéves. Régebbi jó megjelenésének nyomai még nem tűntek el teljesen, bár betegsége miatt sokat veszített frissességéből, de egyáltalán nem volt hátrányos neki az az ügyes, áramvonalas, krómacél keretű szemüveg, amely mindig azt a benyomást kelti, mintha viselője nem is hordana pápaszemet. Barna haja és kék szeme egyaránt józanságot sugallt. Ruhájáról a mögöttünk ülő két nő kedvezően nyilatkozott. Ha jól emlékszem, fekete kalapot viselt, amelynek karimája olyan csúcsban végződött, mint némely sapka.

– Neve Flora Amelia Jordan?

– Igen.

Gyors torokköszörülés közepette hangzott el a válasz; a tanú hangja mintha a megfelelő szint és erőt kereste volna. Amelia Jordan nem nézett se a bíróra, se az esküdtekre, maga elé meredt, egyenesen Mr. Huntley Lawton megnyugtató alakjára. A vád képviselője igyekezett személyisége teljes súlyát latba vetni.

– Ön Mr. Hume bizalmas személyi titkárnője volt?

– Igen. Vagyis... nem, már hosszú ideje nem voltam az. Úgy értem, Mr. Hume-nak nem volt szüksége titkárnőre, miután a banktól megvált... Vagyis a háztartását vezettem. Előnyösebb volt neki így, mintha házvezetőnőt tart.

– Ezt az elnök úr és az esküdtszék igen pontosan megérti – mondta Mr. Lawton, nemes derűvel. A tanú az utolsó mondatot már olyan kapkodva mondta, hogy egy kis megnyugtató igazán ráfért. – Ha jól tudom, önöket bizonyos rokonok szálak fűzték össze.

– Nem, nem voltunk rokonok. Ez...

– Ez világos. Miss Jordan. Hány évig dolgozott a megboldogult mellett?

– Tizennégy évig.

– Közeli ismerte?

– Ó, igen. Nagyon jól ismertem.

Miss Jordan kihallgatásának első része két levél bemutatására és ismertetésére összpontosult. Mindkét levél Mary Hume eljegyzésével foglalkozott; az egyiket a lány írta az apjának, a másikat az apa válasza volt. Az előbbi levelet Miss Jordan is látta; a második megírásában, amint elmondta, segédkezett. Mindkettőből következtetni lehetett írójának jellemére. Mary Hume, leveléből ítélve, kissé szeles, felületes és csapongó észjárású fiatal nő volt; mindez azon a fényképen is látszott egy kicsit, amelyet a Daily Express közölt a csinos,

szőke lányról. Egymástól távol ülő szemei azért komoly gyakorlati érzéket is tükröztek. Ami pedig Avory Hume-ot illeti, szívélyes és óvatos ember volt; szeretett túl pontosan, sőt kenetteljesen fogalmazni. A legnagyobb örömet az alábbi remény, sőt talán bizonyosság jelentette neki: „Talán nem a túlságosan távoli jövőről beszélek, ha kijelentem: biztos vagyok benne, hogy egy szép napon unokám születik...” (E levélrészlet hallatán a vádlott olyan sápadt lett, mint egy kísértet.)és ebben oly bizonyos vagyok, édes lányom, hogy feltett szándékom: mindenemet erre a te megszületendő fiúgyermekedre hagyom; addig persze, hadd reméljem azt is, hogy még igen sok szép boldog esztendő vár rám körötökben.” Kínos köhögés hallatszott. Answell, a vádlottak padján ülve, egy kicsit előrehajolt, térdére fektetett kezét nézegette. Mr. Huntley Lawton folytatta Miss Amelia Jordan kihallgatását.

– Emlékszik-e a tanú valamilyen általános jellegű megjegyzésre, amelyet Mr. Hume az eljegyzés tényével kapcsolatban tett?

– Igen, mindig azt mondogatta: „Rendkívül örvendetes megoldás. Jobbat nem is kívánhatnék.” Én meg azt mondtam erre: „De hát tud valamit egyáltalán Mr. Answellről?” Mire ő: „Hogyne, igen kitűnő fiatalember: ismertem az édesanyját, és ő nagyon értelmes asszony volt.” Vagy valami ilyesmit mondott.

– Más szóval, Mr. Hume a házasságkötést máris kész ténynek tekintette?

– Igen, legalábbis mi így gondoltuk.

– Mi? Pontosán kik?

– A doktor és én. Dr. Spencer Hume. Vagyis én mindenestre így gondoltam; más nevében nem beszélhetek.

– Nos, Miss Jordan – mondta a vád képviselője, és szünetet tartott. – Észrevett-e december 31.-e és január 4.-e közt valamilyen változást Mr. Avory Hume felfogásában?

– Hogyne, feltétlenül.

– Mikor tűnt fel önnek első ízben ez a változás?

– Szombat reggel. Azon a szombaton, amikor meghalt.

– Elmondaná, mit figyelt meg?

Mr. Lawton hipnózisa, a jelek szerint, hatott; Miss Amelia Jordan már sokkal nyugodtabb volt. Halkan, de érthetően beszélt. Eleinte nem tudta, mit csináljon a kezével: hol az emelvény korlátjára tette, hol visszahúzta, végül határozottan megkapaszkodott a korlát peremében. Amikor arról a levélről beszélt, amelynek a megírásában segédkezett, a tekintete feltűnően kifejezéstelen volt, nem sok kétség lehetett afelől, hogy nehezen fojtja vissza a könnyeit.

– Az történt – kezdte –, hogy pénteken megbeszéltük dr. Spencer Hume-mal, hogy lemegyünk Mary sussexi barátaihoz, és ott töltjük a hétvégét. Tulajdonképpen személyesen akartunk gratulálni Marynek. Autóval akartunk menni, de csak szombaton késő délután indulhattunk volna, mert dr. Hume a St. Praed kórházban dolgozik, és nem szabadulhatott előbb. Pénteken este Mary felhívta az apját Sussexből telefonon, s akkor elmondtam neki a szándékunkat. Minderről azért kell itt szólnom, mert...

A vád képviselője azért igyekezett egy kicsit nógatni a tanút: – Úgy volt, hogy Mr. Avory Hume is magukkal megy azon a bizonyos hétvégén?

– Nem, ő nem jöhetett. Vasárnap volt valami elintéznivalója, ha jól tudom, a presbiteriánus egyházközség elszámolásával kapcsolatban, szóval, nem jöhetett. Meghagyta azonban, hogy mindenkinek adjuk át üdvözlését, és hozzuk haza Maryt.

– Értem. És szombat reggel mi történt. Miss Jordan?

– Szombat reggel – felelte a tanú, aki végre kiadhatta magából, amit már olyan rég szeretett volna –, a reggelizőasztalnál Mr. Avory Hume-ot egy levél várta. Marytól jött a levél, megismertem a kézírását. Csak azt nem értettem, miért írt, hiszen az előző este beszélt telefonon az apjával.

– A levéllel aztán mi lett?

– Azt nem tudom. Kerestük, de nem találtuk sehol.

- Akkor most mondja el, mit csinált, mit mondott Mr. Hume.
- Elolvasta a levelet, utána rögtön felugrott, zsebre gyúrte, és odament az ablakhoz.
- És?
- Én akkor megkérdeztem: „Valami baj van?” Azt felelte: „Mary vőlegénye ma bejön a városba, és szeretne meglátogatni bennünket.” Mire én: „Ó, hát akkor nem is megyünk Sussexbe.” Ezt úgy értettem, hogy Mr. Answell természetesen nálunk vacsorázik, és akkor mi otthon maradunk. De Mr. Hume hirtelen hátrafordult, és azt mondta: „Kérem, legyen szíves, és tegye, amit mondtam: elmennek Sussexbe, pontosan, ahogy megbeszéltük.” – Milyen hangon mondta ezt Mr. Hume?
 - Nagyon kurtán és hidegen, ami nála sohase jelentett jót.
 - Értem. Mi történt azután?
 - Nos, én akkor megkérdeztem: „De vacsorára csak meghívja Mr. Answellt?” Egy pillanatig rám nézett, majd azt felelte: „Nem hívjuk meg, se vacsorára, se másra.” Ezzel kiment a szobából.
- A vád képviselője lassan hátrahajolt a padja felé. A vádlottak padján ülő férfi kurtán felpillantott.
 - Nézzük csak, Miss Jordan – folytatta Mr. Lawton. – Ha jól tudom, ön azon a szombaton egy óra harminc perckor elment a hallban a szalon ajtaja előtt.
 - Igen.
 - És hallotta, hogy Mr. Hume bent a szalonban telefonon beszél valakivel.
 - Igen.
 - Benézett a szalonba?
 - Benéztem. Mr. Hume ott ült az ablakok közti asztalnál, ahol a telefon van. Háttal volt felém.
 - Elismételné, lehetőleg minél pontosabban, mit hallott ekkor Mr. Hume szájából? A tanú nyugodtan bólintott.
 - Mr. Hume azt mondta: „Tekintettel arra, amit hallottam, Mr. Answell...” – Megesküszik rá, hogy ezek voltak a szavak. Miss Jordan: „Tekintettel arra, amit hallottam...”?
 - Megesküszöm.
 - Folytassa, kérem.
 - „Tekintettel arra, amit hallottam, gondolom, a legjobb lenne rendeznünk a lányomat érintő dolgot.” A bíró apró szeme most a vád képviselője felé fordult; ezúttal is minden sietség nélkül mondta: – Mr. Lawton azt akarja bizonyítani, hogy a vádlott volt e beszélgetés során a vonal másik végén?
 - Elnök úr, engedelmével, tanút állítunk majd, aki a hallban levő másik készüléken véletlenül mindkét felet hallotta; meg vagyok győződve róla, hogy ez a tanú kész lesz eskü alatt vallani, hogy a vádlott volt-e a másik beszélgető fél, vagy sem.
 - Az előttünk levő pad bal oldaláról jó hangos torokköszörülés hallatszott. Baljóslatú hang volt. És H. M., két öklével az asztalra támaszkodva, már fel is emelkedett. Ki tudja, miért, a parókája hátul most úgy kunkorodott, mint a malac farka. De a hangja – a hangja volt az első igazán emberi életjel, amelyet magáról adott.
 - Elnök úr – dörögte H. M. –, ha ezzel a bíróság időt takarít meg, a védelem készséggel elismeri, hogy a vádlott volt a vonal másik végén. Mi több, ragaszkodunk e körülményhez.
 - Egy meghajlás és a jelenlevők kíváncsi csodálkozása közepette már vissza is zötytyent a helyére. A vád képviselőinek jeges udvariassága alatt megbúvó nevetetnék végül Mr. Lawton ünnepélyes meghajlásában öltött testet.
 - Folytassa, Mr. Lawton – mondta a bíró.

A vád képviselője újra a tanúhoz fordult: – Az imént tehát közölte velünk, hogy a megboldogult azt mondta: „Tekintettel arra, amit hallottam, gondolom, a legjobb lenne rendeznünk a lányomat érintő dolgot.” Mit mondott még?

– Azt mondta: „Hogyne, ezt nagyon is értem...”, azután nyilván megvárta, hogy a vonal másik végén beszélő személy befejezze mondanivalóját, és így folytatta: „... de telefonon nem tudjuk elintézni. Meglátogathatna a lakásomon?” Majd: „Ma este hat óra megfelel önnek?” – És amikor ezt mondta, milyen volt a hangja?

– Nagyon udvarias és merev.

– Mi történt ezután?

– Eléggé nyugodtan tette le a kagylót; egy darabig a telefont nézte, majd így szólt: „A fenébe is, kedves Answell, majd ellátom én a maga baját!” Szünet.

– És ezeket a szavakat hogyan mondta?

– Ugyanúgy, ahogy előtte is beszélt, csak még elégedettebben.

– Tanú szerint Mr. Hume magában beszélt ekkor, más szóval: hangosan kimondta, amit gondolt?

– Igen.

A tanúk, ha leírják egy eseményt, vagy mások szavait idézik, „úgy, ahogy azok elhangzottak”, általában azt hiszik, hogy védekezniük kell. Láthatóan Miss Jordan is úgy érezte, hogy minden szó, amit kimond, ott marad a „levegőben”, és ellene fordítható. Sapkaszerű, fekete kalapjának árnyékában mintha jó külsejének maradványai is érvényüket veszítették volna a divatos szemüveggel együtt. Amelia Jordan minden ízében gyakorlatias, kúszo szőlőinda volt, ha van ilyen. A hangja olyan valószínűtlenül édes volt, hogy még az enyhén káromkodásjellegű „fene” is teljes képtelenségnek hangzott a szájából.

– Miután mindezt hallotta, mit csinált?

– Gyorsan távoztam. – Habozás. – Olyan... nos, olyan ijesztő volt ez a hirtelen változás. Mr. Hume egyszerre annyira másképp beszélt Mr. Answellről, hogy nem is tudtam, mit gondoljak; és nem akartam, hogy ott lászon.

– Köszönöm – nyugtázta az ügyész. – „Tekintettel arra, amit hallottam” – ismételte Lawton, mintegy tűnődve, ám igen élesen hangsúlyozva minden szót. – Miss Jordan, netán az volt a benyomása, hogy Mr. Hume olyasmit hallott a vádlottról, ami addigi jó véleménye okvetlen megváltoztatására készítette?

A bíró teljesen szenvtelen arckifejezéssel figyelmeztette az ügyészt: – Mr. Lawton, ez megengedhetetlen. A vád már leszögezte, hogy ebben az ügyben egyetlen tényt sem tüntet fel úgy, mintha eleve be volna bizonyítva. Kérem, tartózkodjék attól, hogy utólag változtasson ezen az állásponton.

– Bocsánatot kérek, tisztelt bíróság – mondta a rendreutasított derűs tisztelettel, azonnal a bíró felé fordulva. – Biztosítom a tisztelt bíróságot, hogy ilyesmi egyáltalán nem áll szándékomban. Akkor folytassuk. Miss Jordan. Olyan embernek ismerte ön Mr. Hume-ot, aki csak úgy szeszélyből változtatja a véleményét?

– Ó, igazán nem ilyen ember volt.

– Tehát józanul mérlegelő, észérvekre hallgató ember volt?

– Igen.

– Ha, tegyük fel, John Smithről hétfőn azt gondolta, hogy értelmes ember, kedden nem mondta volna róla, hogy tökkelütött, ha csak rá nem jön közben valamire, ami a véleménye megváltoztatására készíti?

– Mr. Lawton, kénytelen vagyok újra figyelmeztetni, hogy ne befolyásolja a tanút.

A bíró szelíd hangjára minden suttogás, mocorgás megszűnt a teremben.

Az ügyész úriemberhez illő tiszteletteludással mormolta: – Elnök úr, óhaja parancs. – Majd így folytatta: – Hát akkor. Miss Jordan, nézzük a január 4-én este történeteket. Aznap este hat órakor, tudomása szerint, kik tartózkodtak a Grosvenor Street 12-ben?

- Mr. Hume, Dyer és jómagam.
- Más nem lakik a házban?
- De igen. Dr. Hume, a szakács és a cselédlány. A szakácsnak és a lánynak azonban kimenője volt. Nekem pedig el kellett mennem úgy hat óra tizenöt körül a kocsival dr. Hume-ért a St. Praed kórházhoz; onnan akartunk Sussexbe hajtani... egyenesen.
- Az ügyész a tanú bőbeszédűségéből érezte, hogy megint ideges és közbevágott, hogy megnyugtassa: – Helyes, Miss Jordan. Hat óra tíz perckor hol volt?
- Az emeleten. Csomagoltam. Dr. Hume megkért, rakjak be néhány holmit a bőröndjébe. Ugyanis nem tudta, hogy nem lesz már ideje hazaszaladni a kórházból; és persze, magamnak is becsomagoltam...
- Pontosan értjük. Úgy tudom, hat óra tíz perckor megszólalt az utcai bejárat csengője.
- Hallottam.
- És mit csinált?
- Kiszaladtam a lépcsőhöz, és lenéztem a korláton át.
- Láttá bejönni a házba a vádlottat?
- Igen. És... belestem a hallba – mondta a tanú, elpirulva. Hozzátette: – Kíváncsi voltam... milyen.
- Természetes érdeklődés. Elmondaná, mi történt?
- Dyer ajtót nyitott... A... az az ember ott – gyors pillantás a vádlottra – bejött. Azt mondta: a neve Answell, és Mr. Hume várja. Kalapját leejtette a földre. Dyer kérte a kabátját is, de ő azt felelte, hogy a kabátját nem óhajtja levenni.
- Tehát felsőkabátban kívánt maradni – szögezte le a vád képviselője. Lassan ejtette ki a szavakat. – És hogyan viselkedett?
- Nagyon dühösen beszélt.
- Azután mi történt?
- Dyer végigvezette a hallon, majd befordultak a dolgozószobához vezető kis folyosóra. Ahogy mentek, Mr. Answell felnézett oda, ahol álltam. Azután eltűntek a dolgozószobában, és többet nem láttam. Visszaszaladtam a lépcsőhöz, hogy befejezzem a csomagolást. Nem tudtam, mit gondoljak.
- Csak azt mondja el, mit csinált. Miss Jordan, az elegendő. Most ugorjunk egy kicsit. Hol volt pár perccel fél hét előtt?
- Kalapot-kabátot vettem, fogtam a táskákat, és lementem a lépcsőn. Dyer már utasítást kapott, hogy álljon elő a kocsival. A kocsit a Mount Streetről kellett elhoznia, a garázsból. Vártam, hogy felszól értem, de amikor leértem a hallba, senkit sem láttam. A dolgozószoba ajtajához mentem; meg akartam kérdezni Mr. Hume-ot, nincs-e még valami utasítása vagy végső üzenete, mielőtt távozom.
- Mr. Hume nem hagyott „végső üzenetet”. Miss Jordan – csapott le a szavakra kíméletlenül komor hangon Mr. Lawton. – És ön mit csinált aztán?
- Már kopogni akartam az ajtón, amikor odabentről valakinek a hangját hallottam: „A fenébe már, keljen fel!” – Miss Jordan ajkáról megint olyan oda nem illően hangzott az a szó. öntudatosan hangsúlyozta, ahogy kívülálló előtt szokás.
- Egyebet is hallott?
- Igen, ha jól emlékszem, még azt, hogy: „Keljen fel, hallja, mondjon már valamit.”
- Ezt hangosan mondták?
- Eléggé hangosan.
- És a hang a vádlott hangja volt?
- Igen, most már tudom, hogy a vádlotté. Akkor még nem ismertem fel. Valamiképpen azzal hoztam összefüggésbe a dolgot, amit Mr. Hume-től hallottam aznap reggel...
- Megpróbált benyitni?
- Igen, de épp hogy megpróbáltam.

- És az ajtó be volt reteszelve belülről?
- Hát... akkor erre így pontosan nem is gondoltam. Csak arra, hogy valamilyen módon zárva volt.
- És azután?
- Dyer abban a pillanatban fordult be a folyosó sarkán kabátban-kalapban. Odarohantam hozzá, és azt mondtam: „Dulakodnak egymással; megölik egymást; menjen, válassza szét őket.” Dyer azt felelte: „Rendőrt hívok.” Azt mondtam erre: „Maga gyáva; fusson át a szomszédba, hívja át Mr. Fleming-et.”
- Ekkor ön mit csinált?
- Idegesen topogtam, azt hiszem. Dyer azt mondta, ő nem megy, nem hagy ott, inkább menjek én, hátha történik valami, mégse legyek egyedül a házban. Így aztán átmentem.
- Hamar megtalálta Mr. Fleminget?
- Igen, épp jött lefelé a háza lépcsőjén.
- És együtt mentek vissza a Grosvenor Street 12. számú házba?
- Igen, és láttuk Dyert, ahogy jön a hall hátsó feléből a kezében piszkavassal. Mr. Fleming azt mondta: „Mi történik itt?” Dyer azt felelte: „Odabent túl nagy csend van.”
- Akkor, ha jól tudom, mind a hárman odamentek a dolgozószoba ajtajához.
- Igen. Dyer bekopogott. Aztán Mr. Fleming is, egy kicsit erősebben.
- És akkor?
- Nos, mintha lépteket hallottunk volna bentről, aztán valaki hozzálátott, hogy hátrahúzza a reteszt.
- Bizonyos benne, hogy az ajtó be volt reteszelve, és a kinyitásához el kellett húzni a reteszt?
- A hangokból ítélve, igen. Nem is ment a dolog azonnal: aztán mégis sikerült, és az ajtó résnyire kinyílt.
- Véleménye szerint mennyi idő telt el a kopogás és a retesz teljes visszahúzása között?
- Nem is tudom. Talán csak néhány pillanat, de nekem úgy tűnt, hogy évek.
- Esetleg egy teljes perc?
- Lehet.
- Kérem, mondja el az esküdtszéknek, mi történt azután.
- A tanú úgy mondta el, mintha nem az esküdtszékhez beszélne. A kezét nézte, amellyel a tanúk emelvényének korlátjába kapaszkodott.
- Pár hüvelyknyire kinyílt az ajtó – mondta –, és valaki kinézett. Láttam, hogy az az ember volt. Majd kitérte az ajtót, s így szólt: „Hát akkor csak tessék; felőlem bejöhetnek.” Mr. Fleming berohant, és Dyer is bement utána.
- Maga is bement a szobába?
- Nem. Megálltam az ajtóban.
- Mondja el pontosan, mit látott.
- Láttam, hogy Ivory ott fekszik az asztal mellett, hanyatt, a lábával felém.
- Látta ezeket a fényképeket? – A vád képviselője a fényképekre mutatott. – Ha nem tévedek, bólint, Miss Jordan. Igen? Köszönöm. Csak vegye kézbe őket, ha kívánja.
- A tanúnak átnyújtották a sárga könyvecskét.
- Jól nézze meg az 5. számú képet, kérem. Így feküdt a holttest?
- Igen. Azt hiszem.
- Higgycsél, én mélységesen... ó, hogyne, csak tegye le. Mennyire közelítette meg a holttestet?
- Ott maradtam az ajtóban. Azt mondták, halott.
- Ki mondta, hogy halott?
- Ha jól emlékszem, Mr. Fleming.
- Emlékszik valamire, amit a vádlott mondott?

– Az első szavaira igen. Mr. Fleming megkérdezte tőle, ki tette ezt, mire a vádlott így felelt: „Gondolom, azt mondja majd, hogy én.” Mr. Fleming ekkor így szólt: „Hát szóval akkor elintézte; legjobb lesz hívni a rendőrséget.” Jól emlékszem mindenre, amit láttam, de amit hallottam, abból alig valamire. Nem éreztem teljesen jól magam.

– Hogyan viselkedett a vádlott?

– Nagyon nyugodtan és fegyelmezetten, ha nem tévedek; csak a nyakkendője lógott ki a nagykabátja fölé.

– Mit csinált a vádlott, amikor Mr. Fleming arról beszélt, hogy hívni kell a rendőrséget?

– Leült az asztal melletti székbe, belső zsebéből cigarettatárcát, a tárcából cigarettát vett elő, majd rágyújtott.

Ekkor Mr. Huntley Lawton az ujjai hegyével az asztalra támaszkodott, egy pillanatig hallgatott, majd a fővádlóhoz hajolt; tanácskoztak, de, gondolom, inkább csak nyomatékokat akartak adni az elhangzott szavaknak. A kihallgatásnak ez a megszakítása olyan volt mindnyájunk számára, mintha víz alól buknánk fel: az ember szinte érezte, hogy friss levegő áramlik a tüdejébe. A tanú vallomása alatt, azt hiszem – az elnök kivételével –, a teremben levők mindegyike oda-odapillantott már a vádlottra; de az ilyen félszeg pillantásoknak az eredménye mindig az, hogy kénytelenek vagyunk feszengve elfordítani a tekintetünket. Rankin bíró közben befejezte a gondos jegyzetelést; a papírt egyenletesen szántó toll megállt, ő maga felnézett és várt. A tanú úgy állt az emelvényen, mintha most már mindörökre ott maradna, és jobb híján maga is felkészülne erre a kényszerű változásra.

Mr. Huntley Lawtonnak már csak egy „programpontja” maradt. Gyors, papírzizegésforma zaj futott végig a tárgyalótermen – mindenki hátradőlt az ülésen –, amikor az ügyész ismét a tanúhoz fordult.

– Ha jól tudom. Miss Jordan, önt röviddel a holttest megtalálása után – elküldték a kocsival dr. Spencer Hume-ért a Praed Street-i St. Praed kórházba.

– Igen, Mr. Fleming megfogta a vállam, és azt mondta, menjek el oda, és hozzam haza gyorsan Mr. Spencer Hume-ot; nem üzenhetünk neki, mert ha netán műtétje van épp, vagy ilyesmi, úgysem adják át az üzenetet.

– Egyebet nem mondhat nekünk az este további eseményeiről?

– Egyebet nem.

– Ennek oka, ugye, az, hogy a kórházból hazamenet idegösszeroppanást kapott. Miss Jordan, és egy hónapig nem hagyhatta el a szobáját?

– Igen.

A vád képviselőjének keze most megmozdult a fehér papírköteg felett. – Kérem, Miss Jordan, jól fontolja meg most következő válaszát. Van-e még valami, amit elmondhatna nekünk: bármi, amit a vádlott szájából hallott? Mondott valamit a vádlott, amikor leült abba a székbe és cigarettára gyújtott?

– Igen, válaszolt valamire. Kérdeztek tőle valamit, de lehet, hogy nem is volt kérdésnek szánva.

– Mi volt a kérdés?

– Valaki azt mondta neki: „Mondja, kőből van maga?”

– „Mondja, kőből van maga?” És a válasz?

– A vádlott azt mondta: „Azt kapta, amit érdemelt; megmérgezte a whiskymet.”

A vád képviselője várt egy kicsit, mielőtt leült, egy darabig nézte a tanút a beállt csendben.

III.

»A kis sötét folyosón«

Sir Henry Merrivale pedig felemelkedett, hogy feltegye a tanúnak a védelem kérdéseit.

Fogalma sem lehetett senkinek, merre indul el majd a védelem: a „beszámíthatatlanság” vagy a legrosszabb esetben az „emberölés” felé? Többen alighanem erre gondoltak bizonytalan formában; ismervén azonban H. M.-et, tudtam, sosem érné be ilyen félmegoldásokkal. Talán minden kiderül a vád tanújához intézett első kérdéseiből, gondoltuk.

Fejedelmi mozdulattal állt fel – a hatást azonban némiképp lerontotta, hogy a talárja megakadt valamiben, talán maga H. M. lépett a sarkára, és olyan recsenéssel szakadt el, hogy egy dermesztő pillanatig már-már azt hittem, nem is az anyag recsegett, hanem... Aztán H. M. kiegyenesedett. Bármennyire kijött is a tárgyalótermi gyakorlatból, H. M.-nek mindig is az ellenfél tanújának kihallgatása volt a legerősebb oldala, amikor a rávezető kérdéseket is fel szabad tenni, és az ember egyáltalán csaknem mindent előszedhet a józan ész határain belül; tudtam, hogy H. M. szokásos „bunyós” módszerei az ilyen belharcban érvényesülhetnek a legjobban. De hát épp ez a belharc... Mert a nő az imént mindenki rokonszenvét elnyerte, az esküdtekét is; tehát nem lenne túlságosan szerencsés fogás, ha most H. M. nekiesne. Aggodalmunk fölösleges volt. Egy gyilkos pillantás hátra, az elszakadt talárra – láttuk, hogy az okularé egy kicsit lecsúszott széles nyergű orrán – aztán máris ugyanolyan nyájasan szólította meg a tanút, mint az előbb Huntley Lawton. Legfeljebb egy kicsit rámenősebben. Öblös hangja nyugtatóként hatott a tanúra és az egész tárgyalóteremre. Mintha azt mondta volna: „Hát akkor üljünk le szépen, igyunk meg egy pohárkával, és beszéljük meg, hogy mi a helyzet.”

– Asszonyom, gondolja, hogy Mr. Hume valami rosszat hallott a vádlottról, s azért változtatta meg a véleményét olyan hirtelen? – kérdezte H. M. szinte csak úgy mellékesen.

Csend.

– Nem tudom.

– No, de mégis – érvelt H. M.-Ha már jeles kollégám mintegy bevezette a kérdést, miért ne tárgyalnánk róla. Mint a vád megállapította, *ha* Mr. Hume véleményében ilyen páfordulás következett be, annak oka az lehetett, hogy megtudott valamit valakitől, nemde?

– Én legalábbis ezt feltételezném.

– Joggal. De fordítsuk meg a dolgot: ha nem tud meg semmit, nem is változtatja meg a véleményét?

– Feltételezhetően nem. Nem, bizonyosan nem.

– Mármost akkor nézzük, asszonyom – folytatta H. M., ugyanolyan könnyedén érvelő hangon. – A jelek szerint Mr. Hume péntek este a legjobb kedvben volt, s így beszélte meg magával és dr. Spencer Hume-mal a másnapi sussexi utat? Így történt?

– Ó, hogyne.

– Elment hazulról aznap éjszaka?

– Nem.

– Látogatója se volt?

– Nem.

– Kapott levelet, telefonhívást, egyéb üzenetet?

– Nem. Illetve Mary telefonált még akkor este. Én vettem fel a kagylót, egy-két percig beszélgettünk is, aztán Mr. Hume odajött, átvette tőlem; de nem hallottam, mit mondott.

– És másnap a reggelinél hány levél várta Mr. Hume-ot?

– Csak az az egy, Mary kézírásával.

– Aha. Következésképpen, ha a megboldogult bármit is hallott a vádlottról, a rossz hírt csak a saját lányától hallhatta?

Enyhe zaj támadt. Sir Walter Storm már-már felpattant, aztán mégis inkább Huntley Lawtonnal beszélte meg a dolgot.

– Hát én csakugyan... csakugyan nem is tudom. Honnan tudnám?

– Annyi azonban bizonyos, nemde, hogy Mr. Hume szembefordulása a vádlottal akkor, a levél elolvasásakor következett be.

– Igen.

– Az egész mintha akkor és ott kezdődött volna, nem?

– Ahogy a dolgot láttam, nem gondolhatok mást.

– Helyes. Hát akkor, asszonyom, tegyük fel, hogy én azt mondom magának: abban a levélben pedig egy árva szó egyéb nem volt a vádlottról, csak az, hogy bejön a városba?

A tanú idegesen megigazította a szemüvegét. – Nem tudom, mit is felelhetnék erre?

– Hát csak azért, mert valóban *ezt* mondom kegyednek. Az a levél itt van a birtokunkban, és kellő időben bemutatjuk majd. Ezért tehát, ha közlöm kegyeddel, hogy a vádlottról semmi más sincs a levélben, mint az a pusztán tény, hogy szombaton bemegy a városba, megváltoztatja-e ez Mr. Hume viselkedésével kapcsolatos véleményét?

H. M. a választ be sem várva leült.

Ezt a mozdulatot azonban már egy igencsak elképedt tárgyalóterem nézte. H. M. a tanú vallomásának egyetlen pontját sem csavarta ki, még csak kísérletet se tett ilyesmire; mégis azt az érzést keltette mindenkiben, hogy itt azért még van valami; *lesz* valami. Vártam, hogy Mr. Lawton újabb kérdéseket tesz fel a tanúnak; helyette azonban Sir Walter Storm állt fel.

– Szólítsák Herbert William Dyer.

Miss Jordan elhagyta az emelvényt, és a helyét Dyer foglalta el ünnepélyesen. Az első pillanattól fogva látszott, hogy Dyer meggyőző, jó tanúnak bizonyul majd, nem is okozott csalódást. Hatvan felé járó, nyugodt ember volt, rövidre nyírt haja őszes, a modora figyelmes. Mintha öltözékével is a magánéletét és a hivatását akarná összeegyeztetni, rövid, fekete kabátot és csíkos nadrágot viselt; felhajtott sarkú keménygallér helyett egyszerű keménygallért és sötét nyakkendőt. Anélkül hogy bármit tett volna ennek érdekében áradt belőle a tisztességtudás. Ahogy például az esküdtek emelvénye és a jogászok asztala között elhaladt, egy szökés hajú fiatalembert „észrevételezett”: gesztusa nem volt se meghajlás, se biccentés, mégis köszöntés volt, ahogy illik. Jól hallhatóan mondta el az esküt. Karját könnyedén, az oldala mellett leeresztve, állat valamelyest előreszegezve állt a tanúk emelvényén.

Sir Walter Storm súlyos, tömör hangja szöges ellentéte volt Huntley Lawton éles, szuggeráló hanghordozásának.

– Neve Herbert William Dyer, és öt és fél évet töltött Mr. Avory Hume szolgálatában?

– Igen, uram.

– Azelőtt pedig, ha jól tudom, tizenegy évig szolgált a megboldogult Lord Senlacnál, akinek halála után bizonyos örökrészt is kapott, hűséges munkája jutalmául?

– Igen, uram. Így történt.

– A háborúban a 14-es Middlesex-i Karabélyosoknál szolgált, és 1917-ben hadikitüntetését kapott?

– Igen, uram.

Dyer először is megerősítette Miss Jordan tanúvallomásának a megboldogult és a vádlott közötti telefonbeszélgetésre vonatkozó részét. Mint elmondta, van a hall hátsó felében, a

lépcső alatt, egy telefonkészülék. Ő azt az utasítást kapta, hogy hívja fel a Pyrenées-garázst, érdeklődjék bizonyos javítások ügyében, amelyeket Mr. Hume kocsiján kellett elvégezni, és intézze el, hogy a kocsit estére használható állapotban legyen. Délután fél kettő tájban Dyer felvette a lépcső alatti telefont, és hallotta, hogy az áldozat éppen beszél a másik készüléken. Mr. Hume a Regent 0055-öt kérte a központtól, majd a vádlottat kérte a készülékhez, mire egy hang, amelyről Dyer később megtudta, hogy a vádlott hangja, azt felelte: „Tessék, én vagyok.” Megbizonyosodván, hogy a kapcsolat létrejött. Dyer egyelőre visszatette a kagylót, és elindult a szalon felé. Ahogy a szalon ajtaja előtt elhaladt, hallotta az előző tanú által leírt beszélgetés egy részét. Majd a megboldogult baljóslatú monológját is hallotta.

– Mr. Hume mikor tért vissza legközelebb a témára?

– Csaknem nyomban azután, hogy a telefonálást befejezte. Bementem a szalonba, és azt mondta: „Ma este hat órára vendéget várok. Talán kellemetlenkedni fog, mert nem megbízható ember.”

– Maga mit szólt erre?

– Azt mondtam: „Igenis, uram.”

– És mikor hallott legközelebb a dolgról?

– Körülbelül öt óra tizenöt-kor, vagy talán öt perccel később, Mr. Hume behívott a dolgozószobába.

– Mondja el, mi történt.

– Mr. Hume az asztalnál ült, előtte sakktábla, sakkfigurák, épp egy feladvánnyal volt elfoglalva. A tábláról fel sem pillantva utasított, hogy hajtsam be és zárjam be az ablak fedőtábláit. Akaratom ellenére is meglepetésemnek adhattam kifejezést. Akkor, Mr. Hume lépett egyet a táblán, és azt felelte: „Tegye, amit mondtam; gondolja, az minden vágyam, hogy Fleming gyönyörködjék benne, hogyan kellemetlenkedik itt nekem az a félnótás?”

– Mr. Hume máskor is meg szokta magyarázni magának, mit *miért* kér?

– Soha, uram – felelte nyomatékkal a tanú.

– Ha jól tudom, Mr. Randolph Fleming ebédlőjének ablakai néznek a Grosvenor Street 12 számú ház dolgozószobájára.

– Úgy van, uram.

A főügyész jelt adott. A tanúk emelvénye alól felemelték a már említett furcsa külsejű tárgy bizonyítékok egyikét: a híres-nevezetes acél ablaktáblák voltak azok, egy tolóablak keretére erősítve. A terem izgatott moraja köszöntötte a bizarr látványt.

Franciaablak stílusú táblák voltak, mint két kis egymásba záruló ajtószárny, azzal a különbséggel, hogy egyikén sem volt nyílás vagy bevágás, hanem a közepük táján lapos acélrudal zárultak. Az acélrudaknak fogantyúja volt. Ezt a két táblát emelték fel most, hogy a tanú és az esküdtszék szemügyre vehesse.

– Ez itt – folytatta rezzenetlen nyugalommal Sir Walter Storm – a rajzon A-val jelölt ablakok két acéltáblája. Ideszállításukat Mottram felügyelő intézte el, méghozzá Mr. Dent, az ablakokat eredetileg felszereld cheapside-i Dent és Fiai cég vezetőjének irányításával. Tanú, szíveskedjék igazolni, hogy ez a két acéltábla azonos azzal, amelyet akkor szombat este bezárt.

Dyer gondosan megszemlélte a tárgyi bizonyítékot, majd kis szünet után azt mondta:

– Igen, uram. Ez az.

– Becsukná most újra ezeket az ablaktáblákat úgy, ahogy akkor szombat este?

A kissé mereven mozgó zárórúd fémes csattanással döccent a helyére, és megborzongatta a tárgyalóteremben ülő nebulókat. Dyer leporolta a kezét. Ez a vasrúd nem egyszerűen csak egy *ablakot* zárt be. Mögöttünk a leopárdkabátos fiatal nő könnyed, csevegő hangon azt suttofta:

– Figyelj csak, a bitónál is egy reteszt húznak el, ugye, amikor az elítélt alól kiszalad a...?

Dyer visszaemelte a záróvasat. Láthatóan elégedett mozdulattal tisztogatta megint a kezét.

– Ezeken a táblákon túl, vagyis a külső oldalukon, két tolóablak is volt még, ha jól tudom – folytatta a főügyész.

– Igen, kérem.

– Azok is zárva voltak belülről?

– Igen, uram.

– Helyes. Most mondja el a bíróságnak és az esküdteknek, mi történt azután, hogy maga az ablaktáblákat bezárta.

– Körüljártam a szobát, hogy lássam, minden rendben van-e.

– És ekkor a kandalló fölött a falon ott látta azt a három nyílveszőt, amelyek máskor is azon a helyen voltak?

– Ott láttam.

– Mondott magának akkor valamit a megboldogult?

– Igen, uram. Sakktáblájáról fel sem pillantva megkérdezte, van-e elegendő italunk kéznél. A pohárszéken egy színültig tele whiskys palackot, egy szódásüveget és négy poharat láttam.

– Nézze meg ezt a palackot, és mondja meg: ugyanezt a palackot látta a pohárszéken akkor szombat délután öt óra tizenöt perc tájt?

– Ez az a palack – felelte a tanú. – Magam vásároltam, Mr. Hume megbízásából, a Regent Streeten a Hartley boltban. Azt hiszem, igen drága csiszoltüveg palack.

– Mondott akkor valami egyebet is a megboldogult?

– Megjegyezte, hogy Mr. Fleminget várja aznap késő este egy kis sakkra, és ha Mr. Fleming jön, mindig jócskán kell itatniak lennie a háznál. Azonnal értettem, hogy ezt csak a tréfa kedvéért mondja.

– Maga hat óra tíz perckor, ugyebár, beengedte a vádlottat a ház Grosvenor Street-i bejáratán?

Dyer e kérdésben pontosan megerősítette az előző tanú vallomását, majd veszélyes dolgokat mondott:

– Mr. Hume dolgozószobájába vezetem a vádlottat. Az urak nem fogtak kezét. Mr. Hume azt mondta nekem: „Hát akkor így jó is lesz, elmehet; nézze meg kész-e a kocsi.” Kimentem a szobából, becsuktam magam mögött az ajtót. Mr. Hume akkor az asztal mögött ült, a vádlott pedig az asztallal szemközti székekben. Nem emlékszem, hogy távozásom után a retesz csettenését hallottam volna. Nem állíthatom, hogy kimondottan tartottam valamitől, de rossz érzés fogott el. Végül is visszamentem és hallgatóztam.

Ezek a kurta-furcsa tárgyalótermi szavak: mindig ezek rögződnek leginkább az emberben. Szinte láttuk, ahogy Dyer ott áll a kis sötét folyosón az ajtó előtt. Az a folyosó még nappal is csak alig kap fényt, mondta. A hallal ellentétes végében ajtó nyílik a Grosvenor Street 12. számú ház és Mr. Fleming háza közt vezető kis téglaburkolatú közre. Azelőtt ennek az ajtónak üvegablaka volt; Mr. Hume azonban szeretett elzárkózni a világ szeme elől, így aztán az üveges ajtót tömör faajtóra cseréltette ki. Ennek körülbelül hat hónapja, mondta a tanú. Este csak a hallból világított be fény a folyosóra. Vallomássá tömörítve, a Dyer által elmondottak summája körülbelül ez volt:

– Hallottam, ahogy a vádlott azt mondja: „Nem azért jöttem, hogy megöljek valakit, már ha nem elengedhetetlenül szükséges.” Hogy erre Mr. Hume mit mondott, azt nemigen tudtam kivenni. A végén azonban hirtelen így kiáltott: „De ember, mi ütött magába? Megőrült?” Akkor valami furcsa hang hallatszott, én dulakodás zajának véltem. Bekopogtam, csak úgy kintről kérdeztem, hogy nincs-e valami baj. Mr. Hume visszaszólt, csak menjek el nyugodtan, mondta, ő maga is elboldogul a vendégével. De úgy hallottam, mintha nehezen venne lélegzetet.

Mivel azt az utasítást kaptam, hogy hozzam el a kocsit, mennem kellett. Ha nem teszem, az állásommal játszom. Kabátot-kalapot vettem, és már indultam is a Pyrenées-garázsba.

Gyalog három-négy perc a garázs. A kocsit még nem volt kész; azt mondták, ha nem szóltunk volna oda telefonon, még így se állnának. Akárhogy is siettem a kocsival, a nagy köd miatt csak sokára értem haza. A hall ingaóráján hat óra harminc perc volt, amikor a házba beléptem.

A dolgozószobához vezető kis folyosó fordulóján túl összetalálkoztam a hall felé siető Miss Jordannal. Azt mondta: birkóznak odabent, kérte, válasszam szét őket. A hallban is eléggé homályos volt minden. Miss Jordan majdnem keresztülesett egy nagy bőröndön, dr. Spencer Hume bőröndjén; és amikor azt mondtam, okosabb lenne rendőrt hívni, leszidott. Azt hiszem, sírt is.

Akkor Miss Jordan elment Mr. Flemingért, ahogy javasoltam, magam pedig kerítettem egy piszkavasat. Hármában közelítettük meg az ajtót. Kopogtattunk, s körülbelül egy percre rá a vádlott ajtót nyitott. Minden kétségen felül áll, hogy előzőleg az ajtó belülről be volt reteszelve.

Amikor a vádlott azt mondta: „Hát akkor, csak tessék; felőlem bejöhetnek...”, Mr. Fleminggel beléptünk. Én nyomban Mr. Hume-hoz mentem, aki ott hevert a földön, ahogy a fényképen is látszik. A nyílveessző, amelyet mutattak nekem, a mellkasából állt ki. Nem hallgattam meg a szívét, mert nem akartam, hogy csurom-vér legyen a kezem, de megfogtam a pulzusát, és így bizonyosodtam meg felőle, hogy halott.

A szobában nem rejtőzködött senki. Azonnal az ablaktáblákhoz siettem, és egyszersmind Mr. Fleming figyelmét is felhívtam az ablakokra. Ezt azért tettem, mert még akkor sem tudtam elhinni, hogy egy olyan úriembernek, amilyennek a vádlottat hallomásból ismertem, köze lehet efféle szörnyűséghez. Az ablaktáblák azonban zárva voltak, akárcsak a mögöttük levő tolóablakok.

Újabb szempárok, újabb látcsövek. A főügyész most Miss Jordan vallomását igazoltatta a tanúval.

– Mondja, Dyer, mondott-e valamit a vádlott, amikor a rendőrséget említették?

– Azt mondta: „Igen, azt hiszem, ezen is túl kell esnünk.”

– És maga mondott erre valamit?

– Igen, uram. Jól tudom már, nem kellett volna, de akkor nem türtőztethettem magam. A vádlott ott ült a fotelban, fél lábát átvetve a karfáján, mintha otthon volna, és cigarettára gyújtott. Azt kérdeztem: „Mondja, kőből van maga?”

– És ő mit felelt erre?

– Azt felelte: „Azt kapta, amit érdemelt, mert megmérgezte a whiskymet.”

– Maga erre mit szólt?

– Nem tudtam, hogy egyáltalán mit szólhatnék rá, uram. A pohárszékre néztem, és megkérdeztem: „Miféle whiskyt?” A vádlott ekkor a cigarettájával felém bökött, és azt mondta: „Hát ide figyeljen. Amikor megérkeztem, szódás whiskyvel kínált. És az italban volt valami; kábítószer, vagy ilyesmi. Elvesztettem az eszméletemet, valaki azalatt bejött, és megölte. Kicsinált dolog az egész, engem akarnak gyanúba keverni, és ezt maga nagyon jól tudja.”

– És ekkor maga odament a pohárszékhez és megnézte az üveget?

A tanú most első ízben fogta meg az emelvény korlátját.

– Igen, kérem. Az a whiskys palack ugyanúgy tele volt, mint amikor utoljára láttam; és a szódásüveg is. A négy poháron használatnak nyoma se látszott.

– Mutakoztak-e a vádlotton olyan jelek vagy tünetek, amelyekből arra következtethetett volna, hogy kábítószer hatása alatt áll?

Dyer a homlokát ráncolta.

– Kérem, uram, ezzel kapcsolatban nemigen tudok mit mondani. – Dyer őszinte tekintettel meredt a világba, s végül jókora szöveget vert be James Answell vérpadjába. – De – tette hozzá Dyer – hallottam az önök törvénytudó orvosát, aki azt mondta, hogy a vádlott nem vett be semmilyen szert.

IV.

»Vagy van ablak, vagy nincs ablak«

Valamivel egy óra után a bíróság ülését délutánig elnapolták. Evelynnel komor hangulatban indultunk lefelé a lépcsőn. Az Old Bailey márvány- és kőfolyosói visszhangoztak a kifelé tóduló tömeg csoszogásától. Belekerültünk mi is a Központi Előcsarnokhoz vezető lépcső tetején összesodródott sokaságba.

A közvélemény hangja szólalt meg belőlem:

– Persze, hogy mi az ördögnek vagyunk olyan elfogultak mellette, azt nem tudom. Ha csak azért nem, mert H. M. védi. Vagy mert olyan kifogástalan úriembernek látszik: mint aki tíz fontot is kész kölcsönadni, ha megkéred, és melletted áll minden bajodban. Csak hát az a baj, hogy mind bűnösnek látszanak, ha ott ülnek a vádlottak padján. Ha nyugodtak, az rossz jel. De ha nyugtalanok, az még rosszabb. A mi átkozott, csökönyös, nemzeti rögeszménk az oka, hogy azt hisszük: nem is volnának ott, ha nem volnának feltehetően *csakugyan* bűnösök.

– Hm hm – mondta erre a feleségem, és látszott az arcán, hogy nagyon koncentrált; ami mindig vad gondolatok bevezetője nála. – Éppen gondolkoztam...

– Nem szabad.

– Persze, tudom. De nézd csak. Ken, mialatt felvonultatták azt a rengeteg bizonyítékot, végig az járt az eszemben, hogy senki se lehet tényleg olyan ütődött, mint ez a fickó, ha nem ártatlan! Hanem amikor még azzal is előálltak, hogy nem lehetett benne altató... Ha ezt orvosilag igazolni tudják, igazán halvány gőzöm sincs... nos, akkor, hacsak H. M. nem bizonyítja a beszámíthatatlanságot...

Hogy mit akar bizonyítani H. M. egyelőre nem volt világos. Példátlanul hosszú és példátlanul tartalmatlan faggatásnak vetette alá például Dyert; és minden igyekezete annak bizonyítására irányult, hogy meggyilkolásának napján Hume már reggel kilenckor megpróbálta felhívni Answellt. Talán csak egyetlen jó húzása volt, mégpedig a nyílveszővel kapcsolatban, amellyel a gyilkosságot elkövették. De még ez is olyan rejtélyesnek látszott: tudniillik H. M. arra hívta fel a figyelmet, hogy a nyíl végén levő kék toll fele letört. Ép volt-e ez a toll, amikor Dyer a gyilkosság előtt a nyílveszőt a falon utoljára látta? Ő, hogyne. Biztosan? A leghatározottabban. Viszont amikor a holttestet megtalálták, a nyíl kék tollának fele már hiányzott? Hiányzott. És megtalálták valahol a szobában? Nem: a rend kedvéért keresték, de nem találták meg.

H. M. utolsó kérdése még rejtélyesebb volt. Az a három nyíl, kérdezte, közvetlenül érintkezett a fallal? Nem mind a három, felelte Dyer. A háromszög két szárát képező vesszők igen; de a háromszög alapja, az mintegy negyed hüvelyknyire volt a faltól, kis vastartókon.

– És mindezt olyan szelíden kérdezgette H. M., akár egy őzike – jegyezte meg Evelyn. – Komolyan, Ken, ez már természetellenes. Úgy dajkálta azt a kis komornyikot, mintha a védelem tanúja volna. Egyébként, mit gondolsz, találkozunk majd H. M.-mel?

– Alig hiszem. Biztosan a törvényszéki étteremben ebédel.

Figyelmünket ekkor szántsándékkal magára vonta valaki.

Sosem tudtuk meg, ki volt ez az ember. (A törvényszék személyzetéhez tartozott-e, vagy kívülálló volt, s nem tudott ellenállni a közlésvágnak?) A tömegeből ugyanis alacsony emberke tolakodott oda hozzánk, akár egy hirtelen támadt látomás; mégis valóságos volt, mert vállon veregetett:

– Akar látni két fontos személyt a Nagy Ügyből? – kérdezte suttogva. – Nézze csak, itt, épp maguk előtt! Az ott jobbra dr. Spencer Hume, a bal oldali meg Reginald Answell, az

unokafivér. Tessék, most még mi is közrefogjuk őket, kénytelenek lesznek együtt lemenni a lépcsőn. Pssst!

És a fej visszahúzódott. A lépcsőn lefelé sodródó tömegben a két férfi, ha tetszik, ha nem, egymás mellé szorult. Az éles márciusi fény egyiküknek sem kedvezett. Dr. Hume középtermetű volt, eléggé köpcös; fekete haja őszült, és olyan nagy gonddal volt elválasztva a kétfelé fésülve, hogy a doktor kerek koponyája még inkább *kerek-et* mintázott. Néha-néha oldalt pillantott; olyankor az önbizalmat sugárzó orr és az ünnepélyesen csücsörödő ajak is láthatóvá vált. Kezében eléggé érthetetlen módon cilindert szorongatott, vigyázva, nehogy a tömeg összenyomja.

A társát azonnal felismertem. Ez volt az a fiatal férfi, akit Dyer a vád és a védelem asztalánál üdvözölt. Jó megjelenésű ember volt; karcsú, szép tartású, állának vonala határozott. Könnyű dolga volt a szabójának. Hanyag ujjakkal babrált a keménykalapja karimáján.

A két férfi villanásszerűen egymásra nézett, aztán csoszogott tovább lefelé, ahogyan az az Old Bailey lépcsőin illik. Látszott: *észreveszik* egymást. Miután így döntöttek, már csak arra voltam kíváncsi, ellenséges lesz-e közöttük a légkör.

Abból, hogy beszélni kezdtek, úgy éreztem: itt is *döntés* történt. A légkör szinte csöpögött a képmutatástól.

Reginald Answell temetésre fenntartott hangon kezdte:

– Mary hogy viseli a dolgot? – Rekedtes suttogás.

– Attól félek, igen rosszul – hangzott a doktor válasza, fejcsóválás kíséretében.

– Ó, ó!

– Bizony, sajnós.

Újabb lépcsőfok lefelé.

– Nem láttam sehol a teremben – jegyezte meg Reginald, csak úgy a szája sarkából. – Beidéztek tanúnak?

– A vád részéről nem – mondta dr. Hume egy kicsit kíváncsi, furcsa hangon. És oldalra pillantott. – S ha jól látom, magát sem?

– Ó, nem. Semmi közöm a dologhoz. A védelem sem idéz meg. Mit használhatnék neki? Én csak akkor érkeztem a házhoz, amikor... szóval érti, amikor ő már elájult. Szegény jó Jim. Azt hittem, keményebb fából faragták, ha már ilyen nagyra nőtt. Örült kakadu, hát persze.

– Higgye el, nagyon is jól megértem – mormolta dr. Hume, gyors pillantást vetve oldalra, a válla felett. – Jómagam boldogan tanúskodnék, de... a koronaügyész részéről mintha bizonyos kételyek merülnének fel, ő maga pedig, mint tudja, azt mondja, hogy... – Megállt. – De nincs harag, ugye?

– Nincs. Ó, hogy lenne. *Volt* már elmebeteg a családban, jól tudja.

Így értek le csaknem a lépcső aljáig.

– Persze, nem veszélyes a dolog. Annyi, mint másutt a pár nemzedékkal korábbi kis néger vér... Bár tudnám, mi lelte valóban.

A doktor röviden, velősen válaszolt: – Ó, hát azt nehéz így megmondani. Talán „*Sok savanyú sört ivott, s – egyedül, s a zászlós őrmester derül*”.

– Mi a pokolnak keveri bele a hadsereget? – kérdezte nyugodt hangon a másik.

Megálltak.

– Kedves barátom, csak úgy mondtam, ahogy az ilyet szokták. Mellesleg, nem is tudtam, hogy még mindig közelről érinti ez a kérdés. – Dr. Hume hangjában őszinte érzés vibrált. Ott álltak a Központi Előcsarnok nagy kupolája, homályosan derengő falfestményei alatt; dr. Hume-on ünnepélyes jóindulat vett erőt.

– Ne kerteljünk – mondta. – Az egész ügy szomorú. Jómagam a fivéremet veszítettem el; tudja. De mégis: a világnak forognia, a férfinak dolgoznia, a nőnek zokognia kell, ahogy mondani szokás. Így hát egyetlen értelmes dolgot tehetünk. Azt, hogy kiverjük a fejünkől ezt

a kellemetlen históriát, s megyünk tovább. Nemde? Isten vele, százados úr; jobb, ha nem látnak itt parolázni magával, egyesek még furcsának tartanak a dolgot a körülmények miatt – mondta, és elsietett.

*Danny Deever, végeztek veled; fújtak halotti marsot;
Sorakoztatják az ezredet: Indulj haza, bal-jobb.
bal-jobb...*

Különös légköre van ennek a helynek, annyi szent; mindenki moralizálni, filozofálni kezd a hatására – ahogy az iménti verssorok az én fejemben is felzúmmogtek. De a bűvölet egy szemvillanás alatt eloszlott: ahogy tudniillik a szemünk Lollypopra, H. M. váratlanul és üdítően felbukkanó szöke titkárnjére villant. Evelyn éppen azt mondta: –

Az Isten szerelmére, csak innét jussunk ki végre... – és nagyon vonzó arca elpirult, de akkor hirtelen így kiáltott fel:

– Hurrá! – és a lélegzete is elállt, mert észrevette a tömegben át felénk furakodó Lollypopot.

– H. M. küldött – kezdte a titkár; de ezt akár nem is kellett volna mondania. – Beszélni szeretne magukkal.

– Hol van most? Mit csinál?

– Most? – tűnődött Lollypop. – Azt mondanám: tör-zúz. Legalábbis amikor eljöttem tőle, ilyesmit mondott bútorokkal kapcsolatban. De mire megtalálják, már ebédelni fog. A cheapside-i Wood Streeten várja magukat, a Miltonhoz címzett kocsmában. Épp a sarkon van.

H. M. alapos ismerője volt a gyanús vendéglőknek; nyilván összefüggött ez azzal is, hogy a gyanús egyéneknek szintén nagy ismerője volt. őt mindenki ismeri, és minél alacsonyabbról néz fel rá valaki, annál jobb. A Miltonhoz címzett kocma a Wood Street sete-suta kis mellékutcájának sarkán állt, és apró szemű ablakait láthatóan a Nagy Tűzvész óta nem mosták le. A nagy tűz azonban most sem hiányzott: ott lobogott a söntés kandallójában, enyhítve március csípős hidegét, amelyet különben mintha még az ablakban álló múmuskátlik is hangsúlyozni kívántak volna. Felirányítottak minket egy emeleti különszobába, ahol H. M.-et asztal mellett, egy hatalmas, fedeles ón söröskupa, meg egy tál bárányszerű előtt találtuk. Nyakában asztalkendővel épp egy hatalmas combot rágott, amúgy két marokra fogva, ahogy VIII. Henrik királyt szokták nagy előszeretettel bemutatni a népszerű filmek.

– ...végre – mormolta H. M., de csak a fél szemét nyitotta ki.

Vártam, merre billen majd a hangulat.

– Remélem – mondta H. M. ugyanolyan hangon, de nem egészen gorombán –, nem akarja egész napra nyitva hagyni azt az ajtót. Vagy azt szeretné, ha tüdőgyulladásban halnák meg?

– Annak idején – mondtam – sokkal csúnyább kutyaszorítókból is épen került ki, H. M., pedig a bizonyítékok nem azt ígérték. Elképzelhető, hogy most is úgy lesz?

H. M. letette az ürücomb maradványát, és tágra nyitotta a szemét. Fa rágott-merev, nagy arcán látszott, hogy tréfás kedvében van.

– Hóhahó – mondta. – Hát szóval máris mindenki azt hiszi, hogy az öreg kutyaszorítóba került?

– Nem okvetlenül. Mondja, H. M., bűnös a fiú?

– Nen – mondta H. M.

– Be tudja bizonyítani?

– Ha én azt tudnám, fiam. De azért majd megpróbálom. Attól függ, mit engednek felvonultatni a bizonyítékaimból.

Látszott rajta: itt most nem próbál védekezni. Aggódott az öreg, alig alig leplezte.

– És ki az ügyben a *solicitor*? – (A szabályok értelmében védőügyvéd az Old Bailey tárgyalásain csak megbízó ügyvéd, *solicitor* utasítására képviselhet vádlottat. De van két

kivétel: a „hivatalból kirendelt” és a „padról kapott” védők esete. „Hivatalból kirendelt” védő akkor szerepelhet a perben, ha a vádlottnak nincs pénze, hogy ügyvédet fogadjon. Ha hivatalból sem rendelnek ki senkit, a vádlottnak joga van magának kiválasztania, mintegy „a vádlottak padjáról”, bármelyik ügyvédet, aki a Központi Büntetőbírószágon talált visel. Answellnek, persze, volt annyi pénze, amennyi kellett. Mivel azonban Answell a jelek szerint hallani sem akart másról, mint H. M.-ről, gyakorlatilag „padról kapott” ügyvéd védte őt is. Mint megtudtam, ez ritka, de teljességgel megengedett megoldás. A „padról kapott” védő joga a pártatlan Központi Büntetőbírószágon egyik legjelesebb vívmánya. A legkitűnőbb ügyvéd is kénytelen elvállalni ezt a szerepet, ha történetesen őt választják; az pedig már becsület dolga, hogy tőle telhetően mindent megtegyen a vádlott érdekében. A honorárium pedig – 1 font 2 shilling és 6 penny. Se több, se kevesebb.) Tenyerével végigsimogatta nagy, kopasz koponyáját, és eléggé keserves képet vágott.

– A *solicitor*? Ki a csuda lenne? Látja, én vagyok az egyetlen, aki hisz ennek a szerencsétlennek. Úgy látszik, szeretem a halva született dolgokat – tette hozzá mentegetőzősképpen.

Csend támad.

– Többet mondok. Ha olyasmire számítanak, hogy nagy drámai zárópillanat lesz majd, amikor az addig rejtegetett tanú berobban a terembe, és felfordulást okoz, akkor nagyot tévednek.

Ciróka Rankin bíróságán ilyesmi éppúgy nincs, ahogy egy sakktáblán. Minden a táblán zajlik – és én épp ezt akarom. Csendes lépések sorra-rendre. Mint a sakkban. Vagy a vadászon. Emlékeznek a híres versre: „*Leshelyre állj – Nyomot találg – Sújt a halál reggelre, várj!*”

– Hát akkor, ahogy mondani szokás: vadásznak szerencsét...

– De azért segíteni szabad! – horkant fel H. M. hirtelen, mintha ezzel máris elsöpörne minden gondot.

– Segíteni?

– Fogja be a száját – mordult rám H. M., mielőtt bármit is mondhattam volna. – Ezúttal nincs semmi hókuszpókusz, és dutyiban sem köt ki a tisztelt segéd úr. Annyit kérek magától mindössze, hogy vigyen el egy senkit sem kompromittáló üzenetet az egyik tanúhoz. Én magam nem vihetem; a telefonokban pedig nem bízom, amióta például hallottam, mit műveltek ebben az ügyben is.

– Az a tanú pedig...?

– Mary Hume... De itt hozzák már a levesüket. Egyenek, és csend legyen.

Pompás volt az étel. Az ebéd végére H. M. feszültsége is engedett, sőt az öregnek olyan jó kedve kerekedett (viszonylag, persze), hogy újra zsémbeskedni kezdett. A kis kandallórács mögött szép nagy lángokkal égett a tűz; H. M. elterpeszkedett, lábát az előkére rakta, jókora szivarra gyújtott, és mogorva tekintettel ismét a tárgyra tért.

– Nem óhajtom megvitatni az ügyet senki emberfiával – mondta. – De ha van valami kérdésük, ami nem érinti a dolognak azt a részét, hogy mit tud vagy mit derített ki a védelem... tehát ami rám vonatkozik, de nem a...

– Van – vágott közbe Evelyn. – Az ég szerelmére, miért hagyta, hogy ez az ügy idáig jusson? Bíróság elé! Hiszen ha mindjárt a rendőrséget meggyőzte volna, hogy...

– Nem – mondta H. M. – Ez is olyan kérdés, amit nem engedek feltenni.

Szippantott egyet s a tűzbe bámult.

– Hát akkor – próbálkoztam –, ha azt mondja, hogy nem Answell a gyilkos, van valami magyarázata arra, hogyan hatolt be a szobába s miként távozott onnan az igazi gyilkos?

– Süssenek meg, ha nincs, fiam! Vagy mit képzelsz, különben hogy a fenébe védeném meg ezt a fiatalembert? – kérdezte H. M. gyászos hangon. – Kötözni való bolondnak néz, hogy belemegyek egy ilyen históriába anélkül, hogy másképp is elképzelném a megoldást, mint a

vád? Egyébként, persze, a lány – ez a Mary Hume – ültetett bolhát a fülembe. Mert kezdetben, bevallom, sejtelmem sem volt, hogy... Mary Hume: pompás lány. Hát mondom, csak ültem és töprengtem, de így láthatóan sehova se jutottam; és akkor a lány megemlíti, hogy Jim Answell egy dolgot utál különösen a börtönben: a júdásablakot. És látják, ez volt a varázsszó.

– Varázsszó? Egyáltalán; mi az, hogy júdásablak? Ide figyeljen, csak nem azt akarja mondani, hogy azokkal az acél ablaktáblákkal történt valami hókuszpókusz? Vagy a zárt ajtókkal?

– Nem.

– Hát akkor mi van azzal az ajtóval? Igazat mondanak-e, hogy csakugyan be volt reteszelve belülről, és hogy olyan erős, tömör ajtó, amellyel nem manipulálhattak és nem is manipuláltak sehogy sem odakintről?

– Persze. Mindezt teljes joggal állítják.

Mindnyájan kortyoltunk egyet a sörünkből. – Nem akarom azt mondani, hogy lehetetlenség, hiszen tudom, hogy már máskor is szépen megoldott efféle ügyeket. Most azonban úgy érzem, ha csak nem talál valami ügyvédi kibúvót...?

Úgy látszik, az öngúny mégiscsak szóra bírta H. M.-et.

– Nem, fiam. Mindent pontosan úgy gondolok, ahogy mondom. Az ajtó csakugyan szorosan zárult, erősen állt a helyén, be volt reteszelve belülről, az ablakok szintén. Senki se csinált semmilyen hókuszpókuszt a kinyitással-visszazárással. Hallották az építész: rés, rejtéküreg, patkánylyuk sehol; és igazat mondott. Igen, igen; én mondom maguknak: a gyilkos a júdás-ablakon jutott be és ki.

Egymásra néztünk Evelynnel. Tudtuk, H. M. nem csupán titokzatoskodik mindezzel: felfedezhetett valami újdonságot, s most elragadtatva azt forgatja a fejében. „Júdásablak” – komoran hangzott maga a szó is. A legkülönfélébb képzeteket keltette, amelyek kavargásából azonban egy sem emelkedett ki végérvényesen. Képzeletünkben leselkedő árnyalak jelent meg, de semmi egyéb.

– Az ördög akárhova tegyen – fakadtam ki –, ha a felsorolt körülmények mind igazak, akkor mégsem lehet szó ilyesmiről...! Vagy van ablak, vagy nincs ablak. Hacsak nem arról van szó mégis, hogy az építész szeme elől rejtve maradt a szoba konstrukciójának valami különös vonása...?

– Nem, fiam, épp ez a fura az egészben. Az a szoba szakasztott olyan, mint bármely másik. A maguk szobájában is van júdásablak odahaza, ez a vicc a dologban; és ebben a szobában is van, az Old Bailey minden tárgyalótermében szintűgy. Csak épp alig-alig akad ember a világon, aki felfigyel a dologra.

Nagy nehezen feltápáskodott. Az ablakhoz ment, szivarja füstjét az alacsony tetők fölé fújta.

– Előbb azonban... – folytatta aztán, lecsillapodva – sok tennivalónk van. Ken. Megkértem, vigyen el egy levelet Mary Hume-nak a Grosvenor Streetre. Csak annyi választ kap majd, hogy „igen” vagy „nem”. És aztán jöjjön vissza, de hamar. Szeretném ugyanis, ha jelen volna a délutáni tárgyaláson. Randolph Fleming lesz a vád első tanúja, és szeretnék feltenni neki néhány igen alapos kérdést... tollakkal kapcsolatban. A lényeg az, hogy ha nagyon gondosan követi az eddigi és az ezután következő vallomások menetét, látni fogja, hova akarok kilyukadni a tanúkkal, és mi célból.

– Külön utasítások?

H. M. kivette a szájából a szivart, és eltöprengett.

– Nos... nézzük csak. Nem akarom bajba keverni magát, külön utasítás tehát nincs. Mondja csak azt, hogy az én munkatársam, és adja át Mary Hume-nak ezt a kis levelet, amit most mindjárt megírok. Ha a kislány beszélni akar az ügyről, csak beszéljen róla, maga úgyse

sokat tud. Ha másvalaki próbálja faggatni, akkor beszéljen csak igazán! Nem árt, ha egy kis titokzatosságot hintünk szét az ügyben, pusztán nyugtalanításul. De a júdásablakot ne említse.

Többet nem tudtam kiszedni belőle. Papírt, borítékot kéri; a papírra odafirkantott valamit az asztalnál, a borítékot lepecsételte.

A problémát tények és szavak kombinációjának láttam ekkor; megtestesítője a rejtelmes „júdásablak” szó volt. Ahogy mentem lefelé a lépcsőn, különös látomásom volt: Londont láttam, házak ezreit és szobák millióit, egymás mellé zsúfolódva, hosszú-hosszú utcák során; ezek a szobák mind igen-igen tisztas lámpafényt sugároztak odabentről, és mégis mindegyiken volt egy-egy júdásablak, melyet csak egy gyilkos láthat.

V. »Nem emberevők barlangja«

A taxisofőr, aki a Grosvenor Street 12. számú ház előtt letett, leplezetlen érdeklődéssel nézte az épületet. Ilyen helyeken látni manapság olyan sok „Kiadó” táblát az ablakokban. Keskeny, fakó színű ház volt; vaskerítéssel körülvett köves kis elötér választotta el az úttól, s ugyanilyen szűk köz a bal szomszéd háztól. Felmentem az ajtóhoz vezető lépcsőn, és örültem, hogy a hátam mögött hagyom a délutánra forduló Grosvenor Street csípős szelét. Csengetésemre helyes kis cseléd nyitott, illetve csukott máris ajtót, meg sem várva, hogy közöljem óhajomat.

– Sajnálom uram – Miss Hume nincs jól...

– Megmondaná neki, hogy Sir Henry Merrivale-től hozok üzenetet?

A lány elviharzott, és az előszobaajtó csak egymagában tétovázott, hogy orromra csukódjék-e. Úgy döntöttem helyette, hogy hívatlanul is beengedem magam. A hallban álltam. A nagy ingaóra kísérteties józansággal meredt rám, és nem is annyira tiktakkolt, inkább zörömbölt. Bal kéz felé egy ajtóív lengő függőnye jelezte, hogy merrefelé tűnt el a cselédlány. Aztán torokköszörülés hallatszott ugyanonnét, és Reginald Answell lépett ki a hallba.

Ahogy így szemtől szembe álltam vele, a látvány csak megerősítette korábbi benyomásomat. Hosszúkás álla, komor jó megjelenése valamelyest „sötét” árnyalatot kölcsönzött egész lényének, ami sehogyan sem illett világos hajához. Szeme kissé mélyen ült magas homloka alatt, a pillantásukkal azonban már nem volt semmi baj. Reginald Answell egy kicsit ünnepélyesen, de korántsem olyan halálesettől megtört alázattal állt ott, mint ahogy az Old Bailey lépcsőjén utoljára láttam; és valahogy úgy éreztem, hogy ha ő is akarja, igen megnyerő tud lenni.

– Sir Henry Merrivale-től jön? – kérdezte.

– Tőle.

Halkabba fogta a hangját, de a nyomaték attól csak fokozódott:

– Értsen meg, öreg pajtás... Miss Hume nincs egészen jól. Magam is épp ezért jöttem át egy percre; hogy megnézzem. A család barátja vagyok, és persze Maryé is. Tehát ha valami üzenetet hozott, bátran adja át.

– Sajnálom, de az üzenet személy szerint Miss Hume-nak szól.

Kíváncsian nézett rám, aztán felnevetett: – Maguk ügyvédek micsoda óvatos társaság! Értsen meg, én *csakugyan* átadom az üzenetét. Nem emberevők barlangja ez, vagy... – Itt megállt.

– Ennek ellenére, úgy vélem, személyesen lenne a legalkalmasabb.

A hall hátsó feléből gyors lépések hallatszottak: valaki lefelé jött a lépcsőn, Mary Hume volt az; és egyáltalán nem látszott „betegnek”. Éppen ellenkezőleg, nagyon is rettenthetetlennek látszott, ami megint csak nem lehetett igaz. De az az újságbeli fénykép meglepően hiteles volt. Távol ülő, kék szeme volt, rövid kis orra, puha álla s bár ezek a vonások egyébként nem okvetlenül a szépség jegyei, nála azok voltak. Szőke haját közepén kétfelé választva, tarkóján kontyba fogva viselte, de vénkisasszonyos ettől sem lett. Félgyászban volt és az ujján megvillant a jegygyűrű.

– Jól hallom, hogy H. M.- től hozott üzenetet? – kérdezte kertelés és üdvözlés nélkül.

– Igen, Miss Hume.

Reginald Answell keresgélgni kezdett a kalapfogason. Arca különféle kalapok közül bukkant elő egyszerre; és vonásaiból ítélve, most megnyerő óhajtott lenni – sikerrel.

– Hát akkor én most lelépek, Mary.

– Mindent nagyon köszönök – mondta Mary Hume.

– Ó, igazán nincs mit. Becsületes alku – felelte a férfi mókásan. – De ami áll, az áll, nemdebár?

– Igazán ismerhet, Reg.

Rejtélyes kis társalgás volt, de a lány hangja ugyanarról a hajthatatlanságról tanúskodott amely egész lényéből is áradt. Reginald Answell biccentett, távozott, óvatosan behúzta maga mögött az ajtót; akkor a lány bevezetett a bal kéz felől nyíló szobába. Csendes szalon volt, a két ablak közti asztalon telefon; a márvány-kandallóban szép, fényes tűz égett. Mary Hume átvette tőlem a borítékot, aztán odament a kandallóhoz, ott törte fel a pecsétet. Elolvasta a rövid üzenetet, aztán a tűzbe ejtette a levelet, fejét hol jobbra, hol balra billentve nézte, hogy mind a négy sarka lángot fog-e. Csak aztán fordult vissza felém; hanem akkor már ragyogott a szeme.

– Csak azt mondja neki, hogy „igen” – mondta. – Igen, igen, igen! . Ne, kérem; csak egy pillanatilag, tényleg csak egy pillanatilag várjon még, ne rohanjon el. Ott volt ma délelőtt a bíróságon?

– Igen.

– Kérem, üljön le hát. Gyűjtson rá. Tessék, a dobozból. – Ő maga is leült a kandallórács közelében levő alacsony, széles, párnás ülőkére, és maga alá húzta az egyik lábát. A haja még puhább, pihésebb lett a tűz fényében. – Mondja, nagyon... nagyon szörnyű volt? És milyen volt ő?

Ez az „ő”, jól tudom, ezúttal nem H. M.-re vonatkozott. Mondtam, „ő” nagyon kitűnően viselt mindent.

– Tudtam, hogy így lesz. Maga mellette van, ugye? De kérem, csakugyan gyűjtson rá. Tessék – unszolt. Odanyújtottam neki a dobozt, vett, tüzet adtam neki. Nagyon kecses keze volt; de remegett. Két kézzel fogta a cigarettát, és rövid pillantást vetett rám a gyufaláng fölött. – Sokat tudtak rábizonyítani? Maga milyen benyomással távozott volna, ha az esküdtek közt ül?

– Nem bizonyítottak túl sokat. Az államügyész nyitóbeszéde után csak két tanú tudott érdemben vallomást tenni, mert a kihallgatás nagyon elnyúlt. Miss Jordan és Dyer...

– Ó, akkor semmi baj még – mondta Miss Hume. – Amelia tulajdonképpen nem haragszik Jimmyre; annyira tele van a feje a mi bűvös, ifjú szerelmünkkel. És ha apát nem szerette volna annyira, talán igazán kedvelné is Jimmyt.

A lány itt mintha egy pillanatilag habozott volna.

– Én... én még sosem jártam az Old Baileyben. Mesélje el, hogyan bánnak ott a tanúkkal? Úgy értem, ordítanak velük, lehordják őket, ahogy a filmekben látni?

– Szó sincs ilyesmiről. Miss Hume. Ettől igazán nem kell tartania.

– Nem mintha nem lenne mindegy, érti. – Oldalt pillantott, a tűzre, és egy kicsit megnyugodott. De a cigarettája füstje visszacsapódott rá a lángok közül, és ő is visszafordult.
– Kérem, az igazságot mondja: nem lesz *semmi baja*, ugye?

– H M.-ben megbízhat. Miss Hume, vigyázni fog rá.

– Tudom. Butaság. Látja, elsősorban én fordultam H. M.-hez. Egy hónapja ennek. Akkor Jimmy *solicitora* megtagadta, hogy foglalkozzék az ügyvel, úgy vélte tudniillik, hogy Jimmy hazudik. Én... én igazán semmit sem titkoltam el szántszándékkal – mondta ekkor, látszólag összefüggéstelenül: nyilván feltételezte, hogy mindent tudok. – Csak éppen mit tudtam én... És eleinte H. M. is azt mondta, nem tud segíteni nekem; és mennydörgött és átkozódott. Én meg, attól tartok, sírva fakadtam; erre még ijesztőbb dörgedelmek jöttek, és H. M. egyszer csak azt mondta, hogy jól van, elvállalja. Csak az a baj, hogy ha az én vallomásom segíthet is Jimmin egy kicsit, nem húzza ki őt abból a rettenetes csávából. Arról pedig halvány fogalmam sincs még most sem, hogy képzelet a dolgot H. M. – Szünetet tartott. – És magának?

– Nekem sincs, de senkinek sincs – ismertem be. – Őszintén szólva, az, hogy H. M. olyan iszonyúan csöndes, csak egyet jelenthet: valami van a tarsolyában.

Mary Hume hirtelen kézmozdulatot tett.

– Ó, én is azt hiszem. De hogyan legyen nyugodt, ha egyszer semmit se tudok róla? Mi hasznunk belőle, ha folyton csak azt mondjuk, hogy minden rendben lesz, rendben lesz?

Nagy lendülettel beszélt. Felugrott a kandalló melletti párnás ülökéről, és elindult körbe a szobában, felhúzott vállal, összekulcsolt – fázósan összekulcsolt – kézzel.

Amikor elmondtam neki, amit tudtam – folytatta Mary Hume, mindössze két dolog érdekelte, ráadásul két olyan dolog, aminek se füle, se farka. Valami „júdásablak”-ról beszélt... – A lány itt megint visszaült a helyére. – Meg Spencer bácsi legjobb golföltönyéről.

– Az ön nagybátyjának a golföltönyéről? Hogy jön ez ide?

– Úgy, hogy eltűnt – mondta Mary Hume.

Ettől én csak pislogni tudtam. Úgy mondta, mintha ez jelentene valamit. Én azt az utasítást kaptam, hogy beszélgessek a dologról, ha Mary Hume-nak úgy tetszik. Csakhogy előbbi kijelentései után nem tehettem egyebet, mint hogy nagyot hallgattam. És hagytam, hadd beszéljen ő.

– Ott kellett volna lógnia fent a szekrényben, csakhogy nem volt ott – mondta a lány. – Jó; de azt végképp nem értem, hogy kerül a dologba a festékpárna: maga mit szól hozzá?

Ezzel csakis egyetérthettem. Ha a H. M. által tervezett védelem valamiképpen egy judásablakkal, egy golföltönnyel és egy festékpárnával volt összefüggésben, valóban különös tárgyalásra van kilátásunk.

– Szóval, arra a festékpárnára gondolok, amelyik a golföltöny zsebében volt, és amit Mr. Fleming mindenáron elő akart keríteni. Azt... azt reméltem, hogy maga tud valamit. De hát továbbra is tény, hogy az öltöny festékpárnástul eltűnt. Ó, Istenem, nekem sejtelmem sem volt róla, hogy még valaki volt a házban.

Ezeket az utolsó szavakat azonban már olyan halkán mondta, hogy csak én hallhattam. Mary Hume felállt, cigarettáját a tűzbe hajította, s egy pillanat múlva már higgadt, udvarias háziasszonyként fordult valaki felé, aki most lépett a szobába; az arca olyan semmitmondó volt, mint a gyúrt tészta. Hátrapillantottam: dr. Spencer Hume állt mögöttem.

Élénknek, de ahogy a helyezethez illet, visszafogottnak látszott. Dr. Hume kerek arca, jól fésült, csaknem egy centiméter szélességű választékkal ékeskedő haja valami módon rokoni aggodalmat és egyszersmind rokonszenvet sugárzott. Kissé kidülledő szeme – amely jócskán emlékeztetett a fivére fényképén látott szempárra – különösebb kíváncsiság nélkül siklott át rajtam; a jelek szerint inkább a szobát tanulmányozta.

– Szervusz, kedvesem – mondta könnyedén. – Nem láttad valahol a szemüvegemet?

– Nem, bácsikám. Az biztos, hogy itt nincs.

Dr. Hume az állát nyomogatta. Odament az asztalhoz, majd a kandallón kutatott; végül tanácstalanul állt, és már valamelyest kérdőbben nézett rám.

– Egy barátom. Spencer bácsi. Mr...

– Blake – egészítettem ki a bemutatást.

– Jó napot – mondta dr. Hume, és e kívánságának nem volt különösebb aranyfedezete. – Mintha ismerős volna az arca, Mr. Blake. Nem találkoztunk mi már valahol?

– Úgy van, doktor, a maga arca is ismerős nekem.

– Talán ma délelőtt a törvényszéken – próbálkozott dr. Hume. Aztán megrázta a fejét, és sokatmondóan pillantott a lányra; Mary Hume-ban viszont aligha ismerte volna fel bárki is az előbbi élénk teremtést. – Szomorú história ez, Mr. Blake. Ne tartsa fel Maryt túl sokáig, ha lehet.

A lány gyorsan közbeszólt: – Hogyan halad a tárgyalás, Spencer bácsi?

– Az elképzelhető legkedvezőbbben, kedvesem. Fájdalom... – Idővel tapasztalhattam, hogy ez dr. Spencer Hume trükkje: úgy kezdi, mintha tápot adna a reményre, majd egy szemöldökráncoló „Fájdalom!”-mal folytatja. – ...fájdalom, attól félek, egyetlen ítélet képzelhető el csupán. Merrivale, persze, érti a dolgát, kellő orvosi bizonyítékokat vonultathat fel a beszámíthatatlanság elismertetésére. Fájdalom... hát persze, a kutyafáját! most már emlékszem, hol láttam én magát, Mr. Blake! Ha jól mondom, az Old Bailey előcsarnokában beszélgetett ma délben Sir Henry titkárnökjével.

– Jó néhány éve Sir Henry munkatársa vagyok, dr. Hume – közöltem az igazsághoz híven. Érdeklődve nézett rám: – De maga nem szerepel most ebben a perben?

– Nem.

– Hm, igen. Szabad kérdezni, szigorúan magunk közt, persze, mi a véleménye erről a fájdalmas ügyről?

– Ó, felmentik, afelől semmi kétség.

Csend támadt. A szobát csak a tűz fénye világította meg; odakint besötétedett, szél fújt. Nem tudtam eldönteni, milyen eredménye lesz a titokzatosságnak, amire H. M. adott utasítást. Dr. Hume mindenesetre szórakozottan előhúzott a mellényzsebéből egy fekete szalagra erősített okulárét, gondosan az orrára helyezte, aztán rám nézett.

– Mert bűnös, de elmebeteg, úgy érti?

– Mert ártatlan és épelméjű.

– No de ez képtelenség! Teljes képtelenség! Az a fiú örült. Ugyan, hát ha csak a whiskyhistoriát nézzük... Ó, bocsánat, erről csakugyan nem lenne szabad így beszélnem. Azt hiszem, ma délután tanúként is szólítanak majd. Apropos, mindig azt hittem, hogy a tanúkat együtt tartják, felügyelet alatt, mint az esküdtszéki tagokat; most azonban értesültem, hogy ez csupán bizonyos esetekben van így. A vád nem tartja szükségesnek ezt a lépést, hiszen... ööö... az ügy olyan világos.

– Ha Spencer bácsi a vád tanúja – mondta a lány –, megengedik majd, hogy azt mondja: Jimmy örült?

– Talán nem, kedvesem, talán nem engedik; de én valahogy majd utalok rá. Ennyivel azért feltétlenül tartozom neked. – Szólt, s megint sokatmondóan nézett rám. – Nos, nézze csak, Mr. Blake. Nagyon jól megértem a maga álláspontját. Tudom, mindent el akar követni, hogy megvigasztalja Mary húgomat... hogy bátorítsa az élet e nagy megpróbáltatása idején. De hamis reményeket táplálnunk, uram, higgye meg: lelketlenség! Így, ahogy mondom, lelketlenség; nincs más szó rá. Gondolj csak arra, Mary: szegény öreg apád ott fekszik holtan, meggyilkolva, a föld alatt; ez a gondolat legyen minden támaszod. – Szünetet tartott, közben az órájára nézett. – És most mennem kell – jelentette ki fürgén. – „Az idő s az ár, senkire se vár.” Ahogy, ugye, mondani szokás. Á, apropos, Mary, jól értettem, hogy az imént a barna tweed-öltönyömről beszéltél valami számárságot, arról az ócska, régi öltönyről?

Mary Hume ott ült a kandalló mellett, kezét összekulcsolta a térdén. Most gyorsan felpillantott.

– Nagyon jó öltöny volt az, Spencer bácsi. Tizenkét fontba került. És bizonyára te is azt akarod, hogy előkerüljön, nem?

Dr. Hume együttérző pillantást vetett rá.

– Nohát, Mary, ez csakugyan remek példa rá, hogy milyen potomságokkal képes foglalkozni az emberi elme a családi... gyász óráiban! Jóságos egek, kedvesem, miért aggódsz épp azért az öltönyért? Mondtam neked, hogy tisztítóba küldtem. Persze hogy eszembe sem jutott aztán azzal a régi golföltönnyel törődni; akadt elég fontosabb dolog. Egyszerűen nem hozattam haza, következésképpen most is ott van a tisztítóban... legjobb tudomásom szerint.

– Ó!

– Érted, ugyebár, kedvesem?

– Hogyne – mondta Mary Hume. – És mondd, úgy küldted tisztítóba, hogy a festékpárna meg a bélyegző is a zsebében volt? De akkor hol a török papucsod?

Mary nem tett olyan benyomást, mintha rá akarna ijeszteni valakire, inkább úgy éreztem, hogy nem sok értelme van annak, amit mond. Ám dr. Hume szó nélkül levette és visszatette a zsebébe a szemüvegét. Ugyanekkor valami mást is észrevettem: az ajtókeret függőnye megrebbent, s a redők közt felbukkant egy férfi arca. Félhomály volt, nem láttam jól, de az illető cingárnak látszott, a haja ősz volt, vonásai jellegtelenek, feltűnt azonban, hogy egyik kezével mintha rángatná-csavargatná a függönnyt.

– Gondolom, mindez mégis így történt, és a ruha a tisztítóban van, kedvesem – mondta dr. Hume; hirtelen úgy megváltozott a hangja, mintha az a függönnyt markoló kéz rántott volna rajta egyet. De érezni lehetett, hogy nem akarja feladni az előbbi könnyedségét sem. – Én mindenesetre, ha neked volnék, nem rágnám magam ezen. A tisztító nagyban becsületes ember. És hát, és hát most mennem kell. Á...? Ó, bocsánat. Bemutatom dr. Tregannont, aki jó barátom.

Az ajtóban álló férfi elengedte a függönnyt, és meghajolt.

– Dr. Tregannon elmeszakértő – magyarázta dr. Hume mosolyogva. – Mindazonáltal most mennem kell. Vizontlátásra, Mr. Blake. Ne tömje tele Mary fejét butaságokkal, és viszont. Próbálj aludni egy kicsit délután, kedvesem. Adok neked éjszakára valami altatót, attól majd megkönnyebbülsz. „Álmunk megoldja gondjaink gubancát”, nem így mondja Shakespeare? Igen. Így, így Vizontlátásra.

VI. »Egy kék toll darabja«

A Központi Büntetőbíróság 1. számú tárgyalótermében a tanúk emelvényén álló férfi erőteljes, magabiztos hangon beszélt. Épp egy mondat közepén tartott, amikor beosontam a helyemre.

– ...és így, természetesen, a festékpárnára gondoltam. Mondjuk, azon az alapon, hogy „mit tegyünk az orvos megérkezéséig”. Csak itt az orvos: a rendőrség volt.

Mr. Randolph Fleming öles termetű férfiú volt, katonás vörös bajusszal, amely negyven évvel ezelőtt még a gárdaezrednél is becsületére vált volna. Ilyennek látszott a magatartása is; mindenesetre nem lehetett könnyű dolog zavarba hozni. Ahogy odakint besötétedett, a terem tölgyborításának szegélye alatt elhelyezett lámpák színpadias fénnel világították meg a fehér kupolamennyezetet. Pár perccel késtem le a kezdésről; de újabb néhány pillanat múlva már nem is annyira színháznak, inkább templomnak éreztem a helyet.

Evelyn haragosan nézett rám, aztán izgatottan odasúgta:

– Psszt! Épp most erősítette meg Dyer vallomását a holttest megtalálásának körülményeiről, egészen addig, hogy Answell azt mondta: megmérgezték a whiskyjét; ők viszont érintetlenül találták mind a whiskys palackot, mind a szódásüveget. Psszt! Milyen volt a kis szöszi?

Válaszul én is csak visszapisszegtem neki, mert közben többen már felénk fordultak, s egyébként is: megütötte a fületem a „festékpárna” szó. Mr. Randolph Fleming mély lélegzetet vett, kidüllesztette mellkasát, és érdeklődve pillantott körül a teremben. Roppant életerejű láthatóan felvillanyozta a vád képviselőjét. Fleming nagydarab arca egy kicsit viharvertnek látszott; pofazacskói lefittyedtek, ám az a kefeszájú, vörös bajusz diadalmaskodott felettük; szemhéja csupa ránc volt, de a tekintete igen éles. Aki ránézett, annak az az érzése támadt, hogy monokli illik a fél szemére, és valamiféle sisak erős szájú, barna hajára. A kérdések közti szünetekben – amikor a termen halk morajlás hullámszótt végig, mint amikor a moziban megakad a film – Fleming az esküdteket tanulmányozta, a vád és a védelem képviselőit szemlélte, a karzaton ülőket nézegette. Amikor pedig beszélt, két pofazacskója úgy mozgott, mint a kecskebékáé.

Éppen Huntley Lawtonon volt a kérdés sora.

– Magyarozza meg nekünk, Mr. Fleming, mi ez a festékpárna-história.

– Hát az úgy volt – kezdte a tanú: beszívta két pofazacskóját, mintha a mákos-pettyes öltönyének gomblyukában díszelgő virág illatát élvezné. – Amikor megvizsgáltuk a pohárszéket, és láttuk, hogy a palack meg a szódásüveg is érintetlen, azt mondtam a vádlottnak, azt mondtam – Szünet következett, talán nyomatékként vagy figyelmességéből – : „Legyen már férfi, és vallja be a dolgot. Nézze, ott azt a nyílvesztőt – mondom neki –, látja rajta az ujjlenyomatokat, hát azok csakis a maga ujjlenyomatai lehetnek.”

– Mit felelt a vádlott?

– Semmit. Az égvilágon semmit! Következésképpen úgy gondoltam, vegyünk csak ujjlenyomatot. Gyakorlatias ember vagyok, az voltam világeletemben; hát így jutott az eszembe ez is. Mondtam Dyernek, ha volna egy festékpárnánk – önök biztosan ismerik: kis festékes párna, amelyre rányomják használat előtt a gumibélyegzőt – szép tiszta ujjlenyomatokat vehetnénk. Dyer azt felelte, hogy dr. Hume épp nemrégiben vett néhány gumibélyegzőt meg egy festékpárnát, s hogy fönt van az emeleten, a doktor egyik öltönyében. Azért emlékezett rá, mert már ki is akarta venni az öltöny zsebéből a festékes holmikát, nehogy foltot hagyjanak; így aztán felajánlotta, hogy felmegy és előkeríti a...

– Világos, Mr. Fleming. És akkor ön megkapta a festékpárnát, és ujjlenyomatot vett a vádlottól?

A tanú az imént még fontossága tudatában meresztgette a nyakát; most ez a közbeszólás megzavarta.

– Nem, kérem, nem. Vagyis: azt a bizonyos festékpárnát nem sikerült előkeríteni. Dyer a jelek szerint nem találta az öltönyt, vagy a festékpárna nem volt már az öltönyben... De aztán az asztal fiókjából előkotortak egy régi festékpárnát, lila színűt, és egy papírlapra ujjlenyomatot vettünk a vádlottól.

– Ez az a papírlap? Kérem, mutassák meg a tanúnak.

– Igen, ez az.

– A vádlott nem tiltakozott a dolog ellen?

– De, egy kicsit.

– Mit csinált?

– Jóformán semmit.

– Ismétlem, Mr. Fleming, mit csinált a vádlott?

– Jóformán semmit – ismételte a tanú dörmögve. – Kicsit kibillentett az egyensúlyomból. Amúgy tenyérrrel megtaszította. Elvesztettem az egyensúlyomat, hátratántorodtam a falhoz, és egy kicsit megroggyantam.

– Aha. Amúgy megtaszította. És hogyan csinálta mindezt a vádlott: dühösen?

– Hogyne, hirtelen pokoli dühös lett. Úgy kellett leszorítanunk a karját, amikor az ujjlenyomatot vettük.

– Szóval a vádlott „amúgy megtaszította” magát, és erre maga „egy kicsit megroggyant”. Másképp szólva: a vádlott hirtelen kemény ütést mért magára.

– Kibillentett az egyensúlyomból.

– A kérdésre feleljen, kérem. Hirtelen kemény ütést mért a testére, így történt?

– Hát, így, különben nem billentett volna ki az egyensúlyomból.

– Nagyon helyes. Mármost, Mr. Fleming, megvizsgálta azt a helyet a szoba falán, ahonnan, mint azt a 8. számú fénykép is tanúsítja, a nyilat lerántották?

– Úgy van, megvizsgáltam azt a helyet.

– És azokon a kis tartókon... amelyek a nyílveesszőt a falhoz erősítették... látszott, hogy a nyilat feltehetőleg hirtelen, heves mozdulattal rántotta le a falról valaki?

– Úgy van, azok a kis tartók a földön voltak.

A vád képviselője az iratait tanulmányozta. A kis szóváltás elcsitultával Fleming újra kihúzta magát, felemelte a könyökét, s az egyik öklét a tanúk emelvényének korlátjára tette. Kihívóan végigmérte a bíróságot, hogy ki meri kétségbe vonni az ő válaszait; de az arca apró ráncokba gyűrődött. Egy alkalommal, emlékszem, egyenesen az én szemembe nézett. Én pedig, ahogy ilyenkor szokás, arra gondoltam: „Ugyan, mi a csuda járhat a fejében?” Persze, néha azon is eltűnődhetett az ember, hogy vajon a vádlott mire gondol éppen? Délutánra a vádlott sokkal nyugtalanabb lett, mint amilyen délelőtt volt. S ha ott, ahol ő ült, valaki csak megmoccan a széken, már az egész terem *tud* róla: mintha üres táncparkett közepén ülne – olyan volt az a hely! Ha arrébb csúsztatja vagy zavartan összekulcsolja a kezét, egyszerre közel kerül vele mindenkire. Láthatóan gyakran pillantott a jogászok asztala felé – és mintha az ünnepélyes ábrázatú és cinikusan „elmerült” Reginald Answellt kereste volna a tekintete. Kissé vad és zavart volt ez a tekintet; és azok a széles vállak is meggörnyedtek. H. M. titkárnője, Lollypop, most ott ült a jogászok asztalánál, és egy gépirásos papírlap fölé hajolt.

A vád képviselője megköszönte a torkát; készült a folytatásra.

– Mr. Fleming, maga azt mondta nekünk, hogy számos íjásztársaság tagja, és sok éven át aktívan íjászott.

– Úgy van.

– Elmondhatja tehát magáról, hogy többé-kevésbé szakértője ennek a sportnak?

– Igen, ezt nyugodt lélekkel állíthatom – felelte a tanú, közben ünnepélyesen bólintott, és torka felfűvődött, mint a kecskebékáé.

– Kérem, nézze meg és írja le ezt a nyílveesszőt.

Úgy látszott, hogy Fleming meghökkent.

– Nem tudom pontosan, mit kíván tőlem: hogy mit mondjak. Elfogadott méretű és típusú, férfiak használatára készült nyíl; vörösfenyőből készült, hossza huszonnyolc hüvelyk, negyed hüvelyk vastag, vaséke vagy – hegye van, a rovátkája szaruból... – Eközben megfordította kezében a nyílveesszőt.

– A rovátka, igen. Elmagarázná, mi is az a rovátka?

– Rovátkának nevezik a nyílveessző hátsó végén található, szaruból készült kis V alakú toldalékot. Van benne egy bevágás – ez itt; így illesztik a nyílveesszőt a húrba. Tessék.

Szemléltetni akarta a dolgot, hátralendítette és – meglepetésére s bosszúságára – beverte a kezét a tanúk emelvényének tetejébe.

– Elképzelhető, hogy ezzel a nyíllal valamikor lőttek?

– Elképzelhetetlen. Szó sem lehet róla.

- A leghatározottabban lehetetlennek minősíti a dolgot?
 - Hát persze hogy lehetetlennek. Egyébként is, a pasas ujjlenyomata volt az egyetlen nyom, amely...
 - Kérnem kell, ne vágjon elébe a bizonyítási eljárásnak, Mr. Fleming. Miért elképzelhetetlen, hogy ez a nyílvesző íjból röpi ki utolsó útjára?
 - Nézzék meg a rovátkarészt! Úgy el van hajlítva, sőt meg is van csavarva, hogy nincs a világon az a húr, amelyre rá lehetne illeszteni.
 - Ilyen állapotban volt a rovátka már akkor is, amikor először látta a halott mellkasában?
 - Hogyne, már akkor is.
 - Átadná mármost a nyílveszőt, hogy az esküdszék is megszemlélhesse? Köszönöm. Bizonyítottuk, hogy a nyílveszőt nem lőhették; kérdem most a tanút: a nyilat borító porrétegen észlelt-e bárhol egyebütt – hangsúlyozom: *bárhol* – nyomokat, a vádlott ujjlenyomatain kívül?
 - Nem láttam.
 - Köszönöm, végeztem.
- A vád képviselője leült. Miközben a nyílvesző kézről kézre járt az esküdszék tagjai közt, hosszadalmas-körülményes torokköszörülés jelezte, hogy H. M. *készül*. Hangok és hangok közt néha mérhetetlen nagy különbség van; és H. M. hangja most háborút ígért. Ez többeknek feltűnt, mert Lollypop csendesen, óvatosságra intve jelt adott, és ki tudja, miért, jó magasra fölemelte az iménti gépírási papírlapot. Mintha szél söpört volna végig a tárgyalótermen, olyan határozottan érezhető lett, hogy itt még baljós dolgok következnek; ám H. M. bevezető szavai igen szelíden hangzottak.
- A tanú előadta, hogy azon a szombat estén látogatóba készült az elhunythoz – egy kis sakkpartira.
- Pontosan. – (Fleming nyers hangja mintha hozzátette volna: „És akkor mi van?”)
 - Mikor beszélte meg magával azt a találkozást a megboldogult?
 - Úgy három óra tájt, aznap délután.
 - Aha. És este hányra?
 - Azt mondta, nézzek be úgy háromnegyed hét körül, és majd eszünk egy kis hideget vacsorára, mert senki más nem lesz a házban.
 - Amikor Miss Jordan átszalad magáért, maga éppen indulóban volt Mr. Hume-hoz, ha jól tudom?
 - Igen. Egy kicsit korán volt még, de jobb előbb, mint később.
 - Aha. Mármost pislantson... krrham... mármost vessen egy pillantást megint arra a nyílveszőre. Erre a három tollra itt ni. Azt hiszem, jól látom, hogy ezek a tollak élükkel vannak a nyílveszőhöz erősítve, körülbelül egy hüvelyknyire a rovátkolt végétől, és nagyjából két és fél hüvelyk hosszúak?
 - Igen. A tollak mérete változó lehet, Hume azonban a legnagyobb fajtát használta.
 - Látja, ugye, hogy a középső toll annak rendje-módja szerint félbe van törve. Így volt akkor is, amikor a holttestet megtalálta?
- Fleming gyanakodva nézett a védelem képviselőjére vörös bajusza fedezékéből.
- Igen, így volt.
 - Hallotta Dyer tanú vallomását, ami szerint a tollak épek voltak, amikor a vádlott – pontosan hat óra tíz perckor – megérkezett?
 - Hallottam.
 - Persze. Mindnyájan hallottuk. Következésképpen a tollnak hat óra tíz perc és a holttest megtalálásának időpontja között kellett letörnie.
 - Igen.
 - Ha a vádlott lerántotta a falról a nyilat, és agyonszúrta vele Hume-ot, nagyjából a közepe táján markolva a vesszőt, hogyan magyarázza a tanú, hogy a toll letört?

– Nem tudom. Talán dulakodás közben. Hume megragadta a fenyegetően közelítő nyilat, és...

– A *másik* végét ragadta meg? Nem azt, amelyik közelített feléje?

– Miért ne? Vagy a toll esetleg akkor tört le, amikor a nyilat a vádlott lerántotta a kis fali tartókról.

– Ez egy újabb elmélet. Vagyis a toll vagy 1. dulakodás közben tört el, vagy 2. amikor lerántották a nyilat a falról. Aha. De hát ha így, ha úgy: hol a toll letört része? Megtalálta, amikor átkutatta a szobát?

– Nem, én nem; de egy ilyen kis darab toll...

– Hadd figyelmeztessenem: ez a „kis darab toll” egy és negyed hüvelyk hosszú volt és egy hüvelyk széles. Sokkal nagyobb, mint egy félkoronás. Ha egy félkoronás hever a földön, azt észrevette volna?

– Igen, de történetesen nem egy félkoronásról van szó.

– Mint mondtam, jóval nagyobb tárgyról van szó. Méghozzá élénk-kék színűről; mert a toll kék volt, ugye?

– Azt hiszem, igen.

– És a szőnyeg milyen színű?

– Erre nem tudnék megesküdni.

– Hát akkor majd megmondom én: világosbarna. Elfogadja? El. És azt sem tagadja, hogy a szoba nem volt éppenséggel telezsúfolva bútorokkal? Aha. Maga pedig alaposan átkutatta a szobát, és mégsem találta meg a toll hiányzó darabját?

Eddig a tanú láthatóan élvezte saját tündöklő éleselméjűségét, ennek tudatában pödörte meg időnként a bajuszát is. Most egyszerre türelmetlen lett.

– Mit tudom én! Lehet, hogy becsúszott valahová; lehet, hogy még most is ott van. Miért nem kérdezi meg a rendőrfelügyelőtől?

– Majd megkérdezem, hogyan kérdézném. Nézzük most az íjászat szakkérdéseit. Például azt a három tollat a nyíl végén. Van valami feladatuk ezeknek a tollaknak, vagy csak díszítőelemek?

Fleming meglepettnek látszott.

– Hogyan volna feladatuk! Egymástól egyenlő távolságban, a repülés ívével párhuzamosan vannak elhelyezve; ezt látja, ugye? A tollak természetes íve körmozgást biztosít a nyilnak a levegőben – zzz! –, így ni. Gondoljon a puszkagolyóra.

– És az egyik toll mindig más színű, mint a többi kettő, ahogy ezen a nyílvevesszőn is?

– Igen, az a vezértoll; az mutatja, hogyan kell az íjhúrra illeszteni a vesszőt.

– És amikor maguk megvásárolják a boltban ezeket a nyilakat – folytatta H. M. dörmögősen és álmosan, úgyhogy a tanú bámulva nézett rá –, a tollak már rajta vannak a vesszőn, vagy maguk rakják fel rá a sajátjukat?

– Általában tollal árulják a nyílvevesszőket. Hát persze. De vannak, akik ragaszkodnak hozzá, hogy a saját tollukat ragaszthassák fel.

– Helyesen gondolom, hogy az elhunyt is közéjük tartozott?

– Igen. Nem tudom, honnét veszi ezt; de tény, hogy különleges tollat használt. A legtöbb nyílvevesszőn pulykatoll van. Hume a lúdtollat kedvelte, és ő maga ragasztotta fel a tollakat: azt hiszem, ezzel a régi vadlibahagyományt ápolta. Ezek lúdtollak. Rendszerint Shanks, az öreg mindenek szokta félerősíteni őket.

– Ez a kis mindentudó meg itt: a vezértoll, ahogy maga nevezte. Helyesen tudom-e mármost, hogy Mr. Hume házilag készített különleges festéket is használt a vezértoll festésére?

– Úgy van. A műhelyében...

– A műhelyében! – horkantott H. M., felélénkülve. – A műhelyében! De hát hol van az a műhely? Nézze a ház tervrajzát, és mutassa meg nekünk.

Általános papírzörgés, tekereshajtogatás hallatszott az esküdtek emelvényéről. Magamat is beleértve jó néhányan fészkelődni kezdtünk a székünkön, kíváncsiak lettünk, hogy vajon mit forral az öreg varázsló a bűvösnek igazán nem mondható paróka alatt? Randolph Fleming, szőrös-vörös ujjával a tervrajzra mutatva, felpillantott, és összevonta szemöldökét.

– Ez az, itt van. Különálló kis épület a hátsó kertben, úgy harminclépésnyire a háztól. Annak idején melegháznak készülhetett, de Hume-ot nem érdekelte a kertészkedés. Az épület részben üvegből van.

H. M. bólintott: – Mit tartott itt a megboldogult?

– Az íjászdolgait. Íjakat, húrokat, nyílvevesszőket, íjászkesztyűket; ilyesmit. A mindenes ott erősítette fel a tollakat.

– És még mi volt ott?

– Hát, ha az egész leltárt hallani akarja – vágott vissza a tanú. – Szívesen. Karvédők, puzdrák, nyílhegytisztító, egy-két bádogedényben zsír, amivel a kesztyű feszítőujját kenjük... meg néhány szerszám is, persze. Hume ügyes kezű ember volt.

– Más nem volt ott?

– Másra nem emlékszem.

– Biztos ebben?

A tanú horkantva mondott ki egy bosszús „igent”-t.

– Értem. Tanú tehát azt vallotta, hogy a nyílvevesszőt semmiképp sem röpítették ki *íjjal*. De azért, ugyebár, egyetért velem abban, hogy röpíthették?

– Nem értem, mire céloz. Nem tudom felfogni a különbséget.

– A különbséget? Ide süssön! Látja ezt a tintatartót? Nos, ha én ezt most odavágnám magához, hát akkor ezt sem íjjal röpítenék ki, mégis magához röpítenék! Nemde?

– Hát igen.

– Igen. És maga foghatná, és hozzám röpíthetné azt a nyílvevesszőt.

– Hogyne! – mondta a tanú.

A hangjában ott rezgett, hogy „Szívesen meg is tenném!”. Mindkét fél öblös, sőt egyre öblösebb hangon beszélt. Ekkor azonban már Sir Walter Storm, az államügyész sem állhatta meg szó nélkül.

– Elnök úr – mondta Sir Walter, némi torokköszörülés után, olyan ékesen-nyugodtan zengő hangon, hogy egy püspököt megszégyenített volna – nem szívesen vágok jeles kollégám szavába. Csupán arra lennék kíváncsi, jeles kollégám valóban arra céloz-e itt, hogy ezt a pehelykönnyű nyílvevesszőt bárki csak úgy pusztá kézzel elröpítheti úgy, hogy a nyíl nyolchüvelyknyire hatol a célba vett személy testébe?... Ennek hallatán jómagam csak arra utalhatok, hogy jeles kollégám alkalmasint összetéveszti a nyílvevesszőt a hajítódárdával.

H. M. parókájának szálai kezdtek felborzolódni a tarkóján.

Lollypop hevesen integetett.

– Elnök úr – felelte H. M., furcsán elcsukló hangon –, hogy mire céloztam, kiderül a tanúhoz intézendő következő kérdésemből.

– Folytassa, Sir Henry.

H. M. mintha ismét kapott volna levegőt.

– A következőkre céloztam – fordult Fleming felé. – Kilóhatték ezt a nyílvevesszőt íjpuskából is?

Csend lett. A bíró óvatosan letette tollát. Kerek arca úgy fordult a beszélő felé, mint egy kíváncsi holdvilág.

– Még mindig nem értem, Sir Henry – hangzott Rankin bíró közbevetése. – Tulajdonképpen mi az, hogy íjpuska?

– Máris mutathatok egyet – mondta H. M.

Asztala alól nagy kartondobozt húzott elő; öltönyököt szokás ilyen dobozba csomagolni. A dobozból pedig gyilkosnak látszó, súlyos szerszám került elő: fém és alkatrészei fényesre

dörzsölve csillogtak. Nem volt hosszú az agya, legfeljebb harmincöt centiméter lehetett, mint egy törpekarabélyé. De az egyik végén ruganyos acélív volt, amelynek mindkét végéhez zsinór volt erősítve, s a zsinór a törzsre szerelt, elefántcsont nyelű, hornyolt csőrlőféle alkalmatosságához volt kötve. Ez utóbbihoz „ravasz” csatlakozott. A lapos cső közepén keskeny árok húzódott. Mindenki azt várta, hogy a gyöngyházzal kirakott agyú íjpuska komikusan hat majd a kíváncsi szemek nyílzáporában álló H. M. kezében. De nem hatott komikusan. Sőt, egyszerre mintha inkább a jövő fegyvere lett volna, s nem a múlté.

– Ez a példány – közölte H. M. a játékszerűket dajkáló gyermekek boldog elfogulatlanságával – úgynevezett rövid, „tömpe” íjpuska. Tizenhatodik századi, francia lovassági fegyver. Az elve igen egyszerű, látják. Fel kell húzni... így. – És tekerni kezdte az elefántcsont csőrlőnyelet. Furcsa csettenések-kattanások közepette a zsinórok megmozdultak, és húzták hátrafelé az acélszarvakat. – Ebbe a csőárokba fektetjük az acél nyílvezzőt, az úgynevezett négyszögletes fejű íjpuskavesszőt. Akkor megnyomjuk a ravaszt, és mintha katapultálnánk, az acélvezző kiröppen, teljes erejével kilöki a jó toledói acél... Az íjpuskához kurtább vesszőt használnak, mint a kézi íjhoz. De nyílvezző is kiröppíthető belőle.

H. M. ezzel meghúzta a ravaszt. Nem is maradt el a hatás. Sir Walter Storm, mintha íjpuskából lőtték volna ki, felemelkedett. Hangja elcsitította a már-már zajjá erősödő zsbongást.

– Elnök úr – mondta a főügyész –, mindez roppant érdekes... akár bizonyíték, akár sem. Kérdem azonban: jeles kollégám azt kívánja állítani netán, hogy a bűntényt ezzel az eszközzel követték el, amelyet az imént felmutatott?

Mintha egy csipetnyit máris mulatott volna a dolgon. De a bíró nem mulatott:

– Én is éppen ezt akartam kérdezni, Sir Henry.

H. M. letette az íjpuskát maga elé az asztalra. – Nem, elnök úr. Ez az íjpuska a londoni Tower tulajdona. Csak a szemléltetés kedvéért mutattam be. – Megint a tanúhoz fordult. – Avory Hume-nak nem volt soha íjpuskája?

– Ami azt illeti – felelte Fleming –, volt.

Az esküdtek emelvénye alatti újságírói padsorból két riporter – a kora délutáni lapzárta miatt – felállt. Mintha tojásokon lépkedtek volna ki a teremből. A tanú láthatólag ingerült volt, de – kíváncsi is.

– Régi dolog – folytatta dörmögve. – A kenti Erdei Bajtársak egyszer íjpuskával is kísérletet tettek. De semmire se mentek vele. Ormótlan, nehezen kezelhető jószág, és a hordtávolsága meg sem közelíti a kézi íjét.

– Aha. És hány íjpuskája volt az elhunytak?

– Azt hiszem, kettő-három.

– Hol tartotta őket?

– Hátral, a kis kerti épületben.

– De maga erről egy perccel ezelőtt megfeledkezett, nem?

– Igen, valahogy kiesett a fejemből. Persze.

Mindkettőjüket újra ellenséges érzések töltötték el. Fleming nagy orra és álla szinte egybeért, mint egy karikatúrán.

– Hát akkor halljuk szakértői véleményét: kilőhették ezt a nyílvezzőt egy ilyen íjpuskából?

– A pontos célzás reményében aligha. A nyílvezző először is túl hosszú, és nem illik jól a menetbe. Már huszonöt lépésnyire is csak a vakvilágba lőne vele.

– Ki-lő-het-ték, kérdem?

– Gondolom, kilőhették.

– Csak *gondolja*? Maga nagyon jól *tudja*, hogy kilőhették, nemde? Rajta, adja csak ide azt a nyilat, majd én megmutatom.

Sir Walter Storm máris talpon volt. Nyájasan mondta: – A szemléltetés nem szükséges, elnök úr. Elfogadjuk jeles kollégánk kijelentését. Feltételezzük továbbá, hogy a tanú a meglehetősen viharos körülmények ellenére csupán becsületes véleménynyilvánításra törekedett.

(- Ezt mondtam én neked! – suttogta Evelyn. – Látod? Addig marják a vén medvét, amíg egészen el nem vakítja a vér.) A teremben az volt az általános vélemény, hogy H. M. eléggé ügyetlenül elkalandozott, és ráadásul semmit se bizonyított. Utolsó két kérdését maga is szinte panaszos hangon tette fel.

– Azzal semmi baj sincsen, hogy huszonöt lépésről a vakvilágba. Igen közelre – két karnyújtásnyira – pontosan lehet célozni vele?

– Talán.

– Maga nem hibázna vele ilyen távolságról?

– Két-három méterről nem.

– Köszönöm, ennyi elég.

A főügyész még „visszavette” a tanút. Kérdései kizárólag erre a mozzanatra irányultak, és alapjaiban akarta megdönteni H. M. feltevését.

– Ahhoz, hogy a megboldogultat olyasformán öljék meg, ahogy jeles kollégám utalt rá, az íjpuskás gyilkosnak karnyújtásnyinál alig távolabbra kellett állnia az áldozattól?

– Úgy van – felelte Fleming, egy kicsit felengedve.

– Más szóval, gyakorlatilag a *szobában*?

– Igen.

– Pontosán. Mr. Fleming, amikor maga belépett ebbe az addig zárt, a külvilágtól hét pecséttel elzárt szobába...

– Nohát, ez ellen tiltakozunk – mennydörgött H. M. hangja. Most ő is papírjait zizegtetve állt fel.

Sir Walter pedig először látszott tanácstalannak a tárgyalás kezdete óta. H. M. felé fordult, és megpillanthattuk az arcát. Hosszú, szigorú vonású arc volt, enyhe vörösessége ellenére is erőteljes-sötét szemöldökkel. Erőt sugárzó arc. De ő is, H. M. is mintha a bíróhoz beszélne: mint akik csak tolmács útján értik meg egymást.

– Tisztelt bíróság, mi ellen emel kifogást, jeles kollégám?

– *Az ellen, hogy „A külvilágtól hét pecséttel elzárt”!*

A bíró rezzenetlen, de érdeklődést sugárzó tekintettel nézett H. M.-re; szavai szárazak voltak.

– Kifejezése talán csakugyan kissé költőinek minősülhet. Sir Walter.

– Készséggel visszavonom, elnök úr. Mr. Fleming: amikor tehát belépett ebbe a lepecsételetlen szobába, melynek azonban minden elképzelhető ki- és bejárata belülről el volt torlaszolva a külvilág felé...

– Ismételten tiltakozom – mondta H. M.

– Hm. Amikor tanú belépett ebbe a szobába – mondta a vád képviselője, és a hangjában mintegy akarata ellenére is ott remegett a távoli mennydörgés –, melynek ajtaja belülről erősen be volt reteszelve, ablakai zárva, rajtuk bezárt táblák: nos, talált ott egyetlen ilyesféle szerkezetet is, mint ez?

És az íjpuskára mutatott.

– Nem. Nem találtam.

– Pedig ez nem olyan dolog, ami könnyen elkerülné a figyelmet.

– Kétségkívül nem olyan – felelte a tanú, legyűrhetetlen derűvel.

– Köszönöm.

– Szólítsák dr. Spencer Hume-ot.

VII.

»A mennyezet közelében állva«

De még öt perc múlva is csak *keresték* dr. Spencer Hume-ot, mi pedig tudtuk, hogy itt valami baj van. Láttam, ahogy H. M. nagy keze ökölbe szorul; egyéb jelt nem adott. Huntley Lawton felugrott.

– Elnök úr, a tanú úgy látszik... ööö... eltűnt. A...

– Azt én is látom, Mr. Lawton. Mi a vád álláspontja? Ha jól értem, a tárgyalás berekesztését kéri, amíg a tanú elő nem kerül?

Tanácskozás kezdődött; az érdekeltek egymás után H. M.-re pillantottak. Végül Sir Walter Storm állt fel.

– Elnök úr, a korona vádhatósága által képviselt ügy természete, úgy hisszük, lehetővé teszi, hogy időt takarítsunk meg a bíróságnak, s az eltűnt tanú kihallgatásától egyelőre elállva, következő tanúnkkal folytassuk bizonyítási eljárásunkat.

– Öné a döntés joga. Sir Walter. Másrészt viszont a tanút megidéztük, tehát itt kellene lennie. Gondolom, a kérdést tisztázni kell; meg fogom tenni a szükséges lépéseket...

– Természetesen, elnök úr...

– Szólítsák Frederick John Hardcastle-t.

Frederick John Hardcastle rendőr a holttest megtalálásáról tett vallomást. Épp a Grosvenor Streeten teljesített szolgálatot aznap délután, amikor hat óra negyvenöt perckor egy férfi, mint azóta megtudta, egy Dyer nevű egyén szólította meg, és azt mondta: „Biztos úr, jöjjön be hozzánk; valami szörnyűség történt.” Ahogy a házba bement, látta, hogy autó érkezik; a kocsiban dr. Hume ült egy nő (Miss Jordan) társaságában, ez utóbbi ájultnak látszott. A dolgozószobában Hardcastle rendőr ott találta a vádlottat egy férfi társaságában, aki Mr. Fleming néven mutatkozott be. A rendőr azt kérdezte a vádlottól: „Hogyan történt?” A vádlott így felelt: „Semmit se tudok a dolgról”, és egyebet nem is volt hajlandó mondani. A tanú ekkor telefonált a körzeti rendőrörszobára, és a helyszínen maradt, míg a felügyelő meg nem érkezett.

Mivel a védelem nem tett fel kérdést, a vád a következő tanút, dr. Philip McLane Stockingot szólította.

Dr. Stocking sovány, bozontos hajú férfi volt, a szája kemény, keskeny, mégis valami furcsán érzelmes hangulat áradt egész lényéből. A tanúk emelvényére lépve, azonnal megragadta és végig nem eresztette el a korlátot. Rendetlenül megkötött csokornyakkendőt viselt, sötét öltönyt, amelyet mintha nem egészen a termetére szabtak volna; de a keze olyan tiszta volt, mint a csiszolt elefántcsont.

– Neve Philip McLane Stocking, foglalkozása szerint a highgate-i egyetem törvényszéki orvostanprofesszora, a londoni rendőrség bűnügyi csoportjának konzultánsa?

– Igen.

– Ez év január 4-én tanút a Grosvenor Street 12. számú házba hívták, ahová hét óra negyvenöt perc körül meg is érkezett?

– Úgy van.

– Amikor megérkezett, mit talált a ház dolgozószobájában?

– Egy férfi holttestét a földön találtam; hanyatt, az ablak és az asztal között hevert, az asztalhoz igen közel. – A tanúnak odvas pincehangja volt, és csak bizonyos üggyel-bajjal formálta tisztán érthetővé a szavait. – Ott volt a szobában dr. Hume, valamint Mr. Fleming és a vádlott. Megkérdeztem: „Elmozdították?” A vádlott így felelt: „A hátára fordítottam. A bal oldalán feküdt, arca csaknem az asztalhoz ért.” A kezek már kihülőben voltak, a felkar és a

test még meleg. A hullamerevség egyelőre csak a bal alkarban és a nyakban állt be. Megítélésem szerint több mint egy órája halott lehetett.

– Ennél közelebbi meghatározás nem lehetséges?

– Azt mondanám: a halál hat óra és fél hét közt állt be. Ennél pontosabbat nem mondhatok.

– Tanú végezte el a holttest törvényszéki boncolását?

– Igen. A halált a mellkasba nyolchüvelyknyire behatoló és a szívet átfúró nyílvesző vashegye okozta.

– Azonnal beállt a halál?

– Igen, a halál minden bizonnyal azonnal beállt – felelte a tanú, és hirtelen pattintott egyet az ujjáival.

– Elképzelhető, hogy az áldozat még mozgott, vagy hátralépett? Azt akarom kérdezni – magyarázta Sir Walter Storm, és kitárta karját –: nos, lehetett-e elegendő ereje még, hogy nyíllal a testében bezárjon belülről egy ablakot vagy ajtót?

– Ez a legteljesebb képtelenség. Szó szerint ott helyben össze kellett esnie.

– A seb jellegéből milyen következtetést vont le a tanú?

– Arra a következtetésre jutottam, hogy a nyílveszőt törként használhatták; egy nagy erejű ember nagy erővel döfhetett vele.

– Például a vádlott?

– Igen – mondta erre dr. Stocking, gyors, éles pillantást vetve Answell-ra.

– Miből jutott erre a következtetésre?

– A seb irányából. A nyíl magasan fent hatolt a testbe... *itt* – mutatta az orvos. – Majd lefelé haladt, rézsútosan, és elérte a szívet.

– Meredek, hegyes szögben, ugyebár? Mint amikor felülről jön a csapás?

– Igen.

– Mi a véleménye arról a feltevésről, hogy a nyílveszőt esetleg mégis kilőtték az áldozatra?

– Ha a magánvéleményemet kérdi, ezt a lehetőséget annyira valószínűtlennek tartom, hogy az esélye szinte kizárt.

– Mégpedig miért?

– Ha a nyílveszőt kilövik az áldozatra, feltételezem, többé-kevésbé vízszintes vonalban hatol a testébe; semmiképp sem ilyen szögben, mint ez a nyíl.

Sir Walter felemelte két ujját.

– Más szavakkal, doktor, ha a nyilat kilőtték volna az áldozatra, az a személy, aki lőtt, csakis valahol a mennyezet közelében állhatott, s onnan célozhatott... lefelé?

Egyszerre olyan érzésem támadt, mintha az ügyész már csak azt hallgatná el, hogy: „... mint Cupido?” Sir Walter szavaiban olyan felhangok rezegtek, amelyek így, kimondatlanul is, groteszkké tették a helyzetet. És megesküdtem volna, hogy egy pillanatra gyanús mosoly futott át az egyik esküdt arcán; pedig úgy ültek ott különben, mint a kitömött bábuk. A légkör hidegebbre változott.

– Igen, valahogy úgy. Vagy az áldozatnak kellett előrehajolnia, csaknem kétrét görnyedve, mintha mélyütést akarna mérni a gyilkosára.

– Észlelte dulakodás nyomait?

– Igen. Az áldozat gallérja és nyakkendője rendetlenül állt; kabátja egy kicsit felcsúszott a nyakánál; a keze piszkos volt, és a jobb tenyerén is karcolás látszott.

– Mi okozhatta ezt a karcolást?

– Nem tudom. Okozhatta a nyílvesző is.

– Amikor az áldozat maga elé nyújtotta a kezét, védekezésül?

– Például.

– Véres is lett a halott keze ettől a karcolástól?

- A karcolás vérzett egy kicsit, igen.
- Vizsgálatai során talált-e vérfoltot a szobában egyebütt, más tárgyakon?
- Nem.
- Ezért tehát valószínű, hogy a karcolást a nyíl okozta?
- Erre következtetnék magam is.
- Elmondaná nekünk, doktor, mi történt közvetlenül azután, hogy a dolgozószobában fekvő holttest vizsgálatával végzett?
- A bozontos hajú tanú ismét a vádlott felé pillantott, és a szája undorodva legörbült.
- Dr. Spencer Hume, akit személyesen is ismerek, megkért, hogy nézzem meg a vádlottat.
- Hogy nézze meg?
- Hogy vizsgáljam meg. Dr. Hume azt mondta: „Valami képtelen históriát mesél itt nekünk, hogy megittatták valami szerrel; én épp az imént vizsgáltam meg, de nyomát sem látom ilyesminek.”
- A vádlott hogyan viselkedett ez idő alatt?
- Fegyelmezett volt, túlságosan is nyugodt és fegyelmezett, csak a kezével túrt bele néha-néha a hajába, így. Korántsem volt úgy megrendülve, mint például jómagam.
- Megvizsgálta?
- Futólag, igen. Az ütőere gyorsan, szabálytalanul vert; egyáltalán nem bágyadtan, ahogy bármiféle narkotikum bevétele után várható. A pupillái is normálisak voltak.
- Véleménye szerint tehát, doktor, került-e a vádlott szervezetébe akkor délután valamilyen narkotizáló szer?
- Véleményem szerint nem.
- Köszönöm; ez minden.
- (- Ez mindent tönkretett – mondta Evelyn. A vádlott fehér arcán most döbbenet tükröződött; egyszer félig fel is emelkedett már ültéből, mintha mondani akarna valamit tiltakozásul, és a két ör éberem figyelte. Láttam, ajkai hangtalanul mozognak. A véredek nagyon ott csaholtak most a sarkában; és ha csakugyan ártatlan volt, mi mást érezhetett, mint iszonyt.) H. M. feltápáskodott, és teljes fél percen át némán bámult a tanúra.
- Szóval „futólag” vizsgálta meg a vádlottat, ugyebár?
- H. M. hangjára még a bíró is felpillantott.
- Maga minden betegét „futólag” szokta megvizsgálni?
- Ennek így semmi köze a lényeghez.
- De ha meghal az illető, akkor már van, ugyebár? Gondolja, egy ember életét csakugyan eldöntheti egy ilyen „futólagos” vizsgálat?
- Nem.
- Vagy törvényszéken, eskü alatt tett vallomás épülhet ilyen „futólagosságra”?
- Dr. Stocking szája még keményebbre préselődött.
- Az volt a kötelességem, hogy a holttestet megvizsgáljam; nem pedig, hogy a vádlottól vérmintát vegyek. Dr. Spencer Hume, gondolom, nemcsak általam elismert szaktekintély; joggal elfogadhattam tehát megfontolt véleményét.
- Értem. Vagyis saját maga nem szolgáltathat első kézből származó bizonyítékot e kérdésben? Mindaz, amit elmond, arra épül csupán, amit dr. Hume gondolt... az a dr. Hume, aki, mellesleg megjegyezvén, jelenleg nincs is itt?
- Tisztelt bíróság, tiltakozom a rosszindulatú beállítás ellen – kiáltotta Sir Walter Storm.
- Szíveskedjék a tanú vallomására szorítkozni. Sir Henry.
- Elnézését kérem a tisztelt bíróságnak – mormolta H. M. – De ha jól értettem, az iméntiekben a tanú jócskán arra szorítkozott, amit dr. Hume mondott neki... Saját tárgyismerete alapján megesküdné a tanú, hogy a vádlott nem állt semminemű narkotizáló-szer hatása alatt?

– Nem – vágta rá harapósan a tanú. – Nem szándékozom megesküdni ilyesmire; kizárólag véleményt mondok; de arra megesküszöm, hogy a véleményemet becsületes szándékkal fejtem ki.

A bíró szelíd, monoton hangján közbeszólt: – Még mindig nem értem. Elképzelhetetlennek tartja, hogy a vádlott narkotizáló-szer hatása alatt állt? Mert ez itt a kérdés; igen vagy nem.

– Nem, elnök úr, áazt nem mondanám, hogy elképzelhetetlen; ez túlzás lenne így.

– Miért lenne túlzás?

– Elnök úr, a vádlott azt mondta nekem, hogy ez a narkotikum, bármi volt is az, hat óra tizenöt perckor jutott a szervezetébe. Jómagam alig valamivel nyolc óra előtt vizsgáltam meg a vádlottat. S ha valami módon csakugyan került a szervezetébe ilyen szer, a hatása addigra rég eltűnhetett. Dr. Hume viszont még hét óra előtt vizsgálta meg...

– Dr. Hume véleményét nem nyújtotta be a vád – mondta Rankin bíró. – Jómagam viszont szeretnék tisztán látni, mert a dolog életbevágó. Ha a titokzatos szer hatása az imént említett módon elmúlhatott, aligha tartom elképzelhetőnek, hogy ön sokat mondhatna e tárgyban; így van?

– Elnök úr, mondtam, hogy csak a véleményemmel szolgálhatok.

– Helyes. Folytassa, Sir Henry.

H. M. látható meglepedettséggel tért át egyebekre.

– Dr. Stocking, van itt egy másik dolog is, amiről az imént úgy nyilatkozott, hogy a lehetetlenség határát súrolja: gondolok arra a kérdésre, hogy a nyílveesszót esetleg mégis kilőtték. Vizsgáljuk az ügyet a test helyzetéből kiindulva. Elfogadja a vádlottnak azt az állítását, hogy kezdetben a holttest a bal oldalán feküdt, arccal az asztalnak?

A doktor komoran elmosolyodott: – Azt hiszem, nem azért vagyunk itt, hogy elfogadjuk, hanem hogy megvizsgáljuk a vádlott állításait.

– Teljesen igaza van. De a maga részéről itt most ezzel az állítással egyetérthet?

– Lehetséges.

– Tud valamiről, ami a vádlott ez irányú állításának ellentmondana?

– Nem, semmi ilyenről nem tudok.

– Hát akkor nézzük; csak a vita kedvéért. Tegyük fel, az elhunyt ott állt az asztalnak azon az oldalán, amely – tekintsenek a rajzra – a pohárszék felé esik. Mármost tételezzük fel azt is, hogy Mr. Hume az asztal fölé hajol... néz valamit. Ha ekkor, míg így előrehajol, a pohárszék felől rálőnek, behatolhatott-e a nyílveesszó a testébe olyanképp, ahogy a valóságban történt?

– Van némi lehetősége ennek is.

– Köszönöm; nincs több kérdésem.

H. M. visszazöttyent a helyére. A főügyész rövid időre visszavette a kérdezés jogát.

– Ha a dolgok úgy zajlottak volna le, ahogy jeles kollégám sejteti – kezdte Sir Walter Storm –, elképzelhető-e, hogy a halotton később dulakodás jelei látsszanak?

– Úgy vélem, hogy nem.

– Akkor tehát nem láthatta volna, hogy rendetlen a gallérja és a nyakkendője, félrecsúszott a kabátja, piszkos a keze és a tenyere fel van sértve?

– Nem.

– Elképzelhető-e, hogy a megboldogult jobb tenyere akkor sérült meg, amikor el akarta kapni a levegőben a feléje röppenő nyílveesszót?

– A magam részéről nevetségesnek tartanám ezt az állítást.

– Elképzelhetőnek tartja-e, hogy a gyilkos, jókora íjpuskával felfegyverkezve, ott lapul a pohárszékben?

– Nem.

– Végül pedig, doktor, nézzük azt a kérdést, hivatott-e annak eldöntésére, hogy a vádlott szervezetében volt-e narkotizáló-szer vagy sem. Tanú húsz éve dolgozik a Praed Street-i St. Praed kórház orvosaként?

– Úgy van.

A doktort elbocsátották az emelvényről; helyét a vád legveszélyesebb tanúja – Harry Ernest Mottram foglalta el.

Mottram felügyelő addig a vád és a védelem asztalánál ült. Többször is felfigyeltem rá, bár nem tudtam, ki az, Mottram felügyelő lassú és biztos léptű, óvatosan mozgó és beszélő ember volt. És viszonylag fiatal: nem lehetett több negyvennél; a kérdésekre azonban olyan olajozottan, annyira sietség és kapkodás nélkül válaszolt, hogy látszott rajta, tapasztalt törvényszéki róka. Modora, magatartása, ahogy ott állt figyelmesen, mintha azt mondta volna: „Ami engem illet, nem szívesen rakok kötelet senki nyakára; de ne komolytalankodjunk: a gyilkosság az gyilkosság, és minél hamarabb megszabadítjuk a társadalmat egy bűnözőtől, annál jobb mindenkinek.” Szegletes arca volt, rövid orra, orcája-álla egybeszabott; és a szeme vagy nagyon áthatóan éles, vagy egy kicsit rövidlátó. A tárgyalóteremben szinte érezni lehetett, hogy családszerető, gondos ember áll az emelvényen: a társadalom védelmezője. Erőteljes hangon tette le az esküt, majd a vád képviselőjére szegezte átható vagy rövidlátó tekintetét.

– A nagy-londoni városi rendőrség kerületi nyomozófelügyelője vagyok. Amiatt amiről január 4-én délután értesültem, elindultam, és hat óra ötvenöt perckor megérkeztem a Grosvenor Street 12. számú házba.

– Mi történt akkor?

– Bevezettek a dolgozószobának nevezett helyiségbe, ahol a vádlottat Mr. Fleming, a komornyik és Hardcastle közrendőr társaságában találtam. Utóbbi három személynek kérdéseket tettem fel, válaszul elmondták mindazt, amit itt tanúként is ismertettek. Majd a vádlotthoz fordultam azzal a kérdéssel, hogy van-e mondanivalója. Azt felelte: „Ha ezeket a vérszopókat eltávolítja a szobából, megpróbálom elmondani magának, mi történt.” Megkértem a többieket, hagyják el a szobát. Akkor behúztam az ajtót, és leültem a vádlottal szemközt.

A vádlott vallomása, amelyet a felügyelő a következőkben idézett, nagyjából megegyezett a főügyész expozéjában ismertetett adatokkal. Csak Mottram szenttelen hangján elmondva még vértelenebbnek, csupaszabbnak hatott. Amikor a tanú a whiskymérgezéshez ért. Sir Walter közbeavágott.

– A vádlott azt mondta magának, felügyelő, hogy a megboldogult a szódás whiskyvel beadott neki valamit; hogy ő az ital jó felét megitta, majd a poharat a széke mellé, a földre tette?

– Igen, a széke mellé.

– Mottram felügyelő, gondolom, maga antialkoholista.

– Igen.

– És mondja – kérdezte most az államügyész nagyon szelíden –, érzett-e a vádlott leheletén alkoholszagot?

– Nyomát se éreztem.

A dolog olyan egyszerű volt, olyan nyilvánvaló, hogy a vádhatóság csendes bombarobbanásnak tartogathatta. És jól számított: mert ez a gyakorlati és hétköznapi tény nem vétette el hatását az esküdtekre.

– Folytassa, felügyelő.

– Amikor a vallomását befejezte, azt mondtam neki: „Ugye, tisztában van vele, hogy amit itt elmondott nekem, aligha lehet igaz?” Mire így felelt: „Felügyelő, kicsinált dolog az egész; esküszöm Istenre, kicsinált dolog; csak azt nem bírom belátni, hogy lehetnek *valamennyien* gazemberek, vagy mi bajuk mindnyájuknak épp velem?”

– Maga szerint a vádlott ezt hogyan értette?

– Úgy véltem, hogy a házban tartózkodókra érti. A többiekre. Velem igen készségesen beszélt; modorát barátságosnak, szinte élénknek nevezhetném. Roppant gyanakvással szemlélt azonban mindenkit, aki a házhoz tartozók vagy a család barátai közül feltűnt a színen. Akkor azt mondtam neki: „Ha elismeri, hogy az ajtó belülről be volt reteszelve, és zárva voltak az ablakok is, akkor hogyan követhette el a tettet más, mint maga?”

– Mit felelt erre a vádlott?

A tanún enyhe zavar látszott; bosszúság.

– Detektívhistóriákról kezdett beszélni, bereteszelt ajtók és zárt ablakok kívülről történő kinyitásának módjairól... egy kis drót, egy kis spárga segítségével; ilyesmiről.

– Maga olvas bűnügyi regényeket, felügyelő?

– Igen, uram.

– És hallott ilyen módszerekről, mint amilyenekre az imént célzott?

– Hogyne, kérem, hallottam egy-kettőről; és ha valakinek nagy szerencséje van, talán sikerül is. – Mottram felügyelő talán habozott egy kicsit mintha enyhén mentegetőzne. – Ebben az esetben azonban e módszerek egyike se volt alkalmazható.

A vád képviselőjének jeladására ismét előhozták az „ablakot”, rajta az eredeti táblákkal, s ezúttal maga az ajtó is bemutatásra került: szilárd tölgyfa ajtó volt álkeretre átszerelve.

– Tudomásom szerint maga még aznap este, Raye nyomozó őrmester közreműködésével, leszerelte az ablak acéltábláit és az ajtót, s a rendőrségre szállíttatta kísérletek céljából?

– Úgy van.

– Elmondaná nekünk, miért nem alkalmazhatott ez esetben senki ilyen módszert?

Következett a már ismert história; Mottram előadásában azonban olyan szilárdan és rendíthetetlenül „állt a lábán”, mint alapzatán az Old Bailey.

– Miután feltette a vádlottnak az ajtóval és az ablakkal kapcsolatos kérdéseket, mit csinált, felügyelő?

– Megkérdeztem, van-e valami kifogása az ellen, hogy megmottozzam? Ahogy ugyanis felállt, észrevettem, hogy nagykabátja alatt, a jobb csípője tájt valami kidudorodik. Ezt addig nem láttam, mert a vádlott csaknem végig – ült.

– És mit mondott ekkor?

– Azt mondta: „Nem szükséges; tudom, mit óhajt.” Azzal szétnyitotta kabátja szárnyát, farzsebébe nyúlt, és átadta nekem ezt.

– Mit adott át magának?

– Egy 38-as automata pisztolyt, amelynek tele volt a tára – mondta a tanú.

VIII.

»A vén medve még nem vak«

A 38-as Webley-Scott ismétlőpisztolyt is bemutatták meg szemlélésre és azonosításra. Valaki a hátunk mögött könnyedén azt dúdolta „A gróf, a gróf a vízbe fült” dallamára: „Dehogy, dehogy ártatlan ő?” A teremben levők ünnepélyessége most már maga volt a tapintható hitelenség. Ekkor véletlenül Reginald Answellra pillantottam, s azt kellett látnom, hogy az a pisztoly az első tárgyi bizonyíték, amely felkelti unokafivéri érdeklődését. Futva feltekintett; ám komor és snájdig arcán most is csak magabiztos fölény tükröződött. És tovább játszadozott a jogászok asztalán álló vizesüveggel.

– Ez a pisztoly volt a vádlott zsebében? – szegezte a tanúnak a kérdést Sir Walter Storm.

– Igen.

– Megmagyarázta a vádlott miért érkezett egy ígéretes házasság megbeszélésére ilyen fegyverrel a zsebében?

– Tagadta, hogy ezzel a fegyverrel érkezett volna. Azt mondta: valaki akkor tehetta a zsebébe a pisztolyt, amikor ő nem volt eszméleténél.

– Valaki akkor tehetta a zsebébe, amikor ő nem volt eszméleténél. Értem. És azonosította a vádlott a fegyvert?

– A vádlott azt mondta nekem: „Jól ismerem a pisztolyt. Unokafivérem, Reginald fegyvere. Az unokafivérem, ha történetesen nem Keleten jár, mindig nálam lakik; a pisztolyát utoljára, azt hiszem, egy hónapja láttam a nappaliban, az asztal fiókjában. Azóta most látom először.”

A tanú most a szoba átvizsgálásáról tett hosszú, meggyőző vallomást; végül a dolgok összefoglaló értékelésére szólították fel Mottram felügyelőt .

– Mindezekből a részletekből a tanú milyen következtetést vonhat le a bűntény elkövetését illetően? – hangzott a vád kérdése.

– Abból, ahogy a nyílvevőt a falról lerántották, arra következtettem, hogy a mozdulat jobbról bal felé történt, s a nyilat megragadó kéz pontosan ott volt ahol az ujjlenyomatok láthatók. Következésképpen az a személy, aki a nyilat a falról lerántotta, a szobának ezen a részén állt, egy kicsit a pohárszék felé. Ilyen körülmények között az áldozat bizonyára meg akarta kerülni az asztalt, alighanem körbefutott, balra, hogy fedezéket találjon támadójával szemben...

– Más szóval, hogy kettejük közé kerüljön az asztal?

– Igen, valószínűleg – igazolta a feltevést Mottram felügyelő, és két ökölbe szorított kezét meglendítve, mintegy szemléltette ezt a lényeges mozzanatot – Arra a következtetésre jutottam továbbá, hogy a támadó akkor az asztal elülső feléhez rohant. Dulakodásra került sor, ennek során a megboldogult igen közel állt az asztalhoz, szemközt a pohárszékkal. E dulakodás közben tört le a toll hiányzó fele, ugyanekkor karcolódott meg az áldozat jobb tenyere. S akkor az áldozatra lesújtott a nyíl. Hanyatt zuhant az asztal mellett, a keze pedig attól lett poros, hogy... hogy haldokolva a szőnyeget karmolta, így képzeltem el a történeteket.

– De az is elgondolható – mondta ekkor az államügyész –, hogy az áldozat megmarkolta valahogy a nyílvevőt, s úgy lett poros a keze. Gondolok itt a nyílnak arra a részére, amelyet nem tudott ujjlenyomatszempontból megvizsgálni, felügyelő, mert az a rész a holttestben volt, ugye?

– Igen.

– Az áldozat kezén talált por onnan is származhat a nyílról?

– Nagyon könnyen elképzelhető.

– Végül még valamit, felügyelő. Úgy tudom, maga kiváló ujjlenyomat-szakértő, a rendőrség gyakorlott specialistája e téren.

– Igen.

– Vett ujjlenyomatot a vádlottról: először a Grosvenor Streeten, a lila festékpárna segítségével, majd később a rendőrségen?

– Vettem.

– Összehasonlította ezeket az ujjlenyomatokat a nyílvevőn talált ujjnyomokkal?

– Összehasonlítottam.

– Kérem, azonosítsa ezeket a fényképeket, amelyeken a különböző ujjlenyomatok láthatók, és világítsa meg az egyezéseket az esküdtszék tagjainak... Köszönöm. A nyílvevőn a vádlott ujjlenyomatai voltak?

– Igen.

– Talált a dolgozószobában az elhunytén és a vádlottén kívül más ujjlenyomatokat?

– Nem.

– Voltak ujjlenyomatok a whiskys-palackon, a szódásüvegen vagy a négy poháron?

- Nem voltak.
- Még hol találta meg a vádlott ujjlenyomatait?
- A széken, ahol ült, az asztalon, és... az ajtó reteszen.

Néhány kérdés következett még Answell letartóztatásának körülményeiről, s ezzel a vád a maga részéről végzett. Kibontakozott – a vád szempontjából – az ügy; jól megcsomózva, keményre fogva... Ha H. M. azt akarja, hogy eredményes legyen a támadása, gondoltuk, most kell megpróbálnia. Fejünk fölött az óra mutatója jócskán előrekúszhatott, mert odakintről sötétség szűrődött be, és pár csepp eső is megkoppant az üvegtetőn. A tárgyalóterem tölgyfa borítása és fehér fala élesebben ragyogott a lámpafényben. H. M. felállt, kezével az asztalra terpeszkedett, és egészen váratlanul a következő kérdést tette fel: – Ki reteszelte be az ajtót?

- Bocsánat ezt nem értettem jól.
- Azt kérdeztem: ki reteszelte be belülről az ajtót?

Mottram felügyelőnek a szeme se rebbent.

- Uram, a reteszen ott voltak a vádlott ujjlenyomatai.

– Nem tagadjuk, hogy a vádlott *elhúzta* azt a reteszt. De ki tolta rá? Voltak a reteszen más ujjlenyomatok is a vádlottéin kívül?

- Igen, az elhunyt ujjlenyomatai.
- Vagyis az elhunyt ugyanúgy rátolhatta a reteszt, mint a vádlott?
- Hogyne; ez igen könnyen lehetséges.

– Hát akkor lássuk csak világosan ennek a büntettnak a történetét. Dyer tanú, vallomása szerint, körülbelül hat óra tizenégy perckor hallotta, hogy az áldozat azt mondja: „Ember, mi ütött magába? Megőrült?”, majd dulakodás hangjait vélte hallani, így történt?... Nos, a maga véleménye szerint ez lehetett az a dulakodás, amelynek során Hume-ot megölték?

Mottram felügyelő nem az az ember volt, aki besétál egy ilyen csapdába. Megrázta a fejét, összehúzta a szemét és komoly figyelemmel fontolta az ügyet.

- A véleményemre kíváncsi, uram?
- Arra.

– Bizonyítékaink alapján arra következtettünk, hogy a dulakodás csak rövid ideig tartott, és abba is maradt, amikor Dyer tanú bekopogott és megkérdezte, nincs-e valami baj. Akkor az ajtóra belülről rátolták a reteszt...

- Hogy zavartalanul folytathassák a dulakodást, nemde?

– Erre nem tudok mit felelni – felelte a tanú, a legteljesebb lelki nyugalommal. – Bereteszték az ajtót, hogy senki ne mehessen be.

- Ők pedig dulakodtak még egy negyedórát?

- Nem, a vita tizenöt perccel később újra fellángolhatott.

– Értem. De ha a vádlott hat óra tizenöt perckor rátolta a reteszt, ez csakis azt jelenthette, hogy ő a maga részéről harcra készen áll, nemde? És akkor mégis fogja magát, és a gondosan beretesztelt ajtó mögött leül, és csevegni kezd?

- Elképzelhető.

- És maga azt várja, hogy az esküdtszék ezt elhiszi?

– Azt várom, hogy az esküdtszék elhiszi, amit a tisztelt bíróság bizonyítottan fogad el. A védelem az imént csak a véleményemet kérte. Mellesleg, azt is mondtam: lehet, hogy az áldozat maga tolta rá az ajtóra a reteszt...

- Ó? – hördült fel H. M. – Vagyis elképzelhetőnek tartja, hogy Mr. Hume tolta rá?

- Hogyne, elképzelhetőnek tartom – ismerte el a felügyelő, és kihúzta magát.

– Jó. Mármost azt kellene elfogadnunk, hogy a vádlott töltött pisztollyal a zsebében ment el abba a házba. Ez a körülmény, persze, előre megfontolt szándékot bizonyítana, ugyebár?

– Az emberek általában nem hordanak maguknál fegyvert, ha úgy gondolják, hogy nem kerül sor a használatára.

- De a fegyver használatára azért mégsem került sor.

– Nem.

– Aki az áldozatot megölte, átszaladt a szobán, lerántott egy nyílveesszőt a falról, s azzal támadt az áldozatra.

– Véleményünk szerint: igen.

– Lényegében ez minden, amire a vád épül, ugye? – kérdezte H. M. követelő hangon, és előrehajolt.

– Ez a pont a vád része; de nem a vád egésze.

– Alapvetően fontos része?

– Ennek eldöntését a tisztelt bíróságra bízom.

H. M. két kézzel a parókájához kapott, majd az egyik kezét még feljebb emelte, és lefogta vele a parókája búbját, mintha így akarná megakadályozni, hogy a koponyája szétrobbanjon. A tanú száraz, kimért hangon beszélt, sosem sietett; Mottram felügyelő mindig pontosan azt mondta, amit ki akart mondani.

– Nézzük hát azt a hiányzó tolldarabot – folytatta H. M. szelídültén krárogva. – Nem találta sehol, ugye, felügyelő?

– Sehol.,

– Alaposan átkutatta a szobát?

– Nagyon alaposan.

– Így hát, ha ott volt, maga meg is találta volna, nem? Nem? Egyetért? Ott volt, kérem?

Mottram felügyelő talán elmosolyodott volna, ha ez nem lett volna illetlenség azon a helyen. Óvatosan figyelte H. M.-et, rövidlátó szeme összpontosítani látszott; mert rendőr számára bukással egyértelmű, ha a tanúk emelvényén bármit is összezagyvál. A felügyelő azonban felkészülhetett a kérdésre.

– Nekünk is eszünkbe jutott ez, uram – mondta tehát szárazon. – Persze, megtörténhetett, hogy kivitte a szobából valaki...

– Álljunk csak meg – vágott közbe H. M. – Valaki? De hát ebben az esetben az a valaki csak a már eddig tanúskodók között keresendő.

– Ha így vesszük, persze, igen.

– Ebben az esetben, folytatom, a tanúk valamelyike hazudott, nemde? És a vádlott ellen felhozott vád részben hazugságokra épül?

A felügyelő támadásba ment át.

– Nem hagyta befejezni a válaszomat. Azért mondtam csupán, hogy minden lehetőséget kizárjak... ahogy ez kötelességünk.

– Jó, hát akkor mit akart mondani?

– Azt, uram, hogy a tolldarabot a vádlott vihette ki a ruháján. Nagykabátban volt, nehéz felsőkabátban. Talán maga sem vette észre, és a toll letört darabja beleakadt valahol a ruházatába.

– Amiért is kétségen felül áll, hogy a toll darabja dulakodás közben tört le, ugye? – mutatott rá H. M.

– Igen.

H. M. intett a jogászok asztala felé. Az arca most mintha gonosz fénytől sugárzott volna.

– Felügyelő, maga meglehetősen erős ember, ugye? Nagy erejű, jól mondom?

– Gondolom, átlagos erejű ember vagyok.

– Az elég is. Nohát akkor, nézze csak meg, mit mutatnak ott magának. Tudja, mi az? Egy toll... lúdtoll. Van itt még egyéb fajta, ha kívánja. Kérem, fogja azt a tollat, és törje ketté. Próbálja eltörni két kézzel, hajlítsa, nyüstölje, rángassa: csináljon vele, amit akar: csak törje ketté nekünk.

Mottram felügyelő bütykös kezei összekulcsolódtak a toll körül; válla még szélesebbnek látszott, ahogy nekilátott. Teljes erővel húzta-rángatta a tollat, néma csendben, és – a legcsekélyebb eredmény nélkül.

– Nem megy, fiam? – kérdezte H. M. szelíd együttérzéssel.

A tanú szigorúra változott tekintettel nézett vissza rá.

– Hajoljon át az esküdtek elnökéhez – szólította fel H. M., felemelve a hangját –, és próbálják meg ketten, mintha dulakodnának. Csak vigyázzanak: át ne rántsák egymást a korláton... ó, hát így azért, látom, már mégis menni fog!

Az esküdtek elnöke meghökkentő külsejű férfi volt: ősz bajuszához képest haja meglepően élénkarna. A harci cselekmény során majdnem kipottyant az esküdti székből. De a toll, bár végre szakadni kezdett, még így sem tört kétfelé, inkább csak ízekre foszlott, s olyan lett, mint egy széttaposott pók.

– Vagyis – szólalt meg a döbrent csend közepette H. M. ez így lényegében mégsem oldható meg, igaz? Én pipát tisztítok ilyen tollakkal, hát csak tudom. De most vessünk egy pillantást a gyilkos nyílvezzőn látható eltört tollra. Látja? A törés vonala egyenetlen, de egészen határozott, és egyetlen szál, egyetlen toll-szál sem lóg ki a sorból. Kérem, látja?

– Látom – felelte Mottram, tartózkodó hangon.

– Elismeri tehát, hogy a toll darabja nem törhetett le így dulakodás közben?

(- Uramisten, sikerült! – suttogta Evelyn.) Mottram nem felelt; becsületesebb ember volt annál. Csak állt, hol a toll szétmarcangolt maradványaira, hol H. M.-re nézett, és a testsúlyát áttette a másik lábára. A vádat most érte első ízben komolyabb csapás. De a hirtelen támadt izgalmat mintha máris csillapította volna Sir Waiter Storm józan hangja.

– Tisztelt bíróság, véleményem szerint jeles kollégám kísérlete látványos, de korántsem olyan meggyőző. Szabadna látnom azt a tollat, amellyel próbát tettek?

Odanyújtották neki a tollat, és biccentésváltás is történt az államügyész és H. M. közt. És most eljött az a pillanat amikor a vádnak is küzdenie kellett. Eddig szinte sétalovaglásnak látszott az ügye.

H. M. nagy torokköszörülés közepette folytatta: – Ha kételyei vannak, felügyelő, ugyanezt a kísérletet a nyílvezző többi tollán is elvégezhetjük... Ismétlem: elismeri, hogy a toll nem törhetett el azon a módon, ahogy maga az előbb állította?

– Nem tudom; nem tudok mit mondani – válaszolta Mottram őszintén.

– De maga erős ember létére sem tudta eltörni... ugyebár?

– Mindazonáltal...

– Csak a kérdésemre válaszoljon. Az a toll *eltört*: kérem hát, *hogyan* tört el?

– A vezértoll ezen a nyílvezzőn már régi volt és... már száraz, így ha...

– *Hogyan tört le?*

– Nem tudok felelni a kérdésre, uram, ha nem hagyja végigmondanom. Nem hiszem, hogy egy toll olyan ellenállhatatlanul szilárd tárgy legyen, amit nem lehet eltörni.

– Maga el tudta törni?

– Nem, azt a tollat, amit a kezembe adtak, nem.

– Hát akkor tegyen próbát a nyílon maradt két másik öreg, kiszáradt tollal. Megy? Nem megy. Rendben van. És most ide nézzen. – Felemelte az íjpuskát. – Tegyük fel, belehelyez egy nyílvezzőt ebbe az íjpuskába. A vezértollal közepén, ugye... vagy maga nem így tenné a nyilat a vályúba?

Mottram kissé elképedt.

– Lehet; én erre nem tudok mit mondani.

– Hát majd akkor én megmutatom: így tenné be a nyilat a vályúba, vigyázva, hogy a kiröpítő berendezéssel érintkezzék?

– Lehetséges.

– Következésképpen, amikor felhúzná az íjat, a forgótárcsa fogai... itt ni... bekapnák és visszatartanák a vezértoll végét?

– Nem ismerem az íjpuskák működését.

– De hát azért mutatom magának. Tessék. Végeredményképpen pedig – mennydörögte most H. M., megelőzve a vád bármiféle tiltakozását –, azt állítom, hogy a toll határozott vonalú törését... ezt a határozott vonalú törést, amely a vezértollon látható... csakis a toledói acélból készült kiröpítő szerkezet okozhatta, amely kettészakította a kék tollat!

Ezzel H. M. megnyomta az íjpuska ravaszát. Gonosz kis csattanás hallatszott, és a zsinegek sebesen megindultak.

– Hol a toll fele? – kérdezte H. M.

– Sir Henry – szólt közbe a bíró –, kérem, ne vitatkozzék, hanem kérdezzen.

– Elnézést kérek méltóságodtól – morogta H. M.

– Továbbá, ezek a kérdések, ugyebár, a tárgyhoz tartoznak? – kérdezte Rankin bíró.

– Véleményünk szerint: igen – válaszolta H. M., s ezzel felfedte „nehézágyúit”. – Ha eljön az ideje, be fogjuk mutatni azt az íj-puskát, amellyel, ugyancsak véleményünk szerint, a büntettet elkövették.

A tárgyalóterem sárgás színű bútorzatán mintha nyikorgásjárvány söpört volna végig. Valaki köhintett. Rankin bíró egy kurta pillanatig még H. M.-re meredt, s csak aztán fordította figyelmét ismét a jegyzeteire; tömzsi kezében szép egyenletesen újból megindult a toll. Még a vádlott is H. M.-re nézett: csodálkozó, de csak félig-meddig érdeklődő tekintettel.

H. M. visszafordult a türelmesen várakozó Mottram felügyelőhöz.

– Vegyük most ezt a nyílveessőt. Maga ezt azonnal megvizsgálta, mihelyt a Grosvenor Streetre érkezett.

– Igen – felelte a felügyelő a torkát köszörülve.

– Tanúsította továbbá, hogy a vesszőn a porréteget csak az ujjnyomok törték meg.

– Pontosan.

– Nézzen e könyv 3. számú fényképére, és mondja meg nekem, vallomása megfelelt-e a betű szerinti igazságnak. Mert mi ez a vékony egyenes csík a nyílveessző szárán... egy kicsit elmázolódva... ahol szintén nincs por?

– Azt mondtam, szó szerint, hogy a porrétegen egyéb nyomok nem voltak. És ez továbbra is igaz. Az imént nevezett részen eleve nem is volt por. A nyílveessző a fal mellett helyezkedett el, és azon a sávon érintkezett a fallal, ahogy a képek is hátukkal a falhoz simulnak.

– Mint amikor egy kép szorosan a falhoz simul, azt mondja. No de látta-e maga ezt a nyilat valaha is, amikor még ott volt a falon?

– Hogyan láthattam volna?

– Ó? De ugye. Dyer tanú vallomását hallotta: ez a nyíl nem tapadt szorosan a falhoz; hallotta, hogy kis tartókon feküdt.

Szünet.

– Saját megfigyelésemből tudom, hogy a másik két nyíl közvetlenül felfekszik a falra – mondta a felügyelő aztán.

– Igen. Azok a háromszög két szárát képezik, azok nem is fehetnek másképp, csak úgy. De mi van a harmadikkal, a háromszög alapjával?

– Nem értem a kérdését.

– Hát akkor hadd mondjam így a dolgot: a háromszög két szára a falhoz tapad, jó. De a harmadik oldal *keresztezi* lent a két szárát, a két nyílveessző végénél. Következésképpen az a két nyíl távol tartja a faltól, pontosan fél centiméternyire, vagy még messzebbre. Elfogadja Dyer erre vonatkozó vallomását?

– Ha a bíróság a vallomást bizonyítéknak fogadja el: hogyné, elfogadom.

– Helyes – dörögte H. M. – De ha a nyílveessző szára negyed hüvelyknyire volt a faltól, akkor a szárát mindenütt pornak kellett volna borítania, ugye?

– Ez bonyolult kérdés.

– Az hát. És a nyílveessző szárát mégsem borította körben por?

- Nem borította.
- Volt rajta egy vékony egyenes csík – végig?
- Igen.

– Hát akkor közlöm magával – mondta H. M., előrenyújtva az íjpuskát –, hogy ez a vízszintes csík kizárólag úgy keletkezhetett, hogy a nyílveesszőt az íjpuska vályújába helyezték, és onnét kilőtték.

Kezében még mindig ott volt az íjpuska, egyik ujját végighúzta a vályún, s közben gonosz indulattal körbehordozta tekintetét a jelenlevőkön, úgy, hogy még mi is láthattuk az arcát, aztán leült.

- Eh – mondta, megvetően.

A termen mintha a megkönnyebbülés sóhaja hullámszótt volna végig. Mindenki láthatta: a vén medve még nem vak a vértől. Sőt, H. M. jó benyomást tett. Mottram felügyelő, aki komoly tanú volt, keserves perceket élhetett át. Ám ez nem törte meg különösebben; állá vonala még keményebb lett, mintha ezzel is azt akarná mondani: „Bárcsak találkozhatnánk egyenlőbb feltételek mellett... adok-kapok alapon...” Elsősorban azonban a főügyész viszontkérdéseit várta.

– Hallottuk itt néhányszor – kezdte Sir Walter hirtelen –, hogy bizonyos dolog „kizárólag így és így” történhetett. Felhívom most a tanú figyelmét a fényképek bizonyos mozzanataira. Az, ugye, világos, hogy amikor a nyilat lerántották a falról, ez erőszakos, jobbról bal felé haladó mozdulattal történt. Tanú ezzel kapcsolatban már tett vallomást ugyebár?

- Igen, uram.

– Méghozzá olyan erősen rántották le a nyilat a falról, hogy a kis tartók is kiestek a falból?

- Pontosan.

– Ha maga így tépne le egy nyilat a falról, megragadná és aztán lerántaná?

- Igen, így csinálnám.

– Következésképpen végighúzná a nyilat a falon... és így a nyíl szárán máris ott lenne az iméntiekben emlegetett csík?

- Így igaz.

Rankin bíró odanézett a szemüvege fölé.

– Mintha valami zűrzavar lenne itt Sir Walter – mondta. – Feljegyzéseim szerint először nem volt por azon a csíkon. Most azt halljuk, hogy ledörzsölődött. E két ellentmondó lehetőség közül melyiket javasolja elfogadásra?

– Nagyon egyszerű a dolog, tisztelt bíróság. Mint jeles kollégám az íjpuskával, én is csak szemléltetni akartam valamit. Jeles kollégám makacsul azt állítja, hogy bizonyos dolog *kizárólag* egy bizonyos módon történhetett. Aligha tiltakozhat, ha én viszont sorra veszem az egyéb lehetőségeket... Nézzük csak, felügyelő. Odahaza, a lakásukban, gondolom, vannak képek a falon?

- Képek, uram? Szép számmal.

– És ezek a képek nem fekszenek fel teljes hátoldalukkal a falra, ugye?

- Nem, hiszen oda is kell akasztani őket.

– De azért a keretük hátulján – mondta az államügyész, és az esküdtszék hölgytagjai felé pillantott – mégsem gyűlik össze gyakorlatilag semmi por?

- Vagy csak nagyon kevés, azt mondanám.

– Köszönöm. Mármost tekintve azt a *kizárólagos* módot... az egyetlen módot a világon, ahogy egy toll kettétörhető – folytatta a vád képviselője, bőségesen maró udvariassággal –, ha jól értettem, tanú az ügyre felkészülve íjászati ismereteket is szerzett?

- Úgy van.

– Igen. Azt hiszem, egy nyílveessző vezértolla – ebben az esetben a kettétört toll – sokkal komolyabb igénybevételnek van alávetve, mint a többi toll. Mit akarok mondani ezzel? Azt,

hogy például ennek segítségével igazítják a nyílveesszőt az íj húrjához; ezért sokkal többet súrlódik és rongálódik akár emberkéztől, akár íjhúrtól, mint a másik kettő?

– Így van. Gyakran cserélni is kell a vezértollakat.

– Elképzelhetetlen tehát, hogy ha két ember dulakszik ezért a nyílért – s az egyik, ráadásul, az életéért! –, a központi toll esetleg letörik?

– Gondolom, egyáltalán *nem* elképzelhetetlen, bár hozzátenném, hogy...

– Ennyi elég is lesz – fojtotta belé a többit Sir Walter. A nyomaték kedvéért szünetet tartott, míg a tanú lement az emelvényről, s csak aztán fordult a bíróhoz. – Ezzel, tisztelt bíróság, beleértve a vádlott vallomását is, a vád bizonyítási eljárását befejeztük.

A nehezén tehát túl voltunk. Bár a vád képviselője az előbb „visszavette” és újabb kérdéseknek vetette alá tanúját, a vád valamelyest megingott: noha egyelőre inkább csak álmélkodás volt a levegőben, mint hitetlenkedés. De a csodálkozás az értelem kételyeinek kezdete. A terem lármájában Evelyn izgatottan odasúgta:

– Ken, H. M.-nek sikerülni fog. Én mondom neked, most már tudom! Ez a viszonthallgatás a végén, ez gyenge dolog volt. Szépen hangzott, de több volt a füstje, mint a lángja; azt a dolgot meg, a képek hátán a porral, nem is lett volna szabad felhozni. Figyeltem közben az esküdtnőket, és mondhatom, ugyanazt gondolták, amit én: persze, hogy van por a képek hátán! Egy ilyen kis micsoda, mint ez a nyílveessző, körös-körül poros lesz, ha csak nem lapul egyik oldalával szorosán a falhoz. Nem érzed, mondd, hogy most már egyáltalán nem olyan biztosak a dolgukban?

– Csss-ss!

A bíró az órára nézett, és máris megszólalt az írnok zengő hangja:

– Tisztelt esküdtszék, a vádlottat a rendőrbíróság előtt megkérdezték, van-e felelnivalója a vádra; és közölték vele, hogy nem köteles mondani semmit, de amit mond, írásba foglalják, és törvényszéki tárgyaláson szóbeli bizonyítékként használják fel; a vádlott ekkor azt mondta: „Az ellenem felhozott vádra azt felelem: ártatlan vagyok; védelmem kifejtését, ügyvédem utasítására, a későbbiekre tartom fenn. A vád folytán mindent elveszítettem, ami az életben számomra értékes volt; így hát tegyenek, amit akarnak; mégis ártatlan vagyok. Ez minden mondanivalóm.”

– Ha Sir Henrynek nincs ellenvetése – mondta ekkor Rankin bíró élénken –, a tárgyalást holnapig elnapoljuk.

Csoszogás, lábdobogás: úgy álltunk fel mindnyájan, ahogy a bíró.

– *Mind, akiknek bármi további dolguk vagyon urunk királyunk törvényszéke, határozathozó esküdtei és ítélőbírái előtt a Központi Büntetőbíróságon* – az eső most már ütemesen verte az üvegtetőt; fáradt már a nap ebben az órában, az ember koktélokra gondol –, *távozzanak békével, de jöjjenek s jelenjenek meg újra holnap délelőtt fél tizenegy órakor.*

Isten óvja a királyt és a mi urunk királyunk bíráit!

Újabb szünet – aztán az is véget ért. A bíró sarkon fordult és gyors madárlépteivel elindult kifelé, végigtipegett a pulpitus túlsó oldalán. A Központi Büntetőbíróság 1. számú tárgyalóterme e pillanatban széthullt: egyénekre hullt szét, akiknek máris újra megvan a maguk élete, gondja, otthona-kolonca. Valaki akkorát ásított, hogy a zajból is kihallatszott; de ekkor egyszerre kihallatszott valami más is: egy nagyon éles, tiszta kiáltás.

– *Joe, vigyázz!*

Megdöbentő volt. Újra egy emberként fordult mindenki a vádlottak padján támadt kis tumultus felé. A két ór épp előreugrott, kezük a vádlott vállán. Mert a cellákhoz vezető ajtó közelébe érve, Answell egyszerűen sarkon fordult, és gyors léptekkel elindult vissza a korláthoz. Hallottuk, amint a cipőtalpa megnyikordult azon a sima parketten, amelyet oly sokan tapostak, mielőtt egytől egyig átkerültek a másvilágra. De esze ágában sem volt bármit is *csinálni*. Csak megállt, rátámaszkodott a korlátra, és tiszta, éles hangon vadul beszélni kezdett. Úgy éreztük, mintha egy süketnéma szavait hallgatnánk.

– Mi értelme ennek a kutyakomédiának? Az a tolldarab akkor tört le a nyílról, amikor leszúrtam, tessék, bevallom; megöltem a vén disznót; hát akkor fejezzük be az egészet, de egyszer s mindenkorra.

IX

»A vörös palást nem siet«

Ha valaki megkérdi tőlem, hogy mi történik egy ilyen botrány kirobbanása után, mindenre gondoltam volna, csak arra nem, ami valóban történt. Mindnyájunk tekintete a bíróra szegeződött, a vádlott hozzá beszélt. Rankin bíró akkor már majdnem elérte a pulpitus hátsó jobb felén nyíló ajtót, amelyen át érkezett és távozott. Fürgé léptein – talán egy tizedmásodpercig – tétovázás látszott. És – talán egy tizedmásodpercig – egy kicsit hátrafordította a fejét; a tekintete arról árulkodott, hogy nem hall és nem ért semmit. Aztán a vörös palást – látni lehetett: nem siet!– eltűnt az ajtónyílásban, és amint a copfba fogott paróka is eltűnt, az ajtó becsukódott.

Tehát „nem hallotta” azokat a szavakat, amelyeket a vádlott olyan vadul és élesen belekiáltott az üres terembe. Így hát mi sem hallottunk semmit. Úgy mentünk ki, mintha süketek volnánk; fogtuk a kalapunkat, esernyőnket, táskánkat, zörgettük újságunkat, néztük a padlót, és erőltetett beszélgetésbe kezdtünk azzal, aki épp mellettünk haladt...

– Uram isten, hát senki se hallgat rám? Nem hallják, mit mondok? Maguk ott... ide figyeljenek... – Az esküdtek úgy vonultak ki, mint a birkák, egyikük se fordult hátra, kivéve egy rémült nőt akinek a karját a kísérő törvényszolga véletlenül megérintette. – Kérem, az Isten szerelmére, hallgassanak rám! Meggyilkoltam, beismertem; azt akarom, hogy...

Az egyik őr nyugtató, mormoló hangja hallatszott: – Jól van, cimborá, jól van; erre megyünk, na jöjjön, ne vegye a szívére, na...

Answell megállt, és mintha az egyik őrről a másikra nézett volna. Tekintetünk nem merészkedett feljebb a vádlott mellényének gombjainál; így is az volt a benyomásunk, hogy most még csúnyább csapdában érezheti magát, mint az előbb. Lázás, megdöbbent szemmel meredt a világba, amikor a fogházba nyíló ajtó felé vezették.

– Hallgassanak meg!... Várjanak, nem akarok még... csak egy pillanatra... hát csakugyan nem hallgatnak meg? *Beismerem*, nem hallják?

– Persze, cimborá, persze; ráér az még; egyelőre erre... de ennél a lépcsőnél vigyázzunk, óvatosan...

Rendesen, szép csendben mentünk ki a világos bútorzatú tanteremből; nem tettünk megjegyzést a történetekre. Lollypop falfehéren rám nézett, valami jelt adott, talán azt akarta közölni, hogy „odalent találkozunk”. A tömegben sehol sem láttam H. M.-et. Már oltogatták a lámpákat. A suttogás és a csoszogás fogott össze bennünket, mint valami háló...

Valaki mintha egyenest a fülembe mondta volna:

– ...hát akkor már csak az akasztás van hátra.

– Persze – felelte valaki más motyogva. – Pedig egy pillanatig tudod, már-már azt hittem...

– Hogy nem ő...?

– Nem is tudom, nem ilyen egyértelműen; de mégis...

Odakint gyorsan megtárgyaltam a dolgot Evelynnel.

– Talán igazuk van – mondta a feleségem. – Már én sem érzem olyan jól magam. De most mennem kell. Ken. Megígértem Sylvianak, hogy fél hétre ott leszek. Te is jössz?

– Nem. H. M. üzent értem... vagyis üzenetem van számára Hume lányától. Csak annyi, hogy „Igen”. Rá várok.

Evelyn még jobban összehúzta magán a bundát.

– Én most inkább nem várom meg H. M.-et. Ó, a *fenébe* is. Ken, minek kellett egyáltalán idejönnünk. Ez... ez, ami most történt... végképp betesz neki, ugye?

– Attól függ, bizonyítéknak számít-e, és ha jól tudom, nem.

– Ó, hogy bizonyíték e... – mondta Evelyn megvető hangon. – Kit érdekel ez! Te mit gondoltál volna, ha ott vagy az esküdtek közt? Tudod, csakis ez számít. Bár sose jöttünk volna ide; bár sohase hallottunk volna erről az átkozott ügyről! A lány milyen volt? Nem, ne mondd el. Nem akarom tudni. Ami az előbb történt... Csókollak, drágám. Viszlát!

Ezzel Evelyn elsietett az esőben, én pedig komor hangulatban ott maradtam a tömegben. Mint a ketrec elé tóduló csirkék, úgy tömörült a kapunál az Old Baileyből távozó hallgatóság – bár az eső már csaknem elállt „Hála a papnak, hogy vége a napnak” – alighanem ezt érezték, mint a gyerekek, amikor vége a tanításnak. Éles szél csapott ránk az épület sarka felől, a Newgate Street gázlámpasora ünnepélyesen, fakón világított. A nevezetességekre várakozó gépkocsik közt felismertem H. M. csukott Vauxhallját. Luigi, a sofőr, ott ült a volánnál. Nekidőltem a kocsinak, és megpróbáltam rágyújtani a szélben. Az Old Baileyből kitóduló tömeg lassan eloszlott. Már zárták a kapukat, felbukkant két rendőr - púpos sisakjukban úgy hatottak, mintha zsávolyruhás tűzoltók volnának –, felügyeltek a rendre. H. M. az utolsók közt távozott az épületből. Mintha falábakon jött volna ki a kapun; ormótlan cilindere csaknem a tarkójára csúszott molyette prémgalléros nagykabátja szinte úszott utána a levegőben, a száján annyira látszott az elfojtott káromkodás, hogy ebből a néma grimaszból is kitalálhattam: a *maestro* szót váltott Answell-lel.

Amikor odaért hozzám, betuszkolt a kocsiába.

– Dögvész és éhhalál – mondta tömören és velősen. Aztán hozzátette: – Jaj, mit csinált ez a taknyos. A hülye!

– Szóval tényleg bűnös, ugye?

– Bűnös? Ez? Nem, nem, nem, csak olyan nagyon úrifíú akart lenni. Ki kell húznom ebből a pácból. Ken. Megérdemli – felelte H. M. –, ez megérdemli.

Ahogy bekanyarodtunk a Newgate Streetre, egy mellettünk elrobogó autó majdnem elvitte a sárhányónkat; H. M. kihajolt az ablakon, és olyan zengzetesen és árnyaltan káromkodott, hogy ebből megállapíthattam, milyen lelkiállapotban van.

– Gondolom – mondta aztán –, azt hitte a szamar, hogy csak ki kell állnia szépen, és vallania, s akkor a bíró azt mondja: „Rendben van, fiam, ennyi elég is lesz; és most vigyék, és kössék fel”; csak így szembe babám, véges-végig.

– De mi a pokolnak vallott? Egyáltalán: bizonyítéknak minősül a kijelentése?

H. M. e kérdésben nagyjából egyetértett Evelynnel.

– Ördögöt bizonyíték. Hanem a hatás... ez itt a baj. Még ha Ciróka Rankin megmagyarázza is nekik, hogy semmi se történt. Persze, nagyon bízom Ciróka bíróban. Ken... Viszont, ha jól hallottam, maga azt mondta az imént, hogy túl vagyunk a nehezén, mert a vád befejezte a bizonyítást. Fiam, a mi bajunk még el se kezdődött! Ha valamitől retteghetek, az az, hogy majd a vád is megforgatja egy kicsit Answellt, és akkor mi lesz velünk? Hallotta már, hogyan faggatja Sir Walter az ellenfél tanúit? Darabokra szedi őket, mint az órás a ketyegőt, és akkor tessék, visszaadja, rakja össze a tulajdonosa. Jogilag semmi sem kötelez, persze, hogy tanúnak idézzem Answellt; de ha nem, mi lesz? Kapum tárva-nyitva áll, Storm bármilyen megjegyzése előtt, meg aztán ennek a gyilkosságnak a históriája egyébként sem kerekedhet ki anélkül, hogy a fiút szépen fel ne vonultassam. Hanem, mondom, leginkább attól félek, hogy végül a saját tanúm omlik rám az emelvénnyről. Mert ha *akkor* esküszik meg arra, amit most elgagyogott... az már BIZONYÍTÉK lesz, és az öreg védő máris a kutyáké.

– Mindazonáltal, ismétlem (ez az átkozott tárgyalótermi stílus, úgy látszik, megfertőzött!): mi a nyavalyának vallott Answell?

H. M. erre csak horkantott egyet. Hátradőlt a kocsi párnás ülésén, ormótlan cilindere most lecsúszott a szemére, sőt kis híján két vastag, összefont karjára.

– Mert valaki beszélt a fejével. Nem tudnám megmondani, hogyan, de arra mérget veszek, hogy kicsoda. Gondolok itt Drágalátos Reginaldunkra. Észrevette, Ken, milyen sokatmondó pillantásokat váltott Answell és Reginald egész délután? De maga nem ismeri Reginaldot.

– Hume-éknál összefutottam vele.

H. M. máris szúrós tekintettel nézett rám.

– Igen? – kérdezte, és teljesen felém fordult. – És mi a véleménye róla?

– Nos... semmi különös. Egy kicsit „Ó-csak-u-gyan?” típus, meg nagyon fölényes, de amúgy rendesnek látszik.

H. M. elfordult, és a tekintetét is levette rólam.

– Aha – mondta útitársam. – És, csak úgy mellesleg, mit üzen a kislány?

– Nagyon nyomatékosan azt mondta, hogy csak ennyit közöljek: igen!

– Jó kislány – jegyezte meg H. M. Előrebillenő kalapjának karimája alól az elválasztó üvegre bámult. – Lehet, hogy egész tűrhetően fejezzük be ezt az ügyet. Ma délután például volt néhány igen szerencsés pillanatom, de csúnya ütések is értek. A legcsúnyább az volt, hogy Spencer Hume nem jött el tanúskodni. Nagyon számítottam rá, és ha volna még egyetlenegy szál hajam, az is biztosan megőszült volna, amikor kiderült, hogy a doktor nem jelent meg az idézésre. Ha kerékbe törnének, se esküdnék meg rá, hogy nem fordított köpönyeget! Rejtély! – H. M. eltűnődött. – Nyilván mindenki azt hiszi, hogy nincs bennem emberi méltóság. Hát nem szép látvány, ahogy Lollypoppal magunk szaladgálunk tanúk után, és egyáltalán, ahogy elvégezzük azt a sok koszos munkát, ami a *solicitorok* dolga lenne. Hát nem gyönyörű ez egy törvényszéki védőtől...

– Őszinte legyenek, H. M.? – kérdeztem. – Az igazság az, hogy maga nem is akar *solicitori* segédlettel dolgozni. Minden vágya az, hogy elejétől végig saját maga csinálja az ügyet.

Ez, sajnos, annyira igaz volt, hogy a dühödöttség nem is maradt el, főként azért nem, mert H. M. előbbi tűnődéséből sejteni lehetett, hogy egészen más bántja.

– Hát végül is ennyi elismerést kapok? Ennyit? Azután, hogy úgy szaladtam körül azt a pályaudvart, mint egy vasúti hordár...

– Miféle pályaudvart?

– Izé, mizé, semmizé – torkolt le H. M., még idejében észbe kapva, aztán egyszerre szigorú képet vágott rám. De a jelek szerint nagyon megörült, hogy sikerült megint valami titokzatosságot csempésznie az ügybe, s ettől egy kicsit le is csillapodott. – Hmh. Hát ide figyeljen, Ten: a ma elhangzott tanúvallomások alapján *maga* melyik pályaudvarra ment volna?

– Attól függ, hogy hová akar utazni az ember...? Nem egészen világos, hogy egyáltalán hogyan kerül ide ez a pályaudvar-história – mondtam. – Talán finom célzás arra, hogy dr. Hume esetleg angolosan távozott?

– Nincs kizárva. De azért, az ördög vigyen el, rejtély... – Egy pillanatig az üvegfalra meredt, majd izgatottan felém fordult. – Mellesleg ma délután, amikor Hume-éknál járt nem látta véletlenül a doktort?

– Dehogynem, ott volt, csupa közhely volt és kenetes jó szándék.

– És maga megfogadta a tanácsomat, hogy egy kis titokzatosság, egy kis nyugtalanítás sosem árt?

– Megfogadtam, s azt hiszem, nem is egészen eredménytelenül; bár sejtelmem sincs róla, hogy mit mondhattam, amivel olyan nagy hatást váltottam ki. A lényeg az, hogy dr. Hume azzal búcsúzott tőlünk: ma délután tanúvallomást fog tenni. Azt is kijelentette, hogy

nyomatékosan célozni fog Answell beszámíthatatlanságára; és, most jut eszembe, ott volt nála egy elmeszakorvos, bizonyos dr. Tregannon...

H. M. kalapja olyan bővöletes lassúsággal csúszott le az orrára, mintha egyensúlyozó-mutatványra készülne. H. M. büszke volt a kalapjára, mégse vette észre, amikor a fejfedő végül is a kocsi padlóján kötött ki.

– Tregannon? – ismételte révülten. – Dr. Tregannon. Ó, hogy az a magasságos Úristen...! Nem tudom, nem az lenne-e a legokosabb, ha azonnal odamennénk?

– Remélem, nem ifjú hősnők megmentésére készül? – kérdeztem. – Mi a helyzet, *maestro*? Megint a sejtelmes nagybácsi jutott az eszembe, hogy mit csinál esetleg Mary Hume-mal, ha a lány a védelem tanújaként merészel vallomást tenni? Ezen én is elgondolkoztam; de hát – ostobaság. H. M., maradjunk az Élet Nagy Tényeinél: csak nem képzeled, hogy bántaná a saját édes unokahúgát?

H. M. tovább tűnődött. Majd nagyon komolyan azt felelte:

– Nem, azt én se hinném. De Spencer Hume a hírnevéért küzd, és a zsoltáréneklő bácsika nagyon megharagudhat ám, ha azt látja, hogy a húgocskája egyre csak az ő eltűnt török papucsát keresi... Ejnye, ejnye!

– Összefügg ez valami sötét és homályos módon a festékpárna, a pályaudvar, a júdásablak és a golföltöny sötét és homályos láncolatával?

– Hát persze. De annyi baj legyen. Azt hiszem, a lányért nem kell aggódnunk, én viszont majd meghalok éhen.

Egy darabig még küszködni kellett az éhhalállal. Amikor az autó befordult H. M. Brook Street-i háza elé, a ház lépcsőjén egy nő szaladt felénk. Bundában volt, és a kalapja kacéran félrecesapva állt a fején. Futva jött le a lépcsőn, kezításkáját lóbálta. Mary Hume élénk kék szemeit pillantottuk meg a homályban; lélekszakadva ért oda hozzánk, majdnem sírt.

– Minden rendben – lihegte. – Megmentettük Jimet.

H. M. arca e szavak hallatára sokkal kísértetiesebbre változott.

– Hát azt alig hiszem – mondta. – Süssenek meg, de nekünk egyszerűen nem *lehet* akkora szerencsénk. Ami szemfényvesztés, komisz zürzavar elképzelhető a világon, az mind ellenünk fordult, hogy ezt a fiút, bármit tegyen is, mindig baj érje.

– De most nem, most nem! Spencer bácsiról van szó. Megszökött hazulról, és otthagytott nekem egy levelet, amelyben gyakorlatilag bevallja, hogy...

Mary kotorászni kezdett a táskájában, amelyből máris egy zsebkendő meg egy rúzs hullt a járdára. Amikor a levél megkerült, és meglobogtatta előttünk, egy szélroham kiragadta a kezéből, nekem kellett félrobinzonáddal utánakapnom.

– Befelé – parancsolt ránk H. M.

H. M. háza ugyanolyan ékes-díszes, hideg palotácska, amelynek egyetlen látható rendeltetése, hogy vendégek nyüzsögjenek a szobáiban, de többnyire csak H. M. lötyögött benne, meg az inasa, mint két rossz fog; H. M. felesége és két lánya ugyanis az év java részét mindig Dél-Franciaországban tölti. A *maestro*, szokás szerint, megint otthon felejtette a kapukulcsát, így aztán kénytelen volt megdöngetni az ajtót, és gyilkos fenyegetéseket szórni a házra, míg fel nem tűnt bent a komornyik, meg nem kérdezte, be akar-e menni. A hideg hátsó könyvtárban telepedtünk le. H. M. kiragadta a levelet a lány kezéből, s kiterítette az asztalon a lámpafénybe. A levelet néhány jegyzetlapra írták, a sűrű sorok arról tanúskodtak, hogy egy gondos kéz egyáltalán nem sietett velük.

Hétfő. du. 2 óraker

Drága Mary.

Amikor ezt a levelet kézhez kapod, én már messze járok, és azt hiszem, nem egykönnyen akadnak majd a nyomomra. Fájdalommal tölt el, ami történt én ugyanis semmit, az égvilágon semmit, se tettem, amiért szégyenkezni kellene. Ellenkezőleg, megpróbáltam segíteni rajtad. Tregannon azonban gyanítja, hogy Merrivale eljutott Quigleyig, és holnap megidézted

tanúnak; bizonyos dolgok miatt, amelyeknek ma délután idehaza fültanúja voltam, én is hajlok erre a feltevésre.

Szeretném, ha nem gondolnál rossz szívvvel öreg nagybátyádra. Hidd el, hamarabb elmondtam volna egyet-mást, ha azzal csak egy kicsit is szolgálom az érdekeidet. A dolog bizonyos részletei miatt még most is pocsékul érzem magam. Beismerem, hogy én szereztem azt a mérget, amelyet Answell whiskyjébe öntöttek. A szer neve brudine; scopolamine-származék, altatónak használják: a kórházban kísérleteztünk vele...

- Húha! – bödült fel H. M. és öklével az asztalra csapott. – Ez a beszéd, cicám!
„Cicám” szeme H. M. arcát kémlelte: – Gondolja, hogy ezzel tisztázhatjuk?
– Ez még csak a fele annak, amire szükségünk van. És most nyugalom, a keservit!

...szinte rögtön hat a páciens majdnem fél órára elveszti az öntudatát. Answell pár perccel korábban tért magához a tervezettnél; ennek oka talán az volt, hogy fel kellett ültetni a székre, amikor a mentakivonatot megittatták vele; erre azért volt szükség, hogy ne legyen whiskyszagú a lehelete.

– Emlékeznek rá, mit mondott Answell? – kérdezte izgatottan H. M. – Amikor a fiú magához tért az első érzése az volt, hogy olyan furcsa mentaíz van a szájában, és úgy rémlett neki, mintha jó sok folyadékot ivott volna. Megjegyzem, a Bartlett-ügy óta folyik a vita arról, hogy megfullad-e az alvó ember, ha folyadékot itatnak vele.

De én még mindig nem értettem, hogy mi értelme van ennek a históriának. Meg is kérdeztem:

– No de kiadta be neki azt a szert? És miért? Vajon mi az ördögöt akartak elérni vele? Avory Hume vagy szerette Answellt, vagy gyűlölte; mint a bűnt: de hát e két lehetőség közül végül is melyik...?

Én már akkor gondoltam rá, hiba volt az egész palack whiskyt preparálni, elég lett volna, ha csak a pohárba tesznek a szerből; az első esetben ugyanis a palacktól is meg kellett szabadulni.

Hidd el, Mary,; nagyon gyötrelmes perceket okozott nekem az a gondolat hogy valaki felfedezi majd e palackot. Végül Treganonnal és Quigleyvel elrendeztem az elrendezni valókat Ennyiből áll az én kötelességmulasztásom. Az már nem az én hibám, hogy jó szándékú igyekezetem olyan fájdalmas következménnyel járt. De te meg fogod érteni, hogy miért nem beszélhettem.

Ide érve H. M. fordított; de fordult a kocka is. Az ügyvéd olyan furcsa hangot adott, mint egy haldokló hattyú, ami máris hörgésbe fült, és reményeink úgy eresztettek, mint egy kipukkadt autógumi.

Persze, ha Answell ártatlan volna, örömet beszélnék, s mondanám el az igazságot. Hidd el nekem. De, amint mondtam, rajta az igazság sem segítene. Answell bűnös, kedvesem, igazi bűnös, Dührohamban – az erre való hajlamot családjától örökölte – megölte az apádat; és én inkább hagyom, hogy hóhér kezére jusson, mint hogy te juss az ő kezére. Lehet, hogy Answell a lehető legőszintebben állítja magáról, hogy ártatlan. Esetleg nincs is tudatában, hogy megölte az apádat. A brudine még nincsen eléggé kikísérletezve. Lényegében ártalmatlan; de amikor a hatása szünni kezd, megtörténhet, hogy a páciensnek emlékezetzavara támad. Tudom, hogy ez szörnyű újság a számodra, mégis hadd mondjam el, mi történt. Answell azt gondolta: apád megmérgezte, méghozzá ki tudja, milyen aljas célból. Amikor érezni kezdte a szer hatását rögtön tudta, hogy az italában volt valami. Amikor pedig

kezdett magához térni, ez volt az első dolog, ami az eszébe jutott – mert ez megmaradt az emlékezetében. Persze, most már talán nem is emlékszik az egészre. Amikor megérkezett sajnos, arról beszélgettek apáddal, hogy nyilvánvalóan embert is lehet ölni. Fogta hát azt a nyilat és leszúrta az apádat mielőtt szegény, Avory egyáltalán rádöbbenhetett volna, hogy mi történik: hát így tért magához a te kedves vőlegényed, így ült ott a széken. Nem végzett félmunkát.

Isten a tanúm, Mary, így történt. Tulajdon két szememmel láttam. Isten veled, s Isten áldását kérem rád, ha netán soha többé nem találkozunk az életben,

*gyengéden szerető
nagybátyád
SPENCER*

H. M. mindkét kezét a szemére és a homlokára szorította. Föl-alá toporgott az asztal mellett, végül lezöttyent egy székre. És a kétely kis férge már mindannyiunkba belerágta magát.

– De hát ez a levél mégse fogja...? – kiáltott fel a lány.

– Megmenteni? – kérdezte H. M. Felemelte komor arcát. – Édes kislányom, ha maga ezzel a levéllel odaáll a bíróság elé, akkor semmi a világon meg nem menti többé. Sőt, magam is azon tűnődöm, mi mentheti még meg. Hej, te magasságbéli, most segíts!

– De ha esetleg elvágjuk a levél végét, és csak az első felét mutatjuk be? Erre gondoltam.

H. M. savanyú ábrázattal nézte a lányt. Mary csinos teremtés volt, és sokkal értelmesebb volt, mint ebből az ötletéből gondolhatta volna az ember.

– Nem, az nem megy – mondta végül H. M. – Nem mintha ellensége lennék egy kis hókuszpókusznak; csak hogy a levélnek ez az istenverte vége éppen a mérgezett whiskyről szóló rész túl oldalán van. Itt a bizonyíték... a perdöntő tanúvallomás... és vesszek meg, ha használni merem! Áruljon el valamit nekem, cicám. Olvasta ezt a levelet, és még mindig azt hiszi, hogy a fiú írtatlan?

– Mérget vennék rá... Ó, nem is tudom! Igen. Nem. Egy dolgot tudok: hogy örültül szeretem, és valahogy ki kell hoznom onnan! Csak nem akar maga is cserbenhagyni?

H. M. csak ült, malmozott a pocakja felett a két hüvelykujjával, és a padlót bámulta.

– Hogy én? Ó, dehogy. Égek a vágytól, hogy jól elverjék rajtam a port; már csak ezért sem. Sarokba szorítják majd az öregurat és ütik a fejét, tetejébe megkérdezik, hogy „Még mindig nem vesztetted el az eszméletedet? No még egyet a boldogabbik végével”, de hát... süssenek meg, ha tudom: *miért* hazudna ez a pasas? A maga szerető nagybácsikájáról beszélek. Bevallja a whiskyhistoriát. Tudja, ma délután szerettem volna kikérdezni egy kicsit mint a vád tanúját. Fel is készültem rá, hogy ízekre szedem, de az igazságot kicsikarom belőle. Mert megesküdtem volna, hogy tudja, mi az igazság, és még azt is tudja, ki az igazi gyilkos. És fogja magát, és a levélben megesküszik, hogy Answell... – H. M. itt elgondolkozott – „Tulajdon két szememmel láttam.” Ez az, ami nem hagy békén. A fenébe is, hogyan láthatta, a saját szemével? Nem láthatta. A kórházban volt, amikor a dolog történt. Akkora alibije van, mint egy ház; ellenőriztük. Hazudik – csak hogy, ha bebizonyítom, hogy *itt* hazudik, a levél első fele éppen *ezért* nem ér majd egy hajítófát se. Nem lehet kétféleképpen felhasználni.

– Tudom, hogy késő van – mondtam –, mégis legalább egy pár szóval mondja el, hogyan próbálja majd megvédeni? Mit fog mondani, ha szólásra emelkedik holnap? Mi az ördögöt lehet itt egyáltalán mondani?

Gonosz ujjongás ült ki H. M. arcára.

– Azt hiszi, az öregember ékesszólási tudományát mind megette a rozsda, mi? – kérdezett vissza. – Hát majd csak figyeljen. Felállók, egyenest a szemükbe nézek, és azt mondom, hogy...

IX. »Szólítom a vádlottat« „

– Tisztelt bíróság, tisztelt esküdtszék.

Fél kezét hátrattette, két lábát szétterpesztette: így állt oda H. M., és a szemükbe nézett, afelől nem lehetett kétség. De azért én valahogy jobban szerettem volna, ha kevésbé olyan a megjelenése, mint egy oroszlánszelídítő, aki kefében korbáccsal és pisztollyal éppen belép a ketrecbe; vagy ha legalább nem olyan gyilkos pillantásokkal méregeti az esküdteket.

Az 1. számú tárgyalóterem zsúfolásig tele volt. A szenzációs fejlemények híre bejárta a várost: és már reggel hétkor megkezdődött a sorban állás a fejünk fölött levő karzat helyeiért. Az előző napon csak néhány újság küldte el a tudósítóját, ma nyüzsögtek a riporterek – vagyis csak szorongtak a londoni lapok számához képest valóban aránytalanul kevés újságírószéken. Mielőtt a tárgyalás megkezdődött volna, Lollypop hosszasan beszélgetett a vádlottak padjának korlátjánál Jim Answell-lal; a vádlott megrendültnek látszott, de egyáltalán nem tett olyan benyomást mintha fel volna dülva. A beszélgetést fegyelmezetten, vállát megvonva fejezte be. Ez a társalgás láthatóan felkeltette a jogászok asztalánál helyet foglaló *captain* Reginald Answell figyelmét A snájdig százados mindvégig szemmel tartotta a beszélgetőket Az óra tíz negyvenet mutatott, amikor Sir Henry Merrivale szólásra emelkedett és megnyitotta a védelem bizonyítási eljárását Először is keresztbe fonta karját.

– Tisztelt bíróság; tisztelt esküdtszék. Bizonyára kétségek közepette várják, hogy miféle védelemmel hozakodtunk elő. Jó, elmondom – tette hozzá nyomban H. M. nagylelkűen. – Először is megpróbáljuk bebizonyítani, hogy a vád által felsorakoztatott állítások egyike sem lehet igaz.

Sir Walter Storm szárazon köhögni kezdett és máris felugrott.

– Tisztelt bíróság, ez az állítás olyan lélegzetelállítóan képtelen, hogy egyvalamire máris szeretnék felvilágosítást kérni – mondta. – Feltételezem, jeles kollégám nem tagadja, hogy az elhunyt valóban halott?

– Pssst! – sziszegte Lollypop, látva H. M. mindkét magasba emelkedő öklét – Nos, Sir Henry?

– Nem, tisztelt bíróság – mondta H. M. – Elismerjük, ez az egyetlen tény, amelyet az ügygel kapcsolatban az államügyész úr minden külön segítség nélkül megállapíthatott Elismerjük továbbá azt is, hogy a zebrák csíkosak és a hiénák üvöltenek. Anélkül, hogy személyesebb párhuzamot vonnánk a hiénák és...

– A dolog állattani része nem érdekli a bíróságot – mondta szemrebbenés nélkül Rankin bíró. – Folytassa, Sir Henry.

– A tisztelt bíróság elnézését kérem, és kérdésemet visszavonom – jelentette ki ünnepélyesen az államügyész –, természetesen fenntartom azt a közismert tényeken nyugvó állítást miszerint a hiénák nem üvöltenek, hanem kacagnak csupán.

– A hiénák... Hol is tartattam? Á. Megvan. Tisztelt esküdtszék – folytatta H. M., az asztalra támaszkodva. – A vádhatóság az ügyben emelt vádat két alappillérre építette. Azt mondták: „Ha nem a vádlott követte el a bűncselekményt ki más?” Továbbá azt mondták: „Kétségtelen tény, hogy indítéknak még halvány árnyékára sem tudunk rámutatni e bűncselekménnyel kapcsolatban; éppen ezért azonban bizonyára valami nagyon súlyos ok foroghatott fenn.” E két pillér felettébb ingatag alap a tisztelt esküdtszék számára. A koronaügyészség egész egyszerűen egy olyan gyilkos ellen emelt vádat, akít nem sikerült megtalálni, és egy olyan indítékra, amelyről nem tudnak a vád képviselői.

Nézzük először is az indíték kérdését. Az esküdtszéknek el kellene hinnie, hogy a vádlott töltött pisztollyal a zsebében ment Avory Hume házába. Ugyan miért? Nos, az ügy rendőrségi megbízottja így fogalmazott: „Az emberek általában nem hordanak maguknál fegyvert, ha úgy gondolják, hogy nem kerül sor a használatára.” Más szóval, igen finoman azt akarják elhíttetni itt az esküdtszékkel, hogy a vádlott azzal a feltett szándékkal ment el Avory Hume-hoz, hogy megöli. De miért? A házasság bevezetésére egy kissé drasztikus nyitány, nemde? És vajon ugyan mindegy mi bírhatta rá a vádlottat? Egyetlen dolgot hallottunk ezzel kapcsolatban – azt a bizonyos telefonbeszélgetést ahol, ezt se feledjük, egész idő alatt egyetlen kifakadás, egyetlen hevesebb szó nem hangzott el. „Tekintettel arra, amit hallottam, a legjobb lenne rendeznünk a lányomat érintő dolgot. Meglátogatna ma este hat órakor?”, és így tovább, ebben a hangnemben. Mert a vádlottnak mondotta-e Avory Hume az alábbiakat: „A fenébe is, kedves Answell, majd ellátom én a maga baját!” Nem, szó sincs róla. Akkor a telefont már letette; ezt megáiban mondta, fennhangon. Mit hallott a vádlott az összes tanúvallomás szerint?

Hűvös, merev hangot, amely meghívta a Grosvenor Street 12. számú házba. Tehát azt kellene elhinniük, tisztelt esküdtek, hogy a vádlott *ezért* tette zsebre valaki másnak a töltött pisztolyát, *ezért* rohant gyilkos ábrázattal Hume-ékhoz.

Ezért? A vád azt akarja itt szép csendben elfogadtatni, hogy az áldozat valami súlyosan terhelő dolgot tudott meg a vádlottról. A tisztelt esküdtszék nem hallhatta, mi is az; csak azt hallhattuk, hogy a vád nem tudja megmondani. A vád egyszerűen arra az álláspontra helyezkedik: „Nem zörög a haraszt, ha nem fúj a szél.” De még ilyen harasztzörgésről sem hallottunk. A vád egyáltalán nem tudja megindokolni, hogy miért viselkedett Avory Hume egyszerre úgy, mint akinek elment az esze.

Nos, én *tudom* az okát.

Semmi kétség se lehetett afelől, hogy H. M. megragadta a hallgatóság figyelmét. Szinte csak mellékesen mondta el az eddigieket, kezét csipőre tette, és a szemüvege fölött nézett a bíróságra.

– A tények, az ügy legközvetlenebb fizikai természetű tényei kétségen felül állnak. Éppen ezeknek a tényeknek a kedvéért tesszük fel kérdéseinket Meg akarjuk mutatni az esküdtszéknek, mi volt az áldozat viselkedésének valódi indítéka: meg akarjuk mutatni, hogy ennek semmi köze sem volt a vádlott személyéhez; elfogadásra javasoljuk továbbá azt az álláspontot hogy az egész bűncselekményt úgy készítették elő és úgy hajtották végre, hogy egyszersmind csapdát állítsanak védecemnek. A vád nem talál indítékot az ügy egyetlen szereplőjének cselekedeteire sem. Mi ismerjük az indítékokat A vád nem tudja megmondani, mi történt egy rejtélyesen eltűnt tollдарabbal; mi majd megmondjuk. A vád nem tudja, hogyan követhette el a vádlotton kívül más is ezt a bűncselekményt; mi majd MEGMUTATJUK.

Az imént azt mondtam, hogy az ügyet így tálalták az esküdtszéknek: „Ha nem a vádlott követte el ezt a bűncselekményt akkor ki más?” De hát tisztelt esküdtszék, azt mégsem mondhatják majd magukban, hogy: „Nehéz elképzelni, hogy ne ő tette volna”; mert ha önök ezt gondolják, kötelességük felmenteni. Mi azonban nemcsak arra törekszünk, hogy józan kételyeket ébresszünk a vádlott bűnösségével kapcsolatban; célunk az, hogy megmutassuk: ártatlanságához nem férhet józan kétely. Vesszek meg. ha...

Lollypop figyelmeztetőleg lengette azt a bizonyos gépelt papírlapot látván, hogy H. M. már nagyon előrenyújtja a nyakát.

– Jól van, jól van! Más szavakkal tehát: olyan magyarázatot fognak hallani, mely eltér a vád magyarázatától. Nem feladatom, hogy bebizonyítsam, ki követte el a bűncselekményt, ha nem védecem a gyilkos. Kívül áll ez vizsgálataim köteles körén. De mutatok majd két tollдарabot, amelyek oly szembetűnő helyen bűjtak meg. hogy az egész átk..., az egész vizsgálat alatt senki se gondolt rá, hogy ott keresse őket; és felteszem majd a kérdést, mit gondolnak, hol állt a gyilkos, amikor kioltotta Avory Hume életét. Számos véleményt és

nézetet hallhattak eddig. Mindent hallottak a vádlott baljós tekintetéről, holdkóroshoz illő magatartásáról: először olyan ideges volt, hogy még a kalapja is kiesett a kezéből, de aztán olyan hidegen cinikus, hogy még cigarettára is gyújtott: persze, az én egyszerű eszembe sehogyan se fér bele, hogy miért lenne akár az egyik, akár a másik körülmény annyira gyanús. Hallották, hogyan fenyegette meg állítólag Hume-ot hogy meggyilkolja, s aztán hogyan kelt fel s ment az ajtót bereteszelné maga Hume, hadd legyen minél könnyebb dolga a gyilkosának. Hallották, mit tehetett volna a vádlott mit tett állítólag, vagyis mit nem tehetett volna meg soha ebben a nyomorult kutya életben a vádlott. De most már, a kerubok tüzes trombitáira mondom, itt az ideje, hogy az igazságot is hallják. Szólítom a vádlottat.

Miközben H. M. hangosan megivott néhány korty vizet az egyik ór megérintette Answell karját. Kinyitották a vádlottak padjának ajtaját, és a leendő tanút végigvezették a terem „mélyén”. Idegesen lépkedett, nem nézett fel az esküdtekre, amikor elment az emelvényük alatt. Nyakkendője egy kicsit meglazult a sok gyűrögetéstől, de a kezével újra meg újra csak odakapott. Alkalmunk nyílt rá, hogy megint tanulmányozzunk valakit, aki erős keresztűzbe került. Answell világos színű haja oldalt volt kétfelé elválasztva; arcának jól megformált vonásai inkább élénk képzelőerőt és érzékenységet sugalltak, mint különösebb intelligenciát; a nyakkendője igazgatásán kívül csak egyetlen gesztusát figyelhettük meg: fel-felpillantott a tanúk padjának mennyezetére. Volt ott egy rejtett tükör – régi idők emléke, amikor még így gyűjtötték össze és szórták szét a fényt – ez a tükör láthatóan lenyűgözte. Szeme egy kicsit beesettnek látszott, mereven nézett. Széles válla, időnként megrándult.

H. M. hányavetisége – úgy itta azt a pohár vizet, mintha torkot öblítene – nem tudott megtéveszteni. Nagyon is jól éreztem, mennyire szorong. Ez volt az ügy sarkalatos pontja, talán fordulópontja. A vádlott, amíg a tanúk emelvényén áll – és általában több mint egy órát sőt néha egy egész napot ott kell állnia ilyenkor – minden másodpercben a saját szavaira teszi fel a sorsát. Az a vádlott tanúskodik jól, aki nem roppan össze, még mielőtt a vád képviselője faggatni kezdené, s ép emberként várja az ösztüzet. H. M. megtévesztően könnyed modorban kezdte a dolgot.

– A nevét mondja, fiam.

– James Caplon Answell – hangzott a válasz.

Bár ezt nagyon halkán, alig hallhatóan mondta, hangja mégis mintha megbicsaklott volna. Néhányszor megköszöörülte a torkát s eközben kicsit elfordította a fejét, majd félig-meddig büntudattal pillantott a bíróra.

– Magánzó, lakhelye Duke Street 23.

– Igen, az... volt.

– Múlt év december vége óta jegyben jár Miss Mary Hume-mal?

– Igen.

– Hol tartózkodott az említett időszakban?

– Mr. és Mrs. Stoneman házában, a sussexi Frawnendben.

H. M. tapintatosan kezelte a levelek ügyét, de a tanút ezzel se tudta igazán megnyugtatni.

– Azon a pénteken – folytatta a védelem –, vagyis január harmadikán, elhatározta, hogy másnap felutazik Londonba?

– Igen.

– Miért határozott így?

Érthetetlen motyogás.

– Tanú beszéljen hangosabban – szólt rá élesen a bíró. – Egy szót sem hallunk abból, amit mond.

Answell körülnézett, de a szeme ugyanolyan beesett volt a tekintete továbbra is merev. Nagy nehezen megtalálta a hangját és megtalálta a fonalat is: láthatóan épp egy mondat közepén, mert azt mondta:

– ...és jegygyűrűt akartam vásárolni. Ezt ugyanis addig elmulasztottam.

– Jegygyűrűt akart vásárolni – ismételte el H. M. bátorító dörmögéssel. – Mikor döntött úgy, hogy bejön Londonba? Úgy értem, pénteken, de mikor?

– Pénteken késő este.

– Aha. És hogyan jutott erre az elhatározásra?

– Unokafivérem, Reg, aznap este Londonba készült és megkérdezett, ne vásároljon-e nekem jegygyűrűt. – Hosszú szünet – Akkor gondoltam először a jegygyűrűre. – Újabb hosszú szünet – Azt hiszem, már előbb is eszembe juthatott volna.

– Miss Hume-mal közölte, hová készül?

– Hogyne – felelte Answell; hirtelen furcsa mosoly suhant át az arcán, inkább csak árnyéka a mosolynak, és mindjárt el is tűnt.

– Volt tudomása róla, hogy Miss Hume akkor péntek este már beszélt telefonon Londonnal, egészen pontosan: az édesapjával?

– Nem, azt akkor nem tudtam. Csak később értesültem róla.

– Ez után a telefon után, vagy azt megelőzően határozott úgy, hogy másnap bejön a városba?

– A telefon után.

– Igen. És akkor mi történt?

– Hogy mi történt? Ó, értem már, mire gondol – mondta a tanú, „és mintha megkönnyebbült volna. – Miss Hume azt mondta, gyorsan ír az apjának, és leült, és írt is.

– Láta azt a levelet?

– Láttam.

– Abban a rövid levélben Miss Hume megemlítette, hogy maga melyik vonattal akar másnap Londonba jönni?

– Igen; megírta, hogy a frawnendi állomásról reggel kilenckor induló vonattal megyek.

– A vonat menetideje Londonig egy és háromnegyed óra, ugye? Körülbelül.

– Igen, a sebesvonaté. Frawnend még közelebb van, mint Chichester.

– Miss Hume levele tartalmazta a vonat érkezésének időpontját is?

– Hogyne. Tíz-negyvenöt, Viktória pályaudvar. Mary is mindig ezzel a vonattal járt fel Londonba.

– Szóval Avory Hume nagyon jól ismerte ezt a vonatot?

– Ismernie kellett.

H. M. igazán nem dolgozott sietősen, és igazán kesztyűs kézzel csinált mindent. Answell változatlanul beesett szemmel, mereven nézett a semmibe, s ha tisztán és érthetően kezdte is a mondatait, a végük rendszerint elúszott.

– Mit csinált, miután Londonba érkezett?

– Hogy mit... Nos, megvettem a gyűrűt. És elintézttem még egy-két ügyemet.

– És azután?

– A lakásomra mentem.

– Hány órakor érkezett oda?

– Körülbelül egy óra huszonöt perckor.

– Akkor hívta fel a megboldogult!

– Igen, úgy fél kettő körül.

H. M. előrehajolt vállát felhúzta, nagy kezeit szétterpesztette az asztalon. Ugyanakkora vádlott keze iszonyúan remegni kezdett. Felnézett az emelvény tetejének peremére; olyan volt ez az egész, mintha valami kényes ponthoz közelednénk, ahol a húrokat nem szabad túlfeszíteni, különben elpattannak.

– Mármost, ugye, hallotta azt a tanúvallomást, amely szerint a megboldogult többször is hívta a maga lakását aznap reggel és délelőtt, de eredménytelenül.

– Igen.

– *Egészen pontosan: a megboldogult már reggel kilenckor oda-telefonált a maga lakására?*

– Igen.

– Hallotta, hogy Dyer tanú ezt mondta?

– Igen.

– Aha. No de Ivory Hume jól tudhatta, hogy magát úgysem találja otthon abban az időben. Hiszen maga csak kilenc órakor indul Frawnendből, és még egy és háromnegyed órát kellett utaznia Londonig! A megboldogult orra előtt ott volt a levél, benne a vonat pontos indulása és érkezése: a vonaté, amellyel a lánya is járt. Igazán tudnia kellett – vagy nem? – hogy tizenegy óra előtt képtelenség elérni magát.

– Én is így gondolom.

(– Mi az ördögöt művel ez az ember? – súgta Evelyn türelmetlenül a fülembe. – A saját tanúját akarja darabokra szedni?)

– Nézzük most magát a telefonbeszélgetést. Mit mondott a megboldogult?

Answell ugyanazt mondta el, amit a többiek. De iszonyú komolyra változott a hangja.

– Mondott bármit is a megboldogult, amin maga megsértődhetett volna?

– Semmi olyat nem mondott.

– Mi volt a maga véleménye általában az egészről?

– Nos, hát nem voltak éppenséggel barátságosak a szavai, de sok ember már csak ilyen.

Gondoltam, tartózkodó: és kész.

– Volt a maga életében valami sötét titok, amit véleménye szerint a megboldogult felfedezhetem?

– Semmi, legalábbis tudomásom szerint semmi. Ilyesmire nem is gondoltam.

– Amikor aznap este látogatóba indult hozzá, magával vitte az unokafivére pisztolyát?

– Én... – nem... – vittem. Miért vittem volna?

– Hat óra tíz perckor érkezett a megboldogult házába? Igen. Nos. hallottuk, hogy elejtette a kalapját, s hogy indulatosnak látszott, és nem volt hajlandó a kabátját levetni. Fiam, miért viselkedett így?

Rankin bíró, minthogy a vádlott újra halkan motyogni kezdett közbeszólt.

– A saját érdekében kérem, beszéljen érthetőbben. Mit mondott? Nem hallottam.

A vádlott most feléje fordult és tétova kézmozdulatot.

– Tisztelt bíróság, akkor én minden igyekezettel azon voltam, hogy jó benyomást keltsek.

– Szünet – Különösen azok után, hogy Mr. Hume hangja a telefonban igazán nem hangzott szívélyesnek. – Szünet – És erre, ahogy a hallba belépek, mindjárt kicsúszik a kezemből a kalap. Dühös lettem. Nem akartam, hogy úgy álljak ott, mint egy...

– Mint egy... nem értettem. Mit mondott?

– Mint egy tökkelütött hülye.

– „Mint egy tökkelütött hülye” – ismételte a bíró szenvtelenül. – Folytassa.

H. M. kitárta a kezét.

– Gondolom, fiatalemberekkel gyakran előfordul az ilyesmi, ha először látogatják meg leendő apósukat, ahogy maga is tette. De hogy volt a nagykabátjával?

– Igazán nem akartam magamon tartani. Magam is meglepődtem. De miután kimondtam, nem szívhattam vissza, az csak még rosszabb színben tüntetett volna fel.

– Még rosszabb színben?

– Még nagyobb marhának – nyögte ki a vádlott.

– Helyes. Akkor tehát bevezették Mr. Hume-hoz. Hogyan viselkedett magával a megboldogult?

– Tartózkodóan és... furcsán.

– Világosabban egy kicsit fiam. Hogyan érti azt, hogy „furcsán”?

– Nem tudom megmondani. – Szünet – Furcsán.

– Jó, hát akkor mondja el az esküdtszéknek, mit beszélgettek egymással.

– Észrevette, hogy a nyilakat nézegetem a falon. Megkérdeztem tőle: talán íjászik? Ő akkor arról kezdett mesélni, hogy egészen fiatal korában, északon, hogyan játszottak íjakkal-nyilakkal, s hogy Londonban ez inkább csak divat. Azt is mondta, hogy azok a nyílvesszők a kenti Erdei Bajtársak „évenkénti nagy vadászatának” trófeái. Majd hozzátette: „Aki ezeken a céllövő versenyeken elsőnek talál az arany bővibe, az lesz a következő évre az Erdeiek vadásmestere.”

– „Az arany bővibe?” – ismételte el H. M., hörömpölő hangon. – „Az arany...” Mit értett aranyon egyáltalán?

– Megkérdeztem, és azt felelte, hogy a céltábla legközepébe. És amikor ezt mondta, olyan furcsán nézett rám...

– Hogy érti ezt, hogy furcsán? De csak nyugodtan, látja...

Answell ismét kézmozdulatot tett.

– Nos, úgy, mintha azt hinné, hogy *én* jöttem szerencsevadászként. Ez volt a benyomásom.

– Mintha szerencsevadászként érkezett volna. Feltételezem azonban, hogy bármit mondjanak is magáról, szerencsevadásznak semmiképpen sem nevezhetik?

– Legalábbis remélem.

– Azután mit mondott Mr. Hume?

– Az ujjait nézegette, majd rám nézett keményen, és így szólt: „Ezekkel a nyilakkal még ma is lehetne embert ölni.”

– Igen; és azután? – kérdezte tapintatosan H. M.

– Gondoltam, jobb lesz témát váltanom. Így hát megpróbáltam könnyedén átsiklani a dolog felett, és azt mondtam: „Hogyne, uram, de én nem azért jöttem, hogy kanalat lopjak, vagy megöljek valakit, már ha nem elengedhetetlenül szükséges.”

– OHÓ! – hördült fel H. M. – „Nem azért jöttem, hogy kanalat lopjak”, ezt is mondta tehát, mielőtt azt a másik dolgot mondta volna. Csakhogy mi ezt eddig nem hallottuk. Tehát: csakugyan ezt mondta?

– Hogyne. Tudom, hogy ezt mondtam elsőnek, mert még mindig „az arany” járt az eszemben, és el nem képzelhettem, mit forgat Mr. Hume a fejében. Ez csak természetes.

– Egyetértek. És azután?

– Gondoltam, ne kerüljessük tovább a forró kását így hát nyomban bejelentettem: „Feleségül akarom venni Miss Hume-ot, mit szól hozzá?”

H. M. szép lassan végigvitte a tanút a whiskyöltés históriáján s. Majd így szólt:

– És most arra kérem, nagyon vigyázzon, mit mond. Azt szeretném hallani ugyanis, egészen pontosan, mit mondott magának a megboldogult miután kitöltötte azt a whiskyt; hogyan nézett magára, milyen kézmozdulatot tett, egyszóval mindent, amire csak emlékszik.

– Azt mondta: „Szabad szerencsét kívánom?”, és az arckifejezése megváltozott, és olyan lett, hogy... szóval nem tetszett nekem. Azt mondta: „Mr. James Caplon Answell”, csak úgy, a levegőbe, mintha ízlelgetné a szavakat. Majd rám nézett, s így szólt: „Az a házasság... nos, szabadjon így mondanom, mindkét fél számára előnyös lesz.”

H. M. magasba lendülő keze megállította.

– Egy pillanat. Vigyázzon. Azt mondta a megboldogult, hogy: „Az a házasság”, ugye? Nem pedig azt, hogy „Ez a házasság”?

– Nem; azt mondta: „az a házasság”.

– Folytassa.

– Majd így szólt: „Mint tudja, már beleegyezésemet adtam.”

– Hadd ismétljem el tehát – vágott a szavába H. M. Felemelte tompa ujjait és minden szót külön leütött velük a levegőbe. – Azt mondta tehát Mr. Hume: „Az a házasság előnyös lesz; már beleegyezésemet adtam”?

– Igen.

– Értem. És azután, fiam?

– Azt mondta: „Semmi kifogást sem hozhatok fel a dolog ellen. Volt szerencsém ismereteni a megboldogult Lady Answellt és azt is tudom, hogy az Answell család anyagi helyzete szilárd.”

– Megint megálljunk! Az mondta: „anyagi helyzete...”, vagy azt, hogy: „az Answell család anyagi helyzete...”?

– Ez utóbbit mondta. Majd így folytatta: „Ezért hát azt javaslom magának...” Eddig hallottam, de azt még világosan. A whiskyben volt valami, és a szer hatását azonnal érezni kezdtem.

H. M. nagyot fúj és megrázta talárját; de azért továbbra is azon a dörmögő, monoton hangon beszélt.

– Most ugorjunk vissza ahhoz a telefonbeszélgetéshez, amelyben Mr. Hume meginvitálta a házába. Az elhunyt tudta, hogy maga Frawnendből a kilenckor induló vonattal jön Londonba?

– Tudnia kellett.

– Azt is tudta tehát – világos, ugye? –, hogy az a vonat tíznegyvenöttnél korábban nem érkezik meg, következésképpen tizenegy előtt semmiképpen sem beszélhet magával?

– Mary értesítette.

– Pontosan. Mr. Hume ennek ellenére már reggel kilenckor hívni kezdi a maga lakását... amikor maga talán még el sem indult Frawnendből?

– Igen.

– S ezután maga egy óra harminc perckor beszélt vele telefonon... És mondja, e szombat fél kettő előtt hallotta valaha is Mr. Hume hangját? Látta valaha is?

– Nem.

– Most annak a telefonbeszélgetésnek az elejéről szeretnék hallani valamit. Mondja csak el, hogyan kezdődött.

– Csengett a telefon, – a díványon ültem, – mutatta, hogyan. És ahogy a hallgatóért nyúltam, továbbra is az újságot nézegettem. Mr. Hume szólalt meg a vonal túlsó végén. Akkor úgy hittem, azt mondja: „Caplon Answellt keresem.” Ezért hát így feleltem: „Én vagyok.” H. M. előrehajolt.

– Ó? Szóval maga úgy *hitte*, hogy azt hallja: „Caplon Answellt keresem”.

– Később azonban, visszagondolva a dologra, rájött, hogy Mr. Hume valami mást mondott?

– Igen. Később rájöttem. Most már tudom, nem lehetett másképp.

– Vagyis mit mondott *valójában* Mr. Hume?

– Valami mást.

– Valójában ezt mondta tehát: „*Captain* Answellt keresem”? Ezt mondta?

– Igen.

H. M. ekkor leejtette jegyzeteit az asztalra. Karját összefonva, vérszomjas gyengédséggel így szólt:

– Röviden: az egész beszélgetés alatt és a későbbiek során is, saját háza dolgozószobájában, az elhunyt végig azt hitte, hogy a maga unokafivérével. *Captain* Reginald Answell-lal beszélget?, Answell századossal?

X. »Intim dolgok vannak köztük«

Talán tíz másodpercig egy pisszenés, egy székreccsenés sem hallatszott a tárgyalóterem mélységes csöndjében. Mintha még az emberek lélegzetvételét is hallottam volna... Ami az imént csak célzás volt alakot öltött; láttuk, hogyan formálódik, hogyan válik valósággá; de még kapcsolatba kellett hozni valahogy az ügyvel, és kíváncsi voltam, hagyja-e majd a bíró. A vádlott, fáradt arcán kaján kifejezéssel, láthatóan Reginald Answell tekintetét kereste. Reginald ezzel éppen ellenkezőleg viselkedett. A jogászok asztalánál ülve, háttal fordult a tanúk emelvényének; keze a vizespalackon volt, és mintha nem is hallotta volna az imént elhangzott szavakat. Mord arcán, amely fölött a vádlottéhoz hasonló színű volt a haja, legfeljebb némi unott csodálkozás tükröződött

– Igen, arra az emberre gondolok ott – folytatta H. M., nyomatékosan felhíva a figyelmet a századosra.

Reginald százados a fejét csóválta, és megvetően mosolygott Sir Walter Storm máris harcra készen állt.

– Tisztelt bíróság – mondta –, szabadjon elfogadásra javasolnom azt a szerény indítványt, miszerint a vádlott aligha lehet bírója annak, hogy mit gondolhatott vagy mit nem gondolhatott Mr. Hume?

A bíró elgondolkodott, kis kezével a halántékát dörzsölgetve.

– Ami a lényegét illeti, abban igaza van. Sir Walter. Másrészt viszont ha Sir Henry csakugyan bizonyítani tudja állítását akkor, azt hiszem, megengedhetünk egy kis kitérőt. – Rankin élesen H. M.-re nézett.

– Igenis, tisztelt bíróság, bizonyítani tudjuk állításunkat.

– Akkor folytassa; ne feledje azonban, hogy a vádlott gyanúja még nem bizonyíték.

Bár az államügyész lényegében úgy ült vissza, hogy nem támadott szavai egyértelmű hadüzenetet jelentettek. H. M. újra Answellhez fordult.

– Nézzük a telefonbeszélgetést, amelyre magyarázatot keresünk: unokafivére még az előző este feljött Londonba, ugye?

– Igen, ugyanonnan jött fel, ahonnan én.

– És ha az unokafivére Londonban tartózkodott mindig magánál lakott? Gondolom, erről is elhangzott már itt vallomás?

– Igen.

– Vagyis, ha az elhunyt kapcsolatot akart teremteni a maga unokafivérével, természetesnek tekinthető, hogy a maga lakásán kereste telefonon, szombaton reggel kilenc órakor?

– Igen.

– Amikor maga azon a szombat estén a Hume házba érkezett, egyáltalán elhangzott-e a keresztneve?

– Nem. A komornyiknak azt mondtam: „Answell vagyok.” A komornyik pedig, amikor bejelentett, azt mondta: „Az úr, akit várt, uram.” – Vagyis maga most már úgy hiszi, hogy amikor a megboldogult azt mondta: „A fenébe is, kedves Answell, majd ellátom én a maga baját!”, egyáltalán nem magára gondolt.

– Bizonyos vagyok benne, hogy nem rám.

H. M. az irataival kezdett bíbelődni, nyilvánvalóan azért, hogy mindenki megemésztthesse az előbb elhangzottakat. Aztán, a whiskyivástól elindulva újra végigment az egész histórián. *Mi* tudtuk, hogy ez így igaz; de a kérdés továbbra is így szólt: bűnös-e a vádlott? Aki egyébként nem volt a világ legeszményibb tanúja, mégis, valamiféle lázas meggyőződés

vibrált minden szavában. Kifejezte azt az érzést, hogy kelepcébe csalták, ami bizonyára gyötrelmes volt neki, ha csakugyan ártatlan. Még sok-sok kérdésre kellett határozott választ adnia, és végig jó benyomást keltett... csak előző este ne kiáltotta volna világgá a bűnösségét a vádlottak padjáról. Mert az, ha mindenki úgy tett is, mintha semmi se történt volna, azért mégis beárnyékolta minden egyes szót, amit ma kiejtett. Bevallotta, hogy gyilkos, mielőtt a védelem tanújaként megkezdte volna vallomását, vagy olyannak tűnt fel, mintha két lénye volna, amelyek szinte bújócskát játszanak, mint a kétszer exponált fényképek árnyalakjai...

– Végül vizsgáljuk meg néhány mozzanatnak az okát. – folytatta H. M. – Maga mikor gondolt először arra, hogy valami tévedés történt vagyis, hogy a megboldogult egész este összetévesztette magát az unokafivérével?

– Nem tudom. – Szünet. – Még akkor este is felmerült bennem, később, de magam sem akartam elhinni. – Szünet. – Aztán újra elgondolkoztam a dolgon. Utána.

– Volt rá valami oka, hogy még akkor sem akart senkinek beszélni erről?

– Én... – Tétovázott.

– Mondja csak meg: volt rá valami oka?

(Óvatosan, H. M., ez életveszélyes; óvatosan, az Istenért!) – Hallotta a kérdést – mondta a bíró. – Feleljen rá.

– Tisztelt bíróság, azt hiszem, volt.

Rankin bíró összevonta szemöldökét.

– Nohát, volt oka, vagy nem volt?

– Volt okom.

Ekkor H. M.-ről már valószínűleg csurgott a veríték.

– Hát akkor arra feleljen – folytatta H. M. –: *Tudja-e, hogy miért akart a megboldogult az unokafivérével találkozni és nem magával?*

Mintha a védő és a vádlott mérlegskála lett volna; a mérleg nyelve most hirtelen a vádlott felé billent. A csökönyös fiatalember kihúzta magát, és mély lélegzetet vett. Kezét a korlátra tette, majd tiszta tekintettel körülpillantott a jelenlevőkön.

– Nem – felelte tisztán és világosan –, nem tudom.

Csend.

– Nem tudja? Pedig annak biztosan megvolt az oka, hogy ez a félreértés egyáltalán megtörténhetett. Igaz?

Csend.

– Valami, nemdebar. Ha a megboldogult ki nem állhatta Answell kapitányt, és „el akarta látni a baját”, annak, ugyebár, megvolt az oka?

Csend.

– Talán az volt az oka, hogy...

– Nem, Sir Henry – vágott közbe a bíró, s ezzel elpattantotta a túlfeszülő húrt –, nem engedhetjük tovább, hogy ezen a módon befolyásolja a tanút.

H. M. meghajolt, testsúlyát az asztalra támaszkodó két öklére helyezte. Jól láthatta, hogy minden további igyekezet hasztalan. A teremben a körülöttünk feszülő szenttelen néma arcok mögött a legkülönbözőbb rejtélyes elképzelések kavargtak. Ami engem illet mindjárt az jutott az eszembe, hogy a dolog valamilyen formában egészen biztosan összefügg Mary Hume-mal. Tegyük fel, például, hogy a lány intim kapcsolatban volt a teljesen vagyontalan Answell századossal. Tegyük fel továbbá, hogy a gyakorlatias Avory Hume feltétlenül véget akart vetni ennek a kapcsolatnak, nehogy zátonyra fusson rajta a remélt jó parti? Ez a feltevés mindenesetre beleillett volna a képbe; de hát ki érti mégis, hogy a vádlott inkább hurokba dugja a nyakát, de hallgat róla? Hihetetlen! Nézzük józanul ezt a dolgot: manapság ilyesmi nem történhet meg. Ennyire azért már nem visszük túlzásba a lovagiasságot. Valami más, Mary Hume-mal összefüggő oknak kellett itt lennie... ám hogy ez mi lehetett, azt hiszem,

egyikünk sem tudta elképzelni, akkor. Aztán amikor megtudtuk, már értettük, hogy miért hallgatott róla a vádlott.

H. M. ezzel be is fejezte a kérdezést; mintha egy hirtelen mozdulattal odalökte volna a tanút a félelmetes Sir Walter Stormnak, az ellenfélnek. Emez egy pillanatig hallgatott, majd nyugodt, szenvtelen megvetéssel váratlanul azt kérdezte:

– Mondja, eldöntötte végre, hogy bűnös vagy ártatlan?

Van egy bizonyos hang, amelyet senkivel szemben sem szabadna használni, főleg, ha az illető védtelen. Most, amire más nem volt képes, ez a hang – megtette. Answell hátraszegte a fejét. A terem „szakadékan” át egyenesen az államügyész szemébe nézett.

– Ez úgy hangzik, mintha azt mondana: „Most már nem szokott csalni a pókerben?” – felelte.

– Eltérnék a tárgytól, ha a kártyaszokásairól faggatnám, Mr. Answell. Lekoetelezne viszont, ha felelne a kérdéseimre – folytatta az államügyész. – Tehát: Bűnös vagy ártatlan?

– Nem én követtem el a gyilkosságot.

– Úgy is jó. Gondolom, nincs baj a hallásával?

– Nincs.

– Ha azt mondom magának: „Caplon Answell”, majd pedig azt, hogy „*Captain* Answell”, akkor azért a teremben uralkodó sajnálatos zaj ellenére is különbséget tud tenni a kettő között, ugye?

A jogászok asztalánál ülő Reginald Answell halványan elmosolyodott, és körbehordozta tekintetét. Senki se tudta volna megmondani, hogyan hat rá ez az egész história.

– Kérem, feleljen úgy, hogy halljuk. Gondolom, nem szenved alkalmi sükettségben?

– Nem. Viszont akkor nem nagyon figyeltem oda. Az újságot nézegettem. A másik kezemmel felvettem a kagylót, és igazán csak akkor kezdtem odafigyelni, amikor meghallottam Mr. Hume nevét.

– De az ő nevét jól megértette, ugyebár?

– Igen.

– Na mármost itt a maga vallomása, a 31. számú bizonyíték. Ami azt a feltevést illeti, hogy az elhunyt „*captain* Answell”-t mondott volna, s nem „Caplon Answell”-t, nos, említette ezt maga a rendőrségnek?

– Nem.

– Bár, amint most állítja, ez már a gyilkosság estéjén is az eszébe jutott?

– Akkor még nem gondoltam komolyan a dologra.

– És mi oka volt, hogy később mégis komolyabban gondoljon rá?

– Hát... azt azért át kellett gondolnom, mi hogyan áll.

– Megemlítette ezt a feltevést a rendőrbíró előtt is?

– Nem.

– Végző soron a következőket akarom kérdezni magától: Mikor kristályosodott ki az agyában először ez az elképzelés?

– Arra nem emlékszem.

– Miért kristályosodott ki magában ez az elképzelés? Erre emlékszik? Nem? Röviden, semmilyen helyálló és kézzelfogható ténnyel sem képes megindokolni, hogyan jutott egyáltalán erre a rendkívüli feltételezésre?

– De igen – kiáltotta a vádlott, most már csakugyan vadul felriadva kábultságából. Az arca kitüzesedett; ő maga most először látszott természetesnek, emberinek.

– Nagyszerű; és mi az a tény?

– Tudtam, hogy Mary igen jó barátságban volt Reginalddal, mielőtt megismerkedtünk; Reg mutatott be neki Stonemanék-nál...

– Ó? – kérdezte ekkor Sir Walter, mézesen-nyájasan. – Arra utal itt, hogy úgy vélte: intim dolgok vannak vagy voltak köztük?

– Nem. Nem egészen. Vagyis...

– Volt *oka* annak feltételezésére, hogy kapcsolatuk bármilyen tekintetben túlment az illendőség határán?

– Nem volt!

Sir Walter hátrahajtott a fejét, és fél kezével mintha azért kezdte volna dörzsölgetni az arcát, hogy rendbe szedje furcsa gondolatait.

– Hát akkor mondja meg nekem, helyesen összegezem-e a maga által tett különböző állításokat. Miss Hume baráti viszonyban állt Answell kapitánnyal, barátságukban azonban semmi sem volt, amin bárki megütközhetne. Éppen ezért a kivételesen józan embernek ismert Mr. Hume-ot hirtelen utálat fogja el Answell százados iránt, és kijelenti: feltett szándéka, hogy majd „ellátja a baját”. Telefonál *captain* Answellnek, ám maga veszi fel a kagylót abban a tévhitben, hogy leendő apósa magával akar beszélni. Fegyvertelenül megy Mr. Hume házába, ahol a ház gazdája altatóval preparált whiskyt itat magával, mert azt hiszi, hogy Answell százados a vendége. Amíg maga öntudatlan állapotban van, valaki a zsebébe gyömöszöli Answell százados pisztolyát, és (gondolom, ezt mondta maga jeles kollégámnak) mentakivonatot önt le a torkán. Maga felébred, és az ujjlenyomatai ott vannak egy nyílveszőn, amelyhez hozzá sem ért, a whisky pedig szépen visszacsordogált a palackba, amelyen semmilyen ujjlenyomat sincsen. Helyesen vázoltam, miképpen állítja be az egyes mozzanatok sorrendjét? Köszönöm. És józan ésszel azt várná, hogy az esküdtszék mindezt elhiggye?

Csend támadt. Answell csípőre tette a kezét, és körbepillantott a teremben. Aztán nagyon természetes, nyílt hangon azt mondta:

– Szavamra mondom, ezúttal nem várom, hogy bárki bármit elhiggyen nekem. Ha azonban ügyész úr azt gondolja, hogy életünk minden cselekedetét józan indokok irányítják, akkor álljon ide egy kicsit az én helyemre, és próbálja ki, milyen érzés hallgatni – saját magát.

Az elnök figyelmeztetése félbeszakította e szavakat, de a vádlott idegessége elmúlt, és a szeméből is eltűnt az az üveges merevség.

– Értem – mondta rendíthetetlenül Sir Walter Storm. – Azt állítja tehát, hogy a maga cselekedeteinek rendszerint nincs különösebb indoka?

– Ellenkezőleg.

– Akkor tehát január negyedikén este is volt indoka a cselekedeteinek?

– Igen. Befogtam a számat, amikor úgy beszéltek velem, ahogy maga most.

Újabb figyelmeztetés következett; ám Answell ennek ellenére jobb benyomást keltett, mint a védelem kérdései alatt. A jó benyomás eléggé ellentmondott a józan észnek, hiszen Sir Walter olyan lenyűgözően érvelt ellene, hogy talán három ember sem volt a teremben, aki hitt volna a vádlott szavainak. De a vádlott most mégiscsak jó benyomást keltett, holott H. M.-et olyan csúnyán cserbenhagyta. Tűnődtem, vajon nem maga az öreg mágus rendezte-e így a dolgot.

– Azt mondta nekünk, hogy a nagykabátját azért hagyta magán, s az egyik tanúval azért beszélt a tanú által hevesnek minősített hangon, mert nem akart „tökkelütött hülyének” látszani. Jól mondom?

– Igen.

– Úgy gondolta, nagykabátban kevésbé látszik majd tökkelütött hülyének, mint nagykabát nélkül?

– Igen. Vagyis: nem. Hogyan is...

– Hogyan is gondolta ezt akkor pontosan, hallhatnánk?

– Így éreztem; ez minden.

– Közlöm magával, hogy azt a nagykabátot maga azért nem akarta levenni, hogy a zsebében dudorodó pisztolyt senki se vegye észre. Így volt?

– Nem. Ilyesmire nem is gondoltam.

– Mire nem gondolt? A pisztolyra a zsebében?
– Igen. Vagyis, nem volt pisztoly a zsebemben.
– Mármost hadd hívjam fel a figyelmét a rendőrségen január negyedikén éjszaka tett vallomásra. Tudatában van-e annak, hogy mai kijelentései szöges ellentétben állnak a rendőrségen tett vallomásával?

Answell egy kicsit hátrébb húzódott, keze ismét a nyakkendőjét babrálta.

– Nem, ezt nem egészen értem.

– Hadd olvassak fel néhány részletet a vallomásából mondta Sir Walter továbbra is higgadt, komoly hangon – „Hat óra tíz perckor érkeztem meg Mr. Ivory Hume házába” mondja a vallomása, „Rendkívül barátságosan fogadott”. Most viszont azt állítja, hogy az elhunyt magatartása minden volt csak barátságos nem, ugyebár?

– Igen, valahogy így.

– Akkor most mit akar, a két magatartás közül melyiket higgyük el?

– Mind a kettőt. Ezt pedig a következőképpen gondolom: Az elhunyt akkor este engem másvalakinek hitt, így a magatartása nem volt barátságos; irányomban azonban nagyon is barátsággal viseltetett.

Sir Walter egy pillanatig a tanúra meredt, aztán leszegte a fejét, mintha így próbálná lehűteni heves gondolatait.

– Nem érdemes ilyen boncolgatásokba bocsátkoznunk; attól félek, nem értette meg a kérdésemet. Akárkinek gondolta is magát akkor este Hume, a beszélgetésük során barátságos volt?

– Nem.

– Ó, látja, ezt akarom csak tisztázni. Akkor a vallomásának ez a bizonyos része, ugyebár, hamis?

– Amikor a vallomást tettem, igaznak hittem.

– Azóta viszont tökéletesen megváltoztatta a véleményét? Rendben van. Megint magát idézem: „Azt mondta iszik az egészségemre, és teljes beleegyezését adta Miss Hume-mal kötendő házasságomhoz.” Minthogy azóta maga úgy döntött, hogy az elhunyt barátságtalan volt magával, hogyan egyezteteti össze a fenti szavait ezzel a bizonyos barátságtalan magatartással?

– Félreértettem Mr. Hume-ot.

– Más szavakkal – folytatta rövid szünet után az államügyész –, maga most azt akarja, hogy az esküdszék olyan újabb keletű állításait higgye le, amelyek szöges ellentétben állnak a vallomása leglényegesebb pontjával?

– Gyakorlatilag igen.

Sir Walter Storm teljes fél órán keresztül szedte ízekre a vádlottat, mint azt a bizonyos óraszerkezetet. A lehető legalaposabban sorra vette a vallomás minden részletét, és amikor végre leült, az eredmény olyan lesújtó volt, mint egy rémálom. Arra számítottunk, hogy H. M. visszaveszi a tanúját, és újabb kérdésekkel próbál hitelt szerezni kijelentéseinek. De nem tette. Mindössze annyit mondott:

– Szólítsák Mary Hume-ot.

Az ór visszavitte Answellt a vádlottak padjára: kinyitották az ajtót, beengedték magányos kalitkájába. A fogdából egy pohár vizet hoztak neki; mohón hajtotta fel, de a pohár pereme felett hirtelen megdöbbenve pillantott H. M.-re, aki épp a tanút szólította.

Senki se tudta volna megmondani, hogy hol volt Mary Hume az előbbi kihallgatás alatt. Most egyszer csak ott termett közepén a bírói emelvény előtt, mintha a tanúk percnyi szünet nélkül járulnának a bíróság elé. Answell az összeomlás szélén állt. De Reginald Answell arckifejezése is megváltozott. Nem volt ez annyira látványos fordulat, hogy megdöbbenésnek nevezhetné az ember: csak egy kis feszültség volt, látszott rajta; mint amikor hátulról megérinti a vállunkat valaki, de hátrafordulni azért nem akarunk. Jól szabott, hosszú állú arca

egy kicsit csontosabb lett; persze, arra azért ügyelt, hogy továbbra is a lehető legkellemesebb benyomást tegye mindenkire; ujjaival óvatosan dobolt a vizesüvegen. Aztán felnézett a vádlottra – aki mosolygott. Mary Hume e pillanatban a tanúk emelvénye felé haladt, és közben Reginald kapitány tarkóját nézte, Mottram felügyelőt kivéve, ez a lány volt (a külszín után ítélve legalábbis így tetszett) az eddigi legnyugodtabb tanú. Cobolykabátot viselt: egy kicsit hivalkodott vele, amint Evelyn azonnal megjegyezte, de talán önbizalommal töltötte el saját eleganciája. És nem volt rajta kalap. Elválasztott és hátul összefogott, sima szőke haja még hangsúlyosabbá tette arcának eredendő lágyságát, furcsa érzékiségét; de úgy látszott, hogy ezen az arcon most is az a két távol ülő kék szem uralkodik. Karját kinyújtva fogta meg a tanúk emelvényének korlátját: mintha víziszíne. És lényéből valahogy hiányzott az a konokság, amelyet előző nap látni véltem.

– *Esküszik a mindenható Istenre, hogy tanúvallomásában...*

– Igen.

(– Halálosan be van gyulladva – suttogta Evelyn. Azt feleltem, hogy egyáltalán nem látom rajta. Evelyn azonban csak rázta a fejét, és biccentett egyet a tanú felé.) Bármi volt az igazság, a tanú puszta megjelenése is mennydörgést-villámlást ígért. Mintha még az is Mary Hume fontosságát hangsúlyozta volna, hogy ő maga elég alacsony. A sajtópáholy felélénkült. H. M. ügyel-bajjal köszörülte tisztára a torkát, és megvárta, míg az érdeklődés moraja elcsitul; csak a bíró maradt szentelen.

– Hrrmp! Tanú neve Mary Elizabeth Hume?

– Igen.

– Tanú az elhunyt egyetlen gyermeke, lakcíme Grosvenor Street tizenkettő?

Igen felelte a lány alvajáró módra biccentve.

– A vádlottat a sussexi Frawnendben ismerte meg társaságban karácsonyi vendégeskedés során?

– Igen.

– Szereti a vádlottat. Miss Hume?

– Nagyon szeretem – mondta a tanú, és a szeme egy pillanatra felvillant. Ha van az addiginál is teljesebb csend, most ilyen csend lett úrrá a tárgyalóteremben.

– Tisztában van vele, hogy vőlegényét itt a maga édesapja meggyilkolásával vádolják?

– Természetesen tisztában vagyok vele.

– Nos, hát akkor, asszonyom... kisasszony, kérem, vessen egy pillantást erre a levélre. Kelt „január harmadikán, este fél tízkor”, a gyilkosság napjának előestéjén. Megmondaná az esküdteknek: maga írta ezt a levelet?

– Igen, én írtam.

Felolvasták; így hangzott:

Drága Apa,

Jimmy hirtelen úgy határozott, hogy holnap reggel Londonba megy; gondoltam, ezt jobb ha közlöm veled. Az én szokásos vonatommal utazik – tudod, amelyik kilenckor indul innen, s tiznegyvenötökor van a Viktórián. Úgy tudom, holnap téged is fel akar keresni valamikor.

*Csókol
Mary*

P. S. Azt a másik dolgot továbbra is rád bízhatom, ugye?

– És arról van tudomása, hogy az apja megkapta-e ezt a levelet, vagy sem.

– Hogyne, megkapta. Mihelyt értesültem róla, hogy halott, természetesen nyomban a városba jöttem; és kivettem a zsebéből: még aznap este – a halála estéjén.

– Mi indította arra, hogy ezt a levelet megírja?

– Pénteken este... akkor pénteken este... Jim hirtelen elhatározta, hogy bejön Londonba; jegygyűrűt akart venni nekem.

– És maga nem próbálta lebeszélni az utazásról?

– De, csak nem erőltethettem a dolgot, nehogy gyanút fogjon.

– Végül is miért kellett volna lebeszélnie?

A tanú megnedvesítette az ajkát.

– Azért, mert az unokafivére, Answell kapitány, akkor péntek este ugyancsak Londonba ment azzal a szándékkal, hogy másnap felkeresi az apámat; és én félttem, hogy összefutnak Jimmyvel az apám házában.

– Volt oka, amiért nem akarta, hogy az apjánál összefussanak?

– Volt, volt!

– Mi volt ez az ok?

– Az – felelte Mary Hume –, hogy nem sokkal ezelőtt, azon a héten, Answell kapitány tőlem, vagyis inkább az apámtól, ötezer fontot kért a hallgatása fejében.

XII.

»Leshelyre állj, nyomot találj«

– Erről az emberről beszél itt? – kérdezte H. M., és nagy mancsával kíméletlenül a századosra mutatott.

Mintha fényszórók kérlelhetetlen sugarai világítottak volna a kezéből. Reginald Answell arca furcsa változáson ment át: sárszínű lett. Ahogy ott ült, szálegyenesen, látni lehetett mellkasa emelkedését-süllyedését. Abban a pillanatban visszagondoltam a közelmúlt néhány eseményére, és a kép kezdett kibontakozni előttem. Reginald Answell alighanem úgy vélte, hogy teljes biztonságban van: hiszen a lányt olyan kapcsolat köti hozzá, amelyben elképzelhetetlen vakmerőség az árulás. Sőt, Mary Hume meg is ígérte neki – remekül színlelt rémülettel! –, hogy hallgatni fog. Most már értettem túlzottnak látszó rettenthetetlenségét, vagy épp riadtnak tetsző szavait: „Mindent nagyon köszönök.” Beszélgetéstöredék villant fel az emlékezetemben: „Tiszta üzlet. De ami áll, az áll, nemdebar?” Ezt mondta a férfi, jelentőségteljesen. „Igazán ismerhet. Reg” – felelte sápadtan a lány; miközben már *ezt* tervezte.

A tárgyalóteremben három hang hallatszott gyors egymásutánban.

Az államügyészé volt az első:

– Answell kapitányt megidézte a bíróság?

H. M. hangja volt a második:

– Még nem.

A harmadik pedig a bíróé:

– Folytassa, Sir Henry.

H. M. visszafordult a tanúhoz. Mary Hume csinos, puha arca kifogástalanul fegyelmzettnek látszott; tekintete Reginald tarkójára szegeződött.

– Answell százados tehát magát, vagyis inkább az apját, meg akarta zsarolni ötezer font erejéig?

– Igen. Tudta, persze, hogy nekem nincs ennyi pénzem, de biztosra vette, hogy apámtól majd megkapja.

– Aha. Miféle alapja volt Reginald Answellnak, hogy zsarolja magát?

– Korábban a szeretője voltam.

– Igen, de volt egy másik nyomósabb érve is – sokkal nyomósabb, ugye?

– Ó, hogyne. Volt.

A vádlott a tárgyalás során most másodszer ugrott talpra, és kis híján megint kifakadt. Mert erre a fordulatra nem számíthatott. H. M. vad mozdulatokkal intette le.

– Mi volt tehát ez a másik ok. Miss Hume?

– Answell százados bizonyos fényképeket készített rólam.

– Miféle fényképeket?

A tanú hangját most sokkal rosszabbul lehetett érteni:

– Amelyeken ruha nélkül vagyok és... – bizonyos pozitúrákban.

– Ezt nem jól hallottam – mondta a bíró. – Volna szíves hangosabban beszélni? Mit mondott?

– Azt mondtam – ismételte el Mary Hume tisztán és érthetően –:amelyeken ruha nélkül vagyok és... bizonyos pozitúrákban.

A bíró rezzenetlen szenvtelenségére mindenki feszengeni kezdett a teremben.

– Miféle pozitúrákban? – kérdezte ugyanis Rankin.

H. M. közbeavatkozott.

– Tisztelt bíróság – mondta –, éppen annak szemléltetésére, hogy miért is hallgatott olyan makacs szeméremmel a vádlott, s miért viselkedett olyan különösen, íme bemutatom az egyik fényképet. A hátára azt írták: „Ebben a pozitúrában volt a legjobb vele”, kérem egyben a tanút, azonosítsa Answell kapitány keze írását. Ezek után átadom a képet az elnök úrnak, azzal az indítvánnyal, hogy az esküdtek is megtekinthessék, mint a védelem bizonyító anyagának részét.

A fénykép odakerült a bíróhoz. És mialatt Rankin tanácselnök megszemlélte, a teremben már jól hallhatóan hullámozott a feszültség. A hallgatóságot igencsak foglalkoztatta az a kérdés is, hogy mit érezhet a tanú; minden szempár rászegeződött. Igaz, hogy csak egyetlen pillanatra, de akkor minden szem *más* mezben – illetve anélkül látta. Sir Walter Storm nem tett megjegyzést, nem tiltakozott.

– Megmutathatják az esküdteknek – mondta a bíró fahangon.

A kép végigvándorolt két sor szenvtelen arc előtt.

– Hány ilyen felvétel készült??

– K-körülbelül egy tucat.

– Ez itt, amelyet bizonyítás céljára adott át nekem: ez az egyetlen ilyen kép, amely a maga birtokában van?

– Igen, a többi Regnél van. Megígérte nekem, hogy azokat is visszaadja, ha a bíróságon hallgatok a zsarolási kísérletéről.

Reginald Answell lassan felemelkedett, és elindult kifelé a tárgyalóteremből. Megpróbált csak úgy szép nyugodtan, hanyagul kísértálni. Hadmozdulatára természetesen senki sem tett megjegyzést, akadályozni sem próbálta senki. De H. M. tudatosan hosszú szünetet tartott, s az egész tárgyalóterem egyetlen szemként szegeződött a távozóra, mint egy fényképezőgép – mint az ő saját gépének lencséje. Egyszerre székek, a jogászok asztalánál ülő személyek, lábak, könyökök akadtak az útjába, mintha minden arra ösztökélte volna, hogy lépteit szaporázza: ahogy a színházi széksor mélyéről az előadás közben távozó botorkál-bukdácsol át lábak felett, ügyelve, hogy a nézőtér figyelmét magára ne vonja. Mire az ajtóhoz ért, már szaladt. A szolgálatot teljesítő rendőr csak ránézett, és félreállt az útjából. Hallottuk az előcsarnokba nyíló üvegajtó hussanó zaját.

– Így ni – szögezte le H. M. nyomatékkal. – És most nézzük a felvételek ügyét. Mikor is készültek?

A tanú ajka megint nagyon kiszáradhatott.

– K-körülbelül egy éve.

– És amikor a vádlottat megismerte, maga megszakította már a viszonyát Answell százados úrral?

– Uram isten, akkor már réges-rég.
– Kérte tőle a felvételeket?
– Hogyne, de ő csak nevetett, és azt mondta: jó helyen vannak nála, meg hogy nem ártanak senkinek.
– Mit csinált Answell százados, amikor meghallotta, hogy maga a vádlott menyasszonya?
– Félrevont és gratulált. Azt mondta, ez igazán pompás dolog, és ő is helyesli.
– Mit mondott még?
– Még azt, hogy ha nem fizetek neki ötezer fontot, megmutatja a fényképeket Jimnek. Azt mondta: miért épp ő maradna olyan szegény, mint a templom egere, amikor körülötte mindenkit majd felvet a pénz.
– Ez a december huszonnyolcadika és január negyedike közti héten történt?
– Akkor.
– Nos, folytathá, kérem, Miss Hume?
– Azt feleltem neki, hogy elment az esze, egyébként is jól tudhatja, hogy ötezer pennym sincs, nemhogy fontom, és soha nem is lesz. Azt mondta: persze, tudja, de az apám fizet majd, mint a köles. Azt... azt is tudja, mondta még, hogy az apám nagy álma mindig ez volt: gazdag, jó partit találni a számomra, és...
– És...?
– ...és hogy most már ott tart, hogy... kétségbeesetten ezt és csak ezt akarja, de...
– Lassabban egy kicsit, asszonyom; álljon csak meg. Volt maga már máskor is ilyen helyzetben?
– Nem, nem, nem! Én most csak azt ismétlem el, amit Reg... – amit Answell százados mondott nekem. Kijelentette: apám nem hagyhatja, hogy ötezer fonton elússzon egy ilyen jó fogás, mint Jim Answell.
H. M. gondosan szemügyre vette a tanút.
– A maga apja meglehetősen hajlíthatatlan ember volt, ugye? – kérdezte.
– Az volt.
– Ha valamit akart, azt mindig meg is szerezte?
– Meg, mindig.
– Az apja tudott egyáltalán a fényképekről?
Az egymástól távol ülő kék szemek tágra nyíltak, mintha nem értenék: micsoda butaság ilyeneket kérdezni, még ha fontos is, de persze, csak így tisztázódhat az ügy a bíróság előtt.
– Nem, nem, dehogy tudott. Neki megmondani az csaknem egyértelmű lett volna azzal, hogy...
– Ennek ellenére megmondta neki, ugye?
– Igen. Meg kellett tennem, tehát megtettem – felelte a tanú, megint kissé összeszedve magát.
– Elmondaná, hogyan történt ez?
– Nos hát. Reg... Answell százados azt mondta, pár napot ad, hogy a pénzt előteremtsem. És akkor... igen, szerdán írtam apának, és közöltem vele, hogy valami iszonyú sürgős és fontos dologban szeretnék beszélni vele, a házasságommal kapcsolatosan. Tudtam, hogy erre feltétlenül odajön. Én nem hagyhattam ott a társaságot, nem volt elfogadható ürügyem rá; hiszen Jimmy két kézzel szórta a pénzt, jótékonysági célra, ünneplésre, és a helybéli egyletek mind bejelentkeztek hozzánk hálálkodó látogatásra. Ezért inkább az apámat kértem meg, jöjjön át csütörtök délelőtt, és találkozzunk egy faluban, Frawnend környékén...
– Igen, úgy van, folytassa.
– Találkoztunk... azt hiszem, „A Kék Vadkan”-hoz címzett kocsmában, a Chichesterbe vezető út mentén. Arra számítottam, hogy apám tombolni fog, de nem ez történt. Csak végighallgatott, kezét hátul összekulcsolva föl-alá járt a helyiségben, majd kijelentette, hogy ötezer font nevetséges összeg... nevetségesen nagy. Kevesebbet még csak fizetne, ha muszáj,

de az se volna túl nagy öröm, mert az utóbbi időben komolyabb veszteségek érték; és igazság szerint kicsit már számított is Jim pénzére. Azt mondtam, hátha Answell százados alább adja valamivel. Mire ő így felelt: „Eszünkben sincs, hogy fizessünk neki; bízd csak rám, majd én ellátom a baját.”

– Ohó? „Bízd csak rám, majd én ellátom a baját.” És hogyan viselkedett, amikor ezt mondta? Milyen volt?

– Fehér volt az arca, mint a fal, és ha Reget akkor valahogy a kezébe kaparintja, talán meg is öli.

– Hm, igen. Hát akkor – állapította meg H. M., hüvelykujjának hirtelen mozdulata kíséretében –, az a tény, hogy a maga apja el akarta látni Answell kapitány baját, s hogy altatóval preparált whiskyvel kínálta, most már talán nem is hangzik olyan kapitális örütségnek, mint az imént, amikor jeles kollégám még vitatta. – Nem várta meg, hogy a jeles kolléga vagy bárki más tiltakozhasson a „felelőtlen megjegyzés” ellen, sietve folytatta: – Azt is közölte magával az édesapja, hogyan akarja ellátni Answell százados úr baját?

– Azt mondta, visszamegy Londonba, és gondolkodik egypár órát. Kérte, tudassam Reg minden lépéséről.

– Egyebet nem kért?

– Ó, igen, még azt, hogy próbáljam kideríteni, hol őrzi Reg a fényképeket.

– És maga megpróbálta?

– Meg, de borzasztó ügyetlenül csinálhattam. Én... éppen ezzel indítottam el a lavinát. Mert Reg csak rám nézett, nevetett egyet, és azt mondta: „Hát ilyen trükkösek vagyunk, ifjú hölgyem? No jó, legyen. Akkor már csak azért is felmegyek Londonba, és megkeresem a kedves papát.”

– Ez pénteken volt, ugye?

– Igen.

– És maga mit csinált?

– Telefonáltam apámnak pénteken késő délután...

– Ez volt az a hívás, amelyről már hallhattunk?

– Ez. Figyelmeztetni akartam, és meg akartam tudni, hogy mi a szándéka.

H. M. delejes kézmozdulatokat tett, mint az igazi nagy hipnotizőrök.

– Most mondja el nekünk, mit mondott akkor Avory Hume; lehetőleg minden szót, amire csak emlékszik.

– Megpróbálok. Azt mondta: „Jó; mindent előkészítettem. Holnap reggel kapcsolatba lépek vele, meghívom ide hozzánk, és ígérhetem neked, hogy többé nem fog kellemetlenkedni.”

Mary Hume olyan erővel mondta el mindezt, hogy H. M. szükségét érezte egy kis szünetnek: hadd emésszék meg az esküdtek, amit hallottak. Majd elismételte a tanú szavait, és így folytatta:

– Megmondta magának az édesapja, hogyan kívánja ellátni Answell kapitány baját?

– Nem; persze, kérdeztem, de nem árulta el. Egyetlenegy valamit hozott szóba; az iránt érdeklődött, hogy hol érheti el biztosan Reget; azt feleltem, hogy Jim lakásán. „Jó magam is így gondoltam; már jártam ott” – jegyezte meg apám.

– Azt mondta, hogy már járt ott? – emelte fel a hangját H. M. – Arról is tett említést, hogy elemelte Answell kapitány ismétlőpisztolyát?

A bíró figyelmeztetése megakadályozta, hogy a kérdés elérje a kellő hatást.

– A tanú már közölte. Sir Henry, hogy semmi egyebet nem hallott.

H. M. ennek ellenére elégedetten tapogatta a parókáját.

– És akkor – folytatta – a kisasszony vőlegénye ráadásul hirtelen elhatározta, hogy szintén bejön Londonba. Maga, ugye, attól félt, hogy ott valami kirobban?

– Igen, azt hittem, megőrülök.

– Ezért írt az apjának késő este, már a telefonbeszélgetés után?

– Ezért.

– És ez az utóirat, hogy „Azt a másik dolgot továbbra is *rád bízhatom*, ugye?” – azt jelenti, hogy az apja remélhetőleg csakugyan ellátja Answell kapitány baját?

– Hogyne természetesen.

– Van még egy apróság – folytatta H. M., ezúttal szünni nem akaró harákolás közepette. – Az egyik tanú vallomást tett a kisasszony apjának meglehetősen különös viselkedéséről: arra a szombat reggelre gondolok, amikor Ayory Hume a maga levelét megkapta. Az ablakhoz ment, és komoran közölte, hogy a maga vőlegénye aznap a városba jön – és őt is fel akarja keresni. A tanú azt mondta erre: „Ó, hát akkor nem megyünk Sussexbe; meghívjuk ide vacsorára”; ha nem is ezekkel a szavakkal fejezte ki magát, lényegében ilyesmit mondott. A megboldogult azonban azt felelte, hogy a tanú és társa ennek ellenére menjenek Sussexbe. És hozzátette: „Nem hívjuk őt sem vacsorára, sem egyebüvé.” – H. M. tenyerével az asztalra csapott. – A megboldogult akkor, ugye, arra gondolt, hogy a vőlegényt azért nem szabad meghívni vacsorára, nehogy a két unokafivér véletlenül összefusson?

Sir Walter Storm felrezzent mozdulatlanságából.

– Tisztelt bíróság, utoljára tiltakozom az ellen, hogy a védelem ismételten olyan dolgokról próbálja faggatni a tanúkat, amelyeket se nem láttak, se nem hallottak, és ráadásul minden esetben befolyásolni akarja őket.

– Tanú ne feleljen a kérdésre – mondta Rankin bíró.

– Véleménye szerint – mondta akkor H. M., letudván a köteles gunyoros mentegetőzést –, véleménye szerint, mindaz, amit a tulajdon szemével *látott* és a tulajdon fülével *hallott*, vagyis mindaz, amit az imént elmondott, megvilágítja-e, mi történt valójában a gyilkosság estjén?

– Igen.

– Képes-e rá egy nő, hogy végigszenvedje azt, amit maga itt ma végigszenvedett, ha nem hisz feltétlenül a vádlott ártatlanságában?

H. M. egy pillanatig úgy tett, mintha választ is várna, s csak aztán zötytyent le, megrendítő erővel, a helyére.

Suttogás kezdődött mögöttünk, körülöttünk, alattunk, olyan volt, mint amikor a magas fület végigfésüli a szél – és pontosan lehetett tudni, hogy honnan fúj a szél! Mary Hume is tudta; ujjával vonalakat húzogatót a tanú emelvényének korlátjára, és nem nézett fel. Aztán kíváncsivá tehetette a szünet, mert mégis fel-felpillantott, várta a szántsándékkal lassan készülődő államügyész kérdéseit. Csinos arca most vörösen égett. Bizonyára öntudatlan mozdulattal, cobolykabátját is szorosabbra fogta magára. Senki se tudta volna megmondani, meddig tartja benne a lelket az elszántság. Az imént csúnyán összerombolta a vád egy-két bástyáját: a vak is látta már, hogy Answell oly esetlennek és tutyimutyinak tűnő vallomása színigaz volt, és nem lehetett kétség – afelől sem, hogy az esküdtek is így gondolják. De a suttogás lassan erdőzsongássá erősödött. Valaki panaszos hangon megkérdezte: nekünk nem mutatják meg a fényképet? Észrevettem, hogy a sajtópáholy teljesen kiürült, bár nem emlékeztem rá, hogy egyetlen újságíró is eltűnni láttam volna. Főcímnek való anyag volt ez, minden angol család asztalára való rejtély.

– Kapaszkodj, Ken, jön a kanyar – suttogta Evelyn lázasan. Sir Walter Storm már állt, kérdésre készen.

Most is minden képzeletet felülmúló rokonszenv és megértés jellemezte az államügyész magatartását. A hangja nyugodt volt és rábeszélő.

– Miss Hume, higgye el nekem, megértjük és méltányoljuk az ügyben tanúsított őszinteségét, és persze bátorságát, amellyel elénk tárta azt a némiképp szokatlan képet. Másrészt, ha nem tévedek, kegyed, ugyebár, habozás nélkül modellt állt vagy tucatnyi efféle felvételhez?

– Tizenegyhez.

– Jó, legyen tizenegy. – Az államügyész megint várt egy kicsit, az asztalán több könyvet egy vonalba igazított. – Mármost maga itt vallomást tett egy s másról. Miss Hume... olyasmikről, amiket a gyilkosság idején is pontosan tudott?

– Igen.

– Ha nem tévedek, azt vallotta, hogy amikor apja haláláról értesült, Sussexből azonnal eltávozott, és még akkor éjszaka hazatért?

– Igen.

– Igen, igen – ismételte el az ügyész, és kínos pontossággal még egy könyvet megigazított az asztalán. – De a rendőrségnek mégsem tett említést sem akkor, sem később ezekről a figyelemre méltó körülményekről, amelyeket az imént ismertetett?

– Nem.

– S ha a rendőrségnek nem, másoknak igen?

– Csak... – Alig észrevehető mozdulata H. M.-et jelölte meg.

– Tisztában van azzal Miss Hume, hogy ha ezekről a dolgokról tájékoztatja a rendőrséget, továbbá bebizonyítja, hogy Answell kapitány zsarolni próbálta, akkor nem kellett volna a bíróságon meghurcoltatnia ezt a fényképet? És nem kellett volna kitennie magát olyan megalázó kérdéseknek, amelyeneket például én teszek most fel magának?

– De, tudtam.

– Ó, hát tudta? – kérdezte Sir Walter, és megélenkült érdeklődéssel pillantott fel papírjaiból.

– Igen, már... olvastam ilyesmiről.

– Felteszem, ez a mai vallomása nem tartozik majd a kellemes emlékei közé?

– Nem, aligha – felelte a lány, és a szemében feszültség csillant.

– Miért nem említette előbb ezt a dolgot, hiszen valamit használt volna vele a vádlottnak?

– Én...

– Azért netán, mert úgy gondolta, hogy a vádlott bűnös; ennél fogva ezeknek a fényképeknek gyakorlatilag nincs közük az elkövetett bűncselekményhez?

H. M. nagy nehezen feltápászkodott.

– Elismerem jeles kollégám józan megfontoltságát, de mégis megkérdezem, milyen irányba mutat ez a kérdés. Elfogadja-e a vád azt az előbbieken kifejtett álláspontunkat, miszerint Caplon Answellt és *captain* Answellt összetévesztették, konkrétan: hogy a megboldogult ez utóbbinak akarta ugyan ellátni a baját, de a másik került a keze közé?

Sir Walter mosolygott.

– Aligha – mondta. – Elfogadjuk tényként a fényképet; elfogadjuk azt az állítást, hogy a felvételt Answell kapitány készítette; kénytelenek vagyunk azonban tagadni, hogy e két pontnak bármi köze lenne a tárgyhoz – a vádlott bűnösségéhez vagy ártatlanságához.

Evelyn élesen oldalba bökött.

– Csak nem gondolta komolyan? – kérdezte Evelyn. – Csak nem akarja kétségbevonni! Hiszen előttem olyan világos, mint a nap...

Mondtam neki: azért világos előtte, mert elfogult.

– Storm – folytattam – nagyon őszinte, meggyőződése, hogy Answell közönséges gyilkos, aki most féregként vonaglik a tények súlya alatt. Be fogja bizonyítani hogy a lány hazudozik, mert menteni akarja a vőlegényét: vagyishogy Reginaldnak és Mary Hume-nak annak rendjelmódja szerint viszonya volt ugyan, de a zsarolási kísérlet dajkamese; s hogy az egész csak a védelem kétségbeesett, utolsó próbálkozása.

– Jó, jó, de ez számárság tőle, te is tudod jól.

– Én tudom; de nézd a két esküdtnőt.

Több irányból sötét pillantásokat vetettek ránk; abba kellett hagynunk a suttogást. Az államügyész folytatta:

– Talán nem fejeztem ki magam eléggé világosan – mondta Sir Walter. – Próbáljuk meg újra. Mindazt, amit ma elmondott nekünk, elmondhatta volna már akkor is, amikor a vádlottat letartóztatták?

– Igen.

– És akkor nem lett volna ez a vallomás ugyanolyan értékes a vádlott számára, mint amilyenek jeles kollégánk most elhítenni kívánja velünk?

– Én... nem is tudom.

– De az tény, hogy annak idején mindezt nem említette?

– Tény.

– Inkább azt a megoldást választotta – elnézést a szóért. Miss Hume, de attól félek, így kell kifejeznem magam –, hogy akt-bemutatót rendez a nagy nyilvánosság előtt, de hallgat, hallgat és hallgat?

– Ez egy kicsit erős, Sir Walter – vágott közbe a bíró élesen. – Ne felejtse, nem vagyunk erkölcsbírók. A múltban éppen eleget szenvedtünk azoktól, akiket effajta meggyőződés vezérelt, éppen ezért kötelességem megemlíteni ezt a körülményt.

Az ügyész meghajolt.

– Ahogy parancsolja a tisztelt bíróság. Jőmagam abban a szent meggyőződésben tettem fel kérdésemet, hogy messzemenőig megmaradok a kihallgatás törvényes keretei közt... – Miss Hume: azt állítja, ugyebár, hogy január harmadikán pénteken este Answell százados Frawnndet elhagyva Londonba jött, mert másnap a maga édesapjával akart találkozni?

– Igen.

– Abból a célból, hogy a hallgatása fejében pénzt csikarjon ki belőle?

– Igen.

– Akkor miért nem kereste fel mégsem a megboldogultat?

A tanú szája kinyílt, majd megint becsukódott. A törékenynek látszó Mary Hume eddig jól állta a próbát, de...

– Hadd világítsam meg a kérdésemet – ismételte az államügyész. – Számos tanú vallomásából kiderült – jeles kollégám buzgalma révén –, hogy a kisasszony apja azon a szombaton nem fogadott más látogatót, nem kapott más üzenetet, telefonhívást. Answell százados nem közeledett hozzá, kapcsolatot se próbált teremteni vele. Hogyan egyeztetni össze ezt a tényt azzal az állításával, hogy Answell százados a maga által megnevezett célból jött Londonba?

– Nem tudom.

Az ügyész keze előrelendült.

– Közlöm magával. Miss Hume, hogy azon a szombaton, január negyedikén, Answell százados nem is volt Londonban.

– De ez lehetetlen, higgye el!

– Elfogadja azt az állítást. Miss Hume – amely egyébként az ügyel kapcsolatba került személyek tevékenységének kiderítésével megbízott rendőrségi közegek jelentéseire épül –, hogy azon a péntek estén Answell kapitány, Frawnndet elhagyva, Rochesterben lakó barátait látogatta meg, és legkorábban szombat éjféltájt érkezett Londonba?

– Nem!

– Elfogadja-e továbbá azt az állítást, hogy nevezett személy Frawnndben többeknek is kifejezte szándékát, hogy nem Londonba, hanem – Rochesterbe megy?

Semmi válasz. –

Abban legalább egyetért velem, hogy ha Answell százados Rochesterben volt, nem lehetett Londonban?

– Talán hazudott nekem.

– Talán igen. Vizsgáljuk meg a kérdést egy másik szempontból. Ezek a felvételek, azt mondja, egy éve készültek?

- Körülbelül; esetleg egy kicsit régebben.
 - Mennyi idővel azután szakította meg a viszonyát Answell kapitánnyal?
 - Nem sokkal utána; egy hónap, vagy körülbelül egy hónappal később.
 - És az azóta eltelt idő során Answell százados sosem próbált pénzt kicsikarni magától?
 - Nem.
 - A fényképeket sem próbálta ilyen vagy olyan formában fenyegetésül felhasználni?
 - Nem. De nem látta az *arcát* amikor ebből a teremből kirohant?
 - Az ilyen dolgok, Miss Hume, kívül esnek vizsgálódásunk körén. Mindazonáltal van bizonyos elképzelésem arról, hogy miért lehetett kínos Answell kapitány számára ez a história; egészen más okokból méghozzá, mint a zsarolás. Kegyed nem is sejtí?
 - Erre ne feleljen – mondta a bíró, és letette a tollát. – A vád képviselője épp az imént mondta, hogy ez a dolog kívül esik vizsgálódásunk körén.
 - Azt mondta nekünk tehát, hogy azelőtt semmiféle zsarolási kísérletre nem került sor Answell százados részéről?
 - Úgy van.
 - Tisztában van a tanú az eskü jelentőségével?
 - Természetesen.
 - És ha most kijelentem magának, hogy ez az Answell századossal kapcsolatos zsarolási história, valamint a maga apjának állítólagos óhaja, hogy „majd ellátja a baját”, elejétől végig ügyetlen tákolmány?
 - Nem, nem, nem!
- Sir Walter egy pillanatig állhatatosan és tapintatosan tűnődött majd fejét csóválva, vállát megvonva leült. És ha valaki azt hitte, hogy H. M. most visszaveszi a tanút tévedett. H. M. csaknem unottan emelkedett fel, és nem volt több kérdése. Azt mondta nagyon határozottan:
- Hogy ezt a kérdést végérvényesen tisztázzuk, szólítsák dr. Peter Quigleyt.
- Bizonyos voltam benne, hogy ezt a nevet nem is olyan régen már hallottam valahol, de a tanúk emelvényére lépő férfi idegen volt. Erős arcvonású, nyugodt skótot láttunk magunk előtt. És a hangja határozottan csengett minden szótagot tisztán ejtett ki. Legfeljebb harminc- valahány éves lehetett, de idősebbnek látszott. H. M. a szokásos őszinte-közvetlen modorban kezdte.
- Mi a teljes neve?
 - Peter MacDonald Quigley.
 - Orvosi diplomáját a glasgow-i egyetemen szerezte, majd a salzburgi egyetemen kapott tudományos törvényszéki orvostani szakminősítést?
 - Igen.
 - Hm. Hol volt alkalmazásban múlt év december tizedike és az idei év január tizedike között?
 - Dr. John Tregannon asszisztenseként dolgoztam dr. Tregannon magánintézetében, a surreyi Thames Dittonban.
 - Hogyan került oda?
 - Hadd közöljem – mondta ekkor Quigley, tisztán ejtve minden szót –, hogy a Nemzetközi Orvostanács megbízottja vagyok, és itt Angliában az Elmebajokkal Foglalkozó Bizottság alkalmazásában állok. A Bizottság célja, hogy fényt derítsen az elmeszakorvosként tevékenykedő személyek némely, a hagyományos úton nem bizonyítható gyanús üzelmeire, vagy tisztázza a híresztelések alaptalanságát.
 - Az, amiről beszámolni kíván nekünk, benne foglaltatik a Brit Orvostanácsnak küldött jelentésében; és mint a jelentés része, e testület által jóváhagyásra került?
 - Igen.
 - Ismerte a megboldogult Ivory Hume-ot?
 - Ismertem.

– Megmondaná nekünk. Reginald Answell százados valóban akarta-e és próbálta-e zsarolni a megboldogultat?

– Legjobb tudomásom szerint: igen.

– Úgy van. Mármost elmondaná nekünk, mit tud erről az ügyről?

– Pénteken, január harmadikán...

A tanú első szavait egy kicsit elnyomta még a tárgyalóteremben támadt zaj és Evelyn suttogása. Itt volt, íme, egy tanú, akinek a szavahihetőségét a vád semmivel sem rendíthette meg. És H. M. halálos nyugalommal szedte ízekre a vád állításait. Az eddigiek során hagyta, hadd kérdezzessék a tanút; egyiket se vette vissza újabb kérdésekre; imbolyogva, döcögösen, de megállíthatatlanul haladt előre. Fejében ott kísértett az a versidézet, melyet H. M.-től hallottam, s amely nem is annyira refrénnek, inkább receptnek hatott már: „*Leshelyre állj – Nyomot talál j– Sűjt a halál reggelre, várj!*”

– Pénteken, január harmadikán...

XIII.

»Az ügy kulcsa a festékpárna«

És a szenzációs tanúvallomás úgy elnyújtotta a bíróság szokásos délelőtti tárgyalóidejét, hogy H. M.-mel és Evelynnel csak délután két órakerülhettünk le végre ebédelni: ismét a Miltonhoz címzett kocsmá emeleti különszobájában, a Wood Streeten. Az ügy csaknem valamennyi kirakós eleme ott volt előttünk – de az ügy mégsem volt előttünk. H. M. olyannak tűnt fel a tűz fényében, a szájából kilógó szivarral, mint egy hatalmas kínai szobor. Mogorván meredt maga elé, majd odébb tolta tányérját.

– Nohát, trotlikáim. Most már látják, ugye, mi történt?

– Java részét igen. A részek összefüggését nem. És hogy az ördögbe jutott el ehhez a Quigleyhez?

– Úgy, hogy üldögéltem és gondolkoztam. Tudják-e először is, miért vállaltam el ezt az ügyet?

– Persze – mondta Evelyn a lehető legőszintébben. – Mert Hume lánya elment magához, és a könnyei potyogtak; maga meg szereti, ha a fiatalság vígan él.

– Ezt vártam – mondta méltósággal H. M. – Vesszek meg, ha nem ez a méltó köszönet amit bárkitől kaphatok; ez az elképzelés a csendes, erős emberről, aki... eh! Hát figyeljenek ide, mert komolyan beszélek. – És csakugyan iszonyúan hihetett abban, amit mondani kezdett, nem tehattünk mást, figyeltünk. – Szeretek a Kuszaság Kibogozójának szerepében tündökölni. Gyakran hallhatták már, hogy minden dolgok szemfényvesztő, komisz zűrzavarát emlegetem; gondolom, azt hitték, csak a dühömet vezetem le ilyen kacskaringósan. Holott komolyan beszéltem. Mármost ez a zűrzavar általában mulatságos. Az ember ösztönösen is elneveti magát, ha felrúgja a papírkosarat, s az végiggurigázik a szobán. Vagy épp aznap délelőtt késsük le a vonatot, amikor fontos találkozó van. Vagy a fiú vacsorázni megy a legremekebb kis barátnőjével, és amikor a számlát kéri, észreveszi, hogy otthon felejtette a tárcáját. De gondoltak-e már arra, hogy ilyesmi halálosan komoly ügyekben is megeshet? Idézzék csak fel életük legfontosabb fordulót, és mondják meg, vajon ezek bárki rosszakarata, sőt egyáltalán bárki *akarata* folytán következtek-e be, vagy csupán minden dolgok átkozott, gyötrelmes zűrzavarának eredményeképpen?

Egy kicsit kíváncsian pillantottam H. M.-re. Félelmetesen füstölt – és ez a kitörése, egészében is, azt jelezte, hogy megkönnyebbült. A védelem legfontosabb tanújával

szemben Sir Walter Storm tehetetlennek bizonyult: finom, ürge államügyész agya semmit sem tudott felhozni cáfolatul.

– De azért nem akar ebből tantételt faragni, ugye? – kérdeztem, – Mert ha azt gondolja, hogy a dolgok valami nagy összeesküvést szerveznek ellenünk, aminek csakis az a célja, hogy a földöntúli hatalmak jól farba rúghassanak bennünket, akkor nyugodtan visszavonulhat Dorsetba, regényeket írni.

– Látja, látja – mondta H. M. kísérteties derúval az arcán –, ez máris azt bizonyítja, hogy csak olyan zűrzavart képes elgondolni, amely miatt menthetetlenül benn ragadunk a csávéban. Mint a görög tragédiákban: ahol az istenek alaposan megcsavarintanak valami szegény ördögöt, s annak egy fikarcnyi esélye sincs végig az egész darabon. Maga a legszívesebben azt kiáltaná: „Hé, *fair play!* – vágd kupán párszor az ipsét, ha muszáj, de ne túlozd el annyira a dolgot, hogy még ha a sűrű londoni ködbe megy ki sétálni, akkor is napszúrással érjen haza. Nem, fiam. Minden botnak két vége van, még a zűrzavar ága-bogának is. Answell a dolgok szemfényvesztő zűrzavara juttatta a pácba, és ugyanez a világelv mutatta meg nekem, hogyan húzhatom ki onnan. A lényeg az, hogy olyan racionális magyarázat, amilyent Walter Storm szeretne – nincsen. Nevezzük a folyamatot bárminek, sorsnak, vagy emberi léleknek, vagy íratlan törvényeknek; zűrzavar az, annak rendje és módja szerint.

Vegyük például ezt az ügyet – folytatta. – Amikor az a lány eljött hozzám, nyomban megértettem, mi történhetett. – H. M. szivarja felparázslott. – Talán maguk is megértették, amikor hallották a bizonyítékokat. Jim Answell valaki másnak szóló meghívást fogadott el, és besétált a Drágalátos Reginaldnak készített csapda kellős közepébe. Ám ezt eleinte sem Answell, sem Hume lánya nem tudta felfogni. Túlságosan közel voltak hozzá; hiszen a saját szemünkben sem látjuk a parányi porszemet. Csak azt tudták, hogy a porszem valahogy ott van. Amikor azonban, úgy egy hónapja, kiszedtem a lányból az egész históriát, és rámutattam, mi történhetett, már késő volt – az ügyet továbbították a bírósághoz. Ha akkor jelentkezik a vallomásával, nem hittek volna neki: ahogy Walt Storm ma nagyon őszintén és becsületesen nem hitt neki.

H. M. szippantott egyet.

– No, de kérdem, mi az öreg ördögöt gondolhatott az a lány az első pillanatban? Hallja, hogy az apja halott. Hazasiet. Ott találja mellette a vőlegényét, egy pánclétermként zárt helyiségben, a fiú ujjlenyomatai a nyílvezzőn, minden a bűnösségére vall. Hogyan is gyanakodhatna arra, hogy csapdát állítottak *Jim* Answellnak? Hogyan kapcsolhatná össze a dolgot a Drágalátos Reginalddal, amíg valaki rá nem vezeti a lényegre?

– És ez a valaki: maga volt, H. M.?

– Ki más lett volna? Ez volt a helyzet, amikor elkezdtem kotlani és töprengeni a dolgon. Az, persze, világosan látszott, hogy az öreg Avory Hume maga szervezte a kis hókuszpókuszt, a Drágalátos Reginald számára. Hallhatták. *Ő* hívta fel a lakást már reggel kilenckor – bár Answell eredeti rendőrségi jegyzőkönyvében benne van, hogy Hume tudta, hogy a fiatalember tíz óra negyvenöt előtt semmiképp sem érkezhét meg. *Ő* adott váratlan kimenőt a szakácsnőnek és szobalánynak, *ő* hagyta meg a komornyiknak, hogy csukja be az ablaktáblákat, nehogy valaki belásson. *Ő* hívta fel Dyer figyelmét arra a tényre, hogy egy teli whiskys palack és egy teli szódásüveg áll a pohárszéken, *ő* reteszelte be belülről az ajtót, amikor Answell már bent volt a dolgozószobában. *Ő* kiáltott fel, jó hangosan, hogy a komornyik meghallja: „Ember, mi ütött magába? Megőrült?” És ezzel, persze, elszólta magát. Hiszen, ha Answell csakugyan altatóval preparált whiskyt iszik, a világon egyetlen házigazda se mondaná erre, hogy: „Ember, megőrült?”, amikor látja, hogy a pasas elveszti az eszméletét. Hanem ilyesmit mondana: „Nem érzi jól magát?”, vagy: „Rosszul van, kérem?”, legfeljebb: „Ohó, megártott egy kicsit?” De így máris mérget vehetünk rá, hogy Avory Hume a maga kisdud játékát játszotta. Kérdés: miért? Egyszerű: azért, hogy Drágalátos Reginaldunk száját befoghassa. Pénzt azonban nem akart adni neki. Tudunk-e mármost valami olyasmit a

Drágalátos Reginaldról, amibe belekapaszzkodhatott az öreg Hume? Én a lánytól tudtam meg, amiről maga abból az ellesett beszélgetésből értesült. Tudjuk például, hogy Reginald ágán volt a családban egy kis elmebetegség is.

Élénken megelevenedett néhány emlékem: hangok, amelyek kihallatszanak az Old Bailey fölépcsőjén lefelé csoszogó lábak zajából. Reginald Answell és dr. Hume ott halad egymás mellett... és a közös érdek a legsűrűbb képmutatás közegével veszi őket körül, bár meg-megvillan közöttük egy kis éles ironia is. Reginald Answell mintha csak úgy melleleg, véletlenül mondaná: „*Volt* már elmebeteg a családban, jól tudja. Persze, nem veszélyes a dolog. Annyi, mint másutt a pár nemzedékkel korábbi kis néger vér...” – De ami Hume célját illeti, annyi is elég – folytatta H. M. – Ó, bőségesen elegendő. Vajon mit gondolhatott az a két alak, ott a lépcsőn lefelé haladtában? Mindketten tökéletesen ismerték az igazságot; de eszük ágában sem lett volna kinyitni a szájukat. Mindegy, nézzük tovább. Elmebaj tehát előfordult Reginald családjában. Avory Hume fivére orvos. És célja eléréséhez egy nagyon különös gyógyszerre van szükség. Spencer Hume egyik legjobb cimborája dr. Tregannon, egy elmespecialista, akinek magánintézete van. És két orvos igazoló aláírása szükséges...

– És, mint tudjuk, azt tervezték, hogy Reginaldot rács mögé dugják, mint őrültet – mondtam.

H. M. a homlokát ráncolta.

– Hát, a kezdet kezdetén csak találgattam – mondta; a szájába vette a szivart, és szopogatni kezdte, ahogy a gyerekek a medvecukrot. – Mégis, nagyon valószínűnek látszott, hogy Avory és Spencer Hume *ezt* a mókát eszelte ki. Nézzük csak, hogyan zajlott volna le a hókuszpókusz. Az igaz, hogy égbekiáltó tévedést követtek el, amikor Jimet gyűjtötték be Reginald helyett. De ez még nem változtat a későbbi részleteken. Vagy mégis? Nézzük.

Reginaldot meghívják a házhoz. Ott az elmebaj a családjában; mégis, mitől veszítené el az ép eszét? Egyszerű a válasz.

Mindenki tudta, még Jim Answell is, hogy Reget közeli kapcsolat fűzte Mary Hume-hoz.

– Jim Answell a fényképekről is tudott? – kérdezte kíváncsian Evelyn.

– Hohó – mondta H. M. – A fényképek. Nem, akkor még nem tudott róluk. Azokról csak később értesült, már a hűvösön... mert én megmondtam neki a dolgot. Akkor aztán nekem is elkezdődött a pokol. Jim Answell nem az az oszlopról szalasztott ifjú hős, aki bárgyún bedugja a fejét a hurokba, csak hogy ki ne derüljön: szíve szerelmének viszonya volt egy szerencsés illetővel. Nem, itt másról van szó. Amikor a képekre került a sor, Answell – egész egyszerűen: fizikailag! – nem bírt volna előállni az igazsággal a bíróságon, nem lett volna képes világgá kürtölni. Akkor se, ha az életét mentheti meg vele. Miért, maga képes lenne rá?

– Nem tudom – vallottam be, és megpróbáltam beleképzelni magam Answell „rémlátomásainak” közepébe. – Minél inkább belegondolok, annál ördögibb az egész.

– De a lány képes volt rá – mondta H. M. lendületes lelkesedéssel. – Ezt kedvelem benne annyira: hogy olyan tökéletesen őszinte és természetes. Ezt valahogy a bíró is megérzi. Mert amikor Ciróka Rankin azt a megjegyzést tette, hogy nem vagyunk erkölcsbíróságon... süssenek meg, ha nem a legszívesebben felugrottam volna, hogy szivarral kínáljam. Harminc éve várom, hogy egy bíró megjegyzés nélkül vegye tudomásul az élet tényeit; és, ugye, mondtam is maguknak, milyen szép reményeket fűzök Cirókához. De most aztán már ne vágjon örökké a szavamba! Arról beszéltem: milyen trükkel akarták kelepcébe csalni Drágalátos Reginaldunkat.

Hol is tartottam? Ó, megvan. Szóval, köztudomású volt, hogy Reginaldot és Mary Hume-ot szoros szálak fűzték egymáshoz. Az sem volt titok, hogy a férfinak egy vasa sincs, és Avory Hume épp ezért eleve kizárja a házasság lehetőségét. És akkor jön a gazdag unokafivér, és eljegyzi a lányt. Reginald pedig felkeresi az öregurat – és kitör rajta az elmebaj.

Értik már Avory tervét? Indulatos szavak hallatszanak ki a folyosóra. Tanúk (beavatatlan tanúk) tűnnek fel. Berontanak, és ott találják Reginaldot, zsebében a pisztolya, ő maga csupa fenyegetés. Ujjlenyomatait ott lelik a nyílveszőn, melyet oly nyilvánvalóan (olyan átkozottul nyilvánvalóan) falról szakítottak le – ez is eszeveszett dührohamra utal. Reginald Answell haja zilált, nyakkendője kilóg. Avory Hume-on is dulakodás nyomai. És mit szól mindehhez maga Reginald? Vadul és egy kissé ostobán mered maga elé, mintha azt se tudná, hol van. Közli, hogy az italát megmérgezték, és ez az egész: kicsinált dolog. De hát éppen kéznél van egy orvos, aki megesküszik, hogy itt ugyan senki semmit – mert az érintetlen, teli whiskys palack is ott van a pohárszéken! – nem ivott. Mármint igazán csak az lett volna hátra, hogy virágkoszorút fonjanak a pasas nyakába, különben, nem tudom, mi egyebet tehettek volna még a hatás érdekében.

És akkor azon is eltűnődtem, mi lesz majd a jelszó, ha az „örültet” megtalálják? Egyszerű: „Pssst! Csss! Csendben lenni, elkenni! Titokban kell tartani a dolgot; pár tanú tudjon csak róla, de azok aztán tényleg, hogy – hitelesítsék.” Senki meg ne tudja, hogy a szegény fickónak elment az esze. Meg ne hallja az Elmebajokkal Foglalkozó Bizottság! Mary Hume-ról meg valami fényképekről gagyogott a bolond? Annál fontosabb, hogy efféle örült állítások ne hangozhassanak el többé, még egy eszelős ajkáról sem. Miért ne vinnék be dr. Tregannon magánintézetébe, Spencer Hume indítványára? S ha netán közölni kell a szomorú újságot Jim Answell-lal, bizonyára ő is inkább hallgatni fog, de még hogy! A házassága előestéjén igazán nem fogja örömmel világgá kürtölni, hogy elsőfokú unokatestvérét zárt intézetbe szállították.

Persze, az orvosok, akik a páciens ügyét a kezükbe veszik, gondoskodnak majd a személyes ingóságok – ruhák, kulcsok stb. – őrzéséről is. És akárhová rejtette azokat a fényképeket Reg Answell, mindet meg fogják találni, és a legrövidebb időn belül el fogják égetni. – H. M. pattintott az ujjával, majd szippantott, szusszantott. – Hát ennyi az egész, trotlikáim. Olcsó és nem ráz. Drágalátos Reginaldunkra addig felügyelnek, amíg meg nem ígéri, hogy jó kisfiú lesz – és az a kis örízet, legyünk őszinték, kijárt neki! Iszonyú kár, hogy a terv mégsem vált be. Hiszen ha nem ígéri meg, hogy jó lesz, akkor se bizonyíthatott volna semmit, sőt a dili gyanújától sem szabadulhatott volna; Avory Hume lánya pedig szépen férjhez megy. Történt ez már így egyszer-kétszer, tudhatják. Ez a tisztességes módja a botrányok eltussolásának.

H. M. nagyjából ugyanazt mondta el, csak részletesebben és kommentárok kíséretében, amit a tanúk emelvényéről dr. Quigley.

– Avory Hume – jegyeztem meg –, szerényen szólva, elég nehéz fiú lehetett.

H. M. meglepetten hunyorgott az öreg szoba tűzfényébe.

– Nem mondanám én még azt sem, fiam. Egyszerűen: tekintélyes ember. Azonkívül realista. Valaki zsarolta. Valamit tennie kellett. Hát ő cselekedett. Hallotta ma a bíróságon az apja-lányát. Nem ellenszenves nekem ez a fajta. Mondom, sajnálom, hogy a mulatságosnak ígérkező kis színjáték, ez a „holló vájja holló szemét” mégsem jól sült el; különben a mi hűvös Reginaldunk még hűvösebb helyre kerülhetett volna, ahol aztán elmélkedhet: milyen különbség van pénzszerzés és pénzszerzés között De hát én egy régimódi ügyvéd vagyok. Ken, és ha az összes holló kivájja egymás szemét, nekem akkor is a védencem – a szemem fénye. És megvédem. Nos, épp ennek érdekében kellett mindjárt azzal kezdenem, hogy előkaparok egy tanút, aki tud valamit Avory tervéről. Kész voltam, szükség esetén, akár Tregannon megvesztegetésére is, hogy köpjön...

– Megvesztegetést mondott?

– Hát persze. De aztán rábukkantam Quigleyre: mert az Orvostanács már különben is intézkedett, hogy nézzenek Tregannon körmére. Valaki kihallgatta Avoryt, Spencert és Tregannont, amikor kifőzték a dolgot; valaki, akit beépítettek Tregannon intézetébe, és csak az alkalmat várta, hogy a doktort leleplezhesse. Erre céloztam az imént, amikor a zűrzavar szemfényvesztéseiről szólva ezek áldásos hatásait is megemlítettem.

– No de hogyan alakul most a védelem irányvonala?

H. M. csak hörempölt egyet, és fenyegetően ráncolta a homlokát.

– Gyakorlatilag bebizonyította – folytattam –, hogy összeesküvést szöttek. De hát Storm és a vád csak nem fogja ezért mindjárt letenni a fegyvert? Meg tudja akadályozni, hogy Answellből mindennek ellenére is *ne* csináljanak gyilkost?

– Nem – mondta H. M. – Épp ez minden fejfájásom oka.

Hátratólt a székét, föltápáskodott, és mellét kidüllesztve föl-le járkált a szobában.

– Tehát mi a védelem irányvonala?

– A júdásablak – mondta H. M., keresztülpillantva szemüvege fölött...

– Jól van – folytatta rábeszélő hangon. – Nézze csak a bizonyítékainkat, még hozzá az elejétől, ahogy én. Igazoltuk az összeesküvés tényét; most már egy egész sor alkalmas javaslatot tehetünk annak elfogadtatására, hogy a kelepccét így és így készítették elő. A dologban engem, megvallom, egy mozzanat nem hagyott nyugodni. Avory és Spencer együttműködik, hogy Reginaldot behúzza a csőbe – eddig rendben. De a nagy mutatvány estéjére Avory a komornyik kivételével mindenkit eltranszporál a házból. Kimenős a szakács és a szobalány. Amelia Jordan és dr. Hume Sussexbe készül. Megálljunk! – mondtam, amikor idáig jutottam. – Spencer nem mehet el csak úgy ukmukfukk. A fivérének szüksége van rá. Ki ad különben szakvéleményt az álbolond állapotáról? Ki vizsgálja meg „alaposan”? Ki esküszik meg, hogy szó sincs narkotikumról? Dr. Spencer Hume. Ő lényeges eleme a tervnek: mondhatni, ő a dolgok tengelye.

– Vagy esetleg Tregannon.

– Jó; de hát Tregannon aligha lehet kéznél, a helyszínen. Nagyon kilógna a lóláb. És épp ebből a körülményből adódik a másik kérdésre is válasz. Ha Spencer túlságosan ott ólálkodik, hogy úgy mondjam, sztetoszkópot szegezve, akkor némelyek gyanakodva vonnák össze a szemöldöküket. Az a nő, Jordan kisasszony, igen, az hívta fel a figyelmemet erre a mozzanatra egészen véletlenül: egy hónapja hallottam a vallomását, amit most a bíróságon is elkotyorászott. Már akkor kiszúrta magamnak. Mert – emlékeznek? – mi is volt a dolga akkor szombat délután: Elmegy a kocsival Spencerért, felveszi őt a kórháznál, utána együtt hajtanak Sussexbe. Emlékeznek?

– Igen. No és?

– Arra is emlékeznek – mondta H. M., kinyitva a szemét –, mit kért tőle Spencer? Hogy csomagolja be a bőröndjét, és vigye azt is a kórházhoz; így neki nem kell bajlódnia vele. Süssenek meg, csakugyan, ha ember ennél jobb trükköt kitalálhat! Amelia Jordan Sussexbe készült. Spencer egy másodpercig sem. Ha azt akarjuk, hogy ne legyen nálunk valami, amire szükségünk van, akkor a következő csalhatatlan módszerhez kell folyamodnunk: megkérünk valakit, csomagoljon be helyettünk a bőröndünkbe. Az illető megteszi, ami tőle telik; igyekszik; berakja a bőröndbe, amire szükségünk lehet. De valami mindig kimarad. Így aztán Spencernek tálcán hozzák a nagy ürügyet.

Amelia Jordan megérkezik a kórházhoz, és – akkor Spencer – mert így történhetett volna – hálásan azt mondja: „Ó! De kedves; becsomagolt nekem. „Hát az ezüstnyelű fogkefémeket betette-e?” Vagy esetleg a háziköntös maradt ki, vagy az estélyi kezelőgomb, vagy bármi más: Spencernek csak sorra kell vennie pár dolgot, és máris helyben van. „Épp ezt felejtette ki?”, mondja. „Jóságos ég, kisasszony, mit gondol: lemehetek én oda Sussexbe a mit-tudom-én-mim nélkül? – ugye, szinte hallják Spencert? –, de most már attól félek, vissza kell mennünk érte a házhoz.”

H. M. a hasát ütögetve és redős szemhéja alól pislogatva olyan élethűen idézte fel dr. Spencer Hume-ot, hogy valóban hallani véltük az orvos hangját. Aztán hirtelen abbahagyta. Így szólt:

– Visszakocsikáznak tehát a házhoz. És – véletlenül, de rendelésre! – épp jókor érkeznek: Avory Hume épp akkor tett ártalmatlanná egy dühöngő ürületet, aki meg akarta ölni. Nos?

Szünet következett.

– Valóban takaros kis trükk, és meggyőző is lett volna – ismerte el Evelyn. – És a nő, Amelia Jordan, szintén be volt avatva a Reginald-ellenes összeesküvésbe?

– Nem. Akkor mi értelme lett volna a hókuszpókusznak?

Rá az a feladat várt, hogy a beavatatlan tanúk egyike legyen. A másik kettő Dyer és Fleming lett volna...

– Fleming?

H. M. nagyon savanyú képpel vette ki a szájából a szivart aztán visszatelepedett a2-asztalhoz.

– Ide figyeljenek! Hallották, mit vallott Fleming a tárgyaláson. He? No jó. Ismervén Fleminget Avory Hume tudhatta, hogy szomszédja esetleg pár perccel korábban érkezik. És most jól figyeljek meg ezt az elegáns időzítést, és azt hogy minek *kellott volna* történnie. Avory a leendő őrvongót pontban hat órára hívta meg magához – folytatta H. M. – Tudta jól, miért jön majd Reginald. Zsarolni. Tehát mérget vehetett rá, hogy többé-kevésbé pontosan megjelenik. Avory meghagyta Amelia Jordannak, hogy a kocsival (amelyet Dyer hoz el a garázsból) röviddel negyed hét után induljon. Adjon már valaki egy kis papírt-ceruzát. Nos, Avory Hume iszonyúan módszeres ember volt; hát ezt a kis gazemberséget is ugyanolyan módszeresen dolgozta ki, akár egy jelzálogszerződést. Íme: Pontban hat órákor megérkezik Reginald. Látja őt Jordan és Dyer. Dyer a dolgozószobába vezeti. Akkor a ház ura Dyert elküldi a kocsióra. Dyer alkalmasint ott ögyeleg még az ajtó körül pár percig; hiszen gazdája figyelmeztette, hogy a vendég nem megbízható ember, emlékezzenek csak. Dyer, mondjuk, hat óra öt perckor hagyja el a házat. Körülbelül hat óra tíz és hat óra tizenöt között jön meg a kocsival. Hat óra tizenöt és hat óra húsz között pedig Amelia Jordan elindul a kocsival a kórházba.

A Grosvenor Streetről autón alig pár perc az út a Paddington pályaudvar közelében húzódó Praed Streetig. Amelia Jordan, mondjuk, hat-huszonkettőkor érkezik a kórházhoz. Átadja a bőröndöt Spencernek, aki felfedezi, hogy hiányzik az ez-meg-az, és visszahajtanak. Nagyjából hat-huszonhét és hat-harminc közt érkeznek a Hume házba.

Akkorra már kész a színpad. Avory Hume „beindítja” a jelenetet, az eredmény: Dyer döngögni kezdi az ajtót – az ajtó kinyílik, és a dolgozószobában eszeveszett küzdelem nyomai látszanak. Reginaldon a mániás kitörések utáni tehetetlenség szokott nyomai: vadul néz a világba, szinte tántorog; sok magyarázkodásra aligha képes. Megérkezik a doktor, és megállapítja az orvosilag „szükséges” tényeket. És mindennek tetejébe megérkezik Fleming, mint az utolsó tanú. Tabló.

H. M. kifújta és elhessegette a füstöt.

– Csakhogy – mondtam ekkor – a dolog nem így ütött ki. Valaki élt a helyzet kínálta alkalommal – és meggyilkolta az öreget.

– Ez az. Az imént elmondtam maguknak, mi történt volna terv szerint. Most pedig, hogy még előbbre jussanak, összefoglalom, valójában mi *történt*. Időrendi táblázatot mutatok maguknak arról az egész estéről; nagyon sokatmondó kis összeállítás. A tárgyaláson már hallották a hivatalos időpontok legtöbbszörét: mikor érkeztek meg a hatósági közegek, mik voltak a gyilkossággal legközvetlenebbül összefüggő időviszonyok és így tovább. Egyéb, közvetlen bizonyítékul nem szolgáló időpontok nem kerültek szőnyegre. Én azonban ezeket is összeszedtem rendőrségi feljegyzésekből; és a táblázat mellé odakanyarítottam mindjárt a megjegyzéseimet is, miután beszéltem Jim Answell-lal és Mary Hume-mal. Felhívom a figyelmüket, miszerint... ó, már utálok kiejteni a számon ezeket a törvényszéki fordulatokat! ... e jegyzetek kellő elmeszorgalommal párosult tanulmányozása sok mindent megvilágít.

Belső zsebéből nagy, koszos papírlapot szedett elő; kitergette elének a sok összehajtogatástól elpiszkolódott, megkopott lepedőt. A bal oldali oszlopban látható

„Időrend”-et alkalmasint Lollypop gépelte. A másik hasámban H. M. kék ceruzával odakapart megjegyzései. Ilyesképp:

<i>Időrend</i>	<i>Megjegyzés</i>
6.10 Answell megérkezik, bevezetik a dolgozószobába.	Késett a köd miatt.
6.11 Avory Hume felszólítja Dyert, menjen el a kocsiórt; a dolgozószoba ajtaja csukva van, de nincs zárva.	
6.11-6.15. Dyer a dolgozószobához „Megőrlt?” vezető folyosón marad, az ajtó megvizsgálni. közelében. Hallja Answellt: eldől? „Nem azért jöttem, hogy megöljek reteszelve? valakit, már ha nem elengedhetetlenül hallotta volna, szükséges.” Később hallja, hogy reteszt kattanva Hume éles hangon beszél, de a szavait nem tudta kivenni, csak a fennhangon részéről; mondott végszót: „Ember, mi ütött „Megőrlt?”. magába? Megőrlt?” Dulakodásra valló zajokat hall. Bekopog, megkérdi, nincs-e valami baj. Hume azt feleli: „Nem, magam is elboldogulok a vendégemmel; menjen csak el –	Nem említik a kanállópást. Nagyon bűzlik; ezt „Dulakodás” = Answell Ekkor az ajtó be volt már Nem, különben Dyer ahogy a nehezen járó betolják. Megint remek munka Hume ugyanúgy bűzlik, mint a
6.15 Dyer elmegy a kocsiórt. érkezik a garázsba.	Engedelmes. 6.18-kor
6.29 Amelia Jordan befejezi saját bőröndjének és a dr. Hume kérésére összekészített utazótáskának a csomagolását.	Döbbenetes. Tegyük fel, kifelejt valamit? ?
6.30-6.32 Amelia Jordan lejön az zárva. emeletről. Bemegy a dolgozószoba állásban. ajtajához vezető folyosóra. Hallja Answellt: „A fenébe már, keljen fel!” Megpróbálja kinyitni a dolgozószoba	Bizonyos: retesszel be volt A Yale-zár „nyitva”

- ajtáját, zárva találja: retesszel
vagy más módon.
- 6.32 Dyer visszaérkezik a kocsival.
- 6.32-6.34 Amelia Jordan szól Dyernak:
válassza szét a birkózókat, vagy hozza
Fleminget; aztán ő megy Flemingért.
- 6.34 Látja, hogy Fleming már jön is
ne?
lefelé a háza lépcsőjén.
- 6.35 Fleming csatlakozik Amelia
Jordanhoz. Hármában kopognak
a dolgozószoba ajtaján.
- 6.36 Answell kinyitja az ajtót.
- 6.36-6.39 A holttest és a szoba
Hume az
megvizsgálása. Semmi kétség: ajtó
az
és ablakok belülről zárva. Answell
szerint
hűvös és révült magatartására
a szer a
megjegyzés hangzik el: „Mondja,
kőből van maga?” Answell válasza:
„Azt kapta, amit érdemelt, mert
hókuszpókuszt.
megmérgezte (vagy: preparálta)
nagy, nehéz
a whiskymet.” Kutatás whisky-ügyben.
pontosan
A palack és a szódásüveg tele,
kulcslyuk nincs.
a poharak érintetlenek; Answell kitart
vasrúd; a tolóablakok
állítása mellett, hogy csapdába csalták.
Pfuj!
Felfedezik, hogy a nyílról
letört az egyik toll egy darabja.
- 6.39 Fleming elküldi Amelia Jordant
dr. Hume-ért. Fleming ujjenyomatot
akar venni Answell-tól. Dyer közli,
hogy Spencer Hume öltönyében
van festékpárna.
- Eléggé korán; de hát miért
- A szer még hat. Brudine?
- Hogyan szabadult meg
eredeti szódásüvegtől? És
eredeti palacktól? Answell
semmit sem tett a pohárba;
palackban lehetett.?
- NB. - A zárákkal semmi
- Az ajtó fél hüvelyk vastag;
kilincsgomb és ajtó tábla;
illeszkedik a keretbe;
- Az ablak védőtábláin
is zárva. Klukkluk klukkluk
- Miért? Buzgómócsing?

6.39-6.45 Dyer nem találja sem a festékpárnát, sem az öltönyt. Eszébe jut, hogy egy régi festékpárna darabja?

van a dolgozószoba íróasztalában. Answell tiltakozik az ujjlenyomatvétele ellen; falnak taszítja Fleminget, végül elkedvetlenedve mégis hagyja magát.

6.45 Dyer kimegy az utcára, és hívja Hardcastle közrendőrt.

Átkutatták azt az asztalt?
(NB. Úgy vélem, át.)
Akkor hol a toll hiányzó

Idáig érve Evelyn közbevágott:

– Nohát! Azt jelenti ez az időrendi tábla, hogy csak kilenc perc telt el attól kezdve, hogy a szobába behatoltak, addig, hogy Dyer rendőrt talált? Ahogy a bíróságon beszéltek róla, mintha sokkal több idő ment volna el közben.

H. M. kedvetlenül horkantott.

– Persze. Mindig hosszabbnak tűnik az elbeszélte idő, hiszen annyi a mesélnivaló. De hát itt úgy írtam le, ahogy valóban történt, akárki összeállíthatta volna magának.

– Engem az döbbsent meg a legjobban – jegyeztem meg –, hogy mi ez a nagy hűhó a festékpárnák körül? A dologhoz láthatóan semmi közük festékpárnáknak. Nem mindegy, hogy Fleming vesz-e ujjlenyomatot Answelltől, vagy sem? A rendőrség úgyis vesz; és azokat is összehasonlítják a nyílveszőn talált ujjnyomokkal. De még a vád is felhozta a témát, és jól kikalapálta – a maga javára.

H. M. egész füstfelhőt eresztett a szoba légterébe, de ennél is töményebb meglepéssel dőlt hátra, fél szemét becsukva, hogy ne szálljon bele a füst.

– Hát persze, Ken. Csakhogy a vádat nem a festékpárnák érdekelték. Más témát kalapált a vád: azt, hogy Answell korántsem volt kábult, mert az ujjlenyomatvétele készülő Fleminget dühös szavakkal illette és gyilkos indulattal kente a falhoz. Ugyanígy támadhatott az áldozatra is, értik? No de, végül is, örülök, hogy felhozták a dolgot a vád részéről; ha nem teszik, nekem kellett volna megtennem. Engem ugyanis egy bizonyos festékpárna érdekel egészen rendkívüli módon. Az egész ügy kulcsa annak rendje és módja szerint ez a festékpárna. Most már maguk is értik; vagy nem?

XIV. Íjász időtáblázat

Az az eszmecsere ott főtt a „Milton” alacsony mennyezetű kis szobájában, miközben a bíróság délutáni ülésének kezdetére vártunk, mindörökre elevenen élni fog az emlékezetemben. A tűz fénye ott csillogott-tündökölt a fedeles ónkancsók során, H. M. hatalmas cipőin, szemüvegén, képtelenül vidám ráncokba gyűrődő arcán. Evelyn a lábát keresztbe rakva, előrehajolva, állát a tenyerére támasztva ült; barna szemében az a fajta mókás bosszúság tükröződött, amelyet H. M. minden nőből kivált.

– Nagyon jól tudja, hogy nem – mondta Evelyn. – És most ne kuncogjon és hintázzon itt, és ne vágjon nekem ilyen kéjes pofákat. Tudja, maga néha a legeslegbosszantóbb ember tud lenni, aki csak – ahh! *Miért* élvezi annyira, ha titokzatoskodhat?

– Semmi élvezet, semmi gyönyör, vesszek meg, ha... – dörmögte H. M., és el is hitte, amit mondott. – Annyi az egész, hogy egyesek rendkívüli élvezettel tesznek bolonddá engem, hát nekem is jólesik valamit törleszteni ebből. – Megenyhülve folytatta: – Különben, maradjunk a tárgynál. Olvassák el az időtáblázat hátralevő részét. Annyit kérdezek csupán: ha nem Jim Answell a gyilkos, akkor kicsoda?

– Nem, köszönöm – mondta Evelyn. – Sokszor megcsinálta már ezt velem. Felsorakoztatja a gyanúsítottakat, és mi választunk; s akkor kiderül, hogy maga végül is egészen más valakit tartogat a kalapban. Fogadok, hogy most azt fogja bebizonyítani, hogy a gyilkosságot Sir Walter Storm vagy a *bíró* követte el. Nem, köszönöm.

– Hogy érti ezt? – kérdezte H. M., s a szemüvege felett nézett Evelynre.

– Így értem. Ráirányította a figyelmünket erre az időtáblázatra, és ez nagyon gyanús jel. Láthatóan olyan személyekre uszít rá minket, akik a gyilkosság idején ott lapultak a helyszínen. De hát mi van a többiekkel?

– Miféle többiekkel?

– Hárman is vannak; legalább hárman. Gondolok itt Reginald Answellra, sőt magára Mary Hume-ra, valamint dr. Hume-ra. Az államügyész például „közölte” Mary Hume-mal, hogy Reginald aznap nem is volt Londonban: Rochesterben volt: Londonba legfeljebb éjfélre érkezett. És maga nem fordult szembe az ügyész állításával – legalábbis nem tett fel újabb kérdéseket a tanúnak. Nos, hát hol volt Reginald Answell? Tudjuk, hogy a gyilkosság éjszakáján *valamikor* járt a háznál, még ha későn is; ezt a saját szájából hallottam, az Old Bailey lépcsőjén lefelé menet. És Mary Hume is befutott: szintén késő éjjel. Végül ott van még a doktor. Maga először arra utalt, hogy dr. Hume-nak alibije van; erre mit tesz a doktor tegnap délután? Kentől tudom: levelet ír, melyben bevallja, hogy a saját szemével látta a gyilkosságot. Hogyan akarja maga összeegyeztetni ezeket az apróságokat?

– Ha méltóztatnának végigolvasni az időtáblát...! – H. M. üvöltött, mint egy sebzett erdei nagyvad. Majd töprengőre váltott: – Mert egy-két dolog aggaszt itt. – így folytatta: – Tudják, ugye, hogy bírósági végzés van Spencer őrizetbe vételére? Amikor kiderült, hogy szökésben van, Ciróka Rankin nem hagyta ki ezt a húzást. Ha pedig elkapják, bedugatja a hüvösre, gyilkossági ügy bírósági tárgyalásáról való önkényes távolmaradás vádjával. Gondolom, Walter Storm nagyon is sietve mondott le tanúja kihallgatásáról, holott kérhetett volna elnapolást is. Tudhatta, hogy a tanú meglógott. De tudta ezt Rankin is. Mármost vesszek meg, ha értem, hogy... no mindegy. Van valami ötlete, Ken?

Álláspontom egyszerű volt.

– Nincs sok érzékem a társadalmi igazságszolgáltatáshoz. Kevésbé izgat, hogy ki tette, inkább az, hogy: hogyan? Három lehetőség van: 1. mégiscsak Answell szúrta le; 2. Hume volt önmaga gyilkosa, véletlen, vagy öngyilkosság folytán; 3. ismeretlen gyilkosról és ismeretlen módszerről van szó. H. M., felelne néhány egészen egyenes kérdésre – de ugyanolyan egyenesen technikai kibúvók és kétértelműségek nélkül?

H. M. arca kisimult.

– Hogyne, fiam. Rajta.

– Maga szerint az igazi gyilkos a júdásablak segítségével hatolt be a szobába? Így van ez? Pontosan így?

– Így.

– És a gyilkosságot íjpuskával követték el? Ezt állítja?

– Ezt, ezt.

– Miért? Úgy értem, miért íjpuskával?

H. M. eltűnődött.

– Ez a leglogikusabb. Ken: ez volt az egyetlen fegyver, amely a bűncselekményhez megfelelt. És ennek a fegyvernek volt a legkönnyebb a használata is.

– A legkönnyebb? Arról a böhm nagy micsodáról beszél, amit bemutatott nekünk?

– Könnyű, ha mondom – vágta rá H. M. élesen. – És egyáltalán nem olyan böhm. Nagyon széles jószág, igen; emlékszik rá, fiam, de nem hosszú. Hiszen látta azt a rövid, „tömpe” íjpuskát. S hogy használata könnyű-e? Hallotta Fleminget: nagyon rövid távolságra még az amatőr sem hibázhat vele.

– Épp ezt akartam kérdezni – mondtam. – Milyen távolságról lőtték ki azt a nyilat?

H. M. savanyú képpel, de csúfondárosan pislogott ránk a szemüvege fölött: – Ez a tárgyalótermi beszédmodor, úgy látszik, ragályos. Én is úgy érzem magam, mint az az orvos, aki egy tárgyaláson azt mondta: „Olyan ez, mintha eskü alatt kollokválnánk.” Mármost Ken, azt a távolságot én pontosan hüvelykre meg nem mondhatom magának, bármennyire szeretné is. De hogy kibúvósdival ne vádoljanak, azt mondom: jó egy lépésnyiről, messzibbről aligha. Elégedett?

– Nem egészen. Milyen helyzetben állt Hume, amikor a nyilat kilőtték?

– A gyilkos beszélt hozzá. Hume az asztalnál állt és lehajolt, mert nézett valamit. S ahogy így előrehajolt, a gyilkos hanyag mozdulattal elsütötte az íjpuskát: nos, így történt, hogy a különben vízszintes vonalban kiröpített vessző olyan furcsa szögben hatolt a testbe. Walt Storm pokolian mulatságosnak tartotta ezt az állítást, pedig ez a szintiszta igazság.

– Lehajolt, mert nézett valamit?

– Így van.

Egymásra néztünk Evelynnel. H. M., szivarja csonkját szopogatva, odatolta elém az időtáblát.

– Hát akkor, ha így elmondták, ami a szívüket nyomja, miért ne néznének meg egy-két ugyanilyen fontos dolgot? Vegyük, mondjuk, Spencer Hume-ot. Doktorunk folytonossági hiány az ügyben, hiszen nem tett vallomást. Nem mintha különösebben fontos dolgokat művelt volna, miután visszatért a Grosvenor Street tizenkettőbe; hanem amit csinált, az érdekes. Tudják, Spencer pokolian megrémülhetett, amikor azt kellett látnia, hogy Jim Answell sétált be a csapdába, és nem Reginald.

– Ismerte látásból valamelyik unokafivért?

– Igen – mondta H. M., újabb furcsa pillantással. – Mindkettőjüket ismerte; sőt ő az egyetlen az egész istenverte ügyben, aki mindkettőjüket ismerte.

Időrend

6.46 Spencer Hume megérkezik vízhatlan alibije a Grosvenor Streetre. percing vizitet

Megjegyzés

Spencer bácsinak abszolút van. 5 óra 10 perctől 6 óra 40 tartott a kórházban. 6.40-kor lement, és az előcsarnokban várakozott. Végül kiment a lépcsőre. 6.43-kor (sebesen hajtván) A. Jordan érkezik kocsival, közli, jöjjön gyorsan (és vegye át a kormányt), mert Avory halott, és Mary vőlegénye bedilizett. Spencer bácsi úgy érzi, vége! Klukkluk klukkluk.

6.46-6.50 Hardcastle közrendőr
megpróbálja kihallgatni Answellt;
aztán telefonál a rendőr-őrszobára.

6.46-6.50 Spencer Hume felviszi az
emeletre Amelia Jordant: orvosra
van szükség.

6.51-6.55 Spencer Hume a
igazsággal,
dolgozószobába megy.
Fleming és Dyer jelenlétében
Answell azt mondja: „Maga orvos;
az ég szerelmére, tanúsítsa, hogy
megitattak valamivel.”
Mire Spencer: „Ilyesminek nyomát
sem lelem.”

6.55 Megérkezik Mottram felügyelő és
dolgozószobát
Raye őrmester.

6.55-7.45 Answell első kihallgatása.
Mottram felügyelő hallgatja ki;
más tanúk kikérdezése;
Mottram felügyelő és Raye
dulakodás
őrmester átkutatja a dolgozószobát.
tisztá törés

7.45 Megérkezik dr. Stocking,
a rendőrségi orvos.

7.45-8.00 A holttest megvizsgálása.

Miért nem rukkol ki Spencer az
hogya az ital preparálva volt?
Túlságosan veszélyes?

Először kutatja át a
a rendőrség.

A nyílvevessző szárán, vízszintesen:
portalan csík.
Nagyon különös; kilőtték?
Toll teljesen félbetörve; ez
közben nem történhetett; erős,

- valahova eltűnt a letört darab.
Szerkezet?
Kilőtték? Miféle szerkezet?
Kideríteni,
milyen effajta alkalmatosság
lehet az íjász
házában.
(Később.) J. Shanks, három ház
mindenese,
jelenti hogy a kerti házból eltűnt
egy íjpuska.
Eltűnt az íjpuska. Nincs meg a
golföltöny.
*1+1 = Equo ne credite.*¹ ó, zsaruk.

¹ (Ne higgyetek a lónak, ti. a trójai falónak. [A szerk.]

A seb iránya? Nem stimmel.
Talán mégis!

8.15 Spencer Hume telefonál
hazaért a hírre.

Mary Hume-nak Frawnendbe.

Nem otthon vacsorázott, de jókor

8.10-9.40 További kihallgatás, házkutatás.
Answell összeomlik.

9.42 Answell unokafivéréért.
a

Reginaldért telefonálnak.
gépkocsival, Rochesterből.

Reginald épp akkor érkezett haza

Duke Street-i lakásra:

Rochester-ből bizonyítottan 5.15-
kor távozott;

azt állítja, korán megvacsorázott
egy

szállodában, útközben, és sok
időt töltött a vacsorával;
visszatérve eléggé italos
állapotban volt.

Nem emlékszik a szálloda vagy a
helység nevére.

9.55 Reginald Answell a Grosvenor
Streetre érkezik.

10.10 Answellt beviszik a rendőrségre,
Reginald is vele megy.

10.35 Mary Hume az első
vonattal bejön Londonba.

10.50 A holttestet a hullaházba viszik;
miért?

ekkor felfedezik, hogy hiányzik
a halott zsebéből két levél.

Mary vette magához a leveleket:

12.15 Answell vallomása a rendőrségen.

Következtetés: A fentebbi időpontok és tények kétséget kizáróan
rámutatnak az igazi gyilkos kilétére. Klukkluk klukkluk klukkluk.

– Igen alapos munka – jegyeztem meg. és keményen H. M.-re néztem. – Mármost ebből
nekünk látnunk kellene valamit? Mellesleg, miért tér vissza olyan makacsul ez a „klukkluk-
klukkluk”?

– Ó, mit tudom én. Csak valami ilyet éreztem akkor – mentegetőzött H. M. – Ebből tudtam, hogy az igazság közelében járok.

Evelyn ismét a lajstroma pillantott.

– Nos, hacsak nem játszik hamisan megint, gyakorlatilag még valamit kizárhat: Reginaldra gondolok. Azt mondja, bizonyított tény, hogy Reginald öt-tizenöt évet hagyta el Rochestert. Londontól Rochester körülbelül harminchárom mérföld, ugye? Hát elméletileg éppenséggel elképzelhető, hogy valaki egy óra alatt megtegye; csak hogy forgalom is van a világon, és a városban nem is akármilyen! Tehát Reginald Answell aligha érkezett idejében a Grosvenor Streetre, hogy még gyilkosjelölt lehessen. Dr. Hume-ot pedig már eleve törölte.

– Töröltem Spencert? – csattant fel H. M. – Ó, azt azért nem, csillagom. Egyáltalán nem.

– De hát maga mondta, H. M., hogy Spencernek vízhatlan alibije van?

– Ó, azok az alibik! – hördült fel H. M., mindkét öklét rázva. Felállt; nagy dohogva, kacsázva elindult a szobában. – No de engem nem is ez izgat igazán. Hanem az a pokoli levél, amelyet Spencer bácsi írt az unoka húgának tegnap – az, hogy megesküszik a levélben: saját szemével látta a gyilkosságot, a tettes pedig Answell! Miért írt ilyet? Ha hazudik, mi az ördögnek *hazudna*? A legfontosabb itt az a gyanú, amit elhint, hogy: csakugyan Answell a gyilkos, a fiatalember pedig mégis őszintén megesküszik rá, hogy nem ő... ugyanis nem *emlékszik* semmire. Ó, a fene! Hallották már azt az elméletet, hogy Dickens is így akarta befejezni az *Edwin Drood*-ot? Hogy Jasper a gyilkos, csak nem emlékszik rá; ezért írta bele az ópiumszivart. Ugyanezt az ötletet használta fel Wilkie Collins a *Holdgyémánt*-ban: az ékszerlopással kapcsolatban. És ha most az én gyönyörűséges nagy elméletem összeomlik egy ilyen... de képtelenség! Nem és nem! Vesszek meg, ha van füle-farka; mert akkor hol marad a toll? Az első, akit gyanúsítottam. Spencer bátyó volt...

– Azért gyanúsította, mert alibije van? – kérdeztem.

– Jaj, hát magával csakugyan nem lehet beszélni – mondta H. M. fáradtan. – Nem látja a nehézségeket Arra gondoltam, hogy ha nem is saját kezűleg követte el a gyilkosságot, esetleg ő szervezte...

Új lehetőség bukkant fel.

– Emlékszem, olvastam is egy ilyen esetet – mondtam –, de már olyan régen volt, hogy nem emlékszem pontosan: kitalálás volt-e, vagy valóban megtörtént. A tenger szélén, fenn egy toronyban, egy férfi holttestére bukkannak, alkalmasint gyilkosság áldozata lett. Mellkasán érte a halálos lövés, de a fegyvert – egy sörétes vadászpuskát – sehol se találják. Egyetlen áruló nyom volt a toronyhelyiségben: egy horgászbot. Mit hoz a balsors, a torony ajtaját megfigyelés alatt tartották, és látták, hogy se be nem ment, se ki nem jött senki. A szobának egyetlen kis ablaka volt, sima falba vágott, tengerre néző ablak. Ki ölte meg a férfit, és hova lett a puska?... A titoknak igen egyszerű volt a nyitja. Öngyilkosság történt. A férfi feltámasztotta a puskát, magával szemközt az ablakban. Odaállt pár lépésnyire a puskacső elé, aztán a horgászbot segítségével megnyomta az érzékeny ravaszt. A fegyver elsült és a robbanás reakciójától kirepült az ablakon a tengerbe. A dolgot eleve gyilkosságnak vélték, és a család felvehette a biztosítási pénzt. Gondolja, hogy talán valami szerkezetet rejtettek el Avory Hume dolgozószobájában, amely véletlen érintésre kilötte rá a nyílvesztőt! Vagy mi a fenét gondol?

– Ilyesmiről szó sem lehet – tiltakozott Evelyn –, hiszen ha nincs hókuszpókusz, akkor kötelesek vagyunk azt hinni, hogy a gyilkos éppen Hume-mal beszélgetett amikor a dolog történt.

– Pontosan – hagyta jóvá H. M.

– Ennek ellenére – mondtam –, úgy látom, mintha eltávolodnánk a legfontosabb ponttól. Mindegy, ki követte el a gyilkosságot; mi volt az indíték? Mert azt ugye, nem akarja elhithetni velem, hogy Answell azért kapta le a falról s vágta Hume szívébe a nyilat, mert jövődöbéli apósa valami orvosszert csepegtetett az italába? Hacsak nem olyan örült valóban, amilyennek

Reginaldot szerették volna feltüntetni. De hát ebben az ügyben feltűnően kevés szó esett az indítékról. Kinek volt akár egy árnyalatnyi, halvány oka is, hogy Avory Hume-ot megölje?

– Elfeledkeztek a végrendeletről? – kérdezte H. M., és ránk emelte közömbös tekintetét.

– Miféle végrendeletről?

– Hallották a bíróságon. Avory Hume leghőbb vágya – mint a maguk erejéből feltört embereknek általában – az volt, hogy fiúunokája szülessen. És a végrendeletében mindenét – jól figyeljenek: mindenét! – erre a jövődöbéli unokára akarta hagyni.

– Elkészült a végrendelet?

– Nem. Már nem volt rá ideje, hogy megcsinálja. Így aztán gondoltam egyet és elmentem az okirattárba, leszúrtam egy shillinget és megtekintettem az eredeti végrendeletet, amelyet most beadtak hitelesítésre. Nos, hát a lány a főörökös, ez természetes is; de a többiek sem panaszkodhatnak. Ki-ki szép summát kap az öregúr pénzéből. Avory Hume az ilyesmit sem bízta a véletlenre. Még szegény öreg Dyernek is jutott; és találtam egy háromezer-öttszáz fontos tételt melyből a kenti Erdei Bajtársak építhetnek új otthont maguknak, a pénzt egyébként titkáruk veszi át és saját belátása szerint használja fel...

– Szóval a kenti Erdei Bajtársak összefogtak, bevonultak Londonba, és nyílhegyre nyársalták jötevéjüket? Ugyan, H. M.! Ez egyszerűen nem méltó magához.

– Én csak úgy megemlítettem egyet-mást – felelte H. M., meglepően szelíden, összevont szemöldökkel sandított fel rám. – Csupán azért, hogy lássam, feldereng-e valami a szürke állományukban. De nem, maga sosem lenne képes védelmet konstruálni, Ken: semmit sem képes kiolvasni az anyagból, és sejtelve sem volna, hová kapjon, hogy tanút találjon. Például! Tegyük fel, úgy gondolom, hogy életbevágóan fontos előkaparintani Spencer bátyút. Még ha nem citálom is a tanúk emelvényére, azért úgy vétem, nem ártana vele egy kicsit elbeszélgetni. Mit tehetnék, hogy elkapjam a frakkját?

Kopogás hallatszott az ajtón, és H. M. azonnal felrezzent látszólagos kábultságából. Szivaracsonkját a hamutálba pottyantotta, kihúzta magát.

– Befelé – mondta H. M..

Az ajtó, ha némi tétovázás után is, lassan kinyílt, és belépett rajta a kifogástalanul öltözött dr. Spencer Hume, kezében keménykalap, behajlított karján szorosra sodort ernyő.

XV.

»Milyen formájú a júdasablak«

Ha Justitia aranyozott szobra fogja magát és leszánkázna az Old Bailey kupolájáról, odapottyan elénk, akkor sem lehetett volna döbbenetesebb a hatás. Dr. Hume ma egyáltalán nem látszott olyan nyájásnak és kenetteljesnek. Betegnek látszott. Sötét haja ugyan éppoly gonddal volt fésülve, mint máskor, de az üde malacszíne odalett, s a kis éles szemekben szorongás csillogott. Attól, hogy Evelynt, meg engem is meglátott a tűz fényében, még jobban megrémült.

– Csak nyugalom, fiam – biztosította H. M. Visszaült az asztalhoz, fél kezét a homlokához emelte, és beárnyékolta a szemét. A doktor pillantása ösztönösen is a nagy épület irányába nyíló ablakra tévedt: oda, ahonnan a törvény kinyújthatta volna feléje a kezét.

– Barátaimmal vagyok – folytatta H. M. – Együkkel, ha jól hiszem, találkozott tegnap. Nohát, üljön le, gyűjtson rá. Ismeri a régi jó tűzérmondást: „Minél közelebb a cél, annál kisebb a veszély!” Hát most itt csücsül Círóka Rankin közvetlen közelében, vagyis ne féljen. Beállhat a karzati bejárathoz a sorba, elvegyülhet a karzaton a kíváncsiak közt ott ülhet akár Círóka Rankin feje fölött: neki fogalma se lesz róla; felőle akár Kínában is lehetne.

. – Én... ee... ezt jól tudom – felelte Spencer, és kesernyés mosolyfélét préselt ajkára. Nagyon egyenes derékkal ült a széken, és köpcös alakját furcsa méltóság övezte. H. M. szivarral kínálta; nem fogadta el. Csak ült térdére fektetett kézzel.

– Ha már nagyon itt tartunk – folytatta –, ma egész délelőtt a karzaton időztem.

– Aha. Mérget mertem volna venni rá, hogy látom ott magát – jegyezte meg mellékesen H. M. A jövevény egy kicsit még fehérebb lett. – Nem új trükk. Charlie Peace is azt csinálta, amikor a kis Habron gyilkossági tárgyalása folyt... akit az ő bűnéért vettek elő. Igaz szavamra, magában több a kurázsi, mint hittem volna.

– De maga azért... mégsem szólt fel nekem – hangzott a válasz.

– Nem szeretem a tárgyalótermi cirkuszokat – szippantott H. M., ujjait vizsgálgatva. – Csak zavarják a szép csöndes légkört, a nyugalmat, ami a gondolkozáshoz kell. De most nem ez a lényeg. Látom, megkapta tegnapi esti üzenetemet?

Dr.Hume letette a kalapját a földre, az esernyőt pedig gondosan a szék oldalának támasztotta.

– A lényeg az, hogy most itt vagyok – vágott vissza azután heveskedő szándék nélkül. – És felelne egy kérdésemre? Honnan tudta, hol talál meg?

– Nem tudtam – felelte H. M. – Csak végig kellett próbálnom a legvalószínűbb helyeket. Maga, ugyebár, lelépett. És mégis ráért, hogy igen hosszú, igen gondos, igen nyomós levelet írjon az unokahúgának; holott akit repülőgép- vagy hajó-, vonatindulás ideje köt, nem ér rá ilyesmire. Tudta, hogy már keresik, és hogy az idézésre való megjelenés elmulasztása törvényszegés. Egyetlen mentség van csak – ha súlyos beteg. Gondoltam, maga minden biztonnyal egyenest derék barátjához, Treganonnhoz rohan, és az ő magánintézetében vonul a föld... legalábbis takarók és jeges borogatások alá. Most bizonyára ott a zsebében az igazolás: „Fiam tegnap gyengélkedett...” Nem egy alkalommal mondtam már, hogy ez a nyomozómesterség csak annak a szakállas adomának a megdicsőített változata: tudja, amelyikben a gügye fiú találja meg az elveszett lovat. „Csak arra gondoltam, én hova mennék, ha ló lennék; és odamentem; hát ott volt.” Odaüzentem magának: hát maga ott volt.

– Elég furcsa üzenet volt az, egyébként – jegyezte meg Spencer, és szigorú pillantást vetett H. M.-re.

– Igen. Éppen ezért ideje a dologra térnünk. Arra gondoltam, egy valaki azért mégiscsak akad, akit nem szeretne akasztófa alatt látni.

– Úgy érti: saját magamat?

– Úgy értem – hagyta rá H. M., és a kezét levette a szeméről. Előhúzta az óráját; nagy darab, olcsó krumpoli volt; kitette az asztalra. – Figyeljen, doktor. Nem blöffölök. Ha mégis azt gondolná – akár be is bizonyíthatom. Nekem tizenöt perc múlva a bíróságon kellennem. Ma délután végzek Jim Answell védelmével. Nem azt mondom, hogy mérget vehet rá, de... de ha csakugyan elintézem az ügyet, hat a százhoz fogadom, hogy magát letartóztatják – gyilkosságért.

Spencer egy darabig hallgatott, ujjával dobolt a térdén. Aztán a zsebébe nyúlt cigarettatárcát vett elő, a tárcából cigarettát; a doboz teteje olyan kattánással zárult vissza – mintha máris egy végleges használatra szánt tároló fedele csukódna. Amikor a doktor beszélni kezdett, nyugodt volt a hangja.

– Ez blöff. Nem mertem volna azonnal ráválni, de most már tudom.

– Blöff, hogy pontos tudomásom van róla, hová tűnt a festékpárna és a golföltöny és minden egyéb? Blöff, hogy e pillanatban kivétel nélkül a birtokomban vannak?

H. M. ugyanazzal a rezzenetlen arckifejezéssel kísérté saját oldalzsebében eltűnő kezét. És kihúzott egy fekete festékpárnát a szokásos pléhdobozban, és vele egy hosszú gumibélyegzőt rajta név; s aztán odavágta a leletet az asztalra, a tányérok közé. Századszor is elcsodálkozva kérdeztem magamban, hogy vajon ez a tárgy miféle összefüggésben lehet az ügygel; most pedig még H. M. dühös kézmozdulatának és kifürkészhetetlen arcának ellentétén is

álmélkodhattam. Dr. Hume-on nem annyira megdöbbenés, mint inkább tanácstalanság és értetlenség látszott.

– De, kedves uram... hogyan, persze; mégis, de mi köze van ennek az egészhez?

– Mi köze?

– Dr. Quigley – felelte Spencer Hume csendes keserőséggel – ma a bíróságon jellemképet adott rólam. Azt hiszem, el kell fogadnunk ítéletét. És ha maga, tegyük fel, mind egy szálíg felsorakoztatja ezeket az érdekes tárgyakat, akkor is, mit bizonyít, ami még nem bizonyított? A vízbefúlt egykedvűen tekint az újabb tengeri út elé. – Újabb kísérteties mosoly jelent meg az arcán: mintha már-már a hajdani hengegő-fontoskodó mosolyát láttam volna viszont. – Nem állítom bizonyossággal, de talán Kai Lungtól van az idézet. Mivel azonban, gyakorlatilag, egy dologért már elítéltek, fűtyülök a maga további bűvészműtávjaira.

Cigaretára gyújtott, éles recsenéssel húzta végig a gyufaszálat a doboz oldalán. H. M. még egy darabig mereven nézte, aztán megváltozott az arca.

– Tudja – kezdte lassan H. M. –, akárhova tegyenek, kezdem azt hinni, hogy maga csakugyan bűnösnek tartja Answellt.

– Sőt: bizonyos vagyok a bűnösségében.

– Tegnap Mary Hume-nak írt levelében megesküdt, hogy látta a gyilkosságot. Elárulná nekem, igaz-e ez valóban?

A doktor függőleges helyzetbe emelte a cigaretáját, és lefűjt róla egy kis hamutömböt.

– Elvem, hogy nem vagyok hajlandó véleményt nyilvánítani még az időjárásról sem, érti? És még valamit. Egy dolog... zavart meg iszonyúan, igen... egy dolog örjített ebben az ügyben mindvégig – heves kézmozdulatot tett –, az, hogy *jómagam* abszolúte semmit nem csináltam! Segíteni próbáltam Avorynak. Segíteni próbáltam Marynek. Nem vitatom, hogy az orvosi etikát sértő eljárás volt ez így, azonban mindenki javára cselekedtem... és mi történt? Hajtóvadászat indult ellenem: igen, kérem, megismétlem: hajtóvadászat. De még tegnap, amikor szökni kényszerültem, még tegnap is segíteni akartam Maryn. Bevallottam neki, hogy én szereztem a brudine-t, Avory kérésére. Egyszermind köteles voltam azt is leszögezni, hogy James Answell gyilkos; és az utolsó leheletemmel is csak azt mondanám: gyilkos, gyilkos, gyilkos!

Ezzel az emberrel, láthatóan, együtt születtek a sablonkifejezések; nyilvánvaló őszintesége azonban még a hangjában vibráló önsajnálatot is feledtette.

– Látta, amikor Answell a tettet elkövette?

– Valamivel biztosítanom kellett magam. Ha csak az első felét írom meg, maga bemutatja azt a levelet a bíróságon, és esetleg segítettem megmenteni Answellt – egy gyilkost. Biztosítanom kellett, hogy ne vihesse bíróság elé a levelet.

– Ó – mondta H. M. más hangon. – Értem. Maga szándékosan biggyesztette oda azt a hazugságot, hogy ne merjük a levelet bizonyítékul felhasználni?

Dr. Hume egy kézmozdulattal félresöpörte ezt a témát, és nyugodtabb lett.

– Komoly kockázatot vállaltam. Sir Henry, amikor idemerészkedtem. Tettem ezt pedig azért, hogy bizonyos információcsere jöhessen létre. Tiszta feltételek, nemde? Ez csak *fair* játék? Tudni szeretném, mi az én jogi helyzetem ebben az ügyben. Először is, igazolásom van róla, hogy tegnap beteg voltam...

– Igazolása egy olyan orvostól, akit törölni fognak a névjegyzékből.

– De akit egyelőre még nem töröltek – vágott vissza a másik. – Nézze, ha a formaságokon lovagol, magam sem tehetek másképp. Tudja jól, hogy ma reggel valóban orvosi felügyelet alatt álltam. Másodszor pedig: a vád eltekintett tanúként való megidézésemtől; azonkívül a vád a bizonyítási eljárást lezárta.

– No persze. Mindazonáltal a védelem még nem zárta le a magáét. Így hát, doktor, továbbra is megidézhetik tanúnak: legfeljebb a másik részről.

Spencer Hume óvatos mozdulattal helyezte el cigarettáját az asztal peremén, összefonta ujjait.

– Sir Henry, maga engem nem fog tanúként megidézni. Mert ha mégis, hát én öt másodperc alatt a levegőbe... mit! a felhőig röptem a védelmi állásait.

– Ohó? Hát akkor most majd elbeszélgetünk arról, hogy bizonyos esetekben a bűncselekmény károsultja elállhat a feljelentéstől, amennyiben... hm? – Hume arca megfeszült, gyorsan körbehordozta rajtunk a tekintetét; H. M. visszafogottan éber tekintetében azonban csak valami jóakarató gonoszkodás csillogott. – Semmi baj – folytatta H. M. – Nem vagyok szőrszálhasogató, hogy ne mondjam: szeretem a görbe utat. De, mondja csak, honnan veszi ezt a hihetetlen, magaslégköri arcátlanságot hogy azzal fenyeget engem: ha ki merészelem ráncigálni elvonult magányából, odaáll a tanúk emelvényére, és közli, hogy látta a gyilkosság elkövetését? Valóban bámulom magát, fiam.

– Nem – mondta Hume nyugodtan –, csak a színigazat kell elmondanom, az is elég.

– A színigazat... magának...

– Hagyjuk ezeket a trükköket – mondta a doktor, és rosszállása jeléül magasba emelte egyik ujját. – Ma délelőtt elhangzott egy bizonyos kijelentés: nem vagyunk erkölcsbírószónok; tudja. Mary csak a test természetes hajlamát követte; és ettől még teljes joggal hitelt érdemlő marad a vallomása, mondjuk, egy gyilkossági ügyben. Megpróbáltam vérontás nélkül és fájdalommentesen a helyére tenni egy zsarolót (higgye el, nem olyan égbekiáltó bűn ez brit füleknek!); de ettől még nem veszti hitelét egy gyilkossággal kapcsolatos vallomásom.

– Ejha! És ha olyan nagyon utálja a zsarolókat, most engem mért akar megzsarolni?

Dr. Hume mély lélegzetet vett.

– Őszintén, igaz szavamra mondom: nincs szándékomban. Én csak azt mondom magának: ne idézzen tanúnak. A maga egész bizonyítása egyetlen hiányzó tolldarabra épül. Újra és újra, mennydörögve vágta oda minden tanúnak: „Hol az a darab toll?”

– No és?

– *Hozzám* került – jelentette ki dr. Hume igen egyszerűen. – És itt van.

Újra elővette a tárcát. A cigaretták alól óvatosan kihúzott egy kis kék tolldarabot; lehetett úgy egy és egynegyed hüvelyk hosszú és egy hüvelyk széles; és ugyanolyan műgonddal az asztalra helyezte.

– Látni fogja majd – folytatta a hirtelen beállt súlyos csendben, miközben H. M. arca egy rezzenésnyire se lett kevésbé szenttelen –, a törés szélei itt kissé egyenetlenebbek, mint a megmaradt darabon; de azért szépen összeillik majd. S hogy hol volt ez a tolldarab? Isten az atyám, nálam! Én szedtem fel a dolgozószoba padlójáról a gyilkosság estéjén. Ó, dehogy akartam én bűnjeleket gyűjteni; csak a tisztaságérzésem parancsolta így. És miért nem mutattam meg senkinek? Látom, máris ezt kérdezné tőlem. Kedves barátom, tudja-e, hogy maga volt az egyetlen, aki valaha is érdeklődött a kis tolldarab után? Bizony. A rendőrség rá se hederített. A rendőrség egyszerűen nem törődött vele – ahogy jómagam sem. Legyek őszinte? Meg is feledkeztem róla. De ha ez a tolldarab bizonyítékként a bíróság elé kerül, megnézheti a védelem ügyét. Meggyőztem?

– Igen – mondta H. M. széles, rettenetes vigyorral. – Végre meg. Meggyőzött róla, hogy mégiscsak tudott a júdásablakról.

Spencer Hume hirtelen felugrott közben a kezével levette a földre az asztal szélén elhelyezett cigarettát. Ösztönös rendérzékének parancsára gépiesen rátette a lábát, amikor újabb kopogás hallatszott. Az ajtó ezúttal jócskán hevesebben nyílt ki. Hátát görbítve, nyakát behúzva az alacsony ajtókeret alatt Randolph Fleming lépett be a szobába, agresszív vörös bajuszával – és nyomban félbehagyott egy mondatot.

– Nocsak, Merrivale, azt hallom, hogy maga... hát ez meg?

Mínta az képesztette volna el, hogy áradó szavai félbeszakadnak, úgy állt ott Randolph Fleming a doktorra merevedve. A maga csendes módján ő is szakasztott olyan *dandy* volt,

mint Spencer Hume: szürke puhakalapot viselt, amelyet nem lett volna túlzás kackiásnak nevezni, és a kezében ezüstfogantyús botot lóbált. Viharvert pofazacskói felpuffadtak, miközben Spencert nézte: egy kis meghökkenés és tétovázás látszott rajta; végül megbizonyosodott róla, hogy csukva mögötte az ajtó.

– Halló, hé, az ördögbe! – mondta aztán mogorván. – Azt hittem, hogy maga...

– Szépszerével lelépett? – egészítette ki H. M.

Fleming megleégedett annyival, hogy odadörmögte Spencer Hume-nak amúgy a vállán keresztül:

– Mondja csak, nem mászik be nyakig a pácba, ha most egyszerre feltűnik? – Majd H. M. felé fordult, és látszott rajta, hogy meg akar szabadulni valamitől, ami nyomja a lelkét.

– Először is, mondjuk ki kereken, nem akarom megsérteni. Mert nem haragszom magára, hogy tegnap úgy megnyaggatott a bíróságon. Ez a dolga, nem igaz, reggeltől estig. Ügyvédtől, dögvésztől... ahogy mondják, ugye. Nincs új a nap alatt, hahaha! De van itt valami, amit tudni szeretnék. Azt mondják – és igazán nem értem, miért, hogy esetleg maga is megidéz tanúnak. Mi kéne?

– Semmi – mondta H. M. – Azt hiszem. Shanks maga nélkül is jól elvégzi majd az azonosítást. És ha kérdezek is valamit magától, az csak merőben formaság lesz. Van nálam egy szép íjpuska, ezt akarom azonosíttatni, mint Ivory Hume tulajdonát. És erre Shanks tökéletesen elég.

– A mindenesember? – morogta Fleming, kesztyűs keze fejével megigazítva a bajuszát. – Ide figyeljen, megmondaná nekem...

– Miért ne – biztatta H. M., mert a kérdező habozott.

– Nem mintha erre akarnám kihegyezni ezt az egész kérdést – folytatta Fleming –, de még mindig azt gondolja, hogy szegény Hume-ot íjpuskával ölték meg?

– Kezdetől azt gondoltam.

Fleming jól fontolóra vette, amit hallott.

– Semmi olyat nem mondok, ami a véleményem visszavonását jelentené – szögezte le, mogorva, pillantás kíséretében. – Úgy gondoltam, azonban: valamit meg kell mondanom magának. Tegnap este végeztem bizonyos kísérleteket, csak úgy a bizonyosság végett. És – meg lehet csinálni. *Meg lehet éppen csinálni* íjpuskával, feltéve, ha a távolság jelentéktelen. Nem azt mondom, hogy azzal csinálták, csak azt, hogy csinálhatták. Van egy másik dolog is...

– Ki vele, fiam, azzal is – biztatta H. M. Odapillantott a doktorra, aki nagyon nyugodtan ült, és olyasféle hangokat hallatott, mintha száraz torkát köszörülné, de nem akarná, hogy zajt üssön vele.

– Háromszor is kipróbáltam... a nyíllövést íjpuskával, úgy értem – tette hozzá Fleming, szemléltető kézmozdulat kíséretében. – A vezértoll nagyon szeret megakadni a csörlő fogai közt, hacsak egészen *kivételesen* nem vigyáz az ember. Egyszer úgy akadt meg, hogy az íjpuska elsütésekor az egész toll kiszakadt a szárból. A másik alkalommal kettétört a toll. Mint az, amelyiket maga a bíróságon bemutatott. Jól értse meg – rázta H. M. felé az ujját eszemben sincs egyetlen szavamat se visszaszívni. De hát azért ilyen dolgok nem hagynak békén. Az ördög akárhová vigyen, nem tehetek róla. Azt gondoltam magamban: ha netán mégis van valami gyanús ebben a történetben, hát szólnom kell róla. Úgy van rendjén. És nehogy olyan badarságot higgyen, hogy személy szerint magának hozom a tippet. Dehogy; most mindjárt megyek az államügyészhez, és őt is figyelmeztetem. Akkor legalább az én lelkemet nem nyomja. Nos... azért csak úgy magunk közt: mi történt azzal az ördögátda tolldarabbal?

H. M. egy darabig csak nézett rá válaszul, szó nélkül. Az asztalon, *jól* megbújva tányérok, korsók, evőeszközök közt, ott feküdt a kék tolldarab, amelyet Spencer Hume tett oda. Spencer gyorsan odakapott érte, még mialatt Fleming beszélt, de H. M. gyorsabb volt nála.

Felcsippentette előle a tollat, a keze fejére rakta, mintha el akarná fűjni.

– Nagyon faramuci dolog ez, tudja – jegyezte meg ekkor H. M., Spencerre se pillantva. – Épp erről beszélgettünk, amikor maga jött. Gondolja, hogy esetleg ez lehet a hiányzó darab?

– Hol találta?

– Nos... épp ez az. Ez a vitás kérdések egyike. De maga, mint a téma szakértője, vetne egy pillantást erre a kis micsodára, és megmondaná, elképzelhető-e, hogy ezt kerestük?

Fleming óvatosan és gyanakvón vette át a tollat. Kétkedő pillantása H. M.-re, majd Spencerre révedt; aztán az ablakhoz ment, hogy a világoson vizsgálja meg. Éles szeme azalatt is körbepásztázta néhányszor a szobát, míg a tollat vizsgálta.

– Badar beszéd!

– Mi a badar beszéd, fiam?

– Az, hogy ez a kis micsoda itt az eredeti vezértoll darabja lenne.

Spencer Hume összehajtogatott zsebkendőjét húzta ki a mellényzsebéből, majd óvatos kis mozdulatokkal elkezdte körbedörzsölni vele az arcát, mintha azt akarná, hogy még fényesebben tündököljön. Valami ismerős volt nekem a szeme kifejezésében, valami, kétségekről vagy kétségbeesésről árulkodó jel. Láttam én már valahol ezt a kifejezést, még hozzá nem is régen. Olyan élénk volt a szemek-kezek mozdulata, hogy megmaradt bennem; de miért volt olyan ismerős.

– Úgy? – kérdezte H. M. szelíden. – Egészen határozottan azt állítja, hogy nem lehet az, hm? És miért nem?

– Ez pulykatoll. Mondtam magának – vagyis inkább maga szedte ki belőlem –, hogy szegény jó Hume mindig csak lúdtollat használt.

– Nagy a különbség?

– Nagy-e? Hó! – mondta Fleming, és megfricskázta a kalapja karimáját. – Ha bemegy az étterembe, és pulykát rendel, de libát tálalnak helyette, észreveszi a különbséget, nem? Ugyanígy van ezekkel a tollakkal is. – Új gondolat kezdte nyugtalanítani. – De mi folyik itt egyáltalán?

– Nincs semmi baj – horkantotta H. M., és különösebb nyomaték nélkül így folytatta: – Csak egy kis magánmegbeszélést tartottunk. Épp...

Fleming kihúzta magát.

– Nem szándékozom tovább időzni – mondta méltósággal. – Azért jöttem, mert nyomta valami a lelkemet. De hogy ezt tisztáztuk, részemről a szerencse, és nem is tagadom, hogy szívesen megyek végre a dolgomra. Csak azt jegyezni meg, hogy itt azért mintha pokolian furcsa dolgok készülnek. Mellesleg, doktor, ha sikerül megtalálnom a főügyészt, megmondjam neki, hogy visszajött és kész vallomást tenni?

– Azt mond neki, amit akar – felelte nyugodtan Spencer.

Fleming habozni látszott, már-már kinyitotta a száját, mint aki igencsak közel áll a kirobbanáshoz; hanem aztán mégis inkább csak biccentett egyet, méltósággal és súllyal, s elindult az ajtó felé.

Bár nem tudott róla, épp az ő jelenléte keltett egészen rendkívüli, számunkra is kielemezhetetlen zavart a szobában. H. M. felállt, úgy nézett le Spencer Hume-ra.

– Nem örül inkább, hogy nem kell megjelennie a bíróságon? – kérdezte tőle nagyon is szelíd hangon. – No, nyugodjék meg már. Nem akarom tanúnak idézni. A maga jelenlegi lelkiállapotában ilyesmit nem is merészelnék. De csak így, szigorúan magunk közt szólva, hamis bizonyítékot fabrikált, he?

A doktor mintha ezt a mondást elemezte volna, majd így szólt:

– Gondolom, nevezheti így is, bizonyos szempontból.

– De hát mi az ördögnek fabrikálta?

– *Mert Answell bűnös* – felelte a másik.

És akkor már azt is tudtam, mire emlékeztetett a szeme kifejezése: magára James Answellra emlékeztetett ugyanarra a csapdába esett őszinteségre, ahogy ő nézett szembe a vádakkal. Még H. M. szeme is megrebbent tőle. H. M. ünnepélyes kézmozdulatot tett, amelynek értelmét nem tudtam volna megmondani; közben Spencerre szegezte a szemét.

– Semmit se mond magának a júdásablak? – kérdezte H. M., és szavai nyomatékát kezének újabb érthetetlen mozdulatával toldotta meg; ám Spencer a szóra is, a mozdulatra is tanácstalan tekintettel válaszolt.

– Esküszöm, semmit – mondta.

– Akkor figyeljen rám – szólt H. M. – Két lehetősége is van. Az egyik az, hogy lelép. A másik, hogy ma délután megjelenik a bíróságon. Ha Walter Storm lemondott a kihallgatásáról, és ha magának csakugyan orvosi igazolása van tegnapra, nem csukhatják be, hacsak Ciróka Rankin iszonyúan meg nem dühödik valamiért – amit nem tartok valószínűnek. A maga helyében én elmennék a bíróságra. Hallhat ott egyet-mást, ami esetleg érdeklí, és talán magának is kedve támad tőle beszélni. Közölnöm kell azonban magával, hol van jelenleg az igazi tolladarab, az eredeti. A hiányzó tollrésznek is két darabja van. Az egyik annak az íjpuskának a fogai közé van beszorulva, amelyet majd a bíróságon bemutatok. A másik a júdásablakban maradt. És még egy figyelmeztetés: ha úgy látom, hogy összecsapnak a hullámok a fejem fölött, magát is megidézem, akármilyen veszedelmes ember. De nem hiszem, hogy szükség lesz rá. Egyelőre ez minden; most ugyanis vissza kell mennem.

Elindult, követték, csak Spencer maradt az asztalnál, arcán a kihunyó tűz vöröses visszfénye. Töprengett. Tegnap ilyenkor hallottunk először a júdásablakról. És most egy órán belül minden kiderül róla: hogy milyen rejtett és mégis milyen kézenfekvő; tátongva közeledett hatalmasan és hasznosan, akár egy pohárszék ködképe, csak egy kicsit mások voltak a méretei: tátongott, hogy mindenestől elnyelje az 1. számú tárgyalótermet. E pillanatban azért mégis csak annyit tudtunk, hogy a szoba zárva volt. A lépcsőfordulón Evelyn megérintette H. M. karját.

– Egy dolgot megmondhatna – sziszegte oda a foga közül. – Olyan egyszerű kis kérdés, hogy eddig az eszembe se jutott...

– Aha. Éspedig? – tudakolta H. M.

– Milyen alakú a júdásablak?

– Négyzet alakú – felelte H. M. habozás nélkül. – Vigyázat lépcső.

XVI.

»Magam raktam rá azt a színt«

– ... az igazságot a teljes igazságot és csakis az igazságot.

– Egen – mondta a tanú.

A tanú nem csócsált rágógumit; de ahogy az állkapcsa szüntelenül mozgott, ahogy mintegy a nyomaték kedvéért a nyelvvel hébe-hóba kis csettenő hangot hallatott, az szakasztott olyan volt mintha fáradhatatlanul ráгна. Keskeny, gyanakvó arca volt, és ez az arc váltakozva árulkodott szolgálatkészségről és dacról; a nyaka nagyon cingár; és a haja mintha édesgyökérszínű, sőt, mintha édesgyökérből lett volna. Ha egészen rendkívüli nyomatékot akart adni szavának, beszéd közben félrehajtotta a fejét mintha azzal a láthatatlan rágógumival csinálna valami trükköt; tekintetét pedig kérlelhetetlenül a kérdezőre szegezte. És H. M. kivételével mindenkit „lord uram”-nak szólított, de ez éppúgy lehetett a mélyen palástolt tisztelet jele is.

H. M. nekikezdett.

– Teljes neve Horace Cartyle Grabell, lakhelye Putney, Benjamin Street nyolcvankettő?
– Úgy van – felelte a tanú, derűsen védekezve máris, mintha bárki kétségbe merete volna vonni ezt a tényt.

– A Duke Streeten dolgozott a D'Orsay Chambers bérlakástömbben, ahol a vádlott is lakik?

– Ott.

– És mi volt a foglalkozása?

– Kisegítő takarító voltam.

– Mi a dolga egy kisegítő takarítónak?

– A következő. Néha akkora koszt csinálnak, hogy a szobalányok nem szeretnek vele bíbelődni. Például, ha a hamutartók megtelnek, a lakók általában a papírkosárba öntik az egészet. Vagy becsúsztatják valami alá a használt borotvapengéiket csak, hogy ne legyenek szem előtt rendetlenül. Meg széthajigálnak mindenfélét – hát szóval, érti mire gondolok. A kisegítő takarítót hívják a multságok után is.

– Ott dolgozott ez év január harmadika táján is?

– Nem a *táján* – helyesbítette H. M. szavait Horace Carlyle Grabell háborogva. – Hanem akkor; azon a napon.

– Igen. Ismerte az elhunytat, Mr. Hume-ot?

– Nem volt szerencsém a személyes ismeretséghez, de...

– Szorítkozzék a kérdés megválaszolására – szólt rá élesen a bíró.

– Igenis, lord uram – felelte békességre törekedve a tanú, és állkapcsa forgatásával most a felső ajkát húzta félre a fogairól. – Épp azt akartam mondani: egyetlen alkalom kivételével, amikor nagyon jól összejöttünk, és a megboldogult tíz fontot adott nekem, hogy fogjam be a pofám arról, hogy ő tolvaj.

Az eddigiek során a tudósítók jó párszor leírhatták ezt a szót: Szenzáció. A mostani epizódot aligha lehetett annak nevezni, mert senki se tudta, mit jelentenek Grabell szavai; ám az a mód, *ahogy* a szavait odavetette, különös hangsúlyt adott a dolognak.

A bíró lassan levette szemüvegét. Kiszabadította a száját a feszesen simuló paróka alól; összehajtott; így nézett a tanúra, fontolgatva.

– Tisztában van vele, mit mond? – kérdezte aztán Rankin bíró.

– Ó, hogyne, lord uram. Igenis.

– Csak ezt akartam tisztázni. Folytassa, Sir Henry.

– Mi pedig ezt kívánjuk *bizonyítani* tisztelt bíróság – morogta H. M. – Nohát akkor. Honnan ismerte látásból már olyan jól az elhunytat?

– Hát az úgy volt, hogy én egy másik helyen is dolgoztam, nem messze. Szombat reggelenként a heti bevételt mindig a Capital Counties bankba szállították, egy börtáskában. Én meg elkísértem a pénzt; afféle testőrszerep volt ez, no. Nem mintha egyszer is szükség lett volna rá, persze. A megboldogult hát ő ténylegesen nem csinált semmit; nem ő vette át a pénzt a pultnál, úgy értem, semmit. Csak kijött azon a kis ajtón, ott a bank hátsó részén, és állt a keze a háta mögött mindig, és úgy biccentett oda Mr. Perkinsnek, aki a pénzt szokta vinni, mintha az áldását adná, hát onnan ismertem.

– És mit gondol, mégis hányszor látta ott a megboldogultat?

– Iksszer.

– Egy tucatszor, mondjuk.

– Annál többször – igazította ki nyomban a tanú; hitetlenkedve rázta a fejét, és lyukas fogára szívta a levegőt. – Hat hónapja, vagy úgy valahogy, minden áldott szombaton.

– No, hát január harmadikán pénteken reggel hol volt?

– A szeméttartályt ürítettem ki a 3/c-ben – felelte Grabell azonnal. – Az Mr. Answell lakása. – Gyors, komoran barátságos kis jelt adott a vádlottnak, öklét saját álla alá szorítva, mintha így mondaná: fel a fejjel; ennek ellenére fennkölt ünnepélyesség áradt egész lényéből.

- Hol áll az a szeméttartály?
- A teakonyhában.
- A teakonyha az ebédlőbe nyílik?
- Ahogy szokás – erősítette meg Grabell.
- A két helyiség közt... csukva volt az ajtó?
- Igen. Vagyis majdnem. Résnyire.
- És akkor mit látott vagy hallott?
- No, hát túl nagy zajt azt ugye, nem csaptam. Ahogy ott állok a konyhában, hallom, nyílik az ebédlő ajtaja... szóval a másik ajtó, ami oda vezet a kis belépőből. „Nocsak” – gondoltam rögtön. Mert Mr. Answell visszajövetelével nem kellett számolnom. Bekukucsáltam, hát egy férfit látok bejönni az ebédlőbe, és hát nagyon fűgén és csendben lépdelt. Lehetett azt látni rögtön, hogy nem jóban jár. Az ebédlőben a redőnyök is mind le voltak húzva. A férfi előbb végigkopogtatta az összes falat mintha széfet keresne. Aztán kezdte kihúzogatni a pohárszék fiókjait. Hogy mit vett ki, mit sem, én úgy első ránézésre nem tudtam volna megmondani, mert annak az embernek akkor csak a hátát láttam. Viszont ahogy odament az ablakhoz, és feljebb húzta a rolót. hogy jobban lásjon, én is rögtön rájöttem, hogy kit tisztelhetek benne, és hogy mi van a kezében.
- Ki volt az?
- Ez a bizonyos megboldogult a Mr. Hume.
- És mit tartott a kezében? – kérdezte H. M.. megemelve a hangját.
- Answell kapitány pisztolyát azt ott, amit maga odarakott most az asztalra.
- Adják oda a fegyvert a tanúnak. Nézze meg alaposan, és állapítsa meg: ezt a pisztolyt vette ki az elhunyt akkor péntek reggel a szekrényfiókból, vagy sem?
- Ezt hát, ezt – mondta a tanú, és már darálta is a fegyver sorozatszámát mielőtt a kezébe kapta volna. Kihúzta és visszacsattantotta a tárat és úgy forgatta a kezében a pisztolyt, hogy az esküdszék legközelebb ülő nőtagja riadtan hátrább húzódott – Ugyan, hát ismerem, magam ürítettem ki egyszer a tárat, amikor a multság nagyon fickósan ment már.
- Mondja el, mi történt azután, hogy Mr. Hume-ot felismerte?
- Hát nem tudtam hinni a szememnek, az történt. Előhúzott egy kis jegyzetfüzetet és valamit ellenőrzött benne, de nagyon gondosan, aztán a zsebébe csúsztatta a pisztolyt. No, ez már kicsit sok volt. Gyorsan előléptem, és azt mondtam: „Halló-hé.” Mert mit udvariaskodjak olyan sokat egy ipsével, aki lopni jön éppen. Hát ettől összerezzen persze, próbálta nem mutatni. Megfordult a keze megint ott hátul, a szemöldökét majdnem a szájára préselte bajusznak – szóval, megpróbálta a Napóleont adni, ha szabad így mondanom. Azt mondta: „Tudja, ki vagyok?” Mondtam: „Persze; és azt is tudom, hogy éppen most fújta meg az Answell százados pisztolyát.” Azt mondta, ne beszéljek ilyen nevetséges dolgokat, tréfa az egész. Ismertem azt a hangot: az urak mindig így kezdik, ha nagy disznóságot csináltak, és megpróbálják elkenni, én csak tudom; és hát ezért tudtam, hogy ő is tudja. Ugyan, hát amikor Borefastleigh Lordot rajtakapták, hogy ott az ász, a király meg a bubi a mellényzsebében...
- Ezt elhagyhatja – mondta a bíró.
- Igenis, lord uram, úgy lesz. Szóval, mondtam akkor: „Ha tréfa, ha nem, most szépen lemegy a gondnokhoz, és elmagyarázza, miért fújta meg az Answell százados úr pisztolyát” Erre sokkal csendesebb lett: „Rendben van” – mondta –, „de azért azt csak tudja, ugye, hogy a kenyérnek melyik a vajjas fele, nem?” Mire én: „Fogalmam sincs, főnök; tekintve, hogy vaját se láttam világeletemben.” Mire ő, fogadok, nem azon a hangon, ahogy a bankjában beszélt azt mondta: „Kap egy fontot ha aztán csakugyan nem köpi el a dolgot” Gondoltam, lássuk, mit akar csakugyan. és mennyire, hát azt feleltem: „Bizony főnök; ez még csak margarin; és abból már épp elég is volt a kenyerenem.” Akkor ő azt mondta: „Jó, itt van tíz font, de ez az utolsó ajánlatom.” És elpályázott a pisztollyal.
- És maga eltette a tíz fontot? – kérdezte a bíró.

– Igen, lord uram. eltettem – felelte Grabell, panaszosan is, kihívóan is. – Mért lordságod mit tett volna?

– Ez nem olyan kérdés, amelyben ítéletet hozhatok – szögezte le Rankin tanácselnök. – Folytassa, Sir Henry.

– Opályázott a pisztollyal. – H. M. a fejét csóválta. – És maga mit csinált azután? .

– Tudtam, hogy valami nagyon jóra nem készülhet gondoltam hát nem fog ártani, ha figyelmeztetem az Answell százados urat.

– Ó? Figyelmeztette Answell századost?

– Igen. Nem mintha tőle egy shillinget is várhattam volna; de úgy gondoltam, ez a kötelességem, és kész.

– Mikor figyelmeztette?

– Akkor mindjárt nem, mert vidéken volt éppen. De másnap váratlanul feltűnt...

– Aha. Szóval Answell százados mégiscsak Londonban volt a gyilkosság szombatján, ugye? – kérdezte H. M. Szünetet tartott és válasznak elfogadta a tanú újabb állkapocstornóját amely már-már fintorgássá fajult. – Mikor találkozott vele?

– Úgy hat óra körül, szombat este. Behajtott a lakások mögötti autóparkolóra. Nem volt ott rajtunk kívül senki más, így aztán elmondtam neki, hogy Mr. Hume itt járt délelőtt és megfújta a pisztolyát.

– Mit felelt a százados?

– Egy ideig csak furcsán nézett, látszott, hogy gondolkozik, majd azt mondta: „Köszönöm; ez még nagyon jól fog jönni.”, aztán a markomba nyomott egy félkoronást, megfordult a kocsijával és elporzott.

– Jól figyeljen rám, fiam. Azt a pisztolyt, amelyet a vádlott zsebében találtak – azt a fegyvert, a fegyvert amelyet állítólag a vádlott vitt magával szombat este, hogy Mr. Hume ellen fordítsa – a valóságban Mr. Hume lopta el a lakásáról pénteken? Így igaz ez?

– Úgy igaz, ahogy a vadalma is Isten almája – felelte a tanú, és mivel H. M. kinyújtotta az ujját, válaszként messze kihajolt a tanúk emelvényének korlátján.

H. M. leült.

Grabell szószátyár és pökhendi tanú volt, de *amit* elmondott, az igen súlyos benyomást tett mindenkire. Tudtuk, persze, hogy mindjárt következik a „nagy közelharc”; mert, hogy a tanú és az államügyész közt nem alakult ki különösebb rokonszenv, azt már látni lehetett, amikor Sir Walter Storm még egy szót sem szólt. A londoni ember általában ösztönös tisztelettel és megilletődéssel néz a vörös talárra, amely így-úgy-amúgy a Törvény és a Birodalom s egyéb, mélyen gyökerező dolgok ősi jelképét idézi fel benne; így Grabell is szinte alázatos hódolattal fogadta a bíró minden szavát. Már a vád képviselőivel szemben semmi ilyesmit nem érzett. „Azok az alakok” nyilvánvalóan „olyasvalakit” képviseltek, akinek minden óhaja: letörni a rendes embert. Grabell sandán nézhetett rájuk, már amikor az emelvényre kiállt; most kész volt a beharcre. S ezt a szándékát korántsem csillapította Sir Walter – egyébként: csak megszokott! – gögös tekintete.

– Eeh... Grabell. Azt mondja, elfogadta Mr. Hume tíz fontját.

– Igen.

– Gondolja, tisztességes cselekedet volt ez magától?

– Gondolja, tisztességes cselekedet volt tőle, hogy tíz fontot ajánlott?

– Gondolom, itt nem Mr. Hume szokásai forognak szőnyegen...

– Hát azért foroghatnak. Mert maguk épp ilyesmikért akarják felkötetni azt a szegény ördögöt.

A főügyész arca egyszerre olyan fenyegetőre válhatott, hogy a tanú kicsit hátrahőkölt.

– Tudja maga, mi az, hogy bíróság sértegetése, Grabell?

– Hát hogyne.

– Mert ha nem tudná, a bíróság megmagyarázza magának. De alaposan ám! Elkerülendő tehát a kellemetlen következményeket kötelességem közölni: a maga dolga itt csak az, hogy kérdésekre feleljen. Megértette, mit mondtam?

Grabell iszonyúan elsápadt; és mintha elszakadással fenyegető póráz fogta volna vissza csupán; de aztán csak biccentett, és nem tett megjegyzést.

– Na jó. Örülök, hogy ennyit legalább megértett. – Sir Walter elrendezte a papírjait. – Szóval elfogadta azt a hallgatási pénzt Mr. Hume-tól?

– Elfogadtam. De utána az Answell százados úrnak is elmondtam rögtön a dolgot.

– Értem. „Becstelen földből becsület tör föl”: ezt akarja beadni nekünk, ugyebár? Azt akarja elhíttetni velünk, hogy maga azért méltóbb a bizalomra, mert kétszer is elárulta, akik bíztak magában?

– Hé, hé, mi akar ez lenni? – kiáltotta a tanú, és körbepillantott.

– Azt mondja, hogy január harmadika tájt a Duke Street-i D'Orsay Chambers alkalmazottja *volt*. Azt jelenti ez, hogy már nincs ott alkalmazásban?

– Azt... kiléptem.

– Kitették: mégpedig miért?

Csend.

– Kitették?

– Így is mondhatjuk.

– Szóval kitették. Miért?

– Feleljen a kérdésre – szólt rá a bíró élesen.

– Nem jöttem ki a gondnokkal, és létszámfölösleg volt.

– Kapott ajánlást a gondnoktól, mikor elbocsátották?

– Nem.

– Pedig ha csakugyan azért bocsátották volna el, amit az imént mondott nekünk, kellett volna ajánlást kapnia, nem?

Sir Walter Storm nem volt felkészülve efféle tanúra. Hatalmas tapasztalattárából azonban tudta, hol kell támadnia, anélkül hogy közelebbit tudott volna a tanúról.

– Azt mondja, hogy azon a január harmadikán, pénteken reggel a vádlott lakásán „ürítette ki a szeméttartályt”. Igen?

– Igen.

– Mennyi ideje volt már távol Mr. Answell és Answell százados?

– Úgy két hete, talán.

– Úgy két hete. Hát akkor azt mondja meg, miért kellett azt a szeméttartályt üríteni, ha már olyan rég távol voltak?

– Bármikor visszajöhettek.

– De maga épp az imént közölte jeles kollégámmal, hogy nem várta vissza őket. Így van?

– Valamikor csak meg kellett csinálni.

– És két álló hét alatt nem csinálta meg senki, ezt akarja mondani.

– Nem... vagyis...

– Felhívom a figyelmét, hogy azt a szeméttartályt akkor kellett volna kiüríteni, amikor a lakók eltávoztak; igen?

– Igen, de hát, ha így, ha úgy, el akartam intézni a dolgot. Nézze, lord uram...

– Továbbá azt mondja – folytatta a főügyész, két kézzel az asztalra támaszkodva és vállát leengedve – hogy amikor hozzálátott ehhez a művelethez, a redőnyök le voltak húzva, és maga nem ütött szinte semmi zajt?

– Igen.

– Maga a szeméttartályt mindig teljes sötétségben szokta kiüríteni?

– Nézzünk oda! Hát én ilyenre még nem is gondoltam...

– Vagy mindig olyan óvatosan mozog, nehogy felriasszon bárkit is az üres lakásban? Felteszem a kérdést: ha csakugyan ott volt a lakásban, abban az időben, amikor állítja, egyéb okból járt ott, nem a szeméttartály kiürítése végett, igaz?

– Nem.

– Akkor tehát a lakásba se ment be soha?

– De igen, csak lord uram nem enged szóhoz jutni; nohát, azt akarom mondani, hogy az öreg Hume volt a lakásban, és azt azt pisztolyt is ellopta, úgy segéljen!

– Nézzük, tud-e még valamit, ami segítségünkre lehet. Nem tévedek, ugye: a D'Orsay Chambersnek van portása is?

– Van.

– Elfogadja azt az állításomat, hogy ez a portás, amikor a rendőrség kihallgatta, azt vallotta: még az elhunythoz *hasonló* személyt se látott a D'Orsay Chambersben, sem pénteken, sem máskor?

– Lehet, hogy nem látott. A hátsó lépcsőn ment fel...

– Ki ment fel a hátsó lépcsőn?

– A Hume úr. Hogy arra távozott, az biztos, mert azt viszont én láttam.

– És annak idején tájékoztatta minderről a rendőrséget?

– Nem, hogy tájékoztathattam volna? Nem voltam ott. Másnap kiléptem...

– Másnap lépett ki?

– Igen, felmondásban voltam, és akkor szombaton járt le az egy hónap. Egyébként nem is tudtam, hogy fontos a dolog.

– Alkalmasint nem. De igen érdekesnek tartom, milyen sokan vannak, akik *egyébként* nem tudják, mi a fontos, most mégis egyszerre *minden* fontos nekik. – jegyezte meg Sir Walter Storm szárazon. – Amikor maga állítólag találkozott Answell századossal a parkolóhelyen, volt-e ott még valaki, aki most megerősíthetné ezt az állítását?

– Nem volt ott senki, csak az Answell százados úr. Miért nem kérdezik meg tőle?

Rankin bíró közbeszólt.

– A tanú megjegyzése, forma szerint, kifogásolandó – mondta –, egyébként mégis helytálló. Felteszem a kérdést: megjelenik előttünk Answell százados? Tekintve, hogy a bizonyítás egy része az általa közölhető információktól függ...

H. M. vészjósló nyájassággal máris szólásra emelkedett.

– Tisztelt bíróság, Answell százados a védelem tanújaként meg fog jelenni előttünk. Nem kell fáradni az előkerítésével. Réges-régen meg van idézve; és nem tartunk tőle, hogy nem jelenik meg, bár meggyőződésünk, hogy nem lesz túlságosan segítőkész tanúja az őt megidéző félnek.

(– Hát ez megint micsoda! – kérdezte suttogva Evelyn. – Hallottad, ugye, ahogy az alak maga mondta: nem kapott idézést. Pedig hát tudnia kellett volna, ha mégis kapott volna! Mi történik itt?) H. M. kétségkívül ismét valami váratlan húzást tett: eltökélte, hogy megjátssza az öreg *maestrót* ha belegebed is. Ennél többet senki se tudhatott.

– Nincs több kérdésem a tanúhoz – mondta hirtelen Sir Walter Storm.

– Szólítsák Joseph George Shanksot – mondta H. M.

Mialatt Grabell levonult az emelvényről, hogy átadja helyét az érkező Joseph George Shanksnak, a vád képviselői tanácskozni kezdtek. A vád furcsa kutyaszorítóba került. Valahogy ki kellett vágni, magát. Egyre cáfolhatatlanabbá bebizonyosodott ugyanis, hogy James Answell félreértés áldozata lett: hogy Hume Reginaldnak tervezte a csapdát, sőt még Reginald pisztolyát is ellopta. Persze, akármennyire is igazolódtak ezek a részletek, a vádlott ártatlanságát a legcsekélyebb mértékben sem igazolták. Eszembe jutottak egy nagy jogász szavai egy másik főbenjáró ügy tárgyalásáról; így foglalt össze bizonyos tényállást: „Tisztelt esküdtszék, vannak közvetett bizonyítékok, amelyek ugyanannyit érnek, ugyanolyan egyértelműek, mint a szemtanúk vallomásai... Hadd szemléltessem a dolgot: tegyük fel, van

egy szoba, annak egyetlen ajtaja és ablaka zárva: az ajtóhoz folyosó vezet. Jön valaki a folyosón, bemegy az ajtón a szobába, és ott talál egy másik valakit, pisztollyal a kezében, és a földön egy halott ember fekszik: a közvetett bizonyíték csaknem perdöntő erejű, már ha nem teljességgel az!” Most is ez volt a helyzet. A vádlottat ott találták egy zárt szobában: ezt a tényt továbbra sem cáfolta semmi. A közvetett bizonyíték most is ugyanolyan perdöntőnek látszott, mint a kezdet kezdetén. Az ügy leglényegesebb – és egyetlen lényeges! – pontját illetően nem merülhetett fel semmi kétség. Bármennyire meginogtak is a vád bizonyos bástyái, Sir Walter Stormnak nem volt oka rá, hogy meghátráljon.

H. M. hangja rezzentett vissza a valóságba.

– Neve Joseph George Shanks, foglalkozása szerint mindenek a Grosvenor Street tizenkettő számú házban?

– Igen, kérem – mondta a tanú. Alacsony, szélte-hossza-egy emberke volt olyannyira John Bull törpemása, hogy még az ünneplő ruha is furán állt rajta. Két késpengefényes fehér keménygallérszárny villogott az álla alatt: mintha az lett volna a rendeltetésük, hogy a nyakát magasba tartásuk, s ezzel is könnyebben, erőpazarlás nélkül beszéljen.

– Mennyi ideig dolgozott a Hume háznál?

– Ó – mondta a tanú töprengve. – Hat éve, vagy valahogy úgy, gondolom.

– Mi volt a dolga általában?

– Általában Mr. Hume íjászholmiját tartottam rendben; javítottam rajtuk ezt-azt; ilyesmi.

– Tekintse meg ezt a nyílveesszőt, amellyel a megboldogultat megölték... – A tanú ekkor gondosan beletörölte a kezét az ünneplő nadrágja ülepébe, aztán átvette a nyílveesszőt – Mondja meg az esküdteknek, látta-e már korábban is ezt a nyilat?

– Ó, hát hogyan láttam volna, kérem. Én erősítettem rá a tollakat. Emlékszem is erre a nyílveesszőre. A színezés egy kicsit sötétebbre sikerült, mint akartam.

– Gyakran erősítette fel az elhunyt speciális tollait a nyílveesszőkre? És maga szokta a vezértollat festeni? *Mr. Fleming tegnap ezt közölte velünk.*

– Így volt, kérem.

– No mármint, tegyük fel, mutatok magának egy kis toll-darabot – folytatta H. M., érvelő és meggyőző szándékkal –, és megkérem, mondja meg nekem egészen határozottan: ennek a középső tollnak a hiányzó darabjáról van-e szó... Meg tudná mondani?

– Ha ebből a tollból van a darab, kérem, meg tudnám. Meg aztán, akkor össze is illenek a részek.

– Összeillenek. De – hogy egy másik kérdést nézzünk itt egy pillanatra – maga ott dolgozott mindig abban a kis műhelyben vagy színben, a kert végében, ugye?

– Kérem, nehogy azt tessen hinni, hogy fontoskodom – mondta a tanú jószándékúan. – Miről is volt... az előbb...? Ó, igen. Ott dolgoztam.

– Tartott Mr. Hume íjpuskákat is a műhelyben?

A termen olyan székropogás hullámszóttá végig, hogy Shanks máris beleélhette magát a fontos ember szerepébe. Elengedte magát, könyékkal az emelvény korlátjára támaszkodott. A karzatról azonban valami szigorú szempár figyelhette bírálóan, mert a következő pillanatban, mint aki észhez tér, gyorsan visszaegyeneseedett az iménti „illendőbb” tartásba.

– Igen, kérem. Hármat is. Csuda gonosz külsejű jószágok azok.

– És hol tartotta őket?

– Egy nagy dobozban, kérem, egy olyan nagy szerszámosládában. Fogantyúja is volt; és ott állt a gyalupad alatt. – A tanú kétségbeesetten hunyorgott: figyelmét összpontosította.

– Azt mondja meg, bement-e maga abba a műhelybe január ötödikén, vasárnap, a gyilkosság utáni reggelen?

– Igen, kérem. Tudtam, persze, hogy vasárnap van, mindazonáltal figyelembe véve...

– Észrevett valami változást abban a színben?

– Igen, kérem. Tetszik tudni, valaki hozzányúlt ahhoz a szerszámosládához, szóval, ahhoz a ládához, amit én így hívok. Ott áll a láda közvetlenül a gyalupad alatt; ráhull a forgács meg a fűrészport, és, teljesen beborítja; így aztán, tetszik tudni, csak ránéz az ember, és máris látja, hogy valaki hozzányúlt, ugye.

– Maga a ládába is belenézett?

– Bele, kérem. Hogyne. És az egyik íjpuska hiányzott.

– Mit csinált, amikor ezt észrevette?

– Hát tetszik tudni, szóltam Miss Marynek a dologról; de ő azt felelte, hogy ilyesmikkel most ne vesződjek, tekintve a helyzetet; és hát így nem is törődtem a dologgal.

– Azonosítani tudná azt az íj puskát ha látná valahol?

– Hogyne, kérem.

Rejtekből – amelyet féltő gonddal őriztetett – H. M. most Lollypopnak adott jellel, előkért valamit. És előkerült egy fegyver, amely külalakra nagyon hasonlított az előző napi szemléltetőeszközhöz, amelyet a védelem a Towerből szerzett. Talán rövidebb volt és a feje szélesebb; az agya acélszegekkel volt kiverve, és kis ezüstlap intarziával díszítve.

– Ez az az íjpuska? – kérdezte H. M.

– Ez az, kérem, ez; a kis ezüstlapon még Mr. Hume neve is ott van.

– Nézze meg a csörlő hengerét ahol a fogakat látja. Mondja meg nekem, van-e ott valami beakadva – ohó, hát meg van! Csak vegye ki. Tartsa úgy, hogy az esküdtek is lássák. Úgy; mi ez?

– Ez, kérem, egy kis darab toll, kék toll.

Sir Walter Storm máris talpon termett. De most nem volt csúfondáros; ezúttal csak ünnepélyes volt komoly és udvarias.

– Tisztelt bíróság, azt akarja jelenteni ez, hogy a titokzatos tolldarabot látjuk, amelyről már annyi kérdés elhangzott?

– Csak egy részét tisztelt bíróság – horkant fel H. M. – Ha megvizsgáljuk, látni fogjuk, hogy egy kis darabja továbbra is hiányzik. Nem nagy darab. Csak olyan negyedszer fél hüvelyknyi. De nézzük. Állításunk szerint ez itt a második darab, összesen három van. Egy majd még csak ezután fog előkerülni. – A kötelező udvariaskodás után H. M. visszafordult a tanúhoz. – Határozottan meg tudja állapítani, hogy ez a tolldarab, amelyet most a kezében tart a nyílvevő letört vezértollának a része-e, vagy sem?

– Kérem, azt hiszem, meg – mondta hunyorogva a tanú.

– Hát akkor nézze meg, és állapítsa meg.

Shanks erősen összevonta a szemöldökét és még a vállát is felhúzta, úgy hajolt a toll fölé; közben az egész tárgyalótetemből fészkelődés, mozgolódás hallatszott. Mindenki szeretett volna valahogy óvatosan felállni, hogy jobban láthassa, mi történik. A vádlott arca is élesebb lett és már nem volt annyira sápadt; szintén a jelenet középpontja felé bámult, de a tekintete ugyanolyan döbönt volt, mint mindenki másé.

– Ó, kérem, ez az – jelentette ki Shanks. – Innét szakadt ki.

– Biztos benne? Úgy értem, egy letört toll darabkája csalóka jószág, nem? Még ha lúdtoll, s ráadásul egészen sajátos színezésű is: teljes bizonyossággal meg tudja mondani, hogy csak erről a nyílvevőről származhat?

– Ebben az esetben igen; hogyne, persze. Hogyne; magam raktam fel rá azt a színt. Egy kis ecsetkefével, ahogy a festéket szokás. Erre utaltam, amikor azt mondtam: összeillik a két darab. Van itt egy kis hézag a színezésben, egy helyen valamivel halványabb a kék, olyan forma, mint egy kérdőjel. Látni is most a kérdőjel felső részét, de a kis pontot meg az alsó farkincát nem látom sehogyan sem...

– Megesküdne – mondta H. M. erőltetés nélkül –, megesküdne rá, hogy a tollnak az a része, amely az íjpuskában megakadt a maga előtt levő nyíl vezértollából szakadt le?

– Hát kérem, arra meg.

– Egyelőre – mondta H. M. – ennyi elég.

A főügyész nyájasan tápázkodott fel, de ezzel már valami türelmetlenségfélét leplezett. A szeme ugyanis idegessé tehetette Shanksot.

– Az a nyilvessző ott magánál – jól mondom? – 1934-es dátumot visel. Azt jelenti ez, hogy maga a nyilvesszőt 1934-ben preparálta, vagyis színezte?

– Igen, kérem. Úgy tavasztájt lehetett az.

– És azóta látta ezt a nyilat közelebbről, úgy, hogy alaposabban szemügyre vehette? Ezt a következőképpen értem: Miután Mr. Hume az 1934-es céllövőversenyt megnyerte, a nyilvesszőt a dolgozószoza falára helyezte?

– Igen, kérem.

– És azóta – mert sok idő telt el azóta, ugye? – magának volt alkalma, hogy akár egyszer is megnézzé alaposabban?

– Nem, kérem, amíg az az úriember – a tanú itt H. M. felé bökött a fejével – úgy egy hónapja meg nem kért rá.

– Ó! Tehát, 1934-től egészen mostanáig egyszer sem látta a nyilvesszőt?

– Nem, kérem.

– Ennyi idő alatt, gondolom, igen sok nyilvesszőt igazított és preparált Mr. Hume részére?

– Hogyne, kérem.

– Százával, úgy is mondhatni?

– Nos, kérem, talán ez így egy kicsit sok lenne, de...

– Hát próbálja megközelítő pontossággal: mondjuk, ez idő-alatt száznál is több nyilvesszőt igazított és preparált?

– Hát igen, így már inkább. Iszonyú sokat elhasználnak, tetszik tudni.

– Értem. „Iszonyú sokat.” Hát akkor megmondaná nekünk, hogyan képes a száznál is több nyilvessző közül, amely a keze alatt e több mint egyéves időszak során megfordult kiválasztani és csalhatatlanul azonosítani ezt az egyet az 1934-ben készített színezés alapján? Hadd emlékeztessenem, hogy eskü alatt vall.

E szörnyűséges figyelmeztetésre a tanú szeme megint felkalandozott a karzat felé, mintha onnan remélne támogatást.

– Nos, tetszik tudni, ez az én mesterségem, és...

– Tanú csak a kérdésre válaszoljon. Az évek során száznál több nyilvessző fordult meg a kezén, és maga csalhatatlan bizonyossággal vall egy 1934-ben festett színről? Egyetlen tollról?

– Nem szeretném azt mondani én, kérem... tetszik tudni, hogy... vagyis, történhet bármi... helyesebben akármi megeshet és...

– Igen, igen – mondta a főügyész. Úgy érezte, helyben van. – No mármost...

– És ennek ellenére is csak ugyanazt mondhatom, kérem!

– De nem merne megesküdni rá. Értem. Nohát – folytatta az ügyész, és hártavékony, géppel teleírt papírlapokat emelt fel az asztalról –, itt van a vádlottnak a rendőrségen tett vallomása. (Kérem, nyújtsák oda a tanúnak.) Lenne olyan szíves, Mr. Shanks, felolvasni nekünk e vallomás első passzusát?

Shanks megrökönyödött; gépies mozdulattal vette át a papírt. Először ugyanolyan kételkedve pislogott, ahogy már a korábbiakban is láttuk tőle. Majd kotorászni kezdett a zsebeiben, látható eredmény nélkül; telt-múlt az idő, és egyre nyugtalanabbá tette őt magát is. hogy így feltartja a bíróságot. A hatalmassá torlódó szünet végül teljesen kihozta a sodrából.

– Kérem, nem találom sehogyan sem a szemüvegemet. Attól félek pedig, hogy anélkül...

– Jól értettem – mondta a másik, a jelek szerint helyesen értelmezvén a korábbi hunyorgásokat – jól értettem, hogy szemüveg nélkül képtelen elolvasni a vallomást?

– Nem azt mondom azért én, kérem, hogy képtelen vagyok, de...

– De egy nyilat, amelyre 1934-ben rakta fel a színt ugye, azonosítani tud?

Sir Walter Storm válasza sem várva leült.

H. M. ezúttal visszavette a tanút. Harcias volt a gesztus, ám a kérdezz-felelek rövid.

– Hány ízben nyerte meg Avory Hume azt az évenként rendezett íjászversenyt?

– Háromszor, kérem.

– A nyílvesző mindig különdíj volt ilyen alkalmakkor, ugye?

– Igen, kérem.

– Szóval ez a nyílvesző nem csak úgy „egy volt a száz közül”, hm?

– Nem, korántsem.

– Megmutatta magának Avory Hume a nyílveszőt, és felhívta rá a figyelmét miután az első versenyt megnyerte?

– Igen, uram.

– Na – mondta H. M., megemelve kicsit a talárját hogy a nadrágját feljebb ráncigálja. – Ez akkor elég is lesz. Nem, nem arra van kifelé, fiam; az ott a bírói pulpitus; majd a teremőr kivezeti. – Megvárta, míg kivezetik Shanksot aztán újra felállt.

– Szólítsák Reginald Answellt – mondta H. M.

XVII.

»Az ablak nyílásában...«

Reginald Answell forma szerint nem volt őrizetben: ahogy a teremőr a tanúk emelvényéhez vezette, szabad embernek látszott. Ám közvetlen mögötte felfedeztem egy ismerős figurát; csak a neve nem akart sehogyan sem az eszembe jutni, amíg rá nem jöttem, hogy Carstairs törzsőrmester az, aki H. M. whitehalli rezidenciájának bejáratát őrzi. A törzsőrmester arcán a jóindulatú foglárók komor kifejezése ült.

Megint botrány előszelétől zörgött a haraszt; és minden szempár azonnal Mary Hume-ot kereste, ő azonban nem volt a tárgyalóteremben. Reginald hosszú csontos arca egy kicsit sápadtnak, de eltökéltnak látszott. Emlékszem, azt gondoltam akkor: ez dörzsölt alak, és eszerint kellene bánni vele – bármi legyen is H. M. szándéka egyébként. Persze, könnyen okozhatta ezt az érzést az az ellenszenvhullám is, amelyet Reginald Answell sötétzőke hajának (mesterséges) hulláma, vagy vonásainak és tekintetének hűvös magabiztossága váltott ki bennem: talán inkább ez utóbbi, s nem az a másik enyhébb mesterkéeltség. De az esküt tiszta, kellemes hangon mondta.

H. M. láthatóan mély lélegzetet vett. Tudtuk, miféle indulatok feszülnek a sima felszín alatt; felmerült hát a kérdés: H. M. végül is nem lesz-e kénytelen úgy faggatni, keresztkérdésekkel, a saját tanúját, mintha – máris az ellenféltől vette volna át?

– Neve Reginald Wentworth Answell: állandó lakása nincs, de ha Londonban tartózkodik, a Duke Streeten lakik, a D'Orsay Chambers nevű lakótömbben?

– Igen.

– Szeretném, ha tudatában lenne – mondta H. M., karját összefonva – hogy nem köteles olyan kérdésre felelni, amely gyanús színben tüntetné fel bármely cselekedetét. – H. M. szünetet tartott. – Az alábbi kérdés, mindazonáltal, nem fenyeget ilyen veszéllyel. Amikor a rendőrség megkérdezte, hol s merre járt általában január negyedikén, szombaton este, elmondta a teljes igazságot?

– Nem mondtam el a teljes igazságot.

– És most, eskü alatt, kész a teljes igazság elmondására?

– Igen – mondta Reginald, és látszólag csak úgy sugárzott belőle az őszinteség. A szeme – nem tudok rá jobb szót – megszikrázott.

– Londonban volt január negyedikén, szombaton, késő délután?

– Londonban voltam. Rochesterből egyenesen a D'Orsay Chambershez hajtottam. Öt perccel hat után érkeztem meg.

Lehetséges, hogy itt H. M. egy kicsit megmerevedett, és megint valami furcsa feszültség érződött. H. M. félrehajtotta a fejét.

– Nono? Eddig úgy tudtam, hat óra tíz perckor érkezett. Hát mégsem?

– Sajnálom. Valamivel korábban. Nagyon jól emlékszem az óra állására a kocsim műszerfalán.

– Aznap este fel akarta keresni a megboldogultat?

– Fel. Udvariassági látogatás lett volna.

– Amikor a D'Orsay Chambershez érkezett találkozott Horace Grabell-lel?

– Hogyne.

– Grabell beszámolt magának arról, hogy az elhunyt péntek reggel látogatást tett a szálláshelyén?

– Igen.

– Közölte, hogy az elhunyt magához vette a pisztolyát és azzal együtt távozott?

– Igen.

– És maga mit tett minderre?

– Nem értettem a dolgot; persze, nem is tetszett. Így arra gondoltam, hogy talán jobb lesz, ha meg sem látogatom Mr. Hume-ot. Távoztam. Egy... egyet-kettőt fordultam még a kocsival, aztán – nem sokkal utóbb – elhagytam a várost. Nem is jöttem vissza, csak – jóval később.

H. M. hirtelen leült. Volt valami furcsa hangsúly abban, hogy „nem sokkal utóbb”; H. M. figyelmét sem kerülhette el, ha mindnyájunknak feltűnt. Sir Walter Storm igen hirtelen termett talpon.

– Azt mondja tehát, Answell százados – kezdte az államügyész hogy „egyet-kettőt fordult még”, és „nem sokkal utóbb” távozott kocsijával a városból? Mit jelent az, hogy „nem sokkal utóbb”, ebben az esetben?

– Fél óra múlva, vagy talán egy kicsit később.

– Fél óra? Nem lesz az sok egy kicsit?

– Nos... gondolkozni akartam.

– Hová hajtott?

Csend.

– Hová hajtott, Answell százados? Meg kell ismételnem a kérdést.

– Mr. Hume házához, a Grosvenor Streetre – felelte a tanú.

Egy másodpercig fel sem fogtuk, mit jelent ez a mondat. Még a főügyész is habozott egy pillanatig, mielőtt folytatta volna; bármit gondolt is egyébként. A tanú lényéből elfogulatlan őszinteség áradt – felismertem benne a tegnap látott „elragadó” Answell századost.

– Azt mondja tehát, hogy Mr. Hume házához hajtott?

– Igen. Reméltem, nem fogja ezt kérdezni, ügyész úr. – Kurta pillantást vetett a vádlott felé, aki csak bámult rá. – Megmondtam előre, hogy semmit sem tehetek *érte*. Úgy tudtam, nem idéznek meg.

– Azt is tudja, hogy most az a dolga, hogy elmondja az igazságot? Rendben van. Miért ment Mr. Hume házához?

– Nem is tudom pontosan. Gondoltam, furcsa história készül, nagyon furcsa história. Eszem ágában sem volt bemenni; csak úgy körül akartam járni a házat, hogy lássam, végül is – mi történik.

– Mikor érkezett a házhoz? – kérdezte sürgető hangon a főügyész. Még Sir Walter Storm szavaiból is izgatott kíváncsiság sugárzott, hogy – csakugyan mi történt?

– Hat óra tízkor.

A bíró hirtelen felpillantott.

– Egy másodpercre, Sir Walter... – Apró szemét a tanú felé fordította. – Ha tíz perccel hat után ért oda, az azt jelenti, hogy a vádlottal egy időben?

– Igen, elnök úr. Ami azt illeti, még láttam is, amikor bement a házba.

Azt hiszem, a mozdulatlanságnak nincsenek fokozatai. H. M.-et mégsem láttam még soha olyan halálosan mozdulatlannak, mint abban a pillanatban. Ceruzával a kezében, terebélyesen ült ott fekete talárjában: és mintha a lélegzete is megállt volna. A vádlottak padján hirtelen megreccsent James Answell széke. A vádlott furcsa, heves mozdulatot tett, mint amikor az iskolában próbálja jelentkezésre feltenni a kezét egy gyerek – de aztán hirtelen visszafogta magát.

– És maga akkor mit csinált? – kérdezte a főügyész.

– Nem tudtam, mit tegyek. Rejtély volt a számomra, mi történik, és miért van ott Jim. Egy szóval sem említette, hogy látogatóba készül, amikor Frawnendben utoljára láttam. Arra is kíváncsi voltam, engem vajon érint-e a dolog; joggal, hiszen komolyan udvaroltam Miss Hume-nak. Nem mentegetőzöm azért, amit akkor este a Hume háznál csináltam. – mondta a tanú, és kihúzta magát. – Bárki azt tette volna a helyemben. Tudtam, hogy Mr. Hume házat és a szomszédos házat szabad bejáratú köz választja el...

Sir Walter Storm (ezt nem szabad elhallgatnunk) hirtelen szorongató szükségét érezte, hogy megköszörülje a torkát. Nem úgy beszélt, mint aki a saját tanúját hallgatja ki, és úgy sem, mint aki az ellenfelét; hanem csak úgy, mint aki szeretné végre megtudni az igazságot.

– Járt azelőtt a Hume házban, Answell kapitány?

– Hogyne, több ízben is, bár Mr. Hume-mal sosem találkoztam. Miss Hume-mal voltam a házban. Mr. Hume nem örült különösebben az ismeretségünknek.

– Kérem, folytassa.

– Én... én...

– Hallja, mit mondott magának a vád képviselője – szólt rá a bíró, rezzenetlen tekintettel. – Folytassa beszámolóját.

– Miss Hume-től sokat hallottam már Mr. Hume „dolgozószobájáról”. Tudtam, hogy ha Jimet fogadja, csakis ott tartózkodhatnak. Elindultam a ház mellett, a közön – esküszöm, semmi egyéb szándékom nem volt, csak az, hogy közelebb kerüljek hozzájuk. Pár lépés után elérkeztem egy kis lépcsőhöz, amely jobb kéz felé a Hume házba vezetett: üvegablakos ajtó vart ott, csipkefüggönnyel az ablak belső oldalán. Az ajtó mögött ott volt az a bizonyos kis folyosó, amelyről Mr. Hume dolgozószobájának ajtaja nyílik. Ahogy benéztem a függönyön keresztül, a komornyikot láttam – épp Jimet vezette a dolgozószobához, és kopogott Mr. Hume ajtaján.

A terem légkörében olyan változás érződött, mintha léghuzat kezdené lebegtetni a vád és a védelem asztalán a papírlapokat.

– Maga akkor mit csinált?

– Én... várakoztam.

– Várakozott?

– Az ajtón kívül. Nemigen tudtam, mit csinálhatnék.

– Meddig várakozott?

– Körülbelül hat óra tíztől vagy tizenkettőtől úgy fél hét utánig, amikor azok hárman behatoltak.

– És maga – mondta Sir Walter, előreökve ujját –, maga éppúgy nem említette mindezt senkinek, ahogy egyéb dolgokat másoknak?

– Nem említettem. Gondolja, azt akartam, hogy az unokafivéremet felkössék?

– Ez nem megfelelő válasz – csapott le a bíró.

– Bocsánatot kérek, elnök úr. Úgy értem... féltem attól, ahogyan ezt a körülményt értelmezhetik.

Sir Walter egy pillanatra lehajtotta a fejét.

- Mit látott az üveglakos ajtó túoldaláról?
- Láttam, hogy Dyer kijön a dolgozószobából hat óra tizenöt körül. Láttam, ahogy Miss Jordan lejön, fél hét tájt, és kopogtat az ajtón. Láttam, ahogy Dyer is épp akkor visszatér, és hallottam, hogy Miss Jordan azt kiáltja neki, hogy odabent birkóznak. És a továbbiakban...
- Egy pillanat. Hat óra tizenöt, ugye. Dyer elhagyta a dolgozószobát, és Miss Jordan hat óra harminckor jött le az emeletről; mármint e két időpont között maga látott-e bárkit is a dolgozószoba ajtajához közelíteni?
- Nem láttam senkit.
- Pedig jól látott onnét, ahol állt?
- Igen, a kis folyosónak nincs világítása, de a hallban égett a villany.
- Onnan, ahol állt, az ajtó külső oldaláról – (kérem, adjanak a tanúnak egy alaprajzot!) –, jól látta a szoba ablakait?
- Hogyne. Ott voltak közvetlenül bal kézre tőlem, ebből a rajzból is megállapítható.
- Közelített ezekhez az ablakokhoz bárki is az alatt az idő alatt?
- Nem. Senki.
- Odamehetett bárki is ezekhez az ablakokhoz anélkül, hogy maga látta volna?
- Nem. Nagyon sajnálom az egészet. Tudom, büntetésre kell számítnom, hogy nem mondtam el eddig...

Itt szünetet tartok, mert a teremben is efféle elképedt szünet következett. Számos példáját ismertük már a védelem végszóra betoppant mentő tanúinak. Ez a tanú, bár a védelem idézte meg, a vád végszóra betoppant embere lett; és szorosra húzta a kötelet James Answell nyakán. A vádlott arca eddig nem ismert színűre változott; és csak nézte az unokafivérét, nézte döbbenet és bizonytalan tekintettel.

Volt azonban másféle szünet vagy változás is a teremben – már ha nemcsak az én elfogult elmém képzelgése volt a dolog. Addig ugyanis a pergamenszín arcú, merev ajkú Reginald, a maga csendes módján, mintha „sugallatosan” beszélt volna; és elhithető erőt is sugallt. Hiszen ebből az ügyből mindeddig épp egy ilyen tanú hiányzott: a közvetett bizonyítékokat megtámogató szemtanú. Utolsó mondatában azonban valami fordulat következhetett be. „Tudom, büntetésre kell számítnom, hogy nem mondtam el eddig...” E szavak egy hajszálnyira lefojtották a sugallatot. Nem tartott sokáig az egész. De olyan volt, mintha egy fogaskerék egy pillanatra kihagyna, vagy egy fedőlapot hirtelen félrehúznának, vagy mintha ismét érezhetővé válna az a ragacsosnak tetsző képmutatás, amelynek már korábban is tanújelét adta. Ez az ember hazudott; megesküdtem volna rá. Sőt, látni lehetett rajta, hogy már az emelvényre úgy ment fel, mint akinek eltökélt szándéka, hogy *így* fog hazudni. Kétségbevonhatatlanul arra törekedett, hogy kiprovokálja Sir Walter Storm agresszív kérdéseit...

De hát H. M. csak tudta ezt? És felkészülhetett rá, vagy...? E pillanatban H. M. ugyanolyan nyugodtan ült, mint az előbb, két öklét a halántékához szorítva. A lényeg azonban nem az volt, hogy mindez hogyan hat H. M.-re, hanem az, hogy milyen benyomást tesz az esküdtekre.

- Nincs több kérdésem – mondta Sir Walter. Döbrentnek játszott.

H. M. felállt, hogy visszavegye a tanúját; holott úgy tűnt fel, mintha az ellenfél tanúját venné át kikérdezésre. És amikor H. M. felállt, olyan szavakat ejtett ki, amelyekhez aligha szoktak hozzá az Old Bailey tárgyalótermének falai, sőt Arabin őrmester ideje óta nem is hangzott el itt ilyesmi. Pedig nem volt erőszakos indulat e szavakban; feltornyosuló elégtétel volt bennük csupán, amelytől H. M. is vagy másfél arasznyival magasabbnak látszott.

- Két másodpercet adok magának – mondta H. M. – annak beismerésére, hogy delírium tremensben beszélt, s hogy mindaz, amit az iménti kérdésekre felelt: hazugság.

– Ezt vonja vissza. Sir Henry – mondta a bíró. – Joga van kérdést feltenni a tanúnak bármivel kapcsolatban, ami Sir Walter kérdései nyomán felmerült; de a megfelelő kifejezőmódhoz így is tartania kell magát.

– Bocsánatot kérek a tisztelt bíróságtól – mondta H. M. – Kérdéseimből kiderül majd, miért indultam ebben az irányban... Answell százados, nem kíván semmit visszavonni az iménti állításaiból?

– Nem. Miért tenném?

– Nos, rendben van – mondta H. M. tömény közönnyel. – Maga mindent az ajtó üvegén át látott, ugyebár?

– Igen.

– Nyitva volt ez az ajtó?

– Nem. A házba nem mentem be.

– Értem. Mondja csak, ettől a január negyedikétől eltekintve, mikor járt legutoljára a házban?

– Körülbelül egy éve is lehetett már.

– Aha. Gondoltam. No de nem hallotta tegnap Dyert, aki azt vallotta, hogy az üveglakos ajtót, a régit, hat hónapja kicserélték, és új, tömör faajtót tettek a helyére? Ha bármi kételye van ezzel kapcsolatban, nézze meg a telekkönyv szakértőjének jelentését – szintén itt van a bizonyítékok közt –, ott is láthatja ugyanezt, hivatalos formában. *Maga* mit szól ehhez, bármilyen formában?

A tanú hangja mintha mély kútból jött volna, amikor azt mondta:

– Az... az ajtó nyitva is lehetett, és...

– Végeztünk – mondta H. M. kurtán. – Bizonyítékunk alapján kérem a tisztelt bíróságot, tegye meg az ügyben a szükséges lépéseket.

Keveset mondok, ha csak így fejezem ki magam: ez megrendítő ütés volt. Az imént egy tanú tűnt fel a semmiből, hogy James Answell holtbiztos bűnösségét igazolja, de alig telt bele nyolc másodperc, és kiderült, hogy hamis tanú. De nem ez volt a legfontosabb. A lényeg az volt, hogy az esküdtek hangulata mintha hirtelen vegyi átalakuláson ment volna keresztül. Először láttam, hogy őszinte érdeklődéssel tekingetnek a vádlott felé, és az ilyesmi mindig a rokonszenv nyitánya. A levegőben szinte kézzelfoghatóan ott vibrált a szó: „Kitervelt...” Vagy: „Kelepce.” Akkor sem lehetett volna teljesebb a hatás, ha H. M. eleve számít rá, hogy Reginald efféle hazugsággal áll elő. És a rokonszenv nőttön nőtt.

Ha H. M. eleve számít rá...?

– Szólítsa a következő tanúját. Sir Henry – mondta a bíró szelíden.

– Tisztelt bíróság, ha a főállamügyész úr nem emel kifogást, szeretném újra szólíttatni a vád egyik tanúját. Csak néhány tárgyat kellene azonosítani, amelyet bizonyításom során felvonultatok; és ezt a feladatot ki láthatná el jobban, mint a Hume ház egyik alkalmazottja, aki bizonyítottan ismeri a házbeli holmikat.

– Nem emelek kifogást, tisztelt bíróság – mondta Sir Walter Storm, és lopva az arcát törölgette a zsebkendőjével.

– Helyes. Jelen van a tanú?

– Igen, elnök úr. Szólítsák újra Herbert William Dyert.

Nem volt időnk, hogy a pokoli ügy újabb és újabb fordulatain • elmélkedjünk; Dyer máris ott állt az emelvényen. A vádlott azonban kihúzta magát, szeme fénylett. A komoly Dyer ma is ugyanolyan kifogástalanul öltözve jelent meg, ha valamelyest kevésbé ünnepélyes volt is a ruhája; deres fejét figyelmesen hajtotta a kérdező felé. Ezalatt Lollypop felsorakoztatott az asztal közvetlen közelében néhány rejtelmes, barna papírba csomagolt holmit.

H. M. először egy barna tweedöltönyt mutatott be közülük: egy buggyos-térdradrágos golföltönyt.

– Látta már valaha ezt az öltönyt? – kérdezte H. M. – Nyújtsák oda a tanúnak.

– Hogyne, kérem – felelte Dyer kis szünet után. – Ez dr. Spencer Hume golföltönye.
– Mivel dr. Hume-ot nincs módunk megkérdezni, gondolom, maga is azonosíthatja. Ugye? Szóval, ezt az öltönyt kereste a gyilkosság estéjén?

– Ezt, uram.

– Akkor most nyúljon a jobb oldali kabátzsebbe. Mit talál?

– Egy festékpárnát és két gumibélyegzőt – mondta Dyer, előhúzva a tárgyakat.

– Ezt a festékpárnát kereste a gyilkosság estéjén?

– Ezt.

– Jó. Van itt még egy s más – folytatta H. M., közvetlen hangon –: fehéreneműfélék meg egy török papucs; egyebek. Mindez minket nem érdekel. Miss Jordan különben is azonosíthatja valamennyit. Hanem, azt mondja meg, ezt itt azonosítani tudja-e?

Ezúttal nagy, téglalap alakú, fekete bőrtáska került elő, a fogantyúja mellett a tulajdonos nevének arany kezdőbetűivel.

– Igen, uram – felelte Dyer, egy kicsit hátralépve. – Ez vitathatatlanul dr. Hume bőröndje. Azt hiszem, ebbe csomagolt össze Miss Jordan dr. Hume-nak a... az esemény estéjén. Miss Jordan is, jómagam is elfeledkeztünk a bőröndről utána; legalábbis Miss Jordan nagyon beteg lett akkor; és amikor aztán megkérdezte tőlem, mi lett a bőrönddel, nem bírtam visszaemlékezni. Szóval azóta ezt a táskát én nem láttam.

– Igen. De van itt még valami, amit *csak* maga azonosíthat. Nézze ezt a csiszolt üvegpalackot, dugóstul, mindenestül. Tele van, legfeljebb két töltésre való hiányzik. Láta már valaha ezt a palackot?

Egy pillanatra azt hittem, H. M. a vád bűnjelét kaparintotta meg valamiképpen. A palack, amelyet bemutatott, a megkülönböztethetlenségig hasonlított a vád palackjára. Nyilván Dyer is effélelét gondolt.

– Ez úgy fest... – mondta a tanú. – Ez úgy fest, mint az a palack, amelyet Mr. Hume a dolgozószoba pohárszekéjében tartott. Szakasztott... a mása...

– Bizony, ez itt a lényeg. Mármost, ha a kettőt egyszerre látja, meg tudna esküdni, melyik az igazi?

– Attól félek, nem, uram.

– Nincs több kérdésem.

Ezután három tanú következett gyors egymásutánban; összesen sem töltöttek öt percet az emelvényen. Mr. Reardon Hartley, a Regent Street-i Hartley és Fia cégtől, tanúsította, hogy a H. M. által „az én palackom”-nak nevezett tárgy az eredeti, amelyet – Hartleyék szállítottak Mr. Hume-nak; a vád bizonyítékai közt felvonultatott darab pedig a „másolat”, amelyet Avory Hume azon a péntek délután vásárolt náluk, január harmadikán. Mr. Dennis Moreton vegyelemző arról tett vallomást, hogy „az én palackom” tartalmát analizálva, százhusz egység brudine-t (scopolamine-származékot) talált. Dr. Asthon Parker, a manchesteri egyetem professzora (szakterülete: alkalmazott kriminológia) szolgáltatta hármójuk közül a leglényegesebb bizonyítékot.

– Megvizsgáltam az itt látható íjpuskát, amely, mint közölték velem, a megboldogult Avory Hume tulajdona volt. Az íjpuska közepén húzódó „árokban”, mely a kilövendő vessző elhelyezésére szolgál, itt – mutatta dr. Parker –, a mikroszkóp alatt apró szilánkok tűntek elő, amelyeket festékrészecskéknak véltem. Ezek a részecskék akkor dörzsölődhetnek le, gondoltam, amikor valami fából készült lövedéktárgyat az íjpuskából kilőttek. Az elemzés kimutatta, hogy a kérdéses festékrészecskék anyaga bizonyos „X-kence”, amelyet kizárólag a Hardigan-cég használ: az a cég tehát, ahonnan az elhunyt a szóban forgó nyílvesztőt beszerezte. Ennek bizonyítékaképpen eskü alatti írásbeli nyilatkozatot nyújtok be.

Ezt a nyílvesztőt... ööö... Mottram felügyelő szíveskedett a rendelkezésemre bocsátani. A nyílra a mikroszkóp kimutatta, a vessző szárából szabálytalan vonalban festéket dörzsölt le a kilövéskor létrejött hirtelen felületérintkezés. Az íjpuska csörlőjének fogzatába akadva

megtaláltam azt a kis tollat, amelyet a tisztelt bíróság is láthat. Összehasonlítottam a tolladarabot a nyílon maradt hiányos vezértollal. A két rész tökéletesen illeszkedik; egyetlen kis szabálytalan alakú rész hiányzik csupán. Tízszeres nagyítású mikrofelveteleket mutatok be a két tollrészről. Világosan látható a toll szálainak összeállése; semmi kételyem nem lehet, hogy a két darab ugyanannak a tollnak a része.

– Véleménye szerint a nyílveszőt az íjpuskából lötték ki?

– Véleményem szerint: feltétlenül.

Ez kemény ütés volt. A vád képviselőjének kérdéseire dr. Parker elismerte, hogy tudományosan – elvben! – bármikor elképzelhető bármiféle tévedés. De többet nem volt hajlandó elismerni.

– *Én* pedig, tisztelt bíróság, elismerem – mondta H. M., feleletül mintegy az iméntiekben elhangzott kérdések formai részére –, hogy mindeddig nem bizonyítottuk: honnan is került elő az íjpuska, nemkülönben a többi eltűnt holmi, és mi történt a toll hiányzó darabjával. Pótoljuk mulasztásunkat. Szólítsák William Cochrane-t.

(– Ez meg ki a csoda? – suttogta Evelyn. H. M. az ügy során azt mondta egyszer: Ciróka Rankin bíróságán éppúgy nincs soha felfordulás, mint egy sakktáblán; ám a tárgyalóterem izgalma most mégis fehérizzásig fokozódott. A hatást fokozta a tanúk emelvényén feltűnő, szolidan öltözött idősebb úr, aki épp letette az esküt.)

– Teljes neve?

– William Rath Cochrane.

– Mi a foglalkozása, Mr. Cochrane?

– A csomagmegőrző-részleg vezetője vagyok a Paddingtonon – a Nagy Nyugati Vasúttársaság Paddington pályaudvarán.

– Az alábbiakkal, gondolom, mindnyájan tisztában vagyunk – mondta H. M. –, mégis tekintsük át a dolgot. Ha az ember néhány órára a csomagmegőrzőben akar hagyni egy bőröndöt, vagy más csomagot, átnyújtja a holmiját a ruhatárosnak, és kap egy kis elismervényt, amellyel a holmit visszaválthatja?

– Pontosan.

– Meg tudja mondani, melyik csomagot mely napon és hány órákor adták be?

– Ó, hogyne, az ott van az elismervényen.

– Mármost tegyük fel – folytatta az érvelést H. M. – beadnak egy csomagot, de nem jönnek érte. Mi történik a csomaggal?

– Az attól függ, mennyi ideje van már ott. Ha úgy látjuk, hogy bizonytalan időre ott maradna, akkor átviszük az e célra rendszeresített raktárhelyiségbe. Ha két hónapon belül nem keresik, tartalmát eladjuk, az így befolyt összeget a vasút jótékonyossági céljaira fordítjuk. De addig mindent megteszünk, hogy valódi tulajdonosát előkerítsük.

– Ki felel ezért a részlegért?

– Magam. Vagyis úgy értem inkább: én vagyok a vezetője.

– Február harmadikán felkereste magát valaki az irodájában, egy bőrönd iránt érdeklődve, amelyet bizonyos nap bizonyos órájában a Paddington pályaudvar csomagmegőrzőjében adtak le?

– Hogyne, ön volt az, uram – felelte a tanú, nagyon halvány mosoly kíséretében.

– Jelen volt még valaki más is?

– Igen, még ketten; most már tudom, hogy dr. Parker és Mr. Shanks.

– *Egy héttel azután, hogy mi hárman ott jártunk, megkereste magát másvalaki is – másvalaki ennek az ügynek a szereplői közül –és érdeklődött a bőrönd felől?*

– Igen; egy férfi, aki úgy mutatkozott be, mint...

– A név nem érdekes – mondta H. M., gyorsan közbevágva. – Az nem a mi dolgunk. Hanem azt az esetet nézzük most, amikor első ízben keresték fel magát. Kinyitotta a jelenlétükben a bőröndöt?

– Igen, és meg voltam győződve róla, hogy a bőrönd közülük valakié – mondta Cochrane, keményen H. M.-re nézve, – Mert a bőrönd tartalmáról pontos leírást kaptam, mielőtt kinyitottuk volna; és igazán nem mindennapi dolgok voltak benne.

H. M. a Spencer Hume arany névbetűit viselő fekete bőrtáskára mutatott. – Megtekintené és közölné velünk: ez volt-e az a bőrönd?

– Ez volt az.

– Kérem, azonosítson még néhány tárgyat, ami akkor a bőröndben volt. Mutassák fel a holmikat a tanúnak, ahogy jelezni fogom. Ez? – A golföltönyt mutatták.

– Igen.

– Ezek? – Különféle ruhaneműk következtek, köztük egy élénkpiros színű bőrpapucs.

– Ez? – És a magasba emelkedett a H. M. által bemutatott palack, amelyben – két pohár ital híján – a preparált whisky volt. – És ez?

Az „És ez” egy szódásüveg volt, amelyből mintegy kéthüvelyknyi víz hiányzott. Követte egy pár vékony kesztyű, bélésében oldhatatlan vegytintával az *Avery Hume* név állt. Majd egy apró csavarhúzó került elő. Azután két whiskys pohár és egy kis üveg mentaoldat.

– Legvégül pedig: ez az íjpuska is a bőröndben volt?

– Igen. Nagyon szépen elfért benne.

– Ez a tolldarab ott volt a csörlő fogai közé beszorulva?

– Igen, erre a körülményre már ott felhívták a figyelmemet. Ugyanez.

– Aha. Január negyedikén, szombaton este bizonyos időpontban bizonyos személy a megőrzőben hagyta ezt a bőröndöt?

– Igen.

– Azonosítani tudná azt a személyt szükség esetén?

– Hogyne; az egyik beosztott úgy véli, emlékszik rá, mert...

– Köszönöm; ez minden.

Sir Walter Storm pár pillanatig mintha tétovázott volna, már-már felegyenesedett, aztán mégis visszaült.

– Nincs kérdésem – mondta a főügyész. A teremben hallhatóvá vált a megkönnyebbülést jelző lélegzetvétel. Rankin bíró, aki fáradhatatlan csuklóval rótt a sorokat, most megállt: mint aki alaposan pontot tett valaminek a végére. Felnézett. H. M. körbetekintett a tárgyalótermen.

– Tisztelt bíróság, a védelem utolsó tanúja következik. Felvonultatásával az a célunk, hogy szemléltessük a védelem elméletét: miképpen hatolhatott be az igazi gyilkos egy zárt szobába, és miképp távozhatott onnan.

(– Uramisten, helyben vagyunk! – suttopta Evelyn.)

– Ez a tanú – folytatta H. M., s elgondolkozva dörzsölgette a homlokát – a per kezdetétől fogva itt volt a tárgyalóteremben. Csak egy baj van vele: hogy nem tud beszélni. Ezért némi magyarázkodásra kényszerülök majd az ügyében. Ha ez ellen kifogás merül fel, rátérhetek a dologra a záróbeszédemben is. Mivel azonban néhány magyarázó szó máris újabb bizonyítékhoz vezethet a védelem tárgyi bizonyítékainak egyikéhez –, a bíróság szíves belátását kérem, amikor azt mondom: bizonyítási eljárásunkat csak így tudjuk eredményesen befejezni. .

– Jeles kollégánk indítványára ellen nem emelünk kifogást – mondta Sir Walter Storm. A bíró bólintott, H. M. most mintha elviselhetetlenül hosszúra nyújtotta volna a csendet. .

– Látom, Mottram felügyelő ott ül a vád és a védelem asztalánál – mondta H. M. A felügyelő súlyos arca máris odafordult feléje. – Azt kérem tőle, szíveskedjék előhúzni a vád egyik tárgyi bizonyítékát. Láthattuk a korábbiakban a dolgozószoba ablakainak acéltábláit, és a nagy tölgyajtót is. Nézzük meg újra az ajtót...

A felügyelő – folytatta H. M. – és az itt jelenlevő rendőrök mindegyike tudhatja, mi az a kis csodabogár, amit „júdásablak”-nak szokás nevezni. Általában börtönökkel kapcsolja össze a képzeletünk. Valóban: a judásablak a cellaajtók része; fedővel ellátott kis négyszögletes

nyílás, amelyen át a foglárók benézhetnek, és figyelhetik a foglyot, ám az nem láthatja őket. És ebben az ügyben egy ilyen júdásablak játszotta az egyik főszerepet.

– Nem értem önt, Sir Henry – szólt közbe a bíró élesen. – Ezen az ajtón, itt előttünk, nincs semmiféle „júdásablak”, ahogy maga nevezi a dolgot.

– Ó, dehogyan nincs – mondta H. M.

Tisztelt bíróság – folytatta – csaknem mindegyik ajtónak van júdásablaka, ha egy kicsit belegondolunk. Úgy értem: minden ajtónak van kilincse. Ennek az ajtónak mindenesetre van. És, ahogy ezt a körülményt már említettem bizonyos személyeknek, – mekkora böhöm nagy kilincse ráadásul! Tegyük fel, hogy erről az ajtóról leszereljük a kilincset: mit találunk alatta? Acélkeretet négyzet alakú acélkeretet négyzet alakú üregben – íme, akár egy júdásablak. Kétoldalt egy-egy kis csavar rögzíti magát a kilincsgombot. Ha mindent kiveszünk, egy nyílást találunk az ajtóban: esetünkben, mint látni fogjuk, csaknem fél hüvelyk széles nyílást. És ha nem érzékelnék esetleg, mekkora lyuk ez, s mi mindent láthat rajta keresztül a szem, egy kis türelem, szemléltetni fogjuk. Ezért tiltakoztam a „hét pecséttel elzárt” kifejezés ellen.

Mármost tegyük fel, hogy valaki hozzálát a kis mechanizmus célszerű előkészítéséhez. Az ajtó külső felén lecsavarja az acélrudacskáról a kilincsgombot. Emlékeznek rá, hogy a Paddington pályaudvaron hagyott bőröndben egy kicsi csavarhúzó is volt; megkérem a felügyelőt végezze el nekünk ezt a műveletet. Ahá! Előtárol így a rudacska végén egy lyuk, a csavar helye. Ezen a lyukon áthúzzunk és megkötünk egy szál nagyon erős fekete fonalat hosszú lelógó véggel. Akkor az ujjunkkal átlökjük a rudacskát az ajtó túlfelére: az ily módon kinyitható júdásablakon át az ajtó belső felére. Most már csak egy kilincsgomb van. A belső kilincsgomb, az acélrudacskán. Az acélrudacska másik végén csak a fekete fonat lóg, és annak a jó hosszú végét most beengedjük a júdásablakba. Ha pedig azt akarjuk, hogy a rudacska és a kilincsgomb újra „elfoglalja helyét”, egyszerűen vissza kell húzni a fonalat és jön vissza minden, mint annak a rendje. A belső kilincsgomb súlya biztosítja, hogy ami odabent lelóg, függőlegesen lógjon, s így igazán gyerekjáték visszahúzni a négyzet alakú rudacskát a négyzet alakú júdásablakba: a rudacska függőlegesen jön vissza, és amint eléri az ajtó fájába vágott négyzet alakú lyukat máris beleilleszkedik. Ha pedig ez megvan, csak le kell tépni kívülről azt a fonalat, vissza kell csavarozni a *külső* kilincsgombot az acélrudacskára... és kész. Ilyen pofon egyszerű a dolog; és máris olyan minden, mintha az ajtó hét pecséttel zárná a szobát a külvilágtól.

Tételezzük fel ismét: előkészítettük a mechanizmust megkötöttük a fonalat. A belülről beretesztelt ajtó mögött ott van valaki a szobában. És működésbe hozzuk a mechanizmusunkat. Aki odabent van, semmit sem vesz észre, egészen addig, amíg hirtelen azt nem látja, hogy a kilincsgombja és az acélkeret ereszkedni kezd az ajtó belső felén. Azt is akarjuk, hogy lássa! Sőt, beszélni kezdünk hozzá az ajtón keresztül. Aki a szobában van, el nem tudja képzelni, mi a... mi történik. Elindul az ajtó felé. *Lehajol*, ahogy általában előrehajolunk, ha közelebbről szemügyre akarunk venni egy kilincset. És ahogy előrehajol – jó karnyújtásnyira van a szemüktől, ezt a célt nem lehet elhibázni...

– Tisztelt bíróság – kiáltotta Sir Walter Storm –, sok mindent készséggel megengedünk, tiltakoznunk kell azonban ez ellen az érvelés ellen, amely...

– ...az ablak nyílásában egyensúlyozott nyílveszőnkkel – mondta H. M. – lövünk. A júdásablakon át

Viharos szünet következett; Mottram felügyelő csak állt ott kezében a csavarhúzóval.

– Tisztelt bíróság – mentegetőzött H. M. – el kellett mondanom mindezt, hogy tisztázzam: mit is akarok megmutatni. Mármost ez az ajtó, ugye, a gyilkosság estéjétől fogva a rendőrség őrizetében volt. Senki nem bűvészkedhetett vele azóta – vagyis úgy van, ahogy volt... Felügyelő, lecsavarta a külső kilincsgombot a keretről? Jó. Megmondaná akkor most a tisztelt bíróságnak és esküdtszéknek, mit lát... mintha mi lenne odaerősítve a keret csavarlyukához?

– Kérem, mondja, amit lát – szólt ekkor a felügyelőhöz Rankin bíró. – Én innen nem láthatom.

És Mottram felügyelő megszólalt hangja kísértetiesen törte meg a csendet. Aligha felejttem el valaha is, ahogy ott állt a sárgásán sugárzó fényben; és körben a tölgyburkolatú falak, a sárga berendezés és a padosorokban most már leplezetlenül felugró és előrehajló emberek... Még a vád és a védelem fehér parókái, fekete talárjai is lopva feljebb emelkedtek, és csaknem elzárták előlünk a kilátást. Mindennek a közepén pedig, akárha reflektorfény közepén állna az Old Bailey kupolája alatt, Mottram felügyelő pislogott a csavarhúzóról az acélrudacskára.

– Tisztelt bíróság – mondta –, úgy látom, a keretben levő csavarlyukhoz fekete fonál van erősítve, és körbetekerve néhányszor...

A bíró gondos kézzel feljegyzett valamit.

– Értem. Folytassa, Sir Henry.

– Most pedig, felügyelő – mondta H. M. –, kérem, nyomja át az ujjával azt a keretet... vagy ha úgy kényelmesebb, a csavarhúzó hegyével... és vegye ki az egészet a helyéről. Ó, hát ez is megvan! Most látjuk végre a júdásablakot, tessék... de mi az, csak nem talált valamit tessék? Valami ott van, ugye, beszorulva az acélrudacska és a júdásablak közti nyílásba, he? Gyorsan, mi az?

Mottram felügyelő valamit a tenyerében tartva vizsgálgatott majd felegyenesedett.

– Nagyon úgy látszik – mondta aztán óvatosan a felügyelő – mintha egy kis darab kék színű toll lenne: negyed hüvelyknyi, háromszög alakú, és nyilván leszakadhatott valamiről...

A keményfa padló minden deszkája, minden pad, minden szék külön-külön és egyszerre recsent. Mellettem Evelyn hirtelen leült és hatalmasat sóhajtott.

– És ez, tisztelt bíróság – mondta ekkor H-M. már szelídebben – azt jelenti, hogy ha kiegészítésként az utolsó tolladarab azonosítását is elvégezzük, a védelem a bizonyítási eljárást befejezte. Huh!

XVIII. »Ez mindannyiunk döntése«

16 óra 15 perc i 6 óra 32 perc

Részlet a védelem – Sir Henry Merrivale – záróbeszédéből

– ... így mindazzal, amit most elmondtam, tisztelt esküdtszék, az ügy legrejtettebb mozzanatait próbáltam körvonalazni. Hallhatták, s úgy vélem, nem is kételkednek benne, hogy ez az ember szándékosan kitervelt csapdába esett. Hallhatták, nemhogy pisztolyt vitt volna magával ahhoz a házhoz, hanem éppenséggel a lehető legjobb benyomást akarta kelteni a ház gazdájában. Hallották a részleteket, melyek oly mértékben torzították el szinte minden szavának valódi értelmét, hogy még magam is hazaviszem belőle a tanulságot: ezentúl óvatosabban! A szándékkal kitervelt csapda többek műve volt, s többek titka is: de kiváltképpen egyvalaki titka, azé, akit hallhattak az előbb, amint rosszakarattól vezérelve megpróbálta kötélre juttatni védencemet. Ezt a gondolatot is vegyék fontolóra, amikor döntésüket meghozzák.

Döntésüket mindazonáltal se szánalom, se rokonszenv ne vezérelje. Az esküdtszék dolga az igazságszolgáltatás, semmi egyéb, és magam is csak azt kérem, tegyenek igazságot. Ezért

bátorkodom az ügy lényegét két döntő mozzanatra korlátozni; az egyik egy darabka toll, a másik egy íjpuska.

A vád azt a felfogást óhajtja elfogadtatni a tisztelt esküdtszékkal, hogy ez az ember – indíték nélkül – hirtelen lekapott a falról egy nyílvezzőt és agyonszúrta vele Avory Hume-ot. Egyszerű ügy, egyszerű választ kíván. Vagy elkövette a vádlott a terhére rótt cselekményt, vagy nem. Ha igen, bűnös. De ha nem lehet kétséget kizáróan megállapítani, hogy elkövette, akkor kétségtelen az is, hogy nem bűnös.

Nézzük előbb a tollat. Amikor Dyer a vádlottat egyedül hagyta a dolgozószobában Avory Hume-mal, a toll a nyílvezzőn volt – épen – egészben. Ezt az egyszerű tényt senki se vitatta; állításomat a főügyész úr is megerősítheti. Amikor azután a retesszel bezárt ajtó kinyílt és Dyer, valamint Mr. Fleming bement a szobába, a toll fele hiányzott a nyílről. Nyomban átkutatták a helyiséget, de a toll nem volt sehol, egyszerű tény, ugye, ez is. Mottram felügyelő átkutatta a szobát, és a toll nem volt sehol; íme, *újra* egy egyszerű tény. És mind ez idő alatt, ne feledjék, a vádlott nem távozott a dolgozószobából.

Hol volt a toll? A rendőrség csupán egyetlen magyarázatot próbált valószínűsíteni, azt, hogy a vádlott kivitte a ruháján, de maga sem vette észre. Mármost hadd feleljem erre egészen egyszerűen azt, hogy – képtelenség, nem lehet igaz. Mégpedig két okból. Először is, láthatták a szemléltetés során, hogy két dulakodó ember nem téphette el azt a tollat úgy, ahogy a valóságban elszakadt; nem volt tehát dulakodás, és ha ez így igaz, mi marad a vád állításaiból? Másodszor, és ez a sokkal lényegesebb szempont jól tudjuk, hol volt valójában a toll.

Hallották a Paddington pályaudvar csomagmegőrző-részlegének vezetőjét; vallomásaiban elmondta, hogy január negyedikén késő délután egy bizonyos személy – *nem* a vádlott – otthagytott a megőrzőben egy bőröndöt. (Akárhonnét is nézzük: a vádlottnak nem volt módja efféle kiruccanásokra, mert a gyilkosság felfedezésének pillanatától másnap reggelig rendőri felügyelet alatt állt.) Az a bizonyos bőrönd tartalmazta az íjpuskát, amelyet láthattak; és az íjpuskába beszorulva ott volt a hiányzó tolldarab nagy része.

Azt hiszem, semmi kétségünk nem lehet, hogy ez a tolldarab a nyílvezzőről letört toll része volt. Látták a mikrofelvételeket, összehasonlíthatták a legapróbb részleteket, hallották, hogyan azonosította a tollat az az ember, aki annak idején a nyílvezzőre erősítette: röviden – mint az ügy egyéb mozzanatainál is –, a tisztelt esküdtek a maguk szemével *láthattak* és a maguk elméjével *dönthettek*. Kérdezem mármost, hogyan került oda az a toll? Hogyan egyeztethető össze ez a tény a vádnak azzal az állításával, hogy a vádlott a nyílvezzőt a falról lekapva törként használta? Mert ez az a kép, amelyet a tisztelt esküdtszéknek sugalltak. Viszont ha a vádlott valóban ledőfte az elhunytat egy egész sor cselekedetet említhetek – kezem a szívemen! –, amit *nem* követhetett el. Nem szakította el a tollat – önnön erejét meghaladó erővel. Nem szorította be a leszakított toll egy darabkáját az íjpuska csörlőfogai alá. Bizonyos, hogy nem csomagolta be az íjpuskát Spencer Hume bőröndjébe – *amely, ne feledjék, hat óra harminc perc előtt még nem is volt összecsomagolva, és nem került le a földszintre.*

Ejtsünk egy szót erről a bőröndről is. Állítom, tisztelt esküdtszék, hogy a bőrönd egymagában megdönti a vádlott ártatlanságával szemben támasztott összes kételyt. Nem azt állítom itt, hogy Miss Jordan a keménygallérok és papucskok közé, amúgy a hétvégére, becsomagolt dr. Hume-nak egy íjpuskát is. Nem; úgy értem a dolgot, hogy a bőrönd lent állt a hallban, és valaki felhasználta. De hogyan használhatta volna fel a vádlott? A csomagolás fél hatkor fejeződött be, és a bőrönd akkor került le a földszintre. Attól fogva, egészen addig, hogy a három tanú a dolgozószobába belépett mindig valaki szeme előtt volt. Távozott a vádlott bármikor is a dolgozószobából? Nem távozott. Ezt a körülményt igen gyakran hallhatták – főként a vád részéről. Megközelíthette-e a bőröndöt hogy belerakja az íjpuskát vagy a palackot vagy akármi mást ami – véleményem szerint – már valahol elrejtve várta,

hogya a bőröndbe rakják? Röviden, volt-e bármi köze a vádlottnak a bőröndhöz? A bűntény felfedezése előtt erre nem lehetett alkalma, utána pedig végképp egészen bizonyos, hogy nem lehetett.

Ugyan már, vesszek meg, ha... hrrr... tisztelt esküdtszék, felhívom figyelmüket egy másik kérdésre. A hiányzó tolldarab egyik része ott van a bőröndben, amelyet – ebben megegyezhetünk – James Answell szelleme igazán nem vihett a Paddington pályaudvarra. De nézzük a másik hiányzó darabkát. Tudják, hol volt s van. Látták ott mindannyian. Látták azon a helyen, amelyet – az egyszerűbb jelölés kedvéért – „júdásablak”-nak neveztem. Mármost ha a vádnak arra a hiedelmére gondolunk itt, hogy Answell a nyílvezzőt törként használta, hogyan egyeztethető össze ez az állítás a judásablakba beszorult tolldarabbal?

Ugye, ahogy. Semmi kétség: a toll ott van. Semmi kétség: a toll a gyilkosság időpontjában került oda. Mottram felügyelő, mint hallották, a gyilkosság estéjén-éjszakáján elvitte a dolgozószoba ajtaját, amely attól fogva a rendőrkapitányság „lakója” lett. A gyilkosság felfedezésének pillanatától egészen addig, hogy Mottram felügyelő elvitte az ajtót, mindig volt valaki a dolgozószobában: így a tollat senki sem helyezhette a judásablakba; a toll csak a gyilkosság elkövetésekor kerülhetett oda. Az imént láthatták a tanúk emelvényére visszahívott Parker professzort, hallhatták, hogy a judásablakban talált tollat a nyílvezzőről letört tolldarab utolsó, hiányzó részeként azonosította; és azt is elmondta, milyen alapon. Tehát a toll azonos, és a toll az ajtóban lapult. Mármost hogyan magyarázza jeles kollégám, hogy a tolldarab odakerült? Hadd hangsúlyozzam, eszembe sem jutna, hogy nevetség tárgyává tegyek olyan kiváló kollégákat, mint a vád jelenlevő képviselői, akik az eddigi során aggályos lelkiismeretességet tanúsítottak a vádlottal szemben, s a védelemnek lehetővé tették, hogy esélyeit a végsőkig kimerítse. Mégis, mit mondhatok? Gondolják csak végig alaposan azt az elképesztő beállítást, miszerint James Answell vadul felugrott, s ledöfte Avory Hume-ot, és *ugyanekkor* a nyílvezző tollának egy darabja odabüvölődött az ajtó kilincsenek acélrudacsáját tartó üregbe. El tudják képzelni ezt bármilyen elfogadható módon? Úgy tehát, hogy ne kacagtató komédiának lássuk a dolgot?

Hallhatták már az okok egész sorát, amelyek miatt a vádlott, józan ésszel elgondolva, semmiképp sem juthatott az íjpuska vagy a bőrönd közelébe; tény, hogy senki soha egyetlen pillanatilag nem állította, hogy bármelyiknek a közelébe jutott volna. Általánosságban véve mármost, ugyanez vonatkozik az ajtóban talált tolldarab és az acélrudacsára kötött fonál ügyére is. Azt a kis mechanizmust – gondolom, ebben mindnyájan egyetértünk – korábban készítették elő. Holott Answell azelőtt soha életében nem járt a Hume házban. Azt a kis mechanizmust csak kívülről lehetett működtetni, csak az ajtó külső feléről lehetett leengedni vele a belső kilincsgombot. Answell a szobában volt, a retesszel bezárt ajtó mögött. Mondtam, hasztalan igyekezett lenne részünkről, ha csak nevetségessé akarnánk tenni az ellenfél állításait; meggyőződésem azonban, hogy minél inkább elgondolkoznak a dolgon, annál kizártabbnak látszik a vád teóriájában foglalt állítások valószínűsége; vagy ha nem így látják, hát akkora trotl... hrrr... hát akkor téves az a meglátásom, hogy tudniillik bölcs és értelmes angol esküdtszékhez intézem szavaimat.

Akárhogy is, a toll ott volt. Valahogy odakerült; márpedig ezen a helyen ilyesmi nemigen szokott előfordulni. Hadd kockáztassam meg szerény javaslatomat: ma este, hazatérve, szereljék le saját kilincseiket, és járják végig a szomszédokat, és szedjék le náluk is a kilincsgombját: sehol sem fognak tollat találni a judásablakban. Szabadjon megkockáztatnom továbbá azt az állítást is, hogy a mi judásablakunk fonalas szerkezetébe az a tolldarab csakis egyféleképpen kerülhetett bele. És ennek semmi köze sincs ahhoz, hogy „lekapnak a falról egy nyílvezzőt”: semmi köze sincs, legföljebb egy bűnbakul használt, elkábított ember személye révén lehet köze. Arra, hogy valójában hogyan került oda a toll, az előbbieken már magyarázatot adtam: valaki ott állt a belülről retesszel bezárt ajtó külső felén, és szinte karnyújtásnyi távolságról, a judásablakon át nyilat röpített Avory Hume szívébe.

Engedelmmükkel tehát, körvonaloznám azt a módot, ahogy hitem szerint a gyilkosságot elkövették; megpróbálom bemutatni, miképpen támasztják alá ezt az általam igazolt tények, s hogyan cáfolja mindez a vád állítását.

Mielőtt azonban ehhez hozzálátnék, hadd nézzek szembe valami mással is. Tisztelt esküdtszék, az sosincs rendjén, ha kavics van a cipőnkben, vagy ha a bíróságon tett kijelentésekre nem kapunk magyarázatot. Tegnap délután égrengető hazugságot mondott nekünk a vádlott: az egyetlen hazugságot, amely e teremben elhagyta a száját. Amikor is azt hazudta magáról, hogy bűnös. Nem eskü alatt mondta; mindegy, a tisztelt esküdtszék esetleg annál inkább hajlott rá, hogy elhiggye. Csak azt nem tudhatták, miért mondta. Lehet, hogy a vádlott akkor éppen nem is bánta, hogy önnön vesztét okozza-e vagy sem; láthatták egyébként, tisztelt esküdtek, miképp törekedtek mások itt előttünk a vádlott vesztére. Mármost ítélik meg saját maguk, felróható-e neki, hogy így tett ő is, vagy épp ellenkezőleg. És most eljött az a pillanat, amikor bátran vádolhatom saját védencemet hamis beszéddel. Mert azt mondta: nyilvánzóval leszúrta Avory Hume-ot, s a nyíl tolla dulakodás közben letört. Tisztelt esküdtek, hacsak ezt a vallomását el nem hiszik, nem dönthetnek úgy, mert nincs is miért úgy dönteniük, hogy a vádlott bűnös; és ezt az önvallomást nem hihetik el, mert nincs miért elhinniük. Most azonnal elmondom azt is, hogy miért nincs.

Tisztelt esküdtszék, véleményünk szerint ezt a gyilkosságot a következőképpen követték el:...

16 óra 32 perc-16 óra 55 perc

Részletek a vád – Sir Walter Storm – záróbeszédéből

– ...jeles kollégámnak tehát nincs mitől tartania. Nem kell megvárniuk, hogy a bíróság hívja fel a figyelmet az alábbiakra: Ha a tisztelt esküdtek nem tartják kielégítőnek a vád által előterjesztett bizonyítékokat, az azt jelenti, hogy a vád a bizonyítási eljárást eredményesen végigvinni nem tudta, következésképpen az esküdtszék csakis felmentő határozatot hozhat. Nem hiszem, hogy ezzel kapcsolatban – miután hallották az ügyben mondott nyitóbeszédemet – bármelyikük is tévedésben lehetne. Akkor kifejtettem azt az álláspontomat, hogy a vád kötelessége a bizonyítás; és bízom benne, mindig is hasonló módon fogok eljárni, valahányszor ilyen ügyet terjesztek esküdtszék elé.

De ugyanígy kötelességem, hogy a vádlott elleni bizonyítási eljárás során felvonultassam a kézzelfogható tényeket. Tényeket, amelyeket a nyitóbeszédemben említettem. Tényeket, amelyek felsorakoztatását a vád egyetlen pillanatig sem hagyta abba. Ezért hát, minden indulatot félretéve, meg kell kérdeznem a tisztelt esküdtszéktől: az ügy kézzelfogható tényei közül a tárgyalás során melyek változtak meg? Melyeket sikerült kétségbevonhatatlanul megcáfolni?

Jeles kollégám annak rendje-módja szerint s szép ékesszólással próbált magyarázatot adni bizonyos kérdésekre; fel kell hívnom azonban a figyelmüket mindarra, amire nem tudott magyarázattal szolgálni.

Végül is mi maradt meg a tények közül? Tény maradt, hogy a vádlottnál töltött fegyvert találtak. A vádlott tagadja, hogy ő hozta volna el hazulról a pisztolyt; de hát mi támasztja alá ezt az állítását? Grabell tanú vallomása? Hallották ezt a tanút: hallották a kérdéseimre adott válaszait: láthatták viselkedését. Ő és kizárólag ő állítja, hogy azon a péntek reggelen látta a megboldogultat a D'Orsay Chambers nevű lakótömb kérdéses lakásában.

No de hogyan lehetséges az, hogy egy idegen teljesen észrevétlenül hatoljon be azokba a helyiségekbe? Fizikailag nézve a dolgot: miképp jutott be a megboldogult a vádlott lakásába? Hogyan üríthette Grabell teljes sötétben azt a szeméttartályt, egyáltalán micsoda véletlen ez, hiszen maga Grabell elismerte, hogy a szeméttartálynak már két hete üresnek kellett volna

lennie? És mindezt egyedül ez a szemétürítő ember tanúsítja, és hogy ő miként vélekedik tisztaságról és becsületről, nos, erről a saját szemükkel-fülükkel győződhetnek meg. Akad-e még egy tanú, aki, még ha másodkézből szerzett információ alapján is, alátámaszthatja azt a verziót, hogy a pisztolyt Avory Hume lopta el az Answell lakásról? Akad; Reginald Answellről beszélek. Itt azonban, meg kell vallanom, kényes a helyzetem. Tisztelt esküdtszék, őszintén kimondom: amikor ez a tanú előállt a vádlott bűnösségét sugalló történetével, én nem hittem neki. Reginald Answell lényegében a vád tanúja volt; és én mégsem hittem el szavait. Bizonyára eldönthetik magukban, jeles kollégám használhatta-e ennek a tanúnak a vallomását: itt, ezen a bíróságon, ahol sem a vád, sem a védelem nem óhajt hazugságokból hasznot húzni. *Íme*, ez a Reginald Answell az a tanú, aki a Grabell-lal a pisztoly ügyében folytatott beszélgetésről vallott nekünk. Ha úgy ítéljük meg, hogy ez az ember a vallomása második felében hamisan tanúskodott, hihető-e, hogy ugyanezen vallomás első felében igazat szólt?

Amennyiben a vádlott csakugyan magával vitte a pisztolyt a Hume házba, előre megfontolt szándékról tett bizonyoságot. Véleményem szerint pedig ez történt.

Milyen tények maradtak még? A vádlott ujjlenyomatai a nyílveaszőn. Makacs tények az ilyenek. Jelek. Maradandó jelek. Kétséget kizáróan bizonyítják, hogy a nyílveasző a vádlott kezében volt – akár úgy, ahogy jeles kollégám állítja, hogy tudniillik a vádlott öntudatlanságát kihasználva, mások adták a kezébe, akár egyéb módon.

És mi bizonyítja a sokat emlegetett öntudatlanságot, az állítólagos kábítószer, amire a védelem ujjlenyomat-elmélete épül? Ha a tisztelt esküdtszék történetesen nem ad hitelt az altatóelméletnek, máris fel kell hívnom a figyelmet, hogy az ujjlenyomatok kétségkívül az ügy perdöntő bizonyítékát alkotják. S mi bizonyítja a védelem állítását? Az elsőnek bemutatott palackhoz hasonló üveg, és benne preparált whisky, amely a Paddington pályaudvar csomagmegőrző raktárában őrzött bőröndből került elő, ezenkívül egy szódásüveg, amelyből láthatóan kinyomtak már egy kis vizet. Semmi kétség, akad néhány ilyen whisksys palack Londonban; felhívom azonban a figyelmüket, mire volnék *én* kíváncsi: arra, hogy mi bizonyítja a védelemnek azt az állítását, hogy a vádlott csakugyan *ivott* ebből a preparált whiskyből, vagy egyáltalán ivott-e bármit is? Hallottuk viszont a rendőrségi orvosszakértő – igaz, csupán *egyéni* – véleményét, amely szerint a vádlott akkor este semmiféle orvosság hatása alatt sem állt. Őszintén be kell ismernem, hogy az a tanú, dr. Spencer Hume, akinek e kérdésben még vallomást kellett volna tennie, nem jelent meg a tárgyaláson; és a távolmaradása mindenképpen megmagyarázhatatlan; hogy azonban e két körülmény bármiben is összefüggne egymással, nem állíthatjuk, amíg meg nem hallgattuk dr. Hume-ot. *Íme*, így értelmezem jómagam a tények fogalmát.

Hallották továbbá, milyen feltételezéseket kockáztatott meg a védelem dr. Stocking rovására. Én mindazonáltal csak azt mondhatom: ilyen szaktekintély véleményét, mint a St. Praed kórházban gazdag tapasztalatokat szerzett dr. Stocking, nem szabad félvállról vennünk.

Egyéb tények? Hallották Dyer tanú vallomását azokkal a kijelentésekkel kapcsolatban, amelyeket a vádlott tett az elhunynak. „Nem azért jöttem, hogy megöljek valakit, már ha nem okvetlenül szükséges”; amit a vádlott most úgy egészít ki: „Nem azért jöttem én, hogy kanalat lopjak...” és így tovább, s ezt a körülményt jeles kollégám nem győzi hangsúlyozni. Felhívom figyelmüket, hogy Dyer *egyéb* kijelentéseit jeles kollégám készséggel elfogadja, sőt üdvözli, azon egyszerű oknál fogva is, mert bizonyítási eljárásának jelentős elemei nyugszanak Dyer vallomásán. Ebben az egy esetben azonban nem hisz a tanúnak. Mit higgyünk *mi* erről a dologról? Olyan tanú lenne Dyer, aki egy órákor igazat mond, egy óra öt perckor már nem?

Tisztelt esküdtek bizonyára megértették, hogy mire kérem én önöket, hogy milyen szemlélettel mérlegeljék ezt az ügyet. Ha ez világos, hadd menjek végig a vád bizonyítékain pontról pontra, kezdve az elején...

...és ezzel sorra véve bizonyítékainkat, a vád bizonyítási eljárásának végére értem. Mármost ami a védelemnek az íjpuskával és a három részre szakadt tollal kapcsolatos érvelését illeti: a vád mit sem tudott erről az ellencsapásról. Önmagában véve sem a törvénnyel, sem az etika szellemével nem ellenkezik az a körülmény, hogy a vád nem tudott róla, mi készül, a védelem joggal tanúsít tartózkodó magatartást, bár a vád mindig tájékoztatni szokta a védelmet az ügy tárgyalása során követendő irányvonaláról. Mondom, az íjpuska és a három részre szakadt toll ügyében nem célozom s nem szándékom, hogy most már így, pótlólag, bármi megjegyzést tegyek. Hallották a vád bizonyítékait, amelyeket a tisztelt esküdtek elé tárni kötelességem volt. Nem tudom, hogyan került a toll – már ha csakugyan az előttünk levő nyílról tört le az a furcsa kis tolltöredék az ajtó kilincsszekrényébe. Nem állítom azt sem, hogy – az iménti fenntartással szólván – az íjpuskába szorult tolldarab útjával tisztában volnék. Annyit mondom csupán: „Ott van.” Semmi többet. Ha a tisztelt esküdtek úgy vélik, hogy ezek a körülmények s még egyéb tények is a vádlott javára billentik a mérleget, kötelességük, hogy ilyen megfontolás vezérelje önöket döntésük meghozatalában is. Csak akkor ítélnék el ezt az embert, ha minden józan kétséget kizáróan meg vannak győződve róla, hogy az általunk felvonultatott bizonyítékok cáfolhatatlan egyértelműséggel mutatnak bűnösségre. Az utolsó szó, természetesen, a tisztelt bíróságé; és aligha kétlem, hogy az elnök úr arról beszél majd a tisztelt esküdteknek, hogy...

16 óra 55 perc-17 óra 20 perc

Részletek Rankin tanácselnök összefoglalójából

– ...mint a tisztelt esküdtek bizonyára tudják, ügyünkben közvetett bizonyítékról van szó csupán. Mármost a közvetett bizonyíték értéke mindig attól függ: kizár-e minden más elméletet és lehetőséget? Ha az esküdtszék a vádlott elleni bizonyítékok nyomán csak a vádlott bűnösségének valószínűségét látja kirajzolódni, lehetetlen azt állítania, hogy ésszerű kétségeket kizáró meggyőződése szerint a vádlott bűnössége be van bizonyítva. Ezzel kapcsolatban pedig nincs helye zavarnak; a törvény itt nagyon világosan beszél. Feltevések alapján senki el nem ítélné, legfőképpen nem gyilkosságért: hacsak e feltevések nem olyan erősek, hogy bizonyossággal érnek fel. Amennyiben más lehetőség is felmerülhet, nem mondhatjuk azt, hogy a vád egyértelműen bizonyítva van. A kérdés nem az: ki követte el a bűnt? A kérdés az: a vádlott követte-e el a bűnt? Hallották a részletes bizonyítási eljárásokat, hallották a védelem és a vád képviselőinek beszédeit, most rám hárul még a kötelesség, hogy a bizonyítékokkal kapcsolatban bizonyos vizsgálódásokat elvégezzek. Ne feledjék, tisztelt esküdtek- a tények bírója nem én vagyok, a tények bírója az esküdtszék. Erre kell gondolniuk, ha úgy vélik, elhagyok vagy túlhangsúlyozok bizonyos tényeket, amelyekről az esküdtszék másképp vélekedik.

Nézzük mármost, az elején kezdve, az ügyben érvényesnek elfogadható tényeket. Sok mindent hallhattunk a kezdet kezdetén a vádlott viselkedéséről. Mint tudják, bíróságunkon megengedett dolog a vádlott lelkiállapotáról nyilatkozni: boldognak látszott, izgatottnak látszott, és így tovább. Ezeket a vallomásokat, éppen ezért, figyelemre kell méltatniuk. Közölnöm kell azonban, hogy tévedés volna túlzott jelentőséget tulajdonítani efféle kijelentéseknek. Bizonyára tapasztalták már, hogy ezzel a kérdéssel a hétköznapi élet egyéb helyzeteiben is ugyanígy vagyunk. Ha bizonyos személy magatartását bizonyos eseményekkel kapcsolatosan kívánjuk megítélni, óhatatlanul mindig abból indulunk ki, hogy az illető az adott – tragikus, furcsa vagy éppen közhelyeszerű – eseményt ugyanolyan szemszögből ítéli meg, mint mi magunk tennénk; és már nem is kell mondanom, milyen veszedelmek származnak a véleményalkotásnak ebből a módjából. Tekintve mármost a tisztelt esküdtek elé tárt tényeket...

...ezért úgy vélem, ennek az ügynek a lényege végső soron nem csupán a tényekben, hanem egyszersmind a tények megítélésének módjában rejlik. Egyetlen olyan számtankönyv sincs a világon, amely példának csak a helyes megoldását írná le, de nem adná meg az összegszerűen helyes eredményt. Ugyanígy: egy ilyen ügy, mint ez, nem merülhet ki a történések pusztá summájában, ha az okok hiányoznak. Most éppen ezek az okok alkotják a vita tárgyát. Az esküdtszéknek ezért két alapvető kérdésben kell döntenie először: kitervelte-e Avory Hume, hogy elkábítja Answell századost majd azt a látszatot kelti, mintha a kapitány bűnös indulattal megtámadta volna, amiért is zárt intézetbe történő beszállítása könnyűszerrel foganatosítható? Másodszor: összetévesztették-e a vádlottat Answell századossal?

Az előzőkben jeleztem, miért gondolom a magam részéről, hogy e két kérdésre igennel válaszolhatunk. Tények sugallják ezt a véleményemet. Hallották dr. Peter Quigleyt a Nemzetközi Orvostanács megbízottját. Idézte a megboldogult idevágó kijelentéseit, amelyeknek fültanúja volt. Ezek szerint a megboldogult kijelentette: meg akarja kaparintani Answell százados pisztolyát; látogatóba akarja hívni Answell századost; brudine-t akar keverni a szódás whiskyjébe; majd meg akar szabadulni terve segédeszközeitől; azt a látszatot kívánja kelteni, mintha dulakodtak volna; gondoskodni akar róla, hogy a százados ujjlenyomatát a nyílvezzőn, pisztolyát pedig a zsebében találják. Az előzőkben bőszéges bizonyítékanyagot idéztem, amely ésszerűen valószínűsíti, hogy a dolog így is történt. Elhiszik, hogy így történt? Ha nem, annak megfelelően kell majd döntenünk; a döntés kizárólag az esküdtszék ügye. Ám ha elhiszik, az úgynevezett „tények” emlegetése csak megzavarja önöket. Azt akarta-e a megboldogult, hogy pisztolyt találjanak vendége zsebében? Ha igen, úgy vélem, nem írhatjuk a vádlott rovására azt a „tényt”, hogy pisztolyt találtak a zsebében. Ha a házigazda altatót tett a whiskybe, s már eleve az volt a szándéka, hogy e bűnjeleket később eltünteti, s ha ez végül sikerült, nem hiszem, hogy a vádlott terhére róható a terv sikere. Ha a megboldogult azt akarta, hogy a nyílvezzőn ujjlenyomatok legyenek – s ha az esküdtszék úgy gondolja, hogy ez a terv is sikerrel járt –, nos, akkor mi egyebet várhatnánk, mint ujjlenyomatokat egy nyílvezzőn. Hadd mondjak egy példát: Ha A-t B pénztárcájának eltulajdonításával vádolják, az a pusztá tény, hogy a tárcát A zsebében találták, mit sem bizonyít ellene, ha tudjuk, hogy a tárcát C tette oda.

Ha így értelmezzük a bizonyítékokat, megvallom, semmiféle motívumot nem látok a vádlott esetleges gyilkossági szándékára vonatkozóan. Mi több, efféle motívum az ügy tárgyalása során sem került említésre, eltekintve Mr. Hume hirtelen támadt „ellenszenvétől”; és ha a bizonyítékokat az esküdtszék is hasonlóképpen értelmezi, már ez az „ellenszenv” sem létezik. A vádlott tehát motívum és fegyver nélkül érkezett a házhoz. Tanúvallomásokot hallottunk, amelyek értelmezése és továbbértelmezése a dolgozószobában lezajlott összecsapásra utalna; igen alaposan fontolóra kell venniük ezeket a bizonyítékokat. És ha minden közvetett bizonyíték ilyen Janus-arcúan utal a vádlott bűnösségére és ártatlanságára egyaránt, e mozzanatok halmozódása aligha vezethet ahhoz a végső döntéshez, hogy a vádlott valóban bűnös.

Megvizsgálva mármost először is a tanúvallomásokból adódó bizonyítékokat...

...Végezetül, tisztelt esküdtszék, következék az a kérdés, amelynek megválaszolása döntően befolyásolja ítéletüket, tehát: a vádlott okozta-e az áldozat halálát, szíven szúrta-e a nyílvezzővel?

Ha a vádlott megragadta a nyilat, és szántsándékkal leszúrta vele az áldozatot, gyilkosság bűne terheli. Mármost, egyfelől tény, hogy a vádlott ujjlenyomatát megtalálták a nyílvezzőn, és hogy az ajtó s az ablakok belülről retesszel zárva voltak. Másfelől tényként kell elfogadnunk azokat a mozzanatok is, amelyekről a kérdéssel kapcsolatban már szóltam, s amelyek bizonyítékanyagára most kitérek. Hallottuk, hogy amikor a vádlott kettesben maradt a dolgozószobában Mr. Hume-mal, a halált okozó nyílvezző szárán ép volt a vezértoll. Hallhatták, hogy amikor közvetlenül a bűntény felfedezése után átkutatták a szobát, a toll egy

és egynegyed hüvelyknyi hosszú és egy hüvelyknyi széles darabja hiányzott. Ezt a tolldarabot sem Mr. Fleming, sem Dyer nem találta meg. Nem találta meg Mottram felügyelő sem. A vád azt a megoldást javasolja, hogy a hiányzó tolldarab a vádlott ruhájába akadt s úgy tűnt el.

A kérdés most elsősorban mégsem az, hogy a hiányzó toll-résszel végül is mi történt. A bennünket érdeklő kérdést sokkal pontosabban kell feltenni: a védelem által bemutatott két darabka toll – amelyek egyikét egy íjpuskában, másikat a dolgozószoba ajtajának kilincsében találták meg – azonos-e a keresett töredékkal? Tehát a halált okozó nyílvevő vezértollának egy-egy darabjáról van-e szó? Ugyanabból a tollból szakadtak-e ki? Ha az esküdtszék úgy dönt, hogy nem – pontosabban fogalmazva: hogy egyik sem a kérdéses toll része –, akkor a tolldarabkák nem érdekelnek bennünket. Nem kétséges, hogy különös körülmények között bukkantak rájuk; de ez önmagában véve nem a mi dolgunk. Ha viszont úgy találnák, hogy a tolldarabkák egyike – vagy esetleg mindkettő – a vezértoll része, nehéz volna tagadni, hogy már ez alapos kételyt támaszt a vád álláspontjának tarthatóságát illetően.

Megvallom, egyáltalán nem értem a vád e kérdéssel kapcsolatos állításait. Feljegyzéseim szerint a vád szerint az íjpuskában talált első tolldarab nem az eredeti toll része; ám erre vonatkozóan nem hallottam a vád részéről semmiféle érvet. Tekintsük mármost az e tárgyban benyújtott bizonyítékot, és nézzük, nem vezet-e kényszerítő erővel arra a következtetésre, hogy...

17 óra 20 perc-17 óra 25 perc

A törvényszéki gyorsíró. Mr. John Keyes feljegyzéseiből

Az esküdtek hatpercnyi távollét után visszatértek a tárgyalóterembe.

A törvényszék tisztviselője: Tisztelt esküdtek, meghozták egyhangú határozatukat?

Az esküdtek vezetője: Meghoznuk.

A törvényszék tisztviselője: Határozatuk szerint a vádlott az ellene felhozott gyilkosság vádjában bűnös vagy ártatlan?

Az esküdtek vezetője: Ártatlan.

A törvényszék tisztviselője: Azt mondta tehát, hogy ártatlan, és ez mindannyiuk döntése?

Az esküdtek vezetője: Mindannyiunké.

Rankin bíró: James Caplon Answell, az esküdtszék, fontolóra véve a bizonyítékokat, gyilkosságban ártatlannak találta. Ezzel a döntéssel magam is egyetértek. Ezek után nekem csak az a feladatom marad, hogy közöljem: e pillanattól fogva szabad, és sok szerencsét kívánjak. – A vádlottat felmentettük.

Megjegyzés: Széles vigyor a főügyész arcán; mintha ő sem akart volna más egyebet. Az öreg Merrivale feláll, és iszonyúan szitkozódik-átkozódik; el sem képzelhető, miért dühöng: védence szabad! A vádlottnak átnyújtják a kalapját; mintha nem találná a kijáratot. Az emberek odatódulnak hozzá, köztük van a lány is. A karzaton vad ujjongás. „És még a toszkán rendek is öhö-rül tehe-nek bihi-zooony!”

17 óra 45 perc

Az Old Bailey krónikájából

Az 1. számú tárgyalóteremben már oltogatták a lámpákat Két rendőr végezte a lámpaoltást; így sisak nélkül mintha nem is rendőrök lettek volna a teljesen elhagyottnak látszó teremben. Az ajtókon túl lassan elhallgatott a csoszogás; néha még egy-egy visszhang hallatszott, mintha nagyon lassan csitulna a lárma, mintha szétoszolva ott úszna még a levegőben. Az eső ütemesen verte az üvegtetőt hallani lehetett éles dobolását. Egy kattanás: s

egy sor rejtett fényforrás kihunyott és a tölgyborítás meg fölötté a fehér fal sötétebbre változott. Még két klikk-klakk: és a terem csaknem teljesen homályba borult. Az eső zaja mintha erősödött volna; és az örök léptei is keményebben koppantak-reccsentek a padlón; a két fej árnyékpóznák csúcsaként imbolygott. Alig látszottak már a magas támlájú bírói székek és az ország pallosának fakó árnya. Az egyik ör kilökte az előcsarnokba vezető ajtót; az ajtó megnyikordult a sötétben.

– Állj csak meg – szólt rá hirtelen a társa. A hangja nyomán új visszhang támadt – Még nem zárhatunk. Valakit ittfelejtettek.

– Kísértetet látsz?

– Nem. Komolyan beszélek. Ott ül valaki... annak a sornak a szélén. A vádlottak padja mögött. Hé! Ébresztő!

Ha kísértetet lát az sem lett volna olyan nagy csoda itt ahol a Newgate csontjai porladtak az épület alatt. De a szürkés sötétben csakugyan ült valaki: egymagában kuporgott a pad szélén. Az ör kiáltásaira se moccant. Az ör nehézkes léptekkel elindult feléje.

– Nosza, nosza! – mondta menet közben, elnéző sürgetéssel az ör. – Most már azért mégiscsak jó lenne...

Az összegörnyedt alak nem nézett fel, de megszólalt.

– Nem... nem biztos, hogy fel tudok kelni. Épp az imént... ittam valamit.

– Ivott valamit??

– Fertőtlenítőoldatot. Azt hittem, elég erős leszek hozzá, de... iszonyú. Vigyenek kórházba, kérem. Ha lehet...

– Joe! – szólt oda társának éles hangon az ör. – Gyere már és segíts!

– Megöltem szegényt. Azért ittam most ezt a...

– Kit ölt meg, asszonyom?

– Megöltem szegény Avoryt. De nagyon sajnálom, hogy így történt; kezdettől sajnáltam. Szeretnék meghalni, csak ne fájna ilyen rettenetesen. Nevem Amelia Jordan.

II EPILOGUS

Így történt

– Hát én csak annyit mondhatok – szögezte le Evelyn –, hogy az volt az érzésem: hármójuk közül a főügyész tartotta a legerőteljesebb beszédet. Az utolsó pillanatig attól féltem, hogy a vád javára billenti a mérleget. *Rám* egészen rendkívüli hatást tett; nem is titkolom...

– Hó, hó – mondta H. M. – Szóval ilyesmiket gondolt, hm? Nem, csillagom. Walt Storm sokkal jobb jogász annál. Nem azt mondom, hogy szándékosan csinálta így, de hát szépen feladta a labdát a bírónak – azt már csak le kellett ütni. Hagytam, hadd vigye a horgot – ő meg vitte, én csak a zsinórt engedtem utána. Olyan volt, mint amikor valaki szépen oda igazítja az állkapcsát, hogy jól betaláljon ez az ütés. Na. Hát szóval az államügyész egy kicsit későn jött rá, hogy a fiú ártatlan. Elejthette volna a vádat és kész; de én így jobban örültem, mert legalább végigmehettem az egész ügyön – és az utolsó szóig bizonyíthattam is mindent. Amikor az államügyész a záróbeszédet tartotta, az csak olyasmi volt mint ha kazalrakáshoz nincs se széna, se szalma, csak ész van hozzá, meg vasvilla. Hatásos volt nem mondom: de többet egy szót se róla.

Ültünk H. M. irodájában, egy szeles, haragos márciusi késő estén, a Rakpartra néző épület legeslegfelső emeletén. H. M. whiskypuncsot főzött – mint mondta: az Answell-ügy emlékére –, majd kényelembe helyezte magát: lábát fönt az asztalon, a magas, csuklónyakú lámpa alacsonyra lenyomva. Pompás tűz égett a kandallóban, Lollypop ott ült az ablak melletti

sarokban, és munkájába – valami elszámolásba – mélyedt H. M. szemét szivarfüst csípte, orrába belecsapott a puncs gőze. Ő pedig váltakozva csuklott és fuldoklott.

– Nem – jelentette ki H. M. –, az esküdtek határozata felől egyetlen pillanatig sem lehetett kétség...

– És ezt komolyan mondja? – kérdezte Evelyn. – Mondja, emlékszik egyáltalán, mit művelt? Amikor az esküdtek meghozták azt a bizonyos határozatot és az ülést berekesztették, valaki odament gratulálni magához, és véletlenül lelökött az asztaláról egy könyvet. Maga pedig csak állt ott, és szitkozódott és átkozódott kerek két percig; néztem az órán...

– Nos, hát persze, az igazi megkönnyebbülést mindig csak akkor érzi az ember, amikor egy ilyen ügy valóban lezárult – horkantotta H. M. – Egy-két patronom azért volt még, a biztonság kedvéért; de ha szabad egy kissé csaponganom a hasonlatok közt, a verseny akkor is verseny, ha holtbiztosra vesszük, hogy a favorit nyer. No, látják, nekem is végig kellett futnom a távot... hogy eljussak a célegyenesbe, vagyis a záróbeszédemig; és az volt az érzésem, hogy ennek a záróbeszédnek bizonyos célzásai üdvös hatást tesznek a valódi gyilkosra.

– Amelia Jordan! – mondtam. Egy darabig csendben ültünk, H. M. tünődve nézte a szivarja végét dörmögött és egy jót kortyolt a whiskypuncsból. – Szóval maga tudta, mindvégig tudta, hogy ő a gyilkos?

– Persze hogy tudtam, fiam. Ha kell, még bizonyítani is tudtam volna. De hát az első dolgom az volt, hogy azt a szerencsétlent levakarjam a vádlottak padjáról. A tárgyaláson nem mondhattam *ki*, hogy Jordan a bűnös; de arra a kis időrendi táblázatra, amit megmutattam maguknak, ráírtam, hogy mindezek alapján csak egyvalaki követhette el a gyilkosságot.

– Nos?

– Elmondom, hogyne – mondta erre H. M. és elhelyezkedett székében. – Hiszen olyan pokoli élvezet, hogy az ember kötetlenül beszélhet.

Hát akkor... ugye, nem kell Ádám-Éváig visszamennem. Addig, hogy Jim Answell megissza azt az altatóval preparált whiskyt és elveszti az öntudatát Avory Hume dolgozószobájában, nagyjából mindent tudnak. Nagyjából! Mert nem tudnak egyet-mást, aminek alapján én kénytelen voltam erősen azt hinni, hogy egy bizonyos személy bűnös.

A kezdet kezdetén, amikor az ügyet elvállaltam, mindjárt tisztáztam magamban azt a kis összeesküvést az örülési jelenet tervét, és így tovább. Már meséltem. De vesszek meg, ha akár csak sejtettem is, hogy a gyilkosságot *hogyan* követték el, ha nem Answell a tettes. És akkor jött Mary Hume, és elmondta, hogy a fiú a dutyiban a júdásablakot utálja a leginkább – ekkor világosodott meg az agyam, hiszen elvileg minden ajtó magában hordozza a júdásablak lehetőségét...! „Föl s alá, föl s alá... s lelkemet Sátán falá.” Így járkáltam, töprengtem, s aztán leültem, és kidolgoztam az időrendi táblázatot, és kezdett kitisztulni a dolog.

Ahogy eleinte elnéztem az ügyet ketten tudhattak csak a Reginald Answell ellen tervezett összeesküvésről: Avory és Spencer. S hogy ez eredetileg így volt, ma is állítom. Nyilvánvaló volt az is, hogy még valaki kiszagolta, mi készül, és gondja volt rá, hogy az utolsó pillanatban beszálljon.

Miért? Ide figyeljenek. Ha a gyilkosságot a júdásablakon át követték el, akkor a gyilkos feltétlenül együttműködött Avory Hume-mal. Legalábbis annyira, hogy a tudomására juthatott mi készül a dolgozószobában. A gyilkos vihette el onnét a pótpalackot – időtáblázatomban oda is tettem a palackhoz a kérdőjelet. Elvitte, hogy a rendőrség meg ne találja. Mindez arra utal, hogy együttműködött Avoryval. Valaki befurakodott a cselszövésbe: és amikor már benne volt, élt a jó alkalommal, megölte az öreget.

Ki lehetett? Persze hogy az első gondolatunk az: csak Spencer bátyó! Hiszen ő kétségkívül társ-összeesküvő. De ez sehogyan sem illik a képbe; legalábbis az nem, hogy Spencer saját kezűleg gyilkolt volna. Neki tudniillik bámulatós alibije volt, igazolhatta egy fél kórház.

Akkor viszont kicsoda? Az is bámulatos, mennyire leszűkíti a lehetőségek körét az a bizonyosság, hogy Avory még egy szövetségessel dolgozott. Avory Hume-nak alig volt barátja, és bizalmasa még annyi sem: legfeljebb a családja. Mintaszerűen családszerető ember volt. Ezért ha azt a tervet bevallotta valakinek, aki egyébként nem lett volna nélkülözhetetlen a dologhoz – még ha kényszer hatására is, csakis hozzá közel álló lehetett az illető.

Értik, ugye, hogyan ültem és töprengtem, mikor idáig jutottam; hiszen csak feltevésem volt, azt forgattam jobbra-balra, vajon hogyan illik rá az ügyre. Valaki hozzá közel álló... Elméletileg, persze, feltehető az is, hogy egy kívülálló lopakodott be s követte el a bűncselekményt (Fleming például, hogy egy nevet mondjak), de ez a lehetőség nagyon kétségesnek látszott. Fleming nem volt Avory Hume bizalmasa; még közeli barátja sem, tanúsítja ezt az is, ahogy egymásról beszéltek. Továbbá: ha kívülálló a tettes, nagyon ügyesen kellett volna odalopóznia, hiszen a terep egész idő alatt figyelő szemek keresztútjében állt. Vagy Dyer, vagy Amelia Jordan mindig ott volt a házban. De ha nem *tagadjuk* is ezt a lehetőséget, tekintsünk a másik irányba, s nézzük, hová jutunk.

Arra a következtetésre jutunk, hogy Avory Hume másik szövetségese csakis Amelia Jordan vagy Dyer lehetett. Olyan egyszerű, hogy éppen ezért sok időbe telik, míg az ember megemésztí. Szinte biztosra kellett vennem, hogy nem Dyer volt az. Nem is azt az egyéni véleményemet hangsúlyozom itt, hogy a jó hírére kínosan ügyelő Dyer lett volna az utolsó, aki előtt a jó hírére kínosan ügyelő Avory Hume kitergeti a család szennyesét. Hogy Reginald százados eszelős viselkedésének tanúja legyen: annak Dyer pompásan megfelel. De összeesküvőtársnak nem. S hogy Dyer nem lehetett az, világosan kiderül az időrendi táblázatból.

Mégpedig így. Maguk által is ismert okokból már ekkor arra a következtetésre jutottam, hogy Hume-ot íjpuskából kilőtt nyíllal gyilkolták meg. Valakinek ki kellett várnia, hogy Jim Answell a szer hatása alá kerüljön. Valakinek ekkor be kellett mennie a dolgozószobába Hume-hoz: segíteni, leönteni a mentaoldatot az öntudatlan ember torkán, majd kivinni a másik palackot és szódásüveget. Valakinek ürügyet kellett találnia, hogy kivigye a nyílveesszőt is a szobából. Valakinek rá kellett vennie Hume-ot, hogy reteszelve be az ajtót; nem tudtam, persze, hogyan sikerülhetett ez, tekintve, hogy a nyílveessző még odakint volt. Valakinek működésbe kellett hoznia a júdásablak mechanizmusát. Valakinek meg kellett ölnie Hume-ot, visszazárni a júdásablakot, eldugni az íjpuskát, palackot, egyáltalán, el kellett tüntetni a nyomokat. Követhető?

Hát akkor folytassuk. Dyer hat óra tíz perckor engedte be Jim Answellt a házba. (Igazolt tény.) Legalább három perc telt el, míg Answell a dolgozószobában megitta a preparált whiskyt s még egy kis idő, míg a szer ledöntötte a lábáról. (Igazolta maga Jim Answell.) Dyer hat óra tizenöt perckor hagyta el a házat. (Igazolhatom jómagam; ellenőriztem. Időtáblázatomban jobb oldali oszlopába, ahol csak a minden kétségen felül álló tényeket tüntettem fel, beírtam, hogy hat óra tizennyolckor érkezett a garázsba; a garázs pedig, mint ő maga a tárgyaláson a valóságnak megfelelően leszögezte, gyalog három-négy percre van a Hume háztól.) Elképzelhető-e, hogy másfél perc leforgása alatt Dyer végigcsinálta mindazt a hókuszpókuszt ami Avory Hume meggyilkolásához szükséges volt? Nem képzelhető el. Nem volt elég ideje rá.

És így bukkantam arra a sok mindent megvilágító tényre, hogy Amelia Jordan volt az egyetlen olyan személy, aki biztosan ott volt a házban Avory Hume-mal, és az öntudatlan látogatóval. Méghozzá tizenhét percig egyedül volt, ugyanis Dyer hat óra harminckét perckor érkezett vissza a kocsival.

Ohó! Gondolkozzunk el egy pillanatra ezen a nőn. Megfelel-e annak a „valakinek”, akit bevonnak a terv végrehajtásába? Tizennegyedik éve él a Hume házban, és tizennégy év, gyermekeim, épp elég idő ahhoz, hogy valaki családtaggá lépjen elő. Amelia Jordan fanatikusan odaadó híve volt Avorynak – látszatra legalábbis az volt. Izgalmában például –

ahogy a tárgyaláson is hallhatták – így nevezte az elhunytat: a keresztnévén; holott ilyesmire Spencer bátyón kívül senki nem érzett bátorságot. Amelia Jordan, helyzeténél fogva, sok mindent megtudhatott a házban zajló eseményekből. Ha Avory egyáltalán rábízta valakire a titkát, ki másra bízta volna, mint erre a láthatóan oly gyakorlatias, gyorsan és keményen dolgozó nőre, aki épp elég régen lakott egy fedél alatt Hume-ékkel ahhoz, hogy a család bizalmas becsület ügyeinek szentélyébe is bebocsáttassék.

Ez így, persze, még mindig csak elmélet: lássuk hát mit csinált Amelia a hat óra tizenöt perc és hat óra harminckét perc közti titokzatos tizenhét percben? Hat óra harminckor (ezt mondja ő), miután a csomagolást befejezte, lejött a földszintre. Most arra kérem magukat, hogy csak a tárgyaláson tett vallomását kövessék, hiszen jóval előbb hajszálnyira ugyanezt mondta el a rendőrségen is – én még akkor különlegesen aprólékos gonddal áttanulmányoztam a vallomását akárcsak a többiekét. Azt mondja, egy kisebb táskába csomagolta a saját holmiját, egy nagyobb bőröndbe Spencer bátyóéét s aztán lejött. Mármost van itt Dyer vallomásában egy érdekes apróság, amely mintha beleillene a képbe. Dyer visszatér, és ott találja Amelia Jordant a dolgozószoba ajtaja előtt – figyelem: az ajtóval szemben. A nő eszelősen odarohan hozzá, közli, hogy azok ketten odabent a dolgozószobában megölik egymást, és felszólítja Dyert szaladjon át Flemingért. Ekkor, mint Dyer közli, „Miss Jordan majdnem keresztülesett egy nagy bőröndön, dr. Spencer Hume bőröndjén”.

Bizony, eltöprengtem rajta, hogy mit keresett az a bőrönd ott a ház hátsó részén, a dolgozószobához vezető folyosón. A ház belső lépcsője – ezt maga látta is, Ken – a bejárat közelében van. Hát akkor mit jelent ez? Azt hogy Amelia Jordan lejött a lépcsőn a csomagokkal, és a csomagokkal – de legalábbis a doktor nagy bőröndjével – hátrament a dolgozószobához, hogy elköszönjön Avorytól. Vajon miért? Hiszen tapasztalatom szerint, ha valaki lejön a lépcsőn két bőrönddel, mindig ott is hagyja terhét a kijáráshoz legközelebb eső helyen: semmi esetre sem cipeli körbe a bőröndöket a házban, csak hogy legyen mibe kapaszkodnia, míg búcsúzkodik!

Így történt, hogy hátul a koponyám mélyén valami nyugtalanító, furcsa bizsergést éreztem. Egyszerre látni kezdtem a dolgokat. Kérdőjelet írtam időtáblázatomra Amelia Jordan tevékenysége mellé. Mit is tudtam addig a gyilkosságról? A rendőrség verziójával szögesen ellentétes meggyőződésem szerint tudtam, hogy *a)* Hume-ot íjpuskából kilőtt nyíllal ölték meg a júdásablakon át, és az íjpuska azon az estén el is tűnt a műhelyből; *b)* hogy Amelia az egyetlen személy, aki tizenhét percig egyedül volt a házban; *c)* hogy Ameliát ott találták a dolgozószoba ajtajánál, megmagyarázhatatlan kettesben egy nagy bőrönddel, amelyet a jelek szerint attól fogva senki se látott; és akkor, tompultságomban, egyszerre csak felvillanyozott az a tény, hogy *d)* Spencer bátyó pompás tweedöltönyét aznap este óta sehol sem találják a házban.

Hu! hu! hu! Még azt is tudjuk, mikor jöttek rá, hogy az az öltöny eltűnt. Ismételjem-e: közvetlenül a bűntény felfedezése után Randolph Flemingnek az az ötlete támad, hogy ujjlenyomatot vesz a vádlottól. Dyer megemlíti, hogy odafönt Spencer öltönyének zsebében van is egy festékpárna. Dyer felszalad az emeletre a festékpárnaért – és az öltöny nincs sehol. Dyer ezt nem érti, és eléggé zavartan jön vissza a dolgozószobába. Tanácstalan. De az öltönnyel mi a helyzet? Nos, ha akkor este valaki csak egy kicsit jobban észnél van, ha nem dülja fel annyira a kedélyeket a gyilkosság felfedezése, hol kereshették volna joggal azt az öltönnyt? He?

Csend lett.

– Megmondom – szól végre Evelyn. – Maga tudta volna, hogy az öltönnyt becsomagolták.

– Hát persze – helyeselt H. M. Kifűjt egy adag füstöt, és eltűnődött. – Egy bizonyos nő épp akkor fejezte be az öltöny tulajdonosa holmijának becsomagolását. Bátyó vidékre készült vikendezni. Mi az, amit ilyenkor még egy hülye is elsőnek rak be a bőröndjébe? Vikendezni: tweed sportöltönnyt! Ó, Anglia összes balfácánja...!

Kövessék ezt a nem túlságosan bonyolult gondolatsort Hat óra harminckilenc perckor, amint az időrendi táblázatból kiderül. Fleming megkéri Ameliát menjen el a kórházba Spencerért. Ugyanekkor, egy szuszra, azt is kiböki, hogy ujjlenyomatot kellene venni. Csak volna egy festékpárna! Dyer megemlíti a golföltöny zsebében levő párnát, és már indul is érte. Figyelem: az időtáblázat tanúsága szerint a nő még ott van. Tehát mindezt hallja. No de akkor, kérdezem, *miért* nem nyitja ki a száját mondván: „Nem kell fölmenni az öltönyért az emeletre; kint van a bőröndben, itt a folyosón”? (De még ha kivette is a festékpárnát az öltöny zsebéből, amikor becsomagolt; akkor is azt mondhatná: „Ne keresse az öltönyben. Kitettem a festékpárnát ide meg ide.”) Ha így, ha úgy, miért hallgat a nő? Nem felejthette el, hogy épp az imént csomagolta be a bőröndbe; szigorúan gyakorlatias lény, és Avory Hume szolgálatában megtanulta, hogy mindenre gondoljon. De most nem szól. Miért?

Valami mást is megfigyelhetünk. Az öltönyt nemcsak akkor nem találják – hanem továbbra se kerül elő. Egyáltalán nem kerül elő. Adjuk hozzá ehhez, hogy egy pár török papucs is hiányzik – erre *emlékeznek a* házban, hiszen olyan feltűnő darab –, és már látjuk, hogy az az istenverte bőrönd bizony eltűnt, íme, egy újabb „miért”. Tudunk-e még valamiről, ami eltűnt? Hogy a fenébe ne tudnánk! Eltűnt egy íjpuska is. Nézzük csak! Egy „tömpe” íjpuska, de az íve igen széles? Egy kis kézitáskába aligha fér bele... de pompásan elnyeli egy bőrönd, s azzal együtt eltűnik a színről.

H. M. szivarja kialudt; dühösen szívogatta. Ha valaki megkérdez, azt mondtam volna: ez a júdásablak-ügy H. M. egyik legnagyobb teljesítménye az örökranglistán... vagyis dehogy mondtam volna ilyet! Hiszen akkor ő máris ragyogni kezd, mint pléhpofo a tavaszi napon, és lelke mélyéről ismét gyönyörűséges hókuszpókuszok tötnek fel.

– Folytassa – mondtam. – Egyébként nekünk egy szóval se célzott rá, hogy Miss Jordan bűnös lehet. Erre csak a tárgyaláson utalt a záróbeszédében. De hát... maga mindig ragaszkodik a különűtjéhez; folytassa.

– Tegyük fel – mondta H. M., és arcán csaknem a töle telhető legnagyobb meglepődés tükröződött –, tegyük fel, csak úgy próba kedvéért hogy az íjpuska a bőröndben lapul; máris érthető, miért nem dalol a nő, miért nem szól Dyernak, hogy ne keresse az emeleten az öltönyt. Mert aligha javasolhatja, ugye, hogy nyissák ki a bőröndöt és – fedezzék fel az íjpuskát. Aligha nyithatja ki a bőröndöt mások jelenlétében. Ellenkezőleg; de mit tegyen? Dyer felmegy öltönyügyben; ő pedig – lefogadnám! – azt gondolja: mihelyt kiderül, hogy az öltöny nincs meg, mindennek vége. Kibújik a szög a zsákból... és micsoda rozsdásvéres szög! Dyernak eszébe jut a legnyilvánvalóbb megoldás. Azt mondja majd: „Kérem, kisasszony, nyissa ki nekünk azt a bőröndöt, és adja ide, kérem, a festékpárnát.” Következik ebből, hogy a bőröndöt villámsebesen – nyílsebesen! – ki kell vinnie a házból. Szerencsére ott a remek ürügy is: elküldték a doktorért Fleming a dolgozószobában... Dyer az emeleten... Amelia Jordan zavartalanul felkaphatja a bőröndöt, és eltűnhet vele a házból.

Eddig, úgy véltem, szilárd talajon járok. De...

– Várjon egy kicsit, kérem – szól közbe Evelyn. Szemöldökét ráncolta. – Van itt valami, amit nem értek, és végig nem is értettem. Mit gondolt maga, mi volt abban a bőröndben? Úgy gondolom: Spencer bácsi holmiján kívül?

– Nos, egy íjpuska, ugye – kezdte H. M. – Egy csiszolt üvegpalack. Egy szódásüveg, már nem egészen tele. Egy üveg mit-tudom-én-micsoda, ami eltünteti a szájából a whiskyszagot Talán egy csavarhúzó, és egészen bizonyosan két pohár. Ilyesmi.

– Tudom – felelte Evelyn. – Most már én is éppen így gondolom! De: mi szükség volt rá, hogy Avory Hume vagy bárki más ennyi mindent elcipeljen a házból? Minek kellett két palack? Nem lett volna egyszerűbb, ha az altatóval preparált whiskyt kiöntik az eredeti palackból, a palackot kimossák, aztán megtöltik *tiszta* itallal? Nem lett volna egyszerűbb kitörölni a poharakat és visszatenni őket a helyükre? És ha egy szódásüveg ott áll a

kamrapolcon, és nincs egészen tele: ugyan kinek gyanús az? Az íjpuskáról nem beszélek, mert az nem Hume ötlete volt; azt a gyilkos szedte elő; de a többi holmi...?

H. M. kísérteties kuncogást hallatott.

– Elfelejtik – kérdezte –, hogy eredetileg csak Avory és Spencer tudott a dologról?

– No és?

– Nézzék a kis képet, amely kirajzolódik – mondta H. M., kihunyt szivarjával hadonászva. – Dyer mit sem tud a tervről. Amelia Jordan se. A jó Reginald Answell besétál a... csapdába, és kettesben marad Avoryval a dolgozószobában. Ettől az időtől fogva egészen addig, hogy felfedezik Reginaldot, a zagyván összevissza makogó örültet *hogyan hagyhatná el Avory a dolgozószobát?* Vagy Dyer, vagy Amelia Jordan egész idő alatt ott van a házban; Jordan ott van, míg Dyer elmegy a kocsióért. Dyer ott van, míg Jordan elmegy Spencerért. Világos már? Avory nem osonhat ki a konyhába, hogy kiöntse a whiskyt, kimossa a palackot, megtöltse újra és visszasétáljon – miközben az áldozata ott hever eszméletlenül a nyitott szobában, és az egyik tanúja végignézi, amint a palackot öblíti! Szóval, ez lehetetlen, ha van még valaki a házban; főleg, ha az illetőt már figyelmeztették is az esetleges veszélyre – Dyerra gondolok, de a nőt is ide számíthatjuk. Ugyanígy Avory nem öblítheti és törölheti el a poharakat sem, nem rakhatja *vissza* őket a helyükre. Nem dughatja el a szódásüveget a kamrapolcon. Neki ott kell lapulnia a dolgozószobában. Ezért mondtam, ezért hangsúlyoztam: a tervbe Avory eredetileg csak Spencert avatta be.

Foglalkozzunk tehát ezzel a részlettel, és ne feledjük, hogy amikor annak idején végiggondoltam a dolgot egyre inkább meggyőződtem róla: Amelia Jordan a bűnös. Avory, az eredeti tervnek megfelelően, előkészítette a pohárszéket; a palack, a szódásüveg, a poharak másodpéldányai ott voltak a szekrény alján, a kicserélés művelete másodperceket igényelt csupán. Az ég áldja meg magukat, egy dolgot ne feledjenek: Avory eredeti tervében nem szerepelt a *rendőrség!* Szó nem volt ott arról, hogy a dolgozószobát, sőt a házat apróra átkutatják. Avory csak az ő saját kis tanúit akarta megteveszteni, mondhatnám: magántanúit, akik később nem kezdenek szaglászni. Egyszerű volt a dolga; a használt palackot, szódásüveget, poharakat és menta-kivonatot berakja a pohárszék alá – és rázárja a szekrényajtót. Ráér majd akkor, amikor a zagyvaságokat hadaró Reginaldot már elvitték, megszabadulni a felesleges holmiktól s bűnjelektől. Nem emlékeznek rá (lásd: Mottram megjegyzése a ház alaprajz vázlatán), hogy a pohárszék kulcsait valóban ott találták Avory Hume zsebében?

Ameliának azonban, amikor a tervbe betársult, már esze ágában sem volt ennyiben hagyni a dolgokat. Ő meg akarta ölni Avoryt. Akkor pedig elkerülhetetlen a rendőrség. És a terhelő „emléktárgyakat” nem lehet csak úgy egy pohárszék alá hagyni! El kell tüntetni a bűnjeleket a házból, máskülönben aligha terelődik a gyanú az öntudatlanul heverő pasasra.

– És én hogy kedveltem azt a nőt! – mondta hirtelen Evelyn. – Hogy a csuda... Úgy értem...

– Figyelem – mondta H. M. – Mindjárt.

Kihúzta az asztalfiókot. Előszedte rémes, sötétkék szalagos iratgyűjtőinek egyikét (de jól ismertem őket! ez nemrégiben kerülhetett a fiókba, még alig lepte be a por): kinyitotta.

– Tudják, ugye, hogy tegnap éjszaka a gyilkos meghalt a Szent Bertalan kórházban – mondta H. M. – Azt is tudják, hogy halála előtt vallomást tett; az újságok tele vannak a históriával. Itt a vallomás egy másolata. Hallgassanak meg egy-két részletet „...Tizennégy évig dolgoztam rá; nem is dolgoztam; robotoltam. Szívesen tettem, mert sokáig azt hittem, szeretem. Azt hittem, mikor meghalt a felesége, hogy most majd elvesz. Nem vett el. Akadtak kérőim, mindet elutasítottam, mert arra vártam: hátha mégis elvesz. Holott ő soha egy szót nem szólt ilyesmiről; sőt azt mondta, örökké hű marad a felesége emlékéhez. Mivel azonban nem tehettem mást, a házában maradtam.

Tudtam, hogy a végrendeletében ötezer fontot hagyott rám. Ez volt az egyetlen dolog a világon, amire számíthattam. Akkor kiderült, hogy Mary férjhez megy, Avory pedig hirtelen azzal a vad elképzeléssel állt elő, hogy megváltoztatja a végrendeletét és minden pennyjét a még meg nem született fiúunokájára hagyja. A rémes az volt, hogy nyomban megértettem, komolyan gondolja. És meg is csinálja. De én ezt nem tűrhettem, és eltökéltem magamban: nem is tűröm.

...természetesen tudtam mindenről, amit Spencerrel meg dr. Tregannonnal terveztek. Kezdetől tudtam mindenről, bár Avory-nak erről fogalma sem volt; ő úgy gondolta, az ilyesmi nem nőkre tartozik, és nem is szólt róla nekem. Még valamit el kell itt mondanom, éspedig, hogy Maryt nagyon szeretem. Sosem tettem volna olyat, hogy megölöm Avoryt, s aztán a gyanút Mr. Caplon Answellra terelem. De ez a Reginald Answell zsarolta Maryt, és úgy gondoltam, megérdemli, ha a gyilkosság rajta ragad. Hogyan is sejthettem volna, hogy nem az jön majd, akit vártunk?”

– Ez igaz – dörmögte H. M. – És legalább felerészben magyarázat arra is, miért kapott idegösszeroppanást Amelia Jordan, amikor megtudta: mit tett.

– De később sem jött elő az igazsággal – mondta Evelyn. – A tárgyaláson megesküdött, hogy az öreg Avory végig Jim Answell ellen volt.

– A családot próbálta védeni – mondta H. M. – Nagyon furán hangzik? Nem, azt hiszem, értik. A családot védte; és persze, önmagát is.

„Avorynak nem szóltam, hogy tudok a tervéről, csak körülbelül negyedórával azelőtt hogy megöltem. Amikor Dyer elment a kocsiért, lesiettem a földszintre a táskákkal. Egyenesen a dolgozószoba ajtajához mentem, kopogtattam, és azt mondtam: „Tudom, hogy megittatta brudine-nal; de rajtam kívül senki sincs a házban, engedjen be nyugodtan, hadd segítsék.” A furcsa az volt, hogy nem is látszott olyan meglepettnak. És elkelt neki a segítség: először járt hamis úton életében, és most, hogy túl kellett esnie a nehezén, örömet támaszkodott valakire. Persze nekem is ez volt életem első ilyen ügye, de én sokkal jobban beletaláltam magam a szerepbe, mint ő. Így aztán mindjárt átvettem az irányítást.

Először is megmagyaráztam neki, hogy ha Answell százados – mert azt gondoltam, ő az –, tehát ha Answell százados magához tér, iszonyú patáliát csap. és követelni fogja, hogy tartsanak házkutatást. Mondtam, hogy Mr. Fleming is ott lesz, és Mr. Fleming éppen az a fajta ember, aki képes poharakért, szódásüvegekért meg ilyesmikért átkutatni a házat. Avory tudta, hogy igazat beszélek. és megrémült Azt hiszem, hét éve voltam már szerelmes Avoryba... de abban a pillanatban gyűlöltem.

Mondtam neki, a táskám kint van a folyosón, és pár perc múlva Frawnendbe megyek. Felajánlottam, elviszek magammal mindent, amit csak kell, és eltüntetem a nyomokat. Ajánlatomat elfogadta.

Betettük a fiatalember zsebébe az ismétlőfegyvert; ott hevert a földön, öntudatlanul, és megpróbáltunk leönteni egy kis mentaoldatot a torkán... félttem, megfullad a végén. Aztán letéptük a falról a nyílveesszót, megvágtuk vele Avory kezét, hogy hitelesebb legyen a dolog... Avory nem volt gyáva, én félttem volna ilyen dolgokat művelni... és az ujjnyomokról is gondoskodtunk. Számomra az ügy legnehezebb része az volt: hogyan vigyem ki a nyilat a folyosóra úgy, hogy Avory ne fogjon gyanút. Így csináltam: A palack, a poharak, minden kint volt már; akkor úgy tettem, mintha Dyer lépteit hallanám, és kezemben a nyílveesszővel kirohantam a szobából; a hegyénél fogtam. Odakiáltottam Avorynak: reteszelve be az ajtót. Habozás nélkül megtette; hiszen öregember volt és nem szokott hozzá az ilyesmihez.

Akkor aztán sietnem kellett. Az íjpuskát odakészítettem már a sötét hallba; úgy terveztem, hogy dolgom végeztével visszaviszem a műhelybe. És a fonál ott volt az ajtókilincs belsejében...

H. M. odalökte az asztalra a kékbe kötött papírlapokat.

– Ami a legrosszabb az egészben – mondta –, mármint Amelia számára, hogy dolga végeztével *csakugyan a* visszatérő Dyer lépteit hallhatta. A baj ott volt, hogy sok ideje ment el Avory meggyőzésére, *beszédre*; és most kínosan összefutottak a dolgok. Alighogy „visszapecsételte” az ajtót (Avory Hume kesztyűjével a kezén; a kesztyűt megtaláltuk a bőröndben), máris jött Dyer. Amelia nem a bőröndben akarta eldugni az íjpuskát. Szerette volna visszavinni a műhelybe, ahol senki se gyanakodhatott volna miatta. De nem maradt ideje... még arra se, hogy a tolldarabkát kiszabadítsa a csörlő fogai közül. Vesszek meg, mit csináljon az íjpuskával? Dyer harminc másodperc múlva ott lesz, és minden kiderül!

Engem épp ez a história zavart meg; és így mindjárt a kezdet kezdetén csaknem rossz irányban indultam. Ameliával egy kisebb táská volt meg egy nagy bőrönd, mindkettő a hall hátsó felében. Úgy tervezte, hogy Avory Hume „bűnjelei” majd az ő kisebb táskájába kerülnek – hogy később megszabaduljon tőlük –, az új puska pedig vissza a műhelybe. Eszményi megoldás. Csakhogy jött Dyer – hamarabb jött, mint Amelia várta! –, s így az íjpuskának Spencer bőröndjébe kellett kerülnie; a kisebb táskába nem fért volna bele.

És én ezért – nagyon sokáig! – Spencert is gyanúsítottam. Hogy szintén benne van a gyilkosságban. Hm? Amelia az ő bőröndjét használta fel az íjpuska elrejtésére és így tovább. És amikor az egész víkendfelszerelés eltűnik, Spencemek egy szava sincs??

– Hát, csakugyan nem volt – mondtam. – Amikor a tárgyalás első napjának délutánján a Hume házban jártam. Spencer kijelentette, hogy ő azt az öltönyt beadta a tisztítóba.

– Nos, feltételeztem, hogy benne van az ügyben – mondta panaszosan H. M. – S hogy alkalmasint Amelia barátnőnkkel együtt főzte ki a dolgot; csak volt annyi esze, hogy holtbiztos alibiről gondoskodjon magának a kórházban. Az eddigiek során odáig rekonstruáltuk a történetet, hogy Amelia távozik a házból, és a St. Praed kórházba megy Spencerért. És nagyon is elképzelhetőnek látszott, hogy ők ketten összedolgoznak.

De ahogy ültem és töprengtem, valami nem hagyott békén. Amelia távozik a házból, elviszi a bőröndöt, és nem is igen viheti vissza – aznap legalábbis aligha! Hiszen mi történik, ha valaki gyanút fog, vagy ha még mindig a festékpárnát hajkurásszák. Valahová el kellett tüntetnie a bőröndöt, még hozzá szemvillanásnyi idő alatt; hiszen „egyenest” a kórházhoz hajtott, s onnét Spencerrel tért vissza a Grosvenor Streetre. Ha ők ketten összejátszanak, azt hinnék: otthagya a bőröndöt a kórházban, ahol a bátyónak bizonyára van egy zárható szobája vagy szekrénye. De nem ez történt. Időtáblázatomból kiderül, hogy a kórház portása látta megérkezni és Spencerrel eltávozni Amelia Jordant de a bőrönd kiadásáról szó sem volt. Akkor meg hol a pokolban maradt az a bőrönd? Amelia nem csúsztathatta le egy csatorna – rácson, nem adhatta oda egy vak koldusnak; és egy ilyen kényes tartalmú bőröndtől megszabadulni – még ha rövid időre is! – ördögien nehéz feladat. Az a rettentően rövid idő, amit az én táblázatom „engedélyez” neki, csak egy megoldást kínál. Ha ott áll az ember a Praed Streeten a St. Praed kórháznál, nos, akkor... mint tudják... de ha nem tudták is! pedig én erre figyelmeztettem magukat!... épp szembetalálja magát a Paddington pályaudvarral. Elképzelhető volt, hogy a bőrönd a paddingtoni csomagmegőrzőbe került. Sőt, csakis oda kerülhetett, barátaim. Se-ho-va más-ho-va.

Mármost itt – alkalmasint – egy kis szerencse is közrejátszott. Úgy február eleje tájt jutott eszembe ez a dolog. Amelia a gyilkosság estéjén ágyának dőlt, és a súlyos idegösszeroppanás után egy ideig nem hagyhatta el a házat. Vagyis: nem mehetett el a bőröndért. Következésképpen annak az átkozott koffernak ott *kellett* lennie...

Hát szóval, mint a gügye fiú, én odamentem; és ott is volt. A többit tudják. Magammal vittem öreg cimborámat dr. Parkert meg Shanksot, a mindenes-bütykölőt; tanúnak kellett, és persze a leletek azonosítására is. Mert akkor már nem tudtam megállítani az ügyet: bíróság elé kellett kerülnie. Először is, több mint egy hónap telt el a bűneset óta. Másodszor pedig – és ez a lényegesebb –: mit mondhattam volna a hatóságoknak? Beállít hozzájuk az öregúr, aki egyébként sosem volt valami rózsás jó viszonyban se belügyminiszterrel, se rendőrfőnökkel,

és azt mondja nekik: „Hé, fiúk, hoztam egy jó ötletet. Ejtsétek ezt az esetet mivelhogy: Amelia Jordan hazudik. Spencer Hume hazudik. Reginald Answell hazudik. Mary Hume *hazudott*. Röviden, csaknem mindenki hazudott, az anyja keservit, csak az én derék védencem soha!” Elhitték volna? Szívre a mancsot, trolikáim. No, ez az: eskü alatt kellett felvonultatnom az egész díszes társaságot; mert ott aztán nincs az, hogy zöld mezőben áll egy tanú és hazudik... mert ott az aranypallos van a zöld mezőben. Szükségem volt tehát az igazságszolgáltatásra. Itt volt a kutya elásva; és ezért voltam olyan kutyául titokzatos.

Azt ugye, tudják, hol és mi célból szedtem össze a tanúimat. Egy dolog azonban még mindig nyugtalanított és a tárgyalás első napján sem láttam tisztán. Mégpedig: benne volt-e Spencer Hume a gyilkosság piszkosabb részében, vagy sem?

Nézzük csak, mit gondoltam. Megszereztem a bőröndöt. Nálam volt. Csakhogy előtte – a gyilkosság estéjétől fogva – a Paddington csomagmegőrzőjében volt. Mármost ha Amelia, meg Spencer összejátszik, a bátyó bizonyosan utasítást kap: hozza el azt a koffert mielőtt valaki beledugja az orrát. Nem? Amelia Jordan nem fetrengett egy egész hónapra át – s még tovább – delíriumos lázban! És alighogy én azt a csomagmegőrzőt felkerestem, egy hétre rá beállított egy férfi – *nem* Spencer! –, és dérral-durral a bőröndöt követelte.

Hol így gondolkoztam a dologról, hol úgy: míg végre a tárgyalás első napjának estéjén derengeni kezdett valami az agyamban. Spencer meglógott; írt azonban Marynek, és megesküdt: a saját szemével látta, hogy a gyilkosságot Jim Answell követte el. Az a levél valahogy olyan igaznak hatott; Spencer még az idézeteit is el tudta hagyni; mégis éreztem, hazudik valamiképpen – míg aztán hirtelen szétnyíltak az egek, és megláttam: *miképpen*. Amelia Jordan ebben az ügyben mindvégig maga volt az egyszerű ártatlanság. Spencer Hume ebben az ügyben mindvégig maga volt a hímező-hámozó ravaszság. Holott Spencer bátyó minden baja az, hogy túlságosan is ártatlan. Szavamra, az ilyen embernek nem szabadna őrizetlenül járkálnia a világban. Tizennégy éve elhitte annak az egyszerű és gyakorlatias nőnek minden szavát: esetleg teljes joggal, persze. Nos hát Amelia mondta Spencemnek, hogy ő látta, amikor Jim Answell a gyilkosságot elkövette, és Spencer elhitte ezt is. Kész. Nem vették észre, hogy az az ember komolyan *hiszi* azt a sok laposságot, amit összefecseg? Amelia nagyon egyszerűen intézte a dolgot. Közölte vele, hogy betársult Avoryhoz a kis összeesküvésbe, és Spencer bőröndjében elvitte a palackot, és így tovább; hogy eltüntesse, és így tovább. És azt mondta, hogy el is tüntetett mindent bőröndöstül – a folyóba dobta, mint a vallomásában beszámol róla –, és az a legokosabb, ha Spencer belenyugszik: ami elveszett elveszett. Hiszen ha megtalálták volna a holmiját abban a bőröndben, az *csakugyan* nagy bajba sodorja. Az íjpuskáról a jó Amelia, persze, egy szót sem ejtett. A lényeg: Spencer fogta a száját. Még a Marynek írt levelében sem árulta el Ameliát; még azzal se, hogy odaírta volna: nem ő látta a *saját* szemével a gyilkosságot... Azt hiszem, tévesen ítéltük meg Spencer bátyót. Túlságosan is lovagias...

– De álljunk meg! – vágtam közbe. – Ki volt az az ember, aki a Paddington pályaudvaron – körülbelül egy héttel azután, hogy maga ott jár – keresni kezdte a bőröndöt? H. M., maga még kérdezte is róla a csomagmegőrző vezetőjét a tárgyaláson. Emlékszem a dologra, hiszen az engem teljesen félrevitt. Bizonyosra vettem akkor, hogy a gyilkosságot férfi követte el. Ki járt bőröndügyben a Paddingtonon?

– Reginald Answell – mondta H. M. nagy megelegedéssel.

– *Kicsoda?*

– Drágalátos Reginaldunk – folytatta H. M. vészjóslóan szelíd hangon – két szép kerek évet kapott hamis tanúzásért; erről tudtak? No igen, kiállt az emelvényre, és közölte, hogy *gyakorlatilag* látta a gyilkosság elkövetését Ragaszkodtam hozzá, hogy vallomást tegyen. Tudtam: ha bármi csibészségre vetemedik – és igencsak reméltem, hogy így lesz majd –, úgy elnyomom, mint a poloskát a falon; mert zsarolásért nem lehetett elkapni a frakkját, ahhoz kevés volt a bizonyíték. Ó, hát persze. Azt mondtam neki, hogy az idézés, amit kapott

formaság csupán, aligha kell csakugyan tanúskodnia. Ezt mondtam, mert nem akartam, hogy kerekét oldjon, mint Spencer; mert holtbiztos, hogy lelép, ha közlöm vele, hogy előhozom majd Mary Hume megszarolásának ügyét. Így történt, hogy látszólag sima modorban, jófiúként vissza akarta fizetni nekem a kölcsönt: azzal, hogy végképp elfűrészeli alattam a fát. És mi lett a vége? Két évet kap hamis tanúzásért De a legszebb, legdicsőbb és legzűrzarosabb része a dolognak mégis az, hogy – Reginald Answell csak a szóban forgó *személyt* illetően mondott valótlan; egyébként a színigazat vallotta: annak rendje és módja szerint látta, hogyan követték el a gyilkosságot.

– *Micsoda?*

– Hát persze. Reginald Answell-nak egészen a tárgyalás második napjáig fogalma sem volt róla, hogy mindent tudok a Grabell-lel folytatott eszmecserejéről – arról, hogy igenis tudta: Avory Hume ellopta a pisztolyát. Drágalátos Reginaldunk már azt sem vette tőlem jó néven, hogy felhoztam a zsarolási históriát, miközben ő ott ücsörgött a színen; így aztán mindent megtett, hogy elfűrészljen. Hanem amit mondott annak az első fele nagyon is igaz volt. Reginald csakugyan végigment a két házat elválasztó közön; csakugyan *ott volt* a Grosvenor Streeten. Felment az oldalbejárathoz vezető lépcsőn. Ha emlékeznek Mottram feljegyzésére a ház alaprajzán, nos... ott az állt ugye, hogy az oldalajtót bezáratlanul találták...

– De az ördög bújjon magába. H. M.: nem épp maga bizonyította a tárgyaláson, hogy a tömör faajtón keresztül Reginald semmit se láthatott...?

– Maguk mindig elfelejtenek valamit mindig! – dörmögte jóságosan H. M. – Most például két pohár whiskyt...

– Két pohár whiskyt?

– Persze. Avory Hume két pohár italt kevert, az egyiket magának – amelybe bele se kóstolt; világos, nem akart brudine-t inni! –, a másikat a vendégének, aki csak a felét itta ki. Hallották azt is, hogy Amelia Jordan később becsomagolta a két poharat a bőröndbe. De hát *valamit* még ő sem csomagolt be: a két pohár tartalmát. Ki kellett ürítenie a poharakat. Mivel azonban lefolyó nem volt a közelben, az ablakokat pedig nem akarta kinyitni, nehogy oda legyen a „zárt szoba”, egyszerűen kinyitotta az oldalajtót és ott lötytyintette ki a két pohár tartalmát; eközben pedig...

– Nos...?

– ...lényegében ajtót nyitott az ott ólálkodó Reginaidnak. Emlékeznek rá, mit mondott Reginald Answell, amikor az üvegablakos ajtó históriájával megszorítottam? Egy kicsit zöldre vált és kibökte: „Az *az* ajtó nyitva is lehetett”, és ez a színtiszta igazság. Az *az* ajtó nyitva *volt*. Reginald fel sem figyelt rá, miféle ajtón les be; emlékezett viszont a régi üveges ajtóra, és azt említette, már csak azért is, mert a világért be nem vallotta volna, hogy akár az orrát is bedugta abba a házba. Hogy aztán mit látott, mennyit látott nem tudom. Kétlem, persze, hogy látta a gyilkosság elkövetését. Ahhoz azonban eleget tapasztalhatott azon a sötét kis folyosón, hogy zsarolhassa Amelia Jordant; és tudhatta, hogy a bőröndben valami gyanús dolog lapul. Csak az volt a baj, hogy a bőrönd eltűnt, és ő nem tudta, hová. És mire megtudta – mire kiderítette – akkor már két tűz között volt. Nehéz lenne megmondani, miféle gondolatai támadtak Reginaldnak, vagy milyen fokig környékezte meg Ameliát. Az a nő láthatóan úgy oda volt, hogy már-már kezdtem megsajnálni; no persze, azt mégsem hagyhattam, hogy a védencemet felkössék a kedvéért. Gondoltam, nagyon üdvös lesz, ha Amelia Jordan látja, hogyan kerülnek a bíróság elé bűnösségének bizonyítékai. Tudtam, az sem árt, ha Reginald a tanúk emelvényén tekereg majd, mint a fába szorult féreg – holott úgy lépdelt fel oda, mint a kakas a szemétdombra. Végül pedig: őszinte örömömmre szolgál, hogy egy kiadósat hűsölhet őurasága, csupán azért, mert – lényegében – egyszer *igazat* mondott.

Csak bámultuk H. M.-et, ahogy nagyot kortyolt a whisky-puncsból. Azt akarta, hogy ő legyen a nagy *maestro*, és – isten a tanúm – tagadhattuk-e, hogy csakugyan az?

– Már-már gyanakszom – mondta ekkor Evelyn –, hogy maga, H. M., szégyenfolt a tündöklően és hagyományosan tiszta angol joggyakorlaton. Mivel azonban így magunk közt vagyunk, barátok közt...

– Hát igen, ez mindenképpen igaz – ismerte be tünődve H. M. – Szigorúan véve, törvénybe ütköző cselekedetet követtem el, amikor betörő cimborámat. Shrimp Callowayt egy csendes éjszakán elküldtem látogatóba Mottram felügyelő rendőrkapitányságára, hogy megbizonyosodjam: valóban ott van-e az a kis darab toll a júdásablakban. Hiszen mi lett volna abból, ha a *tárgyaláson* ront bele a nagy drámai jelenetembe egy ilyen apró micsoda... azzal, hogy nincs ott, ahol lennie kéne... De hát ott volt és így a jó. Az öreg medve szereti, ha a fiatalság boldog; és igazán minden okom megvan rá, hogy azt gondoljam: Jim Answell és Mary Hume házassága ugyanolyan boldog lesz, mint a magáé, Ken, meg a magáé, csillagom. Hát akkor mi a fészkes fenének kell engem mindig bántani, azt mondják meg?

És – klukkluk! – nagyot kortyolt a whiskypuncsból, aztán meggyújtotta a rég kialudt szivart.

– Vagyis a mi drága Reginaldunk – mondtam – egy igazságszolgáltatási formaságban botlott el; és erős a gyanúm, hogy Jim Answell egy mágus trükkjeinek köszönheti a felmentését; az egészet pedig... nos, mi az ördög mozgatta?

– Megmondom én, fiam – vágta rá H. M. komolyan. – Minden dolgok szemfényvesztő, komisz zűrzavara.

Tandori Dezső fordítása

VÉGE.